Jaarrekening 2024

Leidschendam-Voorburg

Inhoudsopgave

1 Algemeen 4
1.1 Bestuurlijke samenvatting 4
1.2 Jaarcijfers 2024 in 1 oogopslag 14
1.3 Leeswijzer 16
2 Programma's 17
0. Bestuur en ondersteuning 18
1. Veiligheid 26
2. Mobiliteit en bereikbaarheid 31
3. Economie 39
4. Onderwijs 45
5. Sport, cultuur en recreatie 50
6. Sociaal domein 57
7. Volksgezondheid en milieu 72
8. Bouwen en wonen (VHLOSV) 79
Overige onderdelen 86
3 Paragrafen 94
Lokale heffingen 95
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 103
Onderhoud Kapitaalgoederen 113
Financiering 121
Bedrijfsvoering 127
Verbonden partijen 135
Grondbeleid 153
Duurzaamheid 159
Wet open overheid 168
4 Jaarrekening 169
4.1 Waarderingsgrondslagen 170
4.2 Overzicht van baten en lasten 173
4.3 Financiële resultaten per programma 176
4.4 Balans met toelichting 194
4.5 Realisatie investeringsplan 221
4.6 Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SISA-Bijlage) 231
4.7 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld 259
4.8 Wet Normering Topinkomens (WNT) 261
4.9 Overige jaarrekening gegevens 262
4.10 Rechtmatigheidsverantwoording 293
5 Bijlagen 295

5.1 Subsidielijst 295
5.2 Kostendeclaratie college 296
5.3 Integriteit 297
5.4 Kerngegevens 299

1 Algemeen

1.1 Bestuurlijke samenvatting

Voorwoord
Volop in beweging, een vitale gemeente

We groeien, vernieuwen en versterken wat ons dierbaar is in Leidschendam-Voorburg. 2024 was een jaar van actie: geen plannen op papier, maar tastbare vooruitgang. Dit jaarverslag laat zien hoe wij – als gemeente, samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners – grenzen hebben verlegd en stappen hebben gezet naar een toekomstbestendige gemeente.

De woningnood is een uitdaging waar we niet voor weglopen. Integendeel, we pakken het met volle kracht aan. Nieuwe woonprojecten zoals Vlietvoorde en de Dr. Van Noortstraat zijn geen beloftes, maar realiteit. We creëren woonruimte voor jong en oud, starters en doorstromers, en houden onze gemeente toegankelijk voor iedereen.

Maar bouwen gaat verder dan stenen. We bouwen aan een duurzame leefomgeving, waarin groen en innovatie hand in hand gaan. Het GroenActiePlan heeft gezorgd voor meer bomen en meer biodiversiteit. Ook hebben we inwoners geholpen met verduurzamingsmaatregelen, zodat zij hun energiekosten kunnen verlagen en bijdragen aan een duurzamer Leidschendam-Voorburg.

Een sterke gemeente betekent ook een sterke sociale basis. Armoedebestrijding, schuldhulp en jeugdzorg stonden centraal in onze aanpak. Door vroeg in te grijpen, hebben we meer inwoners geholpen en kansen gecreëerd voor de volgende generaties. Eenzaamheid bestrijden en mantelzorg ondersteunen waren geen losse projecten, maar essentiële pijlers van ons beleid.

We geloven in de kracht van onze inwoners. Dit jaar hebben we hen niet alleen een stem gegeven, maar ook echte invloed op beleid en projecten. Jongereninitiatieven zoals Jong in LV en het Kindervragenuur hebben laten zien dat onze jeugd een cruciale rol speelt in de toekomst van onze gemeente. We blijven experimenteren met nieuwe vormen van participatie, zodat de gemeente samen met haar inwoners beslissingen neemt.

Mobiliteit en bereikbaarheid zijn de levensaders van een groeiende gemeente.We werken aan de Velostrada zodat binnenkort sneller en veiliger gefietst kan worden, en de herinrichting van de Dr. Van Noortstraat in Stompwijk verhoogt de verkeersveiligheid. Ook werken we hard om de drukte rondom de Mall of the Netherlands beter te reguleren. We zetten in op een gemeente die niet stilstaat, maar in beweging blijft.

Ondanks economische uitdagingen staan we er financieel sterk voor. We investeren niet alleen in groei, maar ook in stabiliteit. Door strategische keuzes en verantwoord financieel beleid blijft Leidschendam-Voorburg veerkrachtig, klaar voor de uitdagingen van morgen.

De toekomst wacht niet. Daarom bouwen we nu – aan een gemeente die leefbaar, duurzaam en sociaal sterk is. We danken iedereen die hieraan heeft bijgedragen en kijken uit naar 2025, waarin we samen verder groeien en vernieuwen.

Het college van burgemeester en wethouders,
Martijn Vroom
Astrid van Eekelen
Bianca Bremer

Marcel Belt
Philip van Veller
Jeffrey Keus

Samenvatting: wat hebben we gedaan in 2024

Het jaar 2024 was een jaar van groei, ontwikkeling en uitdagingen. Dit jaar stond in het teken van groei, participatie en duurzaamheid. De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft, in samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners, gewerkt aan een aantrekkelijke, veilige en inclusieve leefomgeving.

Voor en met inwoners

Dit jaar heeft de gemeente verdere stappen gezet in het versterken van inwonersparticipatie. De participatieverordening, die in co-creatie met inwoners en raadsleden tot stand is gekomen, biedt een stevige basis voor verdere initiatieven. We geven in onze besluiten aan hoe we inwoners hebben betrokken. Daarnaast is een experimenteerprogramma gestart waarin nieuwe vormen van participatie worden onderzocht. Specifiek voor jongeren is gewerkt aan nieuwe participatievormen, zoals de bijeenkomsten van Jong in LV, waarin ruim 130 jongeren hun stem hebben laten horen over onderwerpen die hen direct raken. Het Kindervragenuur, waarin basisschoolleerlingen vragen konden stellen aan het college en de gemeenteraad, is succesvol gebleken en zal structureel worden voortgezet.

De gemeente heeft haar dienstverlening verder verbeterd. Digitalisering blijft hierin belangrijk, er zijn trainingen gegeven aan medewerkers voor begrijpelijke communicatie, en er zijn stappen gezet om de vergunningverlening efficiënter te maken. Door procesverbeteringen en het opzetten van een vergunningenspreekuur wordt de dienstverlening klantvriendelijker en toegankelijker. We zijn in 2024 gestart met het creëren van een integraal klantbeeld: zo kunnen de medewerkers een inwoner beter en sneller helpen. We hebben het initiatieven proces verder uitgerold en een eerste evaluatie gehouden. Het lukt ons in toenemende mate om binnen de nieuwe termijnen te blijven. Om onder de Omgevingswet ook te kunnen adviseren is een aparte functie ingericht en een spreekuur. Dit wordt intensief benut door inwoners en bedrijven.

Wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke omgeving

We hebben ingezet op de bouw van betaalbare woningen en duurzame stadsontwikkeling. In alle nieuwbouwprojecten geldt een norm van minimaal 30% sociale huur en 20% middeldure huur of koop. De verordening sociale en middeldure woningbouw is aangescherpt, in lijn met de Woondeal Haaglanden.
De realisatie van nieuwe woonprojecten, zoals Vlietvoorde en de Dr. Van Noortstraat, heeft gezorgd voor meer woningen in het sociale huur- en middensegment. Door deze mix zorgen we ervoor dat wonen in onze gemeente toegankelijk blijft voor jong en oud, starters en doorstromers. Daarnaast hebben we ingezet op het verbeteren van de openbare ruimte. Met het Groen Actie Plan zijn er acht locaties aangepakt. Hier zijn bijvoorbeeld brede trottoirs of bermen ontsteend en vergroend. Een deel van het budget is ingezet voor verbetering van het groen aan Park ’t Loo, ten behoeve van het project Gezonde Buurt Bovenveen. Het voorbereiden van projecten zoals de herontwikkeling van de Julianabaan en Damcentrum zorgen voor een levendige stad.

In 2024 is de cultuurvisie “Een rijk cultureel leven voor iedereen” vastgesteld door de gemeenteraad. Aansluitend hierop is de uitvoeringsagenda voor de komende twee jaar vastgesteld door het college. Hiervoor wordt ook vanaf 2025 een cultuurmakelaar ingezet. Ook hebben we de rijke geschiedenis

van de gemeente op eigentijdse wijze toegankelijk en zichtbaar gemaakt via History5D. De visualisatie van Hofwijck in de 17e eeuw is na een onthulling online gegaan. We ontwikkelen een gebiedsbiografie ter inspiratie en onderbouwing voor erfgoed in de Omgevingsvisie.

Samen met partners is uitvoering gegeven aan het lokale sportakkoord voor vitale sportaanbieders gericht op jong en oud. Onder andere is de QR-fit route voor buitensport geïntroduceerd en door de inzet van rolmodellen en ook de buurtsport- en cultuurcoaches hebben zich net als voorgaande jaren ingezet in samenwerking met verschillende scholen in Leidschendam-Voorburg. Daarnaast hebben zij bijvoorbeeld 4x4 toernooien georganiseerd en ook verschillende vakantieactiviteiten. De gemeente heeft in 2024 geïnvesteerd in sportfaciliteiten en het onderhoud van de faciliteiten. Het Beheerplan Sportparken is geactualiseerd en wordt jaarlijks herzien om in te spelen op ontwikkelingen op het gebied van sportaccommodaties en om de kwaliteit en veiligheid van de faciliteiten te waarborgen

De Lokale Educatieve Agenda (LEA) is samen met partners opgesteld en vastgesteld. Daarna zijn de -werkgroepen gestart met verbeterplannen voor jonge kinderen, schoolontwikkeling en doorstroom naar MBO. In 2024 heeft de gemeente samen met schoolbesturen en kinderopvangorganisaties gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor 2025-2040, dat in 2025 ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Daarnaast zijn lopende huisvestingsprojecten zoals De Vijverhof, het Sint-Maartenscollege en de Maria Bernadette voortgezet. Verder is een haalbaarheidsonderzoek gestart naar een nieuwe schoollocatie in Klein Plaspoelpolder.

In en rond onze kernwinkelgebieden, Damcentrum, De Julianabaan en Huygenskwartier, zijn we bezig geweest met projecten op het gebied van levendigheid en het versterken van het ondernemersklimaat. Ook hebben we actief bijgedragen aan de vorming van een vereniging van pandeigenaren in het Huygenskwartier. De huidige structurele inzet van accountmanagement en centrummanagement voor ondernemers heeft ons in staat gesteld om de relatie en het samenwerkend vermogen met onze ondernemers en hun vertegenwoordigers steeds verder te versterken. Het geactualiseerde standplaatsenbeleid is - na een participatieronde met ondernemers - ambtelijk afgerond, waarna ruimtelijk-juridisch borging plaatsvindt. Het terrassenbeleid hebben we verder uitgerold, met daarbij de uitdaging om ook verlevendiging te stimuleren in verblijfsgebieden, zoals het Stationsplein.

Dit jaar stond ook in het teken van de integrale ruimtelijke ontwikkelkoers van onze gemeente, op weg naar de Omgevingsvisie. Ruimte voor economische ontwikkeling loopt als rode draad door de Koersnotitie omgevingsvisie 2050, die dit jaar is vastgesteld. Een ontwikkelperspectief van wat we in onze gemeente aan werkgelegenheid en bedrijvigheid willen en kunnen realiseren om lokale en regionale opgaven op dit thema te faciliteren. Naast de blijvende inzet op behoud van de bestaande bedrijventerreinen is in de projecten ‘herontwikkeling Diaconessenhuis’ en ‘gebiedsontwikkeling Overgoo X en Y’ ruimte voor bedrijfsactiviteiten opgenomen. Mede in opdracht van MRDH is eind 2024 een verkenning gestart naar ontwikkelkansen en een passende aanpak voor de werklocaties Essesteijn en De Star. Belangrijke uitdaging hierbij is om een succesformule te vinden om deze opgaven samen met vastgoedeigenaren en huurders te realiseren.

Steun voor wie het nodig heeft

In 2024 is gestart met het fundamentele gesprek over opgroeien en opvoeden. De bevindingen worden verwerkt in concrete handvatten voor de uitvoering. Op 28 november is tevens een symposium georganiseerd met als thema: ‘licht op jongeren: samen werken aan mentale vooruitgang”. In het najaar is het actieplan jeugdhulp vastgesteld waarin op basis van vijf actielijnen wordt ingezet op een fundamentele verandering van ondersteuning aan kinderen, ouders en verzorgers. Hierdoor blijft jeugdhulp beschikbaar wanneer dat echt noodzakelijk is. In regionaal verband zijn voorbereidingen getroffen om de sturing op de regionaal ingekochte jeugdhulp te versterken. Dat proces gaat in 2025 verder en ligt in het verlengde van het lokale actieplan. Bij de jeugdbescherming

is meer rust ontstaan door het verlagen van het aantal casussen, waardoor er meer tijd is voor de jongeren en gezinnen. Voor een goede voorbereiding op het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming is eind 2024 gestart met de uitwerking van een meerjarenaanpak. In 2024 is doorgewerkt aan de af- en ombouw van JeugdhulpPlus (JHP). Het totaal van de JHP-plaatsingen binnen de regio neemt af. Er is een aangescherpte visie op zorg en onderwijs ontwikkeld.

Daarnaast is in de regionale proeftuin Haaglanden, waarin nu circa 20 gezinnen worden begeleid, gewerkt aan een integrale domeinoverstijgende werkwijze door partners en lokale teams van Delft, Den Haag en Westland. De keten wordt met deze werkwijze verkort door slechts één keer onderzoek te doen. De samenwerking tussen de aanpak Huiselijk Geweld en Jeugdbescherming is geïntensiveerd. Zo is de routekaart naar veiligheid ontwikkeld. Er is in lijn met de leidraad 'Werken aan veiligheid' inzichtelijk gemaakt waar de hiaten zijn in de aanpak op huiselijk geweld en hoe deze ingevuld moeten worden om een sluitende aanpak te realiseren.

Medio 2024 is de koersbrief voor het Wmo beleid in de raad besproken. De tweede helft van het jaar is gebruikt voor uitwerking en invulling ervan. Vooruitlopend op het nieuwe beleid werkt de gemeente door aan bijvoorbeeld een ontmoetingsplek voor thuiswonende mensen met geheugenverlies of (beginnende) dementie en hun naasten. Ook is er door de gemeente een verbindingsbijenkomst georganiseerd waar zorg- en welzijnsorganisaties, consulenten en andere betrokken binnen de Wmo elkaar konden ontmoeten. Doel was te zorgen dat er meer gebruik wordt gemaakt van elkaars expertise, doorverwijzing en verbindingen te maken. Verder is in 2024 met succes gewerkt aan het inkorten van de wachttijd bij aanvragen van de Wmo. De wachtlijst is in 2024 teruggelopen van 13 naar 5 weken, waarmee weer voldaan aan de wettelijke termijn van 6 weken. Het beroep dat inwoners doen op Wmo-maatwerkvoorzieningen is ook in 2024 onverminderd groot gebleven. In totaal hadden in 2024 hadden 4.794 cliënten een beschikking voor ondersteuning vanuit de Wmo. De dalende trend van het aantal inwoners met dagbesteding heeft zich dit jaar verder voortgezet. Na onderzoek is het tarief 2025 van huishoudelijke ondersteuning in natura aangepast, waarmee de gemeente voldoet aan de Algemene Maatregel van Bestuur reële prijzen Wmo.

Op het gebied van werk en inkomen is in september 2024 het dynamisch minimabeleid vastgesteld. Met het minimabeleid wil de gemeente de bestaanszekerheid van inwoners vergroten en hen ondersteunen om naar eigen vermogen mee te kunnen doen. De uitgangspunten richten zich op het verstevigen van wat er al gedaan wordt en wat werkt, en op het verbeteren en vereenvoudigen waar het kan. Ook is gewerkt aan het beleidsplan schuldhulpverlening. Ook het re-integratie- en participatiebeleid van eind 2023 is geïmplementeerd. Er is gewerkt aan de voorbereidingen rondom het regionaal werkcentrum en de doorontwikkeling en het toekomstscenario van het sociaal ontwikkelbedrijf de Binnenbaan. Op het gebied van inburgering is ingezet op geslaagde inburgeringstrajecten door onder andere: de doorontwikkeling van de startklas en duale trajecten, het COA-project 'Vroeg starten van de inburgering' en een beleidsaanpassing in het financieel ontzorgen.

Het programma Sterk voor Noord heeft verschillende activiteiten van partners ondersteund die bijdragen aan het bestrijden van kansenongelijkheid. Er is extra ondersteuning gegeven aan jongeren om hun leerpotentieel te benutten, een programma ingezet op jongeren zonder startkwalificaties en de extra inzet gedaan om de ouderbetrokkenheid bij onderwijs te verhogen. In de opgave financiële zelfredzaamheid hebben de twee participatieconsulenten naast hun gewone werk met inwoners van Noord ook spreekuur op locatie gehouden om de (arbeid) participatie van inwoners van Leidschendam Noord te ondersteunen. Jongeren zijn ondersteund bij schulden door middel van de aanpak van het Jongeren Perspectieffonds. De opgave Fijn en veilig wonen heeft ingezet op meer sociale cohesie door de 'Doe mee weken' en het opzetten van de tuinkamer om meer ontmoeting tussen inwoners mogelijk te maken. Met de integrale leefbaarheidsactie is de gemeente samen met partners waaronder Avalex en inwoners de wijk in gegaan om schoon te maken en voorlichting te geven.

Bereikbaar te voet, per fiets, ov en auto

De gemeente is doorgegaan met investeren in de fietsinfrastructuur. Er is gewerkt aan verschillende projecten en maatregelen om het gebruik van de fiets aantrekkelijker te maken, waaronder: asfalteren tegelfietspaden langs delen van de Hofzichtlaan en Veursestraatweg, start van de campagne LV Fietst!, pop-up fietsenstallingen bij de intocht van Sinterklaas, pilot met een fietsvlonder, en de bouw van de verlengde Velostrada kan in 2025 gaan starten.
Het Actieplan Verkeersveiligheid is in 2024 opgesteld, het ontwerp is in februari 2025 afgerond. Ondertussen is gestart met de planvorming voor veilige schoolomgevingen. In regionaal verband is verkend om samen te werken op het gebied van deelmobiliteit. Diverse maatregelen uit de lokale aanpak deelmobiliteit zijn uitgevoerd zoals de realisatie van de eerste deelmobiliteit-hub. De verkenningsfase en participatie van het project 'BRT Leiden' van de provincie (snelle busverbinding) zijn afgerond. In samenwerking met regionale partners wordt gewerkt aan een integrale oplossing voor de verkeers- en parkeerdruk rondom de Mall of the Netherlands. De Taskforce Mall heeft zich ingezet voor dynamisch verkeersmanagement, en er zijn voorbereidingen getroffen voor het invoeren van parkeerregulering in omliggende wijken. Bij het actualiseren van het Beheerplan Wegen is gebleken dat er sprake is van achterstallig onderhoud. Om die reden is bij de tweede tussentijdse rapportage een extra voorziening toegekend om het achterstallig onderhoud in de komende vijf jaar weg te werken. Het beheer en onderhoud van de infrastructuur in 2024 is conform de beheerplannen uitgevoerd.

Op het gebied van openbaar vervoer blijft de gemeente in gesprek met vervoersmaatschappijen en de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) om de bereikbaarheid van Leidschendam-Voorburg verder te verbeteren. Samen met de gemeenten Zoetermeer en Den Haag is het werktraject 'Gebiedsontwikkeling A12- en spoorzone' afgerond.

Veiligheid, een gezamenlijke verantwoordelijkheid

In 2024 is de wijkgerichte veiligheidsaanpak versterkt waarbij BOA's aan specifieke wijken zijn gekoppeld. De eerste wijkveiligheidsscans zijn met inwoners uitgevoerd, waarmee een beter beeld ontstaat van de veiligheidsvraagstukken per wijk. In 2025 zal dit verder worden uitgerold met maatwerkoplossingen per buurt. Er is een digitaal dashboard ontwikkeld om criminaliteit en overlast sneller te signaleren. Daarnaast is geïnvesteerd in extra scholing voor handhavers. Er is extra aandacht besteed aan digitale veiligheid met voorlichtingsprogramma's gericht op jongeren en ouderen. De juridische slagkracht van de gemeente is vergroot door extra opleidingen en trainingen voor medewerkers. Binnen de organisatie is gestart met de implementatie van een nieuwe operationele structuur voor crisismanagement die overeenkomt met de regionale afspraken bevolkingszorg, waarbij ook de gemeentelijke organisatie is versterkt.

Duurzame toekomst en goede leefomgeving voor iedereen

Het project 'Vreugd & Rust' heeft het park een nieuwe impuls gegeven met herstelde tuinmuren en verbeterde wandelpaden. Met behulp van energiecoaches en subsidies zijn inwoners gestimuleerd om hun woningen te verduurzamen. Er wordt samengewerkt met waterschappen en drinkwaterbedrijven om een robuuste en duurzame watervoorziening te garanderen. De gemeente heeft samen met Avalex voorstellen ontwikkeld om restafval verder te verminderen.

Op het gebied van openbaar groen wordt ingezet op het bestendig maken van de openbare ruimte tegen extreme weersomstandigheden en het versterken van de biodiversiteit. Daarvoor is ook een stadsecoloog aangesteld. Er is geïnvesteerd in een groen netwerk van parken, buitenruimten, bermen en water om een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving te creëren. Ook is het ecologisch maaibeheer is geïntensiveerd. Vanuit de Landschapstafel Duin, Horst & Weide is er een nieuw Uitvoeringsprogramma 2024-2028 opgesteld. De Loozone en Leidschendammerhout vormen hierin twee prioritaire projecten voor Leidschendam-Voorburg. Initiatieven van bewoners die hun buurt

groener wilden maken zijn ondersteund. Een eerste toepassing van het participatie-instrument ‘Uitdaagrecht’ is dat vrijwilligers het knotwilgbeheer in de polder Essesteijn overnemen van de gemeente. De Gebiedsanalyse Openbaar Groen is opgeleverd, met advies voor kwaliteitsverbetering en bevordering van de stedelijke biodiversiteit.

Het huishoudboekje 2024

Financiële resultaat 2024

Het jaarrekeningresultaat is € 12,8 miljoen voordelig. Ten opzichte van de laatst aangepaste begroting is dit een voordeel van € 10,5 miljoen. Een toelichting op hoofdlijnen is hieronder opgenomen. Onder de financiële toelichtingen per programma zijn meer gedetailleerde toelichtingen te vinden.

In de tabel hieronder staat per programma welk bedrag was begroot, wat is uitgegeven en wat het verschil tussen beiden is. Een min in de kolom ‘Begroting’ en de kolom ‘Jaarrekening’ staat voor een last. Een min in de kolom ‘Verschil’ betekent een nadelig verschil: er is meer uitgegeven of minder ontvangen dan begroot. Een plus betekent een voordelig verschil: er is minder uitgegeven dan begroot of meer ontvangen dan begroot.

Programma	Begroting na wijz. 2024	Jaarrekening 2024	Verschil
Bestuur en ondersteuning	-6.805	-7.233	-428
Veiligheid	-11.483	-10.956	527
Mobiliteit en bereikbaarheid	-19.617	-18.079	1.539
Economie	-394	-772	-378
Onderwijs	-7.441	-6.828	612
Sport, cultuur en recreatie	-18.585	-18.724	-139
Sociaal domein	-84.181	-76.466	7.715
Volksgezondheid en milieu	-606	388	994
Bouwen en wonen (VHLOSV)	-5.578	-5.415	163
Algemene dekkingsmiddelen	182.240	184.336	2.096
Overhead	-40.063	-40.183	-120
Vennootschapsbelasting	-50	-68	-18
Onvoorzien	-55	0	55
Totaal van baten en lasten	**-12.620**	**-1**	**12.619**
Mutaties reserves	14.897	12.806	-2.091
Totaal van lasten en baten	**2.278**	**12.805**	**10.528**

De grootste afwijking wordt veroorzaakt door de inkomstenregelingen waarbij er minder kosten zijn gemaakt en ook de inkomsten vanuit de gebundelde BUIG uitkering hoger zijn. Daarnaast zijn er ook werkzaamheden en projecten die nog niet in 2024 uitgevoerd of afgerond konden worden. Bij de wettelijk bepaalde open-einde regelingen zien we een nadeel op de jeugdzorg waarbij de tendens van stijgende kosten zich nog verder doorzet ondanks het realiseren van de eerste besparingen vanuit het actieplan Jeugdzorg. Ten slotte is zijn er ook voordelen door een hogere algemene uitkering vanuit het Rijk na de verwerking van de december circulaire en zijn er minder financieringskosten doordat er

geen aanvullende leningen zijn aangetrokken in 2024. De grootste afwijkingen (voor- en nadelen) zijn in de onderstaande tabel opgenomen.

Samenvatting afwijkingen	Totaal
Inkomensregelingen	4.280.000
Fasering activiteiten	3.192.000
Financiering	1.312.000
Algemene uitkering gemeentefonds	636.000
Onderwijsbeleid	559.000
OZB niet-woningen	516.000
Uitkering niet boogde jeugdzorg kosten	440.000
Riolering	403.000
Toerekening Veiligheid	402.000
Civiele kunstwerken	348.000
Toeslagenaffaire	343.000
Toeristenbelasting	317.000
Kabels en leidingen	287.000
Arbeidsparticipatie	276.000
Sportaccommodaties	-267.000
Herenstraat 42	-285.000
Jeugdhulp	-380.000
Personeel en organisatiebeheer	-415.000
Bouwleges	-476.000
Voorziening pensioenen wethouders	-744.000
Saldo overige verschillen	-216.000
Totaal	**10.528.000**

Bedragen x € 1

Inkomensregelingen € 4.280.000 (voordeel)
Belangrijkste oorzaak van het grote voordeel bij de inkomensregelingen is de hogere rijksuitkering BUIG. Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Het voordeel ten opzichte van het geraamde budget bedraagt € 1,4 miljoen. Bij de beschikking van de BUIG die eind 2024 bekend is geworden is het macrobudget naar boven bijgesteld en is het verdeelmodel opnieuw geüpdatet. Ook is de gemeente Leidschendam-Voorburg geen nadeelgemeente meer in 2024. Beide hebben een positief effect op de hoogte van de uitkering die we over 2024 ontvangen.
Daarnaast is een bedrag van € 384.000 ontvangen in het kader van de Vangnetregeling over het tekort op de BUIG in 2023. Omdat onzeker was of de aanvraag voor deze regeling toegekend zou worden was deze opbrengst nog niet begroot.
Aan de uitgavenkant zijn er ook diverse voordelen, namelijk:

- Uitkeringen Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz (€ 968.000 voordeel). In tegenstelling tot landelijke ontwikkelingen was er binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg een daling van het aantal uitkeringsgerechtigden. Daarnaast was de invulling van het aantal statushouders lager dan verwacht.

- Curatieve schuldhulpverlening (€ 253.000 voordeel). Niet alle middelen konden worden ingezet in 2024. Het nieuwe beleid Schuldhulpverlening is meer gericht op preventie, voorlichting en nauwe samenwerking met diverse maatschappelijke partners zodat wel alle budgetten vanaf 2025 benut kunnen worden.
- Kwijtscheldingen (€ 269.000 voordeel) In 2024 is er minder kwijtschelding verleend dan begroot. Dit is het gevolg van de geldende landelijke regelgeving, waardoor een groter aantal inwoners slechts in aanmerking kwam voor gedeeltelijke kwijtschelding in plaats van volledige kwijtschelding.
- Minimabeleid (€ 756.000 voordeel). In 2024 was nog sprake van het oude Minimabeleid, wat minder toegankelijk was dan het nieuwe beleid dat vanaf 2025 gefaseerd ingevoerd gaat worden. Het niet benutte budget geeft des te meer aan dat het belangrijk is om het voor de doelgroep zo laagdrempelig mogelijk te maken wel gebruik te kunnen maken van de regelingen. Het nieuwe beleid gaat meer uit van vertrouwen (automatisch verstrekken) en vereenvoudigde aanvraag (digitalisering).

Fasering activiteiten € 3.192.000 (voordeel)
Een aantal geplande werkzaamheden heeft nog niet (volledig) kunnen plaatsvinden in 2024. Het betreft lopende projecten die vertraging hebben opgelopen of waarvan de uitvoering pas laat door het Rijk is aangekondigd. Enkele voorbeelden hiervan zijn het bodemonderzoek aan de Herenstraat, de aanleg van een parkeerterrein, de verbouwing van de Oude Bleijk voor tijdelijke onderwijshuisvesting en de kosten voor de huisvesting van Stadsbeheer. In de bijlage 'Nog te realiseren activiteiten 2024 in 2025' bij de jaarstukken vindt u een gedetailleerd overzicht van de overhevelingen van budgetten van 2024 naar 2025.

Financiering € 1.312.000 (voordeel)
In tegenstelling tot eerdere verwachtingen is er in 2024 geen beroep gedaan op de geld en kapitaalmarkt om bijvoorbeeld investeringen te financieren. Dit heeft ertoe geleid dat de rentelasten lager zijn uitgevallen, dan eerder was begroot (voordeel € 1.045.000). Daarnaast zijn er meer middelen aangehouden in de schatkist van het Rijk (het zogenoemde schatkistbankieren) dan waar eerder rekening mee was gehouden, is de realisatie van de kortlopende rente hoger uitgevallen (voordeel € 267.000).

Algemene uitkering gemeentefonds € 636.000 (voordeel)
Het positieve saldo over 2024 wordt voornamelijk verklaard door de effecten uit de decembercirculaire van 2024 (€ 534.000 voordelig). De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen voor bijvoorbeeld de compensatieregeling niet beoogde kosten jeugdzorg, de vangnetconstructie energietoelage en de meerkosten Oekraïne sociaal domein. Daarnaast heeft de gemeente een aanvullende uitkering ontvangen doordat een aantal maatstaven naar boven zijn bijgesteld. Dit heeft geleid tot een voordeel van € 636.000 voordelig.

Onderwijsbeleid € 559.000 (voordeel)
Hogere inkomsten vanuit de Specifieke uitkering Onderwijs Achterstanden Beleid levert een voordeel op van € 249.000. Daarnaast is door onderbezetting is niet het volledige budget uitgeven voor het Lokaal Onderwijs Beleid en ook het Onderwijs Achterstanden Beleid (€ 128.000 voordeel). Tevens is er een verschuiving van de uitgaven met het programma 5 (Cultuur) met de subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkelingen (€ 81.000 voordeel).

OZB niet-Woningen € 516.000 (voordeel)
De marktontwikkeling van niet-woningen is hoger uitgepakt dan voorzien. Om die reden is meer inkomsten gegenereerd voor de OZB niet-woningen.

Specifieke Uitkering voor niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp € 440.000 (voordeel)

De gemeente heeft in 2024 een Specifieke Uitkering ontvangen voor niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp van € 440.000. Ten tijde van de tweede tussentijdse rapportage nog niet bekend dat aanvraag voor deze specifieke uitkering gehonoreerd zou worden.

Riolering € 403.000 (voordeel)
Op basis van de gerealiseerde kosten in 2024 op het gebied van riolering vindt er een lagere storting plaats in de voorziening riool. Ook waren de begrote inkomsten voor rioolheffing te laag opgenomen in de begroting.

Toerekening Veiligheid € 402.000 (voordeel)
De personele lasten zijn lager uitgevallen doordat vacatures lastig te vervullen waren. Hierdoor is meer extern ingehuurd en zijn minder salariskosten toegerekend aan de taakvelden (€ 430.000 voordeel).

Civiele kunstwerken € 348.000 (voordeel)
In verband met de looptijd van een aanbestedingsproces voor planmatig onderhoud civiele kunstwerken is er later gestart met de uitvoering van het onderhoud. In 2024 is hierdoor minder werk uitgevoerd.

Toeslagenaffaire € 343.000 (voordeel)
De opbrengsten van de SPUK voor de Toeslagenaffaire zijn hoger dan geraamd, omdat een gedeelte van de salariskosten en kosten voor kwijtscheldingen gedeclareerd mocht worden. Hier was geen rekening mee gehouden in de begroting.

Toeristenbelasting € 317.000 (voordeel)
De opbrengsten voor toeristenbelasting zijn in 2024 hoger uitgevallen dan begroot. Dit komt door een verhoging van het tarief, meer overnachtingen door een toename van het aantal Airbnb's en nagekomen opbrengsten uit 2023.

Kabels en leidingen € 287.000 (voordeel)
Het voordeel op de baten wordt veroorzaakt door meer opbrengsten voor kabels en leidingen. Het betreft hier de vergoedingen ter compensatie voor herstelwerkzaamheden en toekomstige waardevermindering door de graafwerkzaamheden in het openbaar gebied en de legeskosten voor verleende vergunningen.

Arbeidsparticipatie € 276.000 (voordeel)
De instroom van het aantal mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt is gedaald net als het totaal aantal bijstandsgerechtigden. Door de inzet van de leerwerkmakelaar en matchmaker zijn veel mensen met een kortere afstand op de arbeidsmarkt uitgestroomd.
Voor de overgebleven groep met een langere afstand tot de arbeidsmarkt geldt dat er vaak complexe problematiek speelt en ander soort hulp moet worden ingezet voordat trajecten kunnen worden ingezet om bijvoorbeeld werkfit te worden. Na deze trajecten van hulp worden de re-integratie trajecten voor deze groep weer ingezet, maar in 2024 was dit nog niet mogelijk en heeft dit geleid tot het niet benutten van het totale budget.

Sportaccommodaties € 267.000 (nadeel)
- Er zijn extra kosten gemaakt voor onderhoud sportvelden en terreinen door onvoorziene werkzaamheden zoals een gebroken lichtmast en wateroverlast bij de Meerhorst en Westvliet (nadeel € 162.000).
- De WOZ-waarde van de sportaccommodaties is harder gestegen dan verwacht. De hieruit voortvloeiende belastingen en heffingen zijn daardoor toegenomen (nadeel € 105.000). Ook

de gemeente is verplicht om over de panden OZB te bepalen. Deels hangt dit nadeel dan ook samen met het voordeel bij de OZB niet-woningen.

Herenstraat 42 € 285.000 (nadeel)
De verkoop van Herenstraat 42 is later afgerond dan vooraf verwacht, waardoor de sloop niet meer in 2024 heeft kunnen plaatsvinden en daarmee de sloopkosten ook niet zijn gemaakt (€285.000 nadelig).

Jeugdhulp (€ 380.000 nadeel)
Er was in 2024 sprake van langere trajecten, complexere en duurdere zorg en minimale zorgafbouw. Daarnaast is er bij een specifieke aanbieder sprake van een forse stijging van zorgkosten per cliënt ten opzichte van 2023. Dit gaat om zorg in de segmenten verblijf en hoog specialistisch. Deze ontwikkelingen zorgen voor een tekort van € 1,16 miljoen ten opzichte van de geactualiseerde begroting in de 2e tussentijdse rapportage 2024, waarin het budget met € 1,75 miljoen is verhoogd. Hier tegenover staat een voordeel van € 780.000 door de vrijval van een reservering voor zorgkosten uit voorgaande jaren. Er is een positieve ontwikkeling zichtbaar van tijdig declareren door de zorgaanbieder, waardoor het niet aannemelijk wordt geacht dat deze zorgkosten alsnog gedeclareerd zullen worden.

Personeel en organisatiebeheer € 415.000 (nadeel)
Er is een daling zichtbaar in de ontvangen uitkeringen van het UWV. Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan de aanhoudend krappe arbeidsmarkt. Door de grote vraag naar personeel zijn ex-werknemers na beëindiging van hun dienstverband sneller in staat gebleken een nieuwe baan te vinden. Dit heeft ertoe geleid dat de duur van de WW-uitkeringen aanzienlijk is verkort, hetgeen resulteerde in lagere uitkeringsbedragen over het gehele jaar (voordeel € 258.000).
In 2024 hebben acht medewerkers gebruikgemaakt van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). Deze regeling stelt medewerkers in staat om eerder met pensioen te gaan, waarbij de werkgever gedurende een afgesproken periode een uitkering verstrekt. Als gevolg van de toegenomen deelname aan deze regeling is er in 2024 een storting gedaan in de voorziening voor de RVU-verplichtingen. De hoogte van deze storting is bepaald op basis van de verwachte toekomstige uitkeringen aan de betreffende medewerkers, rekening houdend met de looptijd van de uitkeringen (nadeel € 347.000).
Daarnaast is er ook een storting gedaan in de voorziening voor spaarverlof. Deze voorziening is gevormd om toekomstige verplichtingen voortvloeiend uit gespaarde verlofrechten van medewerkers financieel af te dekken (nadeel € 326.000).

Bouwleges € 476.000 (nadeel)
In 2024 is minder aan bouwleges opgelegd dan begroot. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Zo zijn de projecten Schakenbosch, Vlietweg en Vlietvoorde (nog) niet vergund.

Voorziening pensioenen wethouders € 744.000 (nadeel)
Door een lagere rekenrente is een aanvulling van de voorziening wethouders pensioenen noodzakelijk om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Er is een storting in de voorziening ingegane pensioenen wethouders (€ 286.000) en toekomstige pensioenen wethouders (€ 613.000) gedaan om deze op peil te krijgen. Dit lijdt samen tot een nadeel van € 820.000.
De kosten die de gemeente in 2024 heeft gemaakt voor onder andere verzekeringen ten behoeve van de pensioenen van voormalige wethouders zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit komt door lagere premies en/of bijgestelde verwachtingen ten aanzien van de begroting (€ 76.000 voordeel).

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de

weerstandscapaciteit (het totaal van algemene reserves en de post onvoorzien) en van het risicoprofiel (totaal van risico's).

Het risicoprofiel is € 1,8 miljoen hoger ten opzichte van de jaarrekening 2023. De totale weerstandscapaciteit is in 2024 met afgerond € 7,4 miljoen afgenomen; er is € 20,5 miljoen aan de reserve onttrokken en € 13,1 miljoen aan de reserve gedoteerd. Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties zie hoofdstuk 4.4.3. Toelichting op balansposten.
De weerstandscapaciteit is 6,2 maal zo groot als het risicoprofiel. Dat betekent dat het weerstandsvermogen, gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is.

1.2 Jaarcijfers 2024 in 1 oogopslag

Gemeentelijke jaarrekening 2024

Leidschendam-Voorburg

U ziet in één oogopslag wat de gemeente Leidschendam-Voorburg in 2024 heeft ontvangen en waar het geld aan is uitgegeven. Verder vindt u een greep uit de acties die afgelopen jaar zijn uitgevoerd.

Inkomsten (x 1.000 euro)

Lokale inkomsten	
Afvalstoffenheffing	14.017
Onroerendzaakbelasting	17.134
Dividend en rente	2.918
Gronden	38
Rioolheffing	8.420
Huren en pachten	5.058
Leges/overige belastingen	6.808
Subtotaal lokale heffingen	**54.393**

Bijdrage Rijk, subsidies en reserves	
Algemene uitkering Rijk	161.823
Subsidies en (rijks)bijdragen	46.133
per saldo onttrekking reserves	12.806
Overig	23.681
Subtotaal inkomsten	**244.443**
Totaal aan inkomsten	**298.836**

Uitgaven (x 1.000 euro)

Gemeentelijke programma's	
Bestuur en Ondersteuning	11.239
Veiligheid	11.138
Verkeer en Vervoer	19.792
Economie	2.158
Onderwijs	9.350
Sport, cultuur en recreatie	22.738
Sociaal domein	125.087
Volksgezondheid en milieu	25.927
VHLOSV	17.075
Overhead	40.938
Vennootschapsbelasting	68
Algemene dekkingsmiddelen	521
Totaal aan uitgaven	**286.031**
Positief resultaat	**12.805**

Wat is er in 2024 gedaan?

We zijn in 2024 bezig geweest met:

- Onderhoud van wegen, groen, riolering en sportlocaties zoals de velden bij sportparken Duivesteyn en Westvliet
- Ophalen en verwerken van afval
- Inkomstenondersteuning en schuldhulpverlening
- Huishoudelijke hulp en zorg
- Versterken van de pedagogische basis door jeugdzorg
- Verbeteren scholen, betere fietspaden en hogere verkeersveiligheid
- Handhaving van wet- en regelgeving op straat, in winkels en horeca
- Mogelijk maken van een divers aanbod van nieuwe woningen
- we vergroenden vele plekken in de gemeente, zoals in het Damcentrum

Bijzonder in 2024

- We bouwden aan de Nieuwstraat, de Damlaan en Klein Plaspoelpolder
- We regelden 4,4 miljoen euro subsidie voor woningbouw op Overgoo
- We maakten nieuw minimabeleid
- We stelden een nieuwe cultuur en erfgoedvisie op
- We gaven Molen de vlieger een opknapbeurt
- We maakten samen met onderwijs en kinderopvang afspraken over talentontwikkeling en organiseerden het techniekfestival
- We renoveren park Vreugd en Rust
- We maakten een ontwerp voor de herinrichting Veursestraatweg
- We zijn gestart met het asfalteren tegelfietspaden
- We openden de Tuinkamer van Noord, een nieuwe ontmoetingsruimte op het Fluitpolderplein
- Samen met inwoners hebben we met de wijkveiligheidsscans een beter beeld gekregen van de veiligheidsvraagstukken per wijk

Kijk voor het complete overzicht op **www.lv.nl/jaarverslag**

1.3 Leeswijzer

De jaarstukken 2024 bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening. In het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid op de door de gemeenteraad vastgestelde programma's. Er wordt antwoord gegeven op de vragen: Wat hebben wij daarvoor gedaan en Wat heeft het gekost?
De mate waarin we de beleidsactiepunten, zoals opgenomen in de programmabegroting 2024, hebben gerealiseerd, brengen we tot uitdrukking met de volgende kleuren:

	Speerpunt gerealiseerd in 2024
	Vertraging in de voorbereiding/uitvoering, speerpunt wordt afgerond in 2025
	Knelpunten in de voorbereiding/uitvoering, speerpunt wordt niet gerealiseerd

Bij de programmaverantwoordingen wordt per actiepunt een toelichting gegeven op de status per 31 december 2024. Het jaarverslag bevat ook de paragrafen die vanuit een dwarsdoorsnede een aantal specifieke thema's uitwerken.

De jaarrekening vormt het financiële gedeelte van de jaarstukken 2024. In de jaarrekening is een overzicht van de baten en lasten over 2024 opgenomen. Het bevat een toelichting op het overzicht van baten en lasten evenals de balans met toelichting.

Door afrondingsverschillen kan het voorkomen dat de optelling van het bedrag (de totaaltelling) opgenomen in een tabel afwijkt met een bedrag van +1 of -1.

2 Programma's

0. Bestuur en ondersteuning

Dit programma gaat over het bestuur, de ondersteuning daarvan en de relatie tussen de burger en het bestuur. Betrokkenheid, vertrouwen en dienstverlening zijn vanuit de gemeente uitgangspunt voor deze relatie. Het programma bevat de overkoepelende taakvelden van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning daarvan door de gemeentelijke organisatie.

Wat wilden we bereiken

Inwoners, ondernemers en andere organisaties weten zelf het beste wat goed is voor hun buurt of wijk. Daarom betrekken we inwoners van Leidschendam, Stompwijk en Voorburg bij gemeentelijke besluiten die invloed hebben op onze samenleving. De gemeente zal zich nog meer laten zien buiten het gemeentehuis en in gesprek gaan met inwoners. Niet alleen richting mensen die zelf al goed zichtbaar zijn, maar ook richting mensen die zich minder laten zien of horen. Buiten de gemeente zoeken we actief de samenwerking op met (buur)gemeenten in de regio.

Dat doen we onder meer door:

- Na het vaststellen van de participatieverordening (2023) door te gaan met het bevorderen van de ontwikkeling van inwonersparticipatie.
- Participatie meer te richten op kinderen en jongeren door te zoeken naar vormen en thema's die aansluiten bij hun leefomgeving.
- Vroegtijdig duidelijk te hebben wat de rol van participatie is bij het opzetten van beleid, programma's en projecten.
- Open te staan voor signalen vanuit de samenleving en initiatieven vanuit de samenleving toe te juichen en serieus te beoordelen.
- Een sterkere visie op onze regionale positie en samenwerking te ontwikkelen, omdat we deel uitmaken van de regio; we zijn ervan afhankelijk, maar moeten er ook een actievere rol in spelen. Ook willen we bijdragen aan een visie op regio-niveau.
- De vergunningverlening verbeteren en versnellen.
- We zorgen ervoor dat participatie in ons DNA zit.

Wat hebben we bereikt

De vergunningverlening verbeteren en versnellen

Door de invoering van de Omgevingswet verloopt het vergunningstraject sneller en is er meer samenwerking met aanvragers en omwonenden. Door procesverbeteringen en het invoeren van een speciaal vergunningenspreekuur is de dienstverlening efficiënter en klantvriendelijker geworden.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	8,92	Eigen gegevens
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	8,62	Eigen gegevens
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2023	1024	Eigen gegevens

Toelichting op de indicatoren

1 Formatie

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari.
Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

2 Bezetting

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan.
Terugkijkend naar een begrotingsjaar wordt de werkelijke bezetting berekend. Conform de definitie van Vensters voor Bedrijfsvoering is berekend de gemiddelde bezetting in dat begrotingsjaar door het gemiddelde te nemen van de werkelijke bezetting op 1 januari en op 31 december.

3 Apparaatskosten

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari.
Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature. Fte is het equivalent van een 36-urige werkweek.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Bestuur en Inwonersparticipatie

Het college van burgemeester en wethouders, raad en raadscommissies, griffie, de regionale, landelijke en internationale bestuurlijke samenwerking, de regionale rekenkamercommissie en ombudsfunctie worden optimaal ondersteund.

Inwonersparticipatie is belangrijk om inwoners te betrekken bij beleid, programma’s en plannen. Het benutten van de denkkracht van inwoners draagt bij aan het beter maken daarvan. Traditionele vormen van inspraak volstaan vaak niet meer. De gemeente zal de lokale gemeenschap pro-actief betrekken en uitdagen zelf ook te komen met initiatieven. Om teleurstellingen te voorkomen, scheppen we vooraf heldere verwachtingen. Daarvoor hebben we in 2023 een participatieverordening vastgesteld. Op deze manier werken we met bestuur en samenleving aan betere besluitvorming dat past bij onze gemeente.

Dienstverlening

Inwoners en organisaties kunnen bij het Servicecentrum terecht voor rijbewijzen, reisdocumenten en vele andere producten en diensten. Een deel van de dienstverlening is tevens digitaal via de website beschikbaar. De gemeente is, naast het fysieke Servicecentrum, bereikbaar via de website, telefoon (14 070), sociale media (Facebook) en e-mail. Het is mogelijk om zelf of via de telefoon een afspraak te maken voor een bezoek aan het Servicecentrum Leidschendam. Wanneer een fysiek bezoek onmogelijk is, kan een huisbezoek geregeld worden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bestuur en Inwonersparticipatie

De adviesraden versterken
Met de adviesraad Sociaal Domein zijn op bestuurlijk niveau gesprekken gevoerd over uitgebrachte adviezen en de daarbij behorende processen. Met de adviesraad Stompwijk heeft het college in Q3 met de adviesraad Stompwijk afgesproken dat er minimaal drie keer per jaar bestuurlijk overleg is. In november is het eerste overleg geweest. Daarnaast worden ook ambtelijk gesprekken gevoerd. Met de adviesraad Sociaal Domein is dit bij het Q overleg, Met de adviesraad Stompwijk is dit aan de projectentafel.

We houden een kindervragenuur waarin kinderen vragen kunnen stellen aan raad en college.
Op 8 oktober is het kindervragenuur geweest. Ruim 30 kinderen van verschillende basisscholen uit Leidschendam en Voorburg hebben hieraan deelgenomen. In het voorprogramma hebben kinderen en begeleiders kennis gemaakt met het college en raadsleden. Daarna zijn kinderen in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen aan het college en raad. Vanaf 2025 organiseert de griffie het kindervragenuur.

We organiseren voor jongeren minimaal 2 bijeenkomsten "Jong in LV"
Er zijn 2 reguliere bijeenkomsten georganiseerd op 9 april en 9 december. Beide stonden in het teken van participatie en hoe jongeren zelf invloed kunnen uitoefenen. Op 19 december heeft de Tienskip een dag georganiseerd voor jongeren. Hier hebben ruim 130 jongeren van het MBO aan deelgenomen. Tijdens deze dag hebben jongeren 13 ideeën gepresenteerd waarvan 4 ideeën door jongeren zelf worden uitgewerkt.

We scheppen duidelijk wat de participatie inhoudt
In onze besluiten geven we aan welke kaders er zijn voor participatie en hoe we de raad hierbij betrekken. De participatieverordening brengt met zich mee dat voor inwonerparticipatie er een participatieplan en participatieverslag moet zijn.

In oktober heeft het college het experimenteerprogramma inwonerparticipatie 2024-2027 vastgesteld. Met dit programma experimenteert het college met verschillende methodes om inwonerparticipatie te bevorderen. Om na te gaan of een experiment succesvol is, wordt binnen het experimenteerprogramma
gebruik gemaakt van steeds hetzelfde toetsingskader; het 'ACTIE kader'.

We werken aan de ontwikkeling van een sturingsinstrument, de participatieparagraaf, dat wijkgerichte evaluatie en afstemming mogelijk maakt voor zowel lopende als geplande participatietrajecten.
Dit is onderdeel van het experimenteerprogramma.

Speerpunten:

- We scheppen duidelijkheid wat de participatie inhoudt. Als onderdeel van een projectplan, plan van aanpak of initiatief wordt inzichtelijk gemaakt hoe het participatieproces eruitziet en wat er met de uitkomsten wordt gedaan;

  Toelichting:
  In onze besluiten geven we aan welke kaders er zijn voor participatie en hoe we de raad hierbij betrekken. De participatieverordening brengt met zich mee dat voor inwonerparticipatie er een participatieplan en participatieverslag moet zijn.

- We werken aan de ontwikkeling van een sturingsinstrument, de participatieparagraaf, dat wijkgerichte evaluatie en afstemming mogelijk maakt voor zowel lopende als geplande participatietrajecten;

  Toelichting:
  Dit is onderdeel van het experimenteerprogramma inwonerparticipatie 2024-2027 dat in 2024 gestart is en in 2025 verder wordt uitgewerkt.

- We gaan experimenteren met andere vormen van participatie zoals onder meer het uitdaagrecht. Daarvoor stellen we een tweejaarlijks experimenteerprogramma op dat drie elementen bevat:
  1. een keuze van de te beproeven nieuwe vormen van participatie;
  2. uitvoeringscondities in de sfeer van middelen, capaciteit en bekwaamheid;
  3. toetsingscriteria voor de evaluatie na het experiment.

  Toelichting:
  In oktober heeft het college het experimenteerprogramma inwonersparticipatie 2024-2027 vastgesteld. Met dit programma experimenteert het college met verschillende methodes om inwonersparticipatie te bevorderen. Om na te gaan of een experiment succesvol is, wordt binnen het experimenteerprogramma gebruik gemaakt van steeds hetzelfde toetsingskader; het 'ACTIE kader'. In het najaar is het college in het kader van het uitdraagrecht een samenwerking aangegaan met een vrijwilligersorganisatie die het knotwilg beheer in polder Essesteijn wilt overnemen.

- We organiseren voor de jongeren minimaal twee bijeenkomsten "Jong in LV". Daarmee zetten we in op een brede afspiegeling van de jongeren in Leidschendam-Voorburg;

  Toelichting:
  Er zijn 2 reguliere bijeenkomsten georganiseerd op 9 april en 9 december. Beide stonden in het teken van participatie en hoe jongeren zelf invloed kunnen uitoefenen. Op 19 december heeft de Tienskip een dag georganiseerd voor jongeren. Hier hebben ruim 130 jongeren van het MBO aan deelgenomen. Tijdens deze dag hebben jongeren 13 ideeën gepresenteerd waarvan 4 ideeën door jongeren zelf worden uitgewerkt onder begeleiding van de Tienskip. De overige ideeën waren onderdeel van het democratisch programma van de Tienskip.

- We houden een kindervragenuur waarin kinderen vragen kunnen stellen aan raad en college.

  Toelichting:
  Op 8 oktober is het kindervragenuur geweest. Ruim 30 kinderen van verschillende basisscholen uit Leidschendam en Voorburg hebben hieraan deelgenomen. In het voorprogramma hebben kinderen en begeleiders kennis gemaakt met het college en raadsleden. Daarna zijn kinderen in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen aan het college en raad. In 2024 heeft het college het kindervragenuur georganiseerd. Vanaf 2025 organiseert de griffie het kindervragenuur.

Dienstverlening

In het afgelopen jaar heeft de gemeente belangrijke stappen gezet om inwoners beter te informeren over gemeentelijke belastingen en de besteding van belastinggeld. Deze inspanningen sluiten aan bij een van de centrale beloften uit het coalitieakkoord: meer openheid over waar belastingmiddelen naartoe gaan.
Begin 2024 is fors ingezet op heldere communicatie. Inwoners kregen via verschillende kanalen – zoals de gemeentelijke website en sociale media – inzicht in de manier waarop belastinggeld wordt besteed. Deze toelichting op gemeentelijke keuzes draagt bij aan meer begrip en vertrouwen bij inwoners. Ook is de beschikbaarheid van belastingmedewerkers en taxateurs tijdens de campagne vergroot, zodat inwoners sneller en persoonlijker geholpen worden bij vragen of bezwaar over de WOZ-waarde. Daarmee is de dienstverlening merkbaar verbeterd.
Een ander belangrijk aandachtspunt was het tegengaan van zogenoemde 'WOZ-bureautjes' die inwoners onnodig hoge kosten in rekening brengen voor eenvoudige bezwaarschriften. Door actieve voorlichting en het toegankelijk maken van het bezwaarproces heeft de gemeente inwoners beter kunnen beschermen tegen dit soort bureaus.
Naast communicatie naar buiten is ook intern sterk geïnvesteerd in begrijpelijke en toegankelijke taal. Sinds 2023 hebben al 300 medewerkers een training gevolgd in duidelijke en begrijpelijke communicatie. Nieuwe medewerkers krijgen deze training waar nodig ook. Zo zorgen we ervoor dat inwoners niet alleen sneller, maar ook duidelijker geholpen worden.
Deze verbeteringen maken deel uit van een bredere beweging richting transparantie, begrijpelijke communicatie en goede dienstverlening. De gemeente blijft zich inzetten om deze lijn in 2025 voort te zetten, onder andere met de invoering van een nieuw digitaal systeem voor belastingzaken.

Met de komst van de Omgevingswet verloopt het vergunningstraject sneller en is er meer samenwerking met aanvragers en omwonenden. Door procesverbeteringen en een speciaal vergunningenspreekuur wordt de dienstverlening efficiënter en klantvriendelijker. Daarnaast wordt gewerkt aan een integraal klantbeeld: het klantcontactsysteem is vernieuwd en bevat nu meer mogelijkheden, zoals extra contactmomenten en terugbelverzoeken. Dit traject loopt door in 2025.

Speerpunten:

- We maken het voor inwoners makkelijker om digitaal zaken te doen met de gemeente rondom Belastingen. Zo wordt het eenvoudiger om digitaal beschikkingen te zien, kwijtschelding aan te vragen en bezwaar te maken;

  Toelichting:
  We hebben alle voorbereidingen afgerond en het contract met de leverancier gesloten. Door vertraging in het proces van aanbesteden is de implementatie van het systeem vertraagd. Dit staat nu gepland voor Q2-2025.

- We gaan onze dienstverleningskanalen verder optimaliseren en zoveel mogelijk met elkaar integreren;

  Toelichting:
  Om onze inwoners organisaties nog beter van dienst te kunnen zijn hebben we in 2024 een start gemaakt met het integrale klantbeeld. Hiervoor hebben we het klant contact systeem vervangen en hebben we contact momenten en terugbelverzoeken toegevoegd aan het klantbeeld. We realiseren een ingang tot deze informatie voor zowel de LV medewerkers als voor onze klanten met aandacht voor de privacy. Het compleet maken van het klantbeeld loopt nog door in 2025 en 2026.

- We rollen de Direct duidelijk campagne verder uit;

  Toelichting:
  In 2023 en 2024 zijn bijna 300 mensen binnen de gemeente getraind om duidelijker te schrijven. Ook nieuwe medewerkers worden nog steeds binnen hun inwerkprogramma getraind op schrijfstijlen.

- Na invoering van de Omgevingswet zal de doorlooptijd van het formele vergunningsproces korter zijn.
  Er zal meer geïnvesteerd worden in het informele proces vooraf om samen met aanvragers en omwonenden tot haalbare en goed uitgewerkte initiatieven te komen.
  LV denkt met de inwoners mee om mooie initiatieven te realiseren.

  Toelichting:
  We hebben het initiatieven proces verder uitgerold en een eerste evaluatie gehouden. Daarnaast hebben we het team versterkt en de tooling (CLO) verder ingericht. Dit zal ook in 2025 nog inzet vragen. Het lukt ons in toenemende mate om binnen de nieuwe termijnen te blijven. De aanvragen, voornamelijk grote projecten, die nog onder de oude wet zijn ingediend hebben in 2024 extra tijd gevraagd.

  De omgevingswet vraagt aan de gemeente om niet alleen te toetsen, maar ook te adviseren. Dit leidt tot meer telefonisch contact. We hebben hiervoor een aparte functie ingericht. Daarnaast hebben we een spreekuur om mensen te helpen met vragen over vergunningen.

Betrokken verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Rekenkamer WVOLV
Een onafhankelijke en goed functionerende Rekenkamer die bijdraagt aan transparantie, doeltreffend beleid en een doelmatige inzet van publieke middelen. Door gedegen onderzoek en aanbevelingen wordt de kwaliteit van de kaderstellende en controlerende rol van de raad versterkt.

Wat heeft het gekost?

Bestuur en ondersteuning	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	3.643	260	3.903	4.006	103
Lasten	9.683	1.025	10.708	11.239	-531
Saldo van baten en lasten	**-6.040**	**-765**	**-6.805**	**-7.233**	**-428**
Reserves					
Onttrekkingen	8.272	29.278	37.550	35.267	-2.283
Toevoegingen	1.387	21.266	22.653	22.461	192
Saldo mutaties reserves	**6.885**	**8.012**	**14.897**	**12.806**	**-2.091**
Saldo na mutaties reserves	**846**	**7.247**	**8.092**	**5.573**	**-2.519**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen
Het saldo van baten en lasten van het programma Bestuur en Ondersteuning is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 428.000 nadelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten voordeel € 103.000

Legesopbrengsten
Er zijn meer legesopbrengsten gerealiseerd (voordeel € 325.000). Doordat de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar is verlengd, ontstaat er een golfbeweging in de

legesopbrengsten. Dit leidt tot een voordeel van € 249.000. De legesopbrengsten van naturalisatie zijn € 57.000 hoger uitgevallen dan begroot en er is een klein voordeel op de overige leges.

Sloopkosten Herenstraat 42
Daar tegenover is Herenstraat 42 verkocht, maar nog niet gesloopt. De verkoop is later afgerond dan vooraf verwacht, waardoor de sloop niet meer in 2024 heeft kunnen plaatsvinden en daarmee de sloopkosten ook niet zijn gemaakt (€285.000 nadelig).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 63.000 voordelig.

Lasten nadeel € 531.000

Voorziening ingegane en toekomstige pensioenen wethouders
Door een lagere rekenrente is een aanvulling van de voorziening wethouders pensioenen noodzakelijk om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Er is een storting in de voorziening ingegane pensioenen wethouders (€ 286.000) en toekomstige pensioenen wethouders (€ 613.000) gedaan om deze op peil te krijgen. Dit lijdt samen tot een nadeel van € 820.000.
De kosten die de gemeente in 2024 heeft gemaakt voor onder andere verzekeringen ten behoeve van de pensioenen van voormalige wethouders zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit komt door lagere premies en/of bijgestelde verwachtingen ten aanzien van de begroting (€ 76.000 voordeel).

Paspoorten en naturalisatie
Er zijn meer paspoorten en documenten voor naturalisatie uitgegeven dan verwacht, waardoor de afdracht aan het Rijk ook hoger is uitgevallen (nadeel € 176.000).

Voorgestelde overhevelingen:

- Implementatie Zaaksysteem
  Vanwege de prioritering van IT projecten is de implementatie van Zaaksysteem gefaseerd opgepakt. Fase 1 is gerealiseerd in 2024. In deze fase is de overgang van KCS naar Zaaksysteem gerealiseerd en is de implementatie van terugbelverzoeken afgerond (voordeel € 60.000).
  De volgende fase wordt in 2025 projectmatig opgepakt. Het realiseren van dit project draagt bij aan de ambitie uit het coalitieakkoord om de verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aan te laten sluiten.

- Huisvesting gemeenteraad
  De kosten voor het onderzoek voor het project nieuwe huisvesting gemeenteraad grotendeels in 2025 vallen. Het project is in volle gang en de werkzaamheden lopen door in 2025 (voordeel € 350.000).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 21.000 nadelig.

Reserves
Onttrekkingen (nadeel € 2.283.000)
Voor de bestemmingsreserves Langer Zelfstandig Wonen (€ 1.214.000), Duurzaamheid & Energietransitie (€ 958.000) en Herstelbeleid (€ 230.000) zijn de bestedingen lager uitgevallen, waardoor er een lagere onttrekking plaatsgevonden dan begroot. Overige verschillen zitten verspreid over de reserves (€ 119.000).

Stortingen (voordeel € 192.000)

In de algemene reserve heeft een lagere storting plaatsgevonden, omdat de degeneratievergoeding voor het aanleggen van de glasvezelkabels in 2024 lager is uitgevallen dan verwacht (€ 600.000). De inkomsten werden verspreid over 2024 en 2025 verwacht, maar zullen nu voornamelijk in 2025 binnenkomen. Daar tegenover staat een hogere storting door een hogere opbrengst voor de verkoop van Herenstraat 42 (€ 100.000). Ook is er een hogere storting in de bestemmingsreserve Vluchtelingenopvang gedaan, omdat de kosten van de opvang ontheemden lager waren dan de ontvangen middelen vanuit het Rijk (€ 300.000).

.

Relevante documenten

- Experimenteerprogramma participatie (iBabs nr. 3767)
- Participatieverordening Leidschendam-Voorburg 2023 | Lokale wet- en regelgeving

1. Veiligheid

Op dit programma worden lasten verantwoord die gerelateerd zijn aan criminaliteit en de preventie daarvan in de gemeente. Ook de kosten voor de veiligheidsregio (inclusief brandweer) vallen onder dit taakveld, evenals bijvoorbeeld het tegengaan van ondermijning.

Wat wilden we bereiken

De veiligheid van onze gemeente is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers, politie en de gemeente. Alleen samen kunnen we ervoor zorgen dat het in onze gemeente veilig blijft om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven. Als er toch ergens onveilige situaties ontstaan dan pakken we dat direct op. Of het nu op straat is of achter de voordeur, online of offline. Tegelijkertijd groeit en bloeit onze gemeente. Daarom investeren we fors in veiligheid. We doen dit op basis van een wijkgerichte aanpak. Ook werken wij verder aan de resultaatgerichte inzet van onze handhavers onder meer door de implementatie van een dashboard.

Wat hebben we bereikt

Ten behoeve van de resultaatgerichte inzet van onze handhavers hebben we in 2024 een dashboard geïmplementeerd.
De eerste bijeenkomsten voor de wijkveiligheidsscans hebben plaatsgevonden.
We hebben ook diverse malen voorlichting gegeven op het gebied van digitale veiligheid aan ouderen binnen onze gemeente.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
6	Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar	Aantal per 1.000 inwoners 12-17 jaar	2023	5 (landelijk 9)	Bureau Halt
8	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2024	3,8 (landelijk 2,2)	CBS - Diefstallen
9	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,7 (landelijk 4,3)	CBS - Criminaliteit
10	Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	2023	1,8 (landelijk 1,3)	CBS - Diefstallen
11	Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2023	3,8 (landelijk 3,9)	CBS - Criminaliteit

Toelichting op de indicatoren

6 Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar

Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie.

8 Winkeldiefstal per 1.000 inwoners

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

9 Geweldsmisdrijven

Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

10 Diefstallen uit woningen

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

11 Vernieling

Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Brandweer en rampenbestrijding

Hiervoor werken wij, als opdrachtgever, intensief samen met de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en VRH-gemeenten.

De komende jaren wordt in navolging van de Visie en het Regionaal plan gemeentelijke crisisbeheersing de gemeentelijke bevolkingszorg geactualiseerd. Dit leidt tot de volgende concrete acties die doorlopen in 2024:

- voor de nieuwe regionale en lokale functies worden mensen geworven en opgeleid;
- voor de huidige functies zullen, gelet op de nieuwe structuur, opleidingen worden gegeven;
- vanuit de nieuwe leerlijnen, en de hieruit voortvloeiende extra eisen, vinden meer activiteiten, trainingen en oefeningen plaats om de functionarissen vakbekwaam te krijgen en te houden.
- er worden, voor wat betreft de gemeentelijke taken, nadere afspraken gemaakt over te leveren functies, materialen en/of ondersteuning. Deze afspraken worden in overeenkomsten vastgelegd.
- in 2024 worden functiegerichte opleidingen gevolgd aan de hand van de nieuwe standaarden en afspraken.

Het doel is om te waarborgen dat alle VRH-gemeenten in dezelfde lijn lokaal de visie implementeren. De crisisstructuur bij bevolkingszorg geldt niet alleen bij grote calamiteiten met multidisciplinaire inzet (gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure, hierna GRIP), maar waar nodig ook bij andere lichtere incidenten waarvoor een crisisstructuur gewenst is. Hiervoor wordt een Gemeentelijk Team Incidentbestrijding (GTI) gevormd. Dit vergemakkelijkt een eventuele opschaling naar een GRIP-situatie.

In regionale samenwerking zijn het afgelopen jaar de kerntaken voor crisisbeheersing verder uitgewerkt. Komend jaar ligt de focus op de lokale implementatie. Voor een goed functionerend lokale crisisorganisatie is opleiden, trainen en oefenen van betrokkenen in de crisisorganisatie noodzakelijk. Dit zal het komende jaar een prioriteit blijven.

Binnen de sectie bevolkingszorg is na een herbeoordeling tussen betrokken partners een splitsing gekomen tussen bevolkingszorg en gemeentelijke taken. Hierdoor zijn veel taken vanuit bevolkingszorg teruggelegd bij gemeenten. In 2023 is daarom gewerkt aan een nieuwe structuur binnen Haaglanden.

Veiligheid

Hiervoor gaan we met inwoners en ondernemers gericht samenwerken aan veiligheid in de wijk. Hiervoor ontwikkelen we wijkscans op het gebied van veiligheid.

Onze gebiedsregisseurs gaan we nauwer verbinden met onze inwoners en bedrijven. Daarnaast krijgen buurpreventieteams een meer centrale plaats in de wijk en worden aan alle wijken in Leidschendam, Stompwijk en Voorburg buitengewoon opsporingsambtenaren (hierna: boa's) gekoppeld.

We gaan inzetten op versterking van handhaving in onze gemeente. Dit doen we door onder meer de capaciteit uit te breiden. Ook zetten wij fors in op scholing van onze boa's.

Omdat er steeds meer juridische taken binnen het domein veiligheid worden neergelegd wordt geïnvesteerd in juridische slagkracht.

Verder gaan we komend jaar meer focus te leggen op resultaten bij de aansturing van onze handhavers. Hiervoor implementeren we een dashboard om over actuele informatie te beschikken en hierop te sturen. Daarnaast worden (werk)processen (nader) beschreven. Dit heeft als doel bij te dragen aan een efficiënte, eenduidige en transparante werkwijze.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Brandweer en rampenbestrijding

In 2024 hebben wij:

- Mensen voor de nieuwe regionale en lokale functies geworven en opgeleid
- Een deel van de opleidingen door moeten schuiven naar 2025 omdat de opleidingsprogramma's niet gereed waren
- vanuit de nieuwe leerlijnen, en de hieruit voortvloeiende extra eisen, hebben er meer activiteiten, trainingen en oefeningen plaatsgevonden (om de functionarissen vakbekwaam te krijgen en te houden).
- De voorbereiding voor besluitvorming om tot nadere afspraken te komen inz. te leveren functies, materialen en/of ondersteuning is voltooid. Besluitvorming zal in 2025 plaatsvinden.
- Er zijn verschillende functiegerichte opleidingen gevolgd aan de hand van de nieuwe standaarden en afspraken, bijvoorbeeld voor het Hoofd Gemeentelijke Taken.

Speerpunten:

- Door actualisatie van de visie bevolkingszorg worden reguliere taken overgedragen naar de gemeentelijke organisatie. Wij zorgen ervoor dat de gemeentelijke organisatie hiermee bekend is, zich hiervan bewust is en concrete afspraken worden gemaakt;

  Toelichting:
  In 2024 is geïnvesteerd in bewustwording en kennis op het gebied van bevolkingszorg richting de gemeentelijke organisatie

  Binnen de gemeentelijke organisatie is een projectteam opgericht. Daarnaast zijn bewustwordingssessies georganiseerd waarin de gemeentelijke organisatie is toegelicht wat de taken inhouden en wat er van men wordt verwacht. De eerste oefeningen met alle teams hebben plaatsgevonden. Dit wordt structureel herhaald.

- Inrichten van verschillende piketfuncties (werving en opleiding) voor zowel bevolkingszorg als gemeentelijke piketfuncties.

  Toelichting:
  De verschillende piketfuncties voor bevolkingszorg zijn ingericht. Voor de gemeentelijke piketfuncties is dit nog niet het geval (dit zal plaatsvinden in 2025). Ook de (verdere) opleidingen zullen in 2025 plaatsvinden.

Veiligheid

De eerste wijkscans op het gebied van veiligheid zijn gemaakt.

In 2024 is geinvesteerd in specifieke scholing van de boa's (denk hier bijvoorbeeld aan de opleiding jeugdboa, opleiding digitale veiligheid)

In 2024 is geinvesteerd in juridische slagkracht door de werkzaamheden beter te beschrijven op basis van de actualiteiten in de maatschappij. Hierop zijn de profielen van de medewerkers aangepast. Gedacht kan hierbij worden aan de inzet die van de juristen wordt gevraagd met betrekking tot de inzet van burgemeestersbevoegdheden.

In 2024 zijn alle werkprocesen van de boa's beschreven.

Speerpunten:

- Wijkgerichte aanpak, maatwerk op basis van wijkscans met aan wijken gekoppelde boa's;

  Toelichting:
  In 2024 zijn de boa's aan de wijken gekoppeld.

- Beschreven (werk)processen die bijdragen aan eenduidigheid, efficiëntie en transparantie (zowel in- als extern);

  Toelichting:
  In 2024 is de beschrijving voor een groot deel van de werkprocessen binnen VTH afgerond (denk hierbij aan de processen van de boa's). Met name binnen openbare orde en veiligheid moet nog een slag gemaakt worden.

- Door objectiveerbare resultaten in beeld te brengen (aan de hand van data) sturen we op wat er daadwerkelijk speelt in een bepaalde wijk. Dit doen we op basis van een data-dashboard dat in 2025 actief is.

  Toelichting:
  In 2024 is het data dashboard opgezet waarmee we in 2025 kunnen sturen op wat er daadwerkelijke speelt in de wijken.

- Juridische slagkracht versterken door opleiding en training.

  Toelichting:
  Waar nodig is voorzien in training en/of opleiding (denk hierbij onder meer aan een seminar "actualiteiten vanuit het werkveld")

Betrokken verbonden partijen

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

Wat heeft het gekost?

Veiligheid	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	60	128	188	183	-6

Lasten	10.997	675	11.671	11.138	533
Saldo van lasten en baten	**-10.936**	**-547**	**-11.483**	**-10.956**	**527**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen

Het saldo van baten en lasten van het programma Veiligheid is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 527.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten nadeel € 6.000

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 6.000 nadelig.

Lasten voordeel € 533.000

Toerekening personele lasten
De personele lasten zijn lager uitgevallen doordat vacatures lastig te vervullen waren. Hierdoor is meer extern ingehuurd en zijn minder salariskosten toegerekend aan de taakvelden (€ 430.000 voordeel).

Veiligheidsbeleid
Als gevolg van de subsidie Campagne Jongeren en Wapens zijn er in 2024 zijn er minder kosten ten laste van het reguliere veiligheidsbeleid gekomen. Het voordeel bedraagt per saldo € 108.000.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 5.000 nadelig.

Relevante documenten

Nota Veiligheid 2023-2026 (iBabs nr. 2958)
VTH beleidsplan (iBabs nr. 3705)
Begroting VRH 2025 (iBabs nr. 3776)

2. Mobiliteit en bereikbaarheid

Alle kosten die de gemeente maakt rondom mobiliteit worden geboekt op dit programma. Dit betreft vooral de lasten voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden. Ook de kosten voor parkeergarages vallen ook onder dit taakveld. Daarnaast valt ook de (recreatieve) vaart onder dit programma, zoals het onderhouden van havens en waterwegen.

Wat wilden we bereiken

Binnen dit programma wordt vanuit de Bouwsteen Mobiliteit en Bereikbaarheid (2021, opmaat naar de Omgevingsvisie) gewerkt aan een goed bereikbare, duurzaam mobiele en verkeersveilige gemeente. We willen als gemeente onze kernwaarden behouden. Ondanks dat het drukker wordt en de ruimte schaars is, willen we dat Leidschendam-Voorburg bereikbaar, duurzaam mobiel en verkeersveilig blijft. Dat vraagt dat een grotere vanzelfsprekendheid dat bewoners en bezoekers kiezen voor vervoerwijzen die gezond en duurzaam zijn, zoals lopen en fietsen, het openbaar vervoer en vormen van deelmobiliteit. Nabijheid is een belangrijke randvoorwaarde: voorzieningen, parken en werklocaties op loop- of fietsafstand, openbaar vervoer (ov)-haltes en parkeerplaatsen van deelvoertuigen op loop- of fietsafstand. In de Omgevingsvisie die in 2025 wordt voorgelegd aan de raad, zal de ontwikkeling van de bereikbaarheid en mobiliteit nadrukkelijk verbonden worden met de ruimtelijke ontwikkeling van Leidschendam-Voorburg.

Dit willen we bereiken door het beter benutten van bestaande infrastructuur, het inzetten van een mobiliteitstransitie naar duurzame vormen van vervoer en het sterker verbinden van de opgaven van bereikbaarheid en mobiliteit met de ruimtelijke ontwikkeling. De gemeente faciliteert mobiliteit – veilig, snel, comfortabel, duurzaam én toegankelijk van A naar B. Ook wordt gewerkt aan parkeerruimte voor auto’s en stallingsruimte voor fietsen voor inwoners en bezoekers passend bij het mobiliteitsprofiel van elk gebied.

Verkeer en vervoer houdt niet op aan de gemeentegrens. Voor openbaar vervoer zijn we bijvoorbeeld veelal afhankelijk van de besluiten van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag waarvan wij deel uitmaken. Leidschendam-Voorburg pakt waar dat kan een actieve rol in de regio.

Bestaande knelpunten willen we daarom versneld oplossen en we willen voorkomen dat er nieuwe problemen ontstaan. Dat betreft ook overlast in de vorm van lucht vervuiling en geluidsoverlast in gebieden met veel gemotoriseerd verkeer.

Dat doen we onder meer door:

- Het optimaliseren van de doorstroming.
- Duurzame vervoersvormen aantrekkelijk(er) te maken, van laadpalen tot Velostrada’s.
- Verkeers- en parkeerdruk altijd mee te nemen bij de ontwikkeling van ruimtelijke projecten.
- De gemeente aantrekkelijker te maken voor fietsers en voetgangers.
- Ruimte te bieden voor innovatieve, slimme oplossingen om vervoersproblemen op te lossen.
- Samen met vervoerders en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) in te zetten op betere ov-bereikbaarheid van onze wijken.

Wat hebben we bereikt

- Samen met de gemeenten Zoetermeer en Den Haag hebben we het werktraject ‘Gebiedsontwikkeling A12- en spoorzone’ afgerond.
- Koersnotitie Omgevingsvisie 2050 is door de gemeenteraad vastgesteld.
- In 2024 heeft Taskforce Mall opnieuw voor het dynamisch verkeersmanagement gezorgd (met het Operationeel Mobiliteit Centrum). Daarnaast heeft de gemeente voorbereidingen getroffen ten behoeve van parkeerbeleid en voor duurzame bereikbaarheid op de lange termijn.
- Met diverse overige in dit taakveld beschreven plannen en projecten is een bijdrage geleverd aan een goed bereikbare, duurzaam mobiele en verkeersveilige gemeente.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Toelichting op de indicatoren

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Plan- en visievorming mobiliteit en bereikbaarheid

De gemeente werkt aan de Omgevingsvisie die naar verwachting in 2025 wordt vastgesteld. Deze vervangt meerdere sectorale plannen in het ruimtelijke domein, waaronder de Bouwsteen Mobiliteit en Bereikbaarheid en het Verkeers- en Vervoerplan 2014. Het vormgeven aan de mobiliteitstransitie wordt hierin uitgewerkt. Voor veel verplaatsingen zet Leidschendam-Voorburg in op fietsen en wandelen omdat de compacte bebouwde gebieden van Voorburg en Leidschendam kansen bieden dankzij nabijheid. Voor de langere afstand zetten we in op stimuleren van het openbaar vervoer (ov).

De gemeente heeft het initiatief genomen om te verkennen of we heel anders kunnen kijken naar het snelweglandschap in onze regio. Dat snelweglandschap neemt veel ruimte in en veroorzaakt voor zijn omgeving geluidhinder en luchtverontreiniging. Daartoe gaat de gemeente met partners verkennen welke ruimtelijke mogelijkheden ontstaan als we de A12 en het naastgelegen spoor overkluizen of onder de grond brengen. Een verkenning met een horizon voor een zeer lange termijn, 2040/2050. Hiermee wordt een eerste stap gezet in de ambitie van de zogeheten Huygenstunnel. Inmiddels doen de gemeenten Den Haag en Zoetermeer en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat mee en is in 2023 een verkenning gestart onder aanvoering van de Vereniging Deltametropool en de Leerstoel Gebiedsontwikkeling van de TU Delft.

Het Project Bereikbaarheid CID Binckhorst gaat een volgende fase in. In 2024 en 2025 gaat het project de Planning- en Studiefase in. Daarbij worden de plannen voor de hoogwaardige openbaar vervoer (tram)verbinding verder uitgewerkt in co-creatie met de omgeving. Datzelfde geldt voor het pakket maatregelen om de bereikbaarheid te verbeteren en het woon- en leefklimaat van Voorburg-West te verbeteren.

Voor het gebied rondom de Mall of the Netherlands wordt een aanpak voor de te hoge verkeers- en parkeerdruk en daaruit volgende overlast voor omliggende wijken voorbereid en uitgevoerd. Deze aanpak bestaat uit het optimaal geleiden van doorstroming op de wegen (verkeersmanagement), het invoeren van een vorm van parkeerregulering in omliggende wijken en het bevorderen van gezonde en duurzame reismogelijkheden voor bezoekers van de Mall. Het eerste onderdeel is een continuering van de maatregelen die zijn gestart vanaf 2021 (Taskforce). Het tweede onderdeel is nieuw. Participatie van omwonenden en proportionaliteit van te nemen maatregelen staan daarin centraal. Het derde onderdeel is ook nieuw krijgt vorm door het opzetten van een alliantie van samenwerkingspartners, te bezegelen met een convenant.

Maatregelen mobiliteit en bereikbaarheid

We maken het gebruik van de fiets aantrekkelijker, onder meer door de regionale fietsroutes Velostrada (Voorburg Noord – Binckhorst) en het Trekfietstracé (Westvlietweg – Binckhorst). Met subsidie van het Rijk en de MRDH wordt een aantal extra verkeersveiligheidsprojecten voorbereid en uitgevoerd om de positie van (kwetsbare) weggebruikers te verbeteren. Hindernissen voor fietsers en voetgangers nemen we weg door veilige en comfortabele fiets- en wandelpaden en het optimaal inrichten van kruispunten.

Landelijk is in 2018 met het ‘Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030’ nieuw verkeersveiligheidsbeleid vastgesteld. Het verkeersveiligheidsbeleid richt zich op een risico-gestuurde aanpak. Binnen de MRDH zijn een risicoanalyse en daaraan gekoppeld een Regionale

Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid 2025 gemaakt. In navolging hierop wordt nieuw lokaal verkeersveiligheidsbeleid opgesteld in de vorm van een actieplan, welke ook gestoeld is op de risico gestuurde aanpak. Begin 2024 wordt dit actieplan verkeersveiligheid met bijbehorend uitvoeringsprogramma (maatregelen en activiteiten ter verbetering van de verkeersveiligheid van diverse doelgroepen) ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden. Dan volgt ook de financiële afweging van de plannen en met welke (extra) investeringen/gelden dit gepaard moet gaan. Dit is ook zo verwoord in het raadsvoorstel bij het UVP 2023.
Er zal in ieder geval extra worden ingezet op

- Een veilige en geloofwaardige infrastructuur, voor voetgangers, fietsers en automobilisten, waarbij de knelpunten die door inwoners zijn aangegeven in de zogenaamde wijkprikker (januari/februari 2023) een belangrijke rol spelen
- Een veilige schoolomgeving, waarbij een voorlopige subsidieaanvraag van 50% is gedaan bij de MRDH voor een toekomstige investering van € 80.000
- Het genereren van positieve aandacht voor de fiets via diverse campagnes en activiteiten, waar mogelijk in regionaal verband

Deelmobiliteit en elektrisch rijden blijven we stimuleren en stemmen we regionaal af. Een regionaal samenwerkingsinitiatief voor deelmobiliteit krijgt vanaf 2024 concreet vorm.

Op het gebied van het ov zetten we actief in op de verbetering van haltes én de halteomgeving, onder meer bij de Randstadrailhalte Leidschendam-Voorbrug aan de andere kant van de Vliet. Samen met een goede verbinding voor langzaam verkeer en haltevoorzieningen moet die ervoor zorgen dat de bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid verbetert.

In Stompwijk willen we de Dr. Van Noortstraat herontwerpen voor een verbeterde verkeersveiligheid, meer parkeercomfort en de bewoner van Stompwijk als primaire gebruiker van de dorpskern. Het project BRT Leiden van de provincie (snelle busverbinding) biedt perspectief om de ov-bereikbaarheid van Stompwijk te verbeteren. De gemeente neemt deel aan dit project

In Leidschendam-Noord voeren we de herinrichting van de Veursestraatweg uit, in aansluiting op de herontwikkeling van de Duivenvoorde corridor, Schakenbosch en Vliethaven.

Bij het verbeteren van de bereikbaarheid hoort ook parkeren. De Nota Parkeernormen geeft invulling aan een kansgerichte benadering voor nieuwe ontwikkelgebieden. Parkeernormen evalueren de komende jaren naar ontwerpcriteria voor mobiliteit per gebied, afgestemd op de kansen en noden van elk gebied. Onderdeel van de verbetering van de bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid is het ontwikkelen van het parkeerterrein als P&R-voorziening en extra parkeerruimte voor buurtbewoners. Hierbij wordt ook gekeken naar koppelkansen in de vorm van een hub voor de bevoorrading en bedrijfsafvalinzameling voor ondernemers. Ook willen we het huidige uitgiftebeleid voor parkeerontheffingen herzien waarbij focus komt te liggen op een betere bezoekersregeling, een betere ondernemersregeling en het limiteren van ontheffingen in parkeerschijfzones met te hoge parkeerdruk.

Beheer verkeersinfrastructuur

Het beheer en onderhoud van de verkeersinfrastructuur wordt conform de beheerplannen uitgevoerd. Zie paragraaf onderhoud kapitaalgoederen voor de acties die in het kader van het beheer en onderhoud plaatsvinden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Plan- en visievorming mobiliteit en bereikbaarheid

Beleidsontwikkeling vindt plaats in de Omgevingsvisie, waarvan in 2024 de Koersnotitie omgevingsvisie 2050 is opgeleverd en vastgesteld door de gemeenteraad.

Speerpunten:

- Voltooiing van de Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg waarin mobiliteit en bereikbaarheid mede richtinggevend zijn voor de te maken keuzes;

Toelichting:
In 2024 is de Koersnotitie omgevingsvisie 2050 vastgesteld door de gemeenteraad. Vaststelling van de Omgevingsvisie volgt in 2025.

- Uitvoering van een lange termijn verkenning van mogelijkheden die ontstaat door overkluizing van de A12 en naastgelegen spoorlijn;

  Toelichting:
  Het werktraject is succesvol afgesloten en er zijn afspraken gemaakt over een vervolg.

- Voorbereiding en uitvoering van de planning- en studiefase van het project CID Binckhorst;

  Toelichting:
  De 'planning- en studiefase' van het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIRT) project bereikbaarheid Central Innovation District (CID) Binckhorst is in 2024 op gang gekomen. Het project is "De Vlietlijn" gaan heten. Meerdere onderzoeken zijn gestart en er is begonnen met de participatie met inwoners in werkgroepen per deelgebied (Voorburg-West is een apart deelgebied).

- Voorbereiding en uitvoering van een drieledige aanpak voor de verkeers- en parkeerproblematiek in het gebied rondom de Mall.

  Toelichting:
  1. De maatregelen op het gebied van verkeersmanagement die vanaf 2021 zijn gestart, zijn gecontinueerd (Taskforce).
  2. Er is een plan van aanpak en een principebesluit vastgesteld om door middel van vergunninghouders parkeren de parkeeroverlast rondom de Mall tegen te gaan. Er is gestart met de voorbereiding van het opstellen van een parkeerverordening, de ontwerpverordening is in 2025 afgerond. De besluitvorming is in samenwerking met de Klankbordgroep tot stand gekomen. Dit als onderdeel van het experimenteerprogramma onder de participatieverordening.
  3. Ten behoeve van het bevorderen van gezonde en duurzame reismogelijkheden voor bezoekers van de Mall is gewerkt aan het opzetten van een alliantie van samenwerkingspartners.

Maatregelen mobiliteit en bereikbaarheid

Er is gewerkt aan verschillende projecten en maatregelen om het gebruik van de fiets aantrekkelijker te maken, waaronder: asfalteren tegelfietspaden langs delen van de Hofzichtlaan en Veursestraatweg, start van de campagne LV Fietst!, pop-up fietsenstallingen bij de intocht van Sinterklaas, pilot met fietsvlonder.
Het Actieplan Verkeersveiligheid is in 2024 opgesteld, het ontwerp is in februari 2025 afgerond. Ondertussen is gestart met de planvorming voor veilige schoolomgevingen.
In regionaal verband is een verkenning gedaan naar de mogelijkheden om regionaal samen te werken op het gebied van deelmobiliteit. Diverse maatregelen uit de lokale aanpak deelmobiliteit zijn uitgevoerd, met onder andere de start van aanbieders Check (deel-e-scooters) en MyWheels (elektrische deelauto's) en de realisatie van een HUB bij het Stadskantoor.
De verkenningsfase en participatie van het project BRT Leiden van de provincie (snelle busverbinding) zijn afgerond.
De kansgerichte benadering uit de parkeernormennota is toegepast in de lopende projecten.

Speerpunten:

- Betere ov-bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid door de verbetering van de halte Leidschendam-Voorburg van de Randstadrail aan de andere kant van de Vliet (zuidoost zijde);

  Toelichting:

De raad is in de zomer geïnformeerd over de analyses en mogelijke maatregelen om de verbetering van de halte en halteomgeving van de Randstadrail halte Leidschendam-Voorburg te verbeteren. In het najaar zijn de voorbereidingen voor vervolgonderzoek en uitwerking gestart.

- Voorbereiding en uitvoering van snelle regionale fietsroutes;

  Toelichting:
  Voor de Velostrada is een concept Definitief Ontwerp opgesteld voor het deel tussen de Pompe van Meerdervoortstraat en Station Den Haag Laan van NOI. Voor het deel Nicolaas Beetslaan is een reservering opgenomen in de Reserve Mobiliteit en is een subsidie aanmelding gedaan bij de MRDH, zodat de planvorming kan starten. De voorbereiding van de route Den Haag – Pijnacker via de Nieuwe Tolbrug heeft opnieuw vertraging opgelopen, omdat besloten is extra varianten te verkennen. In 2024 zijn in regionaal verband vijf varianten verkend voor een betere fietsoversteek over de Vliet.

- Herinrichting van de Dr. Van Noortstraat (Stompwijk);

  Toelichting:
  Er is gewerkt aan het opstellen van het Definitief Ontwerp van de weg, met input vanuit de Adviesraad, Klankbordgroep en inwoners. Het project heeft vertraging opgelopen, onder andere vanwege het uitlopen van het vervangen van middenspanningskabels door Stedin en uitbreiding van de scope van het project met rioleringswerkzaamheden.

- Herinrichting van de Veursestraatweg (Leidschendam), in aansluiting op de herontwikkeling van de Duivenvoordecorridor, Vliethaven en Schakenbosch.

  Toelichting:
  De gemeenteraad heeft het Voorlopig Ontwerp voor de herinrichting van de Veursestraatweg met het uitvoeringskrediet vastgesteld. Op basis daarvan is een start gemaakt met de uitwerking.

Beheer verkeersinfrastructuur

Bij het actualiseren van het Beheerplan Wegen is gebleken dat er sprake is van achterstallig onderhoud. Om die reden is bij de tweede tussentijdse rapportage een extra voorziening toegekend om het achterstallig onderhoud in de komende 5 jaar weg te werken. Het beheer en onderhoud van de infrastructuur is conform de beheerplannen uitgevoerd. Zie paragraaf onderhoud kapitaalgoederen voor de acties die in het kader van het beheer en onderhoud hebben plaatsgevonden.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Betrokken verbonden partijen

MRDH OV

Vanuit de kerntaak verkeer en vervoer werken de gemeenten in de Metropoolregio aan het thema mobiliteit en bereikbaarheid. De MRDH heeft voor de komende jaren een Strategische Agenda ontwikkeld en vastgesteld. Hierin zijn ook speerpunten voor Leidschendam-Voorburg opgenomen.

Wat heeft het gekost?

Mobiliteit en bereikbaarheid	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	708	205	912	1.713	801
Lasten	13.913	6.617	20.530	19.792	738
Saldo van lasten en baten	**-13.205**	**-6.412**	**-19.617**	**-18.079**	**1.539**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen

Het saldo van baten en lasten van het programma Mobiliteit en bereikbaarheid is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 1.539.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten voordeel € 801.000

Kabels en leidingen
Het voordeel op de baten wordt veroorzaakt door meer opbrengsten van € 287.000 voor kabels en leidingen. Het betreft hier de vergoedingen ter compensatie voor herstelwerkzaamheden en toekomstige waardevermindering door de graafwerkzaamheden in het openbaar gebied en de legeskosten voor verleende vergunningen.

Subsidie busstation
Daarnaast is er een subsidiebijdrage van de MRDH van € 340.000 voor het aanpassen van een busstation ontvangen, welke niet was begroot. Hier staan ook hogere lasten tegenover.

Diverse baten
Ook zijn er meer baten ontvangen door een hogere huurinkomsten (afrekening jaar 2023) voor het gebruik van informatiezuilen. Er is een hogere prullenbakvergoeding ontvangen van Stichting Verpact en er is een bijdrage van ontvangen voor de technische projectleiding voor CID Binckhorst. In totaal is er hierdoor een voordeel van € 135.000 gerealiseerd.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 39.000 voordelig.

Lasten voordeel € 738.000

Civiele kunstwerken
In verband met de looptijd van een aanbestedingsproces voor planmatig onderhoud civiele kunstwerken is er later gestart met de uitvoering van het onderhoud. In 2024 is hierdoor minder werk uitgevoerd (voordeel € 348.000).

Randstadrailhalte Leidschendam-Voorburg
Opstellen visie elektrificatie van vervoer en onderzoekskosten voor Randstadrailhalte Leidschendam-Voorburg (voordeel € 70.000). De voorbereidingen zijn eind 2024, later dan gepland, gestart. Hierdoor is er minder uitgegeven. De kosten komen ten laste van de bestemmingsreserve mobiliteit, waardoor er € 70.000 minder wordt onttrokken aan de reserve.

Smart Mobility
Ondanks dat alle werkzaamheden in 2024 zijn uitgevoerd blijf er een deel van het budget over. Dit komt omdat er minder kosten nodig waren voor inhuur (voordeel € 127.000).

CID Binckhorst
CID Binckhorst (nadeel € 215.000). De kosten zijn gemaakt voor de inzet van projectleiding voor de planuitwerking, onderzoek en participatie met betrekking tot Leefbaarheid en Velostrada.
Hiervan staat een baat van de gemeente Den Haag tegenover. Het restant wordt gedekt door een onttrekking aan de bestemmingsreserve.

Aanpassen busstation
Voor het aanpassen van een busstation zijn er kosten gemaakt van € 340.000. Hier staat een subsidie tegenover als extra inkomst (zie de toelichting bij de baten).

En de volgende overhevelingen worden voorgesteld (voordeel € 712.000):

- Fietsen Metropolitane fietsroute € 60.000
  Een (regionaal) besluit over de route Den Haag-Pijnacker, inclusief voorkeursalternatief voor de Nieuwe Tolbrug wordt in de loop van 2025 verwacht, waarna de gemeente aan zet is om de uitwerking op te pakken. Het budget wordt ingezet voor de inhuur van een projectleider en ingenieursbureau.

- Kruispunt Appelgaarde-Hofzichtlaan € 35.000
  Het budget wordt ingezet voor projectmanagement en afstemming met gemeente Den Haag ten behoeve van het regionale maatregelenpakket, waarvan de voortgang van dit project afhankelijk is.

- Werktraject A12 - Spoorzone (Huygenstunnel) € 67.000
  Met de betrokken partijen is afgesproken dat het vervolg een intensiever karakter zal hebben dan het eerste werktraject. Commitment hiervoor is onder meer te zien aan de fors hogere bijdragen van het ministerie van I&W en de gemeente Den Haag. Voor onze gemeente wordt uitgegaan van een bijdrage van € 30.000 in 2025. Dat bedrag wordt ingezet voor de bemensing van de externe projectorganisatie en de inhuur van ontwerp- en rekenbureaus.

- Deelmobiliteit € 150.000
  De resterende middelen uit 2024 worden in 2025 ingezet voor voorlichting en promotie voor deelautogebruik, stimuleren van initiatieven voor deelautogebruik, financiële bijdrage aan de uitvoering van de regionale aanpak, aanpassingen in de openbare ruimte om deelmobiliteit te reguleren en/of overlast te voorkomen. Hieronder valt ook de inzet van de ambtelijke ondersteuning voor dit project.

- Mobiliteitsmanagement rondom de Mall € 100.000
  De nog uit te voeren acties waaraan in 2024 niet meer was toegekomen, vinden plaats in 2025. Het gaat om extra inhuur en nog uit te voeren maatregelen.

- Aanleg parkeerterrein De Tureluur € 300.000
  Het initiatief van de Stichting Tureluur blijven we vooralsnog ondersteunen door het beschikbaar houden van de locatie Stompwijkseweg/Kostverlorenweg. Zodra de planning van Warmtelinq bekend is, kan een doorstart worden gepland. Het bedrag zal vrijvallen naar de algemene middelen in het geval dat de plannen geen doorgang vinden.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 36.000 voordelig.

Relevante documenten

Bouwsteen Mobiliteit en bereikbaarheid (iBabs nr. 2219)
Stappenplan Leidschendam Centrum (iBabs nr. 3823)
Koersnotitie Omgevingsvisie 2025 (iBabs nr. 3859)

3. Economie

Gemeentelijk economisch beleid richt zich op het creëren van een sterk vestigingsklimaat voor bedrijven en ondernemers, het bevorderen van arbeidskansen voor een brede doelgroep en het sterk houden van het voorzieningenniveau. Een vitale lokale economie vormt een belangrijke bouwsteen voor een duurzaam vitale gemeente.

Wat wilden we bereiken

Leidschendam-Voorburg is een economisch vitale gemeente. In samenspraak met publieke en private partners werken we aan het vernieuwen en verduurzamen van voldoende passende plekken om te werken zoals winkelgebieden, kantoren en bedrijventerreinen. Hierbij zetten we in op een hoog voorzieningenniveau passend bij verdere verstedelijking, het borgen van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte, en een aantrekkelijk en groen buitengebied met een passend economisch verdienmodel. Via regionale samenwerking dragen we actief bij aan een sterke regio. We investeren in een goede relatie en samenwerking met het bedrijfsleven en winkeliers onder meer door accountmanagement voor ondernemer en centrummanagement voor kernwinkelgebieden. We maken ons sterk voor het economisch belang binnen gebiedsontwikkeling door bij nieuwbouw 5% van het bouwvlak te bestemmen voor economische functie. Dit verhoogt de levendigheid in het gebied en zorgt voor meer arbeidsplaatsen.

Wat hebben we bereikt

Ter versterking van het ondernemersklimaat en de levendigheid in en rond onze kernwinkelgebieden Damcentrum, Julianabaan en Huygenskwartier zijn concrete initiatieven en projecten in uitvoering c,q. in voorbereiding. Zoals bijvoorbeeld de vergroening van het Damplein en de plaatsing van een tijdelijk kunstwerk op het Stationsplein. Samen met ondernemers hebben we bereikt dat we dergelijke projecten steeds actiever en meer in gezamenlijkheid kunnen realiseren. Ook hebben we actief bijgedragen aan de vorming van een verenging van pandeigenaren in het Huygenskwartier.

Naast de blijvende inzet op behoud van de bestaande bedrijventerreinen is in de projecten herontwikkeling Diaconessenhuis en bij gebiedsontwikkeling Overgoo ruimte voor bedrijfmatige activiteiten opgenomen.

De huidige structurele inzet van accountmanagement en centrummanagement voor ondernemers heeft ons in staat gesteld om de relatie en het samenwerkend vermogen met onze ondernemers en hun vertegenwoordigers steeds verder te versterken. We trekken steeds vaker gezamenlijk op om groei van lokale bedrijvigheid en om groei in ondernemerschap te faciliteren en te stimuleren.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
14	Functiemenging	%	2023	37,5 (landelijk 54,2)	DBS BAG/LISA - bewerking ABF Research
16	Vestigingen van bedrijven	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2023	151,1 (landelijk 181,8)	LISA

Toelichting op de indicatoren

14 Functiemenging

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

16 Vestigingen van bedrijven

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Economie

Door de regionale samenwerking in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH), Businesspark Haaglanden en het regionale Woon-werkakkoord dragen we bij aan de economische ontwikkeling van onze gemeente. Lokaal geven we uitvoering aan de bouwsteen Economie & Bedrijvigheid voor de Omgevingsvisie en de koersbepalende keuzes van de Koersnotitie. In 2025 verschijnt de Omgevingsvisie waarin het beleid voor economie en ruimte voor bedrijven en voorzieningen een belangrijke plek krijgt.
Het terrassenbeleid draagt bij aan levendigheid van de winkelgebieden. We onderzoeken hoe we de toekomst van de kernwinkelgebieden verder kunnen optimaliseren. daarbij kijken we bijvoorbeeld naar functiemenging, omvorming van kernwinkelgebied naar levendige stadsstraat met sterk vers-cluster (Damcentrum), of het compacter maken van de winkelgebieden.
We bieden ruimte aan particuliere initiatieven voor bedrijfsruimtes voor zzp’ers en kleine ondernemers en sturen ruimtelijk op de realisatie van voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte.

Ondernemerschap

De gemeente streeft ernaar economisch vitaal te zijn en te blijven door het accountmanagement bedrijven en het centrummanagement. Deze contactfuncties dichtbij de ondernemers zijn belangrijk voor een goede aansluiting met het lokale bedrijfsleven en de gemeentelijke dienstverlening. De accountmanager en de centrummanager onderhouden het netwerk van ondernemers. Daarnaast ondersteunt de gemeente ondernemersfondsen en winkeliersverenigingen om de toekomst en vitaliteit van de winkelgebieden te behouden.

Toerisme, horeca en evenementen

We promoten recreatie en toerisme door citymarketing gericht op alle drie de kernen. Dat doen we door het uitvoeren van het promotieplan LV Verrast, het uitdragen van het toeristisch-recreatieve profiel van de gemeente en het versterken van de kwalitatieve en kwantitatieve bezoekerseconomie. Het nieuwe evenementenbeleid wordt in 2024 geïmplementeerd. In het evenementenbeleid leggen we de focus op verspreide kleinschalige en middelgrote evenementen.
In 2024 wordt eveneens het nieuwe terrassenbeleid uitgerold.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Economie

Dit jaar stond in het teken van de integrale ruimtelijke ontwikkelkoers van onze gemeente, op weg naar de Omgevingsvisie. Ruimte en richting voor economische ontwikkeling loopt als rode draad door de Koersnotitie omgevingsvisie 2050, die dit jaar is vastgesteld. Een ontwikkelperspectief van wat we in onze gemeente aan werkgelegenheid en bedrijvigheid willen en kunnen realiseren om lokale en regionale opgaven op dit thema te faciliteren.

In samenhang met de regionale opgaven om bedrijfskavels op bedrijventerreinen zo goed mogelijk te benutten en –mede door verduurzaming en energietransitie- toekomstbestendig te maken, is mede in opdracht van MRDH eind 2024 een verkenning gestart naar ontwikkelkansen en een passende aanpak voor de werklocaties Essesteijn en De Star.

Het standplaatsenbeleid is geactualiseerd. Dat leidt er onder meer toe dat meerdere standplaatshouders gebruik kunnen maken van één plek en dat vergunningen voor een langere periode worden verstrekt (10 jaar in plaats van 3 jaar). Het terrassenbeleid hebben we verder uitgerold, met daarbij de uitdaging om ook verlevendiging te stimuleren in verblijfsgebieden, zoals het Stationsplein.

De economische doelstellingen maken integraal onderdeel uit van de advisering over bouwprojecten en ontwikkelinitiatieven. Daarbij wegen wij de belangen van ruimte voor bedrijvigheid en ondernemerschap sterk mee. We adviseren op passende economische functies op een passende plek. De economische doelstellingen zijn actief ingebracht en hebben meegewerkt aan de (integrale) aanpak van verbeterprojecten in en rond de openbare ruimte van de kernwinkelgebieden Julianabaan en Damcentrum. Een soortgelijke aanpak is gevolgd voor het Stationsplein in Voorburg.

Speerpunten:

- Inzetten op bedrijfshuisvesting voor ondernemers;

  Toelichting:
  Als onderdeel van de verkoop van Herenstraat 40/42 (het voormalige kantoorpand van de gemeente) wordt aan de zijde van de Herenstraat als onderdeel van het project Herentuyn gewerkt aan een bedrijfsverzamelgebouw met daarboven appartementen. De onderhandelingen tussen ontwikkelaar, bouwer en gemeente zijn gestart.

- Het inbedden van het economische beleid in de Omgevingsvisie Leidschendam-Voorburg;

  Toelichting:
  De Koersnotitie voor de Omgevingsvisie is vastgesteld in 2024. De ontwerp-Omgevingsvisie zelf wordt in 2025 voltooid.

- Het vernieuwen en verduurzamen van kernwinkelgebied De Julianabaan.

  Toelichting:
  De oorspronkelijke planning voor de oplevering van de Gebiedsvisie was gericht op eind 2024. Echter, in het eerste kwartaal van 2024 is er stagnatie ontstaan doordat het college heeft aangegeven nieuwe ontwikkelvarianten te willen onderzoeken. Deze varianten moesten een lager investeringsniveau bevatten en daarnaast woningen toevoegen. Dit leidde uiteindelijk tot drie varianten, waarvan uiteindelijk een vierde variant is voortgekomen.
  In december 2024 heeft het college de vierde basisvariant vastgesteld voor de uitwerking naar een gebiedsvisie. Na het doorlopen van het participatietraject in Q2 2025 zal medio 2025 de gebiedsvisie worden opgeleverd waarna het bestuurlijk besluitvormingstraject start

Ondernemerschap

De accountmanager bedrijven en de centrummanager hebben hun activiteiten op het vlak van relatiebeheer en samenwerking met lokale ondernemers en belangenvertegenwoordigers verder uitgebouwd.

Ter verdere ondersteuning van marketing en promotie van lokale ondernemers is frequent met ondernemersvereniging MKB-Leidschendam-Voorburg samengewerkt. Bijvoorbeeld met het organiseren van diverse ondernemersevenementen, het promoten van lokaal ondernemerschap via publicaties en websites en op het stimuleren van samenwerking tussen bedrijven, arbeidsmarkt en onderwijs. Ook is verkend hoe we de samenwerking met ondernemers(verenigingen) verder kunnen versterken; bijvoorbeeld ten aanzien van thema's zoals verduurzaming van bedrijfsvastgoed op bedrijventerreinen.

Als gemeente zijn we actief betrokken bij het Platform Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt (EOA) Leidschendam-Voorburg. Samen met bedrijfsleven, onderwijs en zorgsector werken wij aan de ontwikkeling van een gezonde economie. Bijvoorbeeld door netwerkbijeenkomsten over leren en werken, innovatie en duurzaam. Dit jaar is ingezet op de thema's inclusie beleid, digitale vaardigheden, doorlopende leerlijnen. Ook is een bijdrage geleverd aan het MBO Techniek Festival.

Op gebied van centrummanagement is actief meegewerkt aan de projectopzet voor integrale gebiedsopgaven in Damcentrum, Julianabaan en Stationsplein. Om ondernemerschap en -bewustzijn actief te stimuleren zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd. Onder andere over winkelcriminaliteit. Ook is gestart met de voorbereiding op de intentie om samen met ondernemers vertegenwoordigers in het Huygenskwartier een Bedrijven Investering Zone (BIZ) op te zetten voor pandeigenaren.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Toerisme, horeca en evenementen

We hebben de beleidsontwikkeling, op weg naar een toekomstbestendig evenementenbeleid, opgestart. De complexiteit van dit multidisciplinaire onderwerp vraagt om een integrale inzet en projectaanpak. Vooruitlopend hierop is in het Huygenskwartier als van pilot een tijdelijke maatregel van kracht die een passend geluidsniveau toelaat bij publieksevenementen in het gebied met versterkte muziek.

De publiekscampagne LV verrast is ook dit jaar voortgezet. Vooruitlopend op een evaluatie van de campagne(aanpak) en is een verkenning opgestart naar doorontwikkeling van marketing en promotie.

Speerpunten:

- Het implementeren van het nieuwe evenementenbeleid;

  Toelichting:
  De ontwikkeling van een toekomstbestendig evenementenbeleid is gestart en wordt in 2025 voltooid. Vooruitlopend hierop is in het Huygenskwartier bij wijze van pilot een tijdelijke maatregel van kracht die een passend geluidsniveau toelaat bij publieksevenementen in het gebied met versterkte muziek.

- Het uitrollen van het nieuwe terrassenbeleid.

  Toelichting:
  Het terrassenbeleid is uitgerold, met daarbij de uitdaging om ook verlevendiging te stimuleren in verblijfsgebieden, zoals het Stationsplein.

Betrokken verbonden partijen

MRDH Economie
Door de regionale samenwerking in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH), Businesspark Haaglanden en het regionale Woon-werkakkoord dragen we bij aan de economische ontwikkeling van onze gemeente.

Wat heeft het gekost?

Economie	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	621	1.020	1.641	1.385	-256
Lasten	1.495	541	2.036	2.158	-122
Saldo van lasten en baten	**-873**	**479**	**-394**	**-772**	**-378**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen
Het saldo van baten en lasten van het programma Economie is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 378.000 nadelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 256.000 nadelig

Degeneratievergoeding glasvezel
Er wordt degeneratievergoeding ontvangen voor de aanleg van glasvezelkabels. Door vertraging in de werkzaamheden van het aanleggen van glasvezelkabels, zijn er in 2024 minder inkomsten ontvangen. De verachting is dat de lagere vergoeding in 2024 op een later moment als nog wordt ontvangen overeenkomstig het tempo van het aanleggen van glasvezel (nadeel € 610.000).

Toeristenbelasting
De opbrengsten voor toeristenbelasting zijn in 2024 hoger uitgevallen dan begroot (voordeel € 317.00). Dit komt door een verhoging van het tarief, meer overnachtingen door een toename van het aantal Airbnb's en nagekomen opbrengsten uit 2023.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 37.000 voordelig.

Lasten € 122.000 nadelig

Toerekening personele lasten
Er is een hogere toerekening van personeelslasten op het programma Economie. Dit heeft te maken met extra inzet die heeft plaatsgevonden vanuit de beleidsafdeling en de toerekening hiervan aan de programma's (nadeel € 79.000).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 43.000 nadelig.

Relevante documenten

Begroting & zienswijze MRDH (iBabs 3383)
Bouwsteen economie en bedrijvigheid (iBabs 2221)
Maatregelen ter verhoging van de leefbaarheid van Damcentrum (iBabs 1841)
Bedrijfsverzamelgebouw Herenstraat (iBabs 2295)

4. Onderwijs

De bekostiging van onderwijs gaat via het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap direct naar de schoolbesturen. De gemeente is verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting voor openbaar en bijzonder onderwijs, leerlingenvervoer en de uitvoering van de Leerplichtwet. Ook heeft de gemeente een rol in het terugdringen van onderwijsachterstanden, onder andere door de bekostiging van nieuwkomersgroepen en voor- en vroegschoolse educatie. Volwasseneneducatie valt ook onder dit programma.

Wat wilden we bereiken

We willen dat ieder kind in onze gemeente kansrijk en gezond kan opgroeien en volwassenen zich blijven ontwikkelen. Goed onderwijs en talentontwikkeling leiden tot kansengelijkheid, door persoonlijke aandacht, door inspiratie om hun interesses en passies te volgen, en door ze aan te moedigen hun talent te ontplooien. Het onderwijs vervult hierbij een belangrijke taak. Als gemeente hebben we een rol om ervoor te zorgen dat kinderen op hun vierde jaar goed kunnen instromen in het onderwijs. Daarna hebben we de zorgplicht om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen en jongeren te stimuleren hun startkwalificatie te behalen. Daarnaast moet de gemeente zorgdragen voor voldoende en passende onderwijshuisvesting. Tenslotte heeft de gemeente vanuit haar wettelijke taken op het gebied van jeugd contacten met alle betrokken partners in dit veld, een belangrijke taak in het voeren van regie op de samenwerking tussen zorg- en onderwijspartners.
Dat doen we onder meer door:

- Ieder kind toegang te bieden tot goed onderwijs in een duurzaam en modern schoolgebouw en groene pleinen.
- Samen met het onderwijs de buitenwereld naar binnen te halen, inclusief de ouders, om daarmee
- Brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Hierbij ook verschillende werelden aan elkaar koppelen, zoals sport, cultuur en gezondheid. Ook in het kader van de Rijke Schooldag.
- In te zetten op talentontwikkeling, kansengelijkheid en veiligheid in en om het onderwijs.

Wat hebben we bereikt

In 2024 hebben we als gemeente samen met scholen, kinderopvangorganisaties en andere maatschappelijke partners gewerkt aan het versterken van de onderwijskansen voor kinderen en jongeren. We hebben bijgedragen aan het creëren van duurzame en toekomstbestendige onderwijshuisvesting, waarbij aandacht is besteed aan een gezonde leeromgeving. Daarnaast is ingezet op het ondersteunen van kinderen die extra begeleiding nodig hebben, bijvoorbeeld binnen de voor- en vroegschoolse educatie en het onderwijs aan nieuwkomers. Ook is de samenwerking tussen onderwijs en andere domeinen verder verkend, met als doel een bredere ontwikkeling van kinderen te stimuleren en hun kansen te vergroten.
Daarnaast hebben we inspanningen geleverd om schooluitval te voorkomen en jongeren te ondersteunen in het behalen van een startkwalificatie. Door de verbinding met onderwijs- en zorgpartners te versterken, is verder gewerkt aan een gezamenlijke aanpak voor kinderen en jongeren die extra ondersteuning nodig hebben. Voor bepaalde initiatieven rondom de brede ontwikkeling,zoals de Rijke Schooldag, zijn de eerste stappen gezet om samen met betrokken partijen verder te bouwen aan een stevig fundament.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
17	Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2023	0,8 (landelijk 6,3)	DUO/Ingrado
18	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2023	43 (landelijk 27)	DUO/Ingrado

19	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	%	2023	1,7 (landelijk 2,4)	DUO/Ingrado

Toelichting op de indicatoren

17 Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)

Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school of instelling en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

18 Relatief verzuim

Van relatief verzuim is sprake als een jongeren wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt (ongeoorloofd afwezig). Ook veelvoudig te laat komen kan hiertoe worden gerekend.

19 Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %

Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 tot 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Onderwijsbeleid

In 2024 wordt de nieuwe Lokaal Educatieve Agenda (LEA) vastgesteld en geïmplementeerd. Hierin staan afspraken waar de gemeente samen met partners in het onderwijs gezamenlijk op in zetten. In de LEA is de gemeentelijk visie op onderwijs opgenomen, hierin wordt ingezet op sociaal-emotionele ontwikkeling, doorgaande leerlijnen, gelijke kansen, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en onderwijs aan nieuwkomers. Daarnaast wordt in 2024 op het gebied van leerplicht en vroegtijdig schoolverlaten meer preventief ingezet om verzuim en schooluitval te voorkomen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het onderwijs. Er wordt geanticipeerd op rijksmaatregelen zoals de verlenging van de leeftijd voor RMC tot 27 jaar.
Voor kinderen van 2,5 tot 4 jaar met een (mogelijke) taalachterstand zijn programma’s beschikbaar voor voor- en naschoolse educatie. Zij worden hier actief naartoe geleid, waarbij ingezet wordt op een hoger bereik. In 2024 wordt de peutermonitor ingevoerd.

Onderwijshuisvesting

In 2024 besluit de gemeenteraad over het nieuwe Integrale Huisvestingsplan (IHP), dat tot stand is gekomen na een intensief proces met schoolbesturen, kinderopvangorganisaties, maatschappelijke partners, kinderen en andere belanghebbenden. Centraal staat de (talent)ontwikkeling van het kind en hoe een gebouw daaraan kan bijdragen, waarbij we verder kijken dan alleen onderwijs en kinderopvang. Naast functionaliteit zijn duurzaamheid, bereikbaarheid, en toegankelijkheid belangrijke thema's. Lopende projecten zoals De Vijverhof, het Sint-Maartenscollege en de Maria Bernadette worden voortgezet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Onderwijsbeleid

De LEA is in mei 2024 vastgesteld door de Stuurgroep Jeugd en Onderwijs en is in juli 2024 vastgesteld door de gemeenteraad.

Speerpunten:

- Acties 2024 nieuwe LEA uitvoeren;

Toelichting:
De LEA werkgroepen zijn georganiseerd langs de programmalijnen Het jonge kind, School voor de toekomst en Aansluiting VMBO-MBO. Deze werkgroepen bestaan uit vertegenwoordigers uit het onderwijsveld en de kinderopvang en voeren de acties uit die in de LEA zijn opgenomen.
Er wordt hierbij aangesloten bij het IHP en regionale afspraken over inclusiever onderwijs. Ook onderstaande thema's hebben een plek in de werkgroepen.

- Voorkomen dat kinderen en jeugd voortijdig de school verlaten;

Toelichting:
De gemeente heeft zich voor dit speerpunt op verschillende manieren ingezet. Zo is regionaal een dashboard ontwikkeld om beter zicht te krijgen op thuiszitters. Ook hebben we gewerkt aan het herzien van de routeboeken verzuim om zo de samenwerking tussen scholen, samenwerkingsverbanden en de gemeente op dit vlak te versterken. Verder hebben we gewerkt aan het nieuwe regionale Vroegtijdig School Verlaten programma. In dit programma heeft het wetsvoorstel 'van school naar duurzaam werk' een belangrijke plek. Tot slot is lokaal de pilot 'Jongeren buiten beeld' gestart. Het doel van deze pilot is om jongeren in beeld te krijgen die we op reguliere wijze, via een doorstroomcoach, niet bereiken.

- Meer peuters bereiken die een verhoogd risico lopen op een achterstand (huidig bereik is 87%);

Toelichting:
In een brief van 17 december 2024 is de gemeenteraad geïnformeerd over de opvolging van de moties Lokale Educatieve Agenda 2024 (4067). Uit eerste peutermonitor blijkt dat het aantal kinderen met een VE-indicatie die naar een VE-groep gaan, lager ligt dan verwacht. Het college is naar aanleiding van deze bevinding direct in contact getreden met de betrokken partijen en de uitkomsten van de peutermonitor worden nader geanalyseerd. Zo wordt gezamenlijk geduid of de uitkomsten uit de peutermonitor kloppen en welke aanvullende acties nodig zijn.

- Regionaal samenwerken op thema's zoals aanpak lerarentekort en leerlingenvervoer;

Toelichting:
In 2024 zijn regionaal contacten gelegd om te de mogelijkheden te onderzoeken voor regionale samenwerking rond leerlingenvervoer. Dit proces loopt door in 2025. Ook het onderwerp lerarentekort wordt in regionaal verband besproken met het onderwijs en loopt door in 2025. Landelijk wordt ook ingezet op het lerarentekort door onder meer de campagne "Werken met de Toekomst".

- Extra aandacht voor kinderopvang en een goede doorgaande leerlijn.

Toelichting:
Kinderopvangorganisaties die Voorschoolse Educatie aanbieden maken afspraken met scholen over de doorgaande lijn van peuters naar de kleuterklassen. Van een doorgaande lijn is sprake wanneer het pedagogisch-educatief handelen en het educatieve aanbod van de voorschoolse voorziening en het basisonderwijs goed op elkaar aansluiten. Deze aansluiting is belangrijk om een ononderbroken ontwikkelingslijn voor kinderen te realiseren, zonder overlap of gaten. De huidige resultaatafspraken tussen partners van de kinderopvang, onderwijs en gemeente zijn in 2021 gemaakt. De afspraken worden jaarlijks met deze partijen besproken. Het verbeteren van de doorgaande lijn is ook opgenomen in de LEA 2024, waardoor hier extra aandacht voor is.

Onderwijshuisvesting

In 2024 heeft de gemeente samen met schoolbesturen en kinderopvangorganisaties gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor 2025-2040, dat in 2025 ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Dit plan richt zich op duurzame, functionele en toekomstbestendige schoolgebouwen, waarbij naast onderwijs ook kinderopvang en talentontwikkeling een rol spelen. Daarnaast zijn lopende huisvestingsprojecten zoals De Vijverhof, het Sint-Maartenscollege en de Maria Bernadette voortgezet, waarbij stappen zijn gezet in het ontwerp- en besluitvormingsproces. Verder is een haalbaarheidsonderzoek gestart naar een nieuwe onderwijsvoorziening in Klein Plaspoelpolder. Met deze inspanningen wordt gewerkt aan een solide basis voor goed onderwijs in een passende en duurzame leeromgeving.

Speerpunten:

- Opstellen (in samenhang met de LEA) en bewaken uitvoeringsplanning IHP;

  Toelichting:
  Samen met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties stelt de gemeente in 2024 een Integraal Huisvestingsplan op voor zowel PO als VO. Door de IHP's te bundelen is betere afstemming in planning mogelijk en wordt de samenwerking tussen PO en VO bevorderd. Het nieuwe IHP wordt naar verwachting in Q2 2025 opgeleverd.

- Beschikbaar stellen tijdelijke onderwijshuisvesting voor scholen die in aanmerking komen voor (ver)nieuwbouw.

  Toelichting:
  Voortvloeiend uit het IHP PO 2019-2023 werd in 2024 gewerkt aan onderstaande projecten:
  - Renovatie Kindcentrum Vijverhof in Voorburg: In 2024 is het technisch ontwerp uitgewerkt en aanbesteed. In Q1 2025 starten de bouwwerkzaamheden. De gemeente heeft een voormalig schoolgebouw aan de Oude Bleijk 4 geschikt gemaakt als tijdelijke huisvesting voor de school.
  - Nieuwbouw RKBS Maria Bernadette / Kindcentrum Ruysdael in Leidschendam: Het ruimtelijk kader is vastgesteld door de gemeenteraad in juli 2024. In Q1 2025 start de bouwheer met de ontwerpfase.

  Voortvloeiend uit het IHP VO 2017-2026 werd in 2024 gewerkt aan onderstaande projecten:
  - Nieuwbouw Sint Maartenscollege: In 2024 zijn door de bouwheer de projectmanager en het ontwerpteam geselecteerd. In Q1 2025 wordt gestart met de ontwerpfase.
  - Vernieuwbouw Dalton College: Medio 2024 is het huisvestingsonderzoek afgerond waarin mogelijke scenario's voor vernieuwing van het Dalton College zijn vergeleken. In 2025 wordt er een architectuurhistorisch onderzoek uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

Onderwijs	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	2.290	90	2.380	2.522	142
Lasten	9.018	803	9.821	9.350	471
Saldo van lasten en baten	**-6.728**	**-712**	**-7.441**	**-6.828**	**612**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen

Het saldo van baten en lasten van het programma Onderwijs is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 612.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 142.000 voordelig

Onderwijshuisvesting (€ 128.000 nadeel)
Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten van programma 6 Sociaal domein. Dit wordt verklaard doordat de begrote huurinkomsten van de Integrale Kind Centra (IKC) op dit programma staan en de realisatie op programma 6 verantwoord wordt.

Onderwijsbeleid (€ 270.000 voordeel)
De middelen voor de Specifieke uitkering Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) van voorgaande jaren zijn ingezet in 2024. Daarnaast was de definitieve beschikking 2024 hoger dan waar in de begroting rekening mee gehouden was (voordeel € 249.000).

Lasten € 471.000 voordelig

Onderwijsbeleid (€ 212.000 voordeel)
Door onderbezetting is niet het volledige budget uitgeven voor het Lokaal Onderwijs Beleid (€ 131.000 voordeel). Er is een verschuiving van de uitgaven met het programma 5 (Cultuur) met de subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkelingen (€ 81.000 voordeel).

Voorgestelde overhevelingen (voordeel € 180.000)
Het voordeel is ontstaan doordat er minder kosten gemaakt zijn voor de tijdelijke onderwijshuisvesting voor het Maartenscollege (€ 180.000). In verband met de vernieuwbouw van de PO De Vijverhof is een tijdelijke onderwijshuisvestingslocatie gevonden in de Oude Bleijk. Het budget voor de verbouwing is verdeeld over de jaren 2024 en 2025, achteraf blijkt dat het gedeelte voor 2024 te hoog ingeschat was en de kosten merendeel in 2025 worden uitgegeven.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 79.000 voordelig.

Relevante documenten

Lokale Educatieve Agenda (LEA) (iBabs nr. 3230)
Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs (IHP) (iBabs nr. 900)
Monitor Sociaal domein (iBabs nr. 3819)

5. Sport, cultuur en recreatie

De gemeente heeft verschillende wettelijke taken die verband houden met cultuur en faciliteert een bruisend cultureel veld in de gemeente. Het gaat om het aanbieden van een bibliotheekfunctie, zorgdragen voor een toereikend lokaal media-aanbod en het beschermen en toegankelijk maken van cultureel erfgoed (archeologisch en cultuurhistorisch). De gemeente heeft tevens de wettelijke taak om speelvoorzieningen in de openbare ruimte te inspecteren en veilig te houden en een zorgplicht ten aanzien van bomen in de openbare ruimte. We zetten met het Groenactieplan in op een natuur inclusieve gemeente. De gemeente zet zich in op het behouden, versterken en vergroten van de hoeveelheid groen in onze gemeente. Dit draagt onder andere bij aan het klimaatbestendig maken van ons stedelijk gebied, het creëren van een prettige, gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier en aan het versterken van de biodiversiteit. Op het gebied van sport en bewegen heeft de gemeente een rol bij het aanbieden van preventieprogramma's in samenwerking met sportverenigingen en beweegpartners. Daarnaast beheert, onderhoudt en exploiteert de gemeente de sportaccommodaties, zodat die van goede kwaliteit zijn.

Wat wilden we bereiken

Sport, kunst, cultuur en recreatie spelen een cruciale rol in het creëren van levendigheid en aantrekkelijkheid in onze gemeente. Ze dragen bij aan de publieke gezondheid en de ontwikkeling van vaardigheden en bieden plezier aan onze inwoners. De gemeente moedigt ondernemers en vrijwilligers aan en ondersteunt hen bij het organiseren van evenementen en activiteiten. Het streven is om sport, kunst, cultuur en recreatie toegankelijk te maken voor iedereen in onze gemeente.

Wat hebben we bereikt

Afgelopen jaar is op verschillende manier gewerkt aan het levendiger en aantrekkelijk maken van de gemeente, zowel door het maken van nieuw beleid als door het uitvoeren van maatregelen uit al vastgesteld beleid. Zo is de Cultuurvisie vastgesteld door de gemeenteraad. Het toegankelijk maken van cultuur voor inwoners is daarin een belangrijk uitgangspunt. Ook zijn vanuit het Groenactieplan acht locaties vergroend en is de gemeentepartner geworden van het natuureducatieprogramma Naar Buiten! LV. Dit programma heeft als doel om kinderen en hun ouders dichterbij natuur te brengen door educatieve natuurbelevenissen. Ruim 20 lokale partners hebben zich hieraan gecommitteerd om een jaarrondprogramma aan te bieden, zoals een Weidevogelsafari en Afval Clean Suppen. Tot slot is het via QR-fit routes mogelijk om in de openbare ruimte te trainen voor inwoners.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
20	Niet-sporters	%	2022	42,4 (landelijk 46,4)	Gezondheidsmonitor volwassenen, GGD'en, CBS en RIVM

Toelichting op de indicatoren

20 Niet-sporters

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Sport

De gemeente vindt sport en een gezonde levensstijl belangrijk. Samen met sportclubs, aanbieders en maatschappelijke organisaties is een lokaal sportakkoord 2023-2026 gesloten, waar in 2024 verder uitvoering aan wordt gegeven:

- Coaches en lokale sporthelden worden als rolmodellen op wijkniveau ingezet
- Wijkgerichte aanpak van buurtsport- en cultuurcoaches wordt voortgezet.
- Bevorderen van sport en beweging in de openbare ruimte en wijken, met speciale aandacht voor diverse doelgroepen. Het beleid van de gemeente en haar partners is gebaseerd op de landelijke Regeling sportakkoord.

Samen met sportverenigingen blijft de gemeente investeren in hoogwaardige sportfaciliteiten. In 2023 heeft Sportpark Westvliet een upgrade gekregen met de aanleg van een rugbyveld en beachvolleybalvelden. Om te blijven voldoen aan de eisen van de verschillende sportbonden wordt het onderhoud uitgevoerd volgens het geldende Beheerplan sportparken en de Meerjaren Onderhoudsprognose voor gebouwen. Vanaf 2024 wordt het onderhoud van het rugbyveld op sportpark Westvliet toegevoegd. Zie paragraaf onderhoud kapitaalgoederen voor de acties die in het kader van het beheer en onderhoud plaatsvinden.

Cultuur

Leidschendam-Voorburg heeft mooi erfgoed en goede culturele voorzieningen. In 2024 is er een nieuwe cultuurvisie en zal een start worden gemaakt met de uitvoering van deze visie. We zorgen er in ieder geval voor dat een passend lokaal aanbod van musea, theaters en bibliotheek beschikbaar en toegankelijk is voor alle inwoners.
De rijke historie van de gemeente zal zichtbaarder worden gemaakt in musea en buiten, mogelijk met virtuele ondersteuning. Met het Huijgens museum (bestaande uit de locaties Hofwijck en Swaensteyn) wordt een nieuwe meerjarige en toekomstbestendige exploitatieovereenkomst afgesloten. Belangrijke punten hierbij zijn de ambitie om het museum naar een hoger niveau te tillen en in de toekomst minder afhankelijk te maken van gemeentelijke middelen
Het Erfgoedpodium zal worden ondersteund om cultureel erfgoed bij het publiek onder de aandacht te brengen, en er zal worden samengewerkt met recreatie en toerisme om het publiek in contact te brengen met erfgoed.
Het erfgoed wordt ontsloten door evenementen, toeristische routes, rondleidingen, informatieborden, tentoonstellingen en lezingen. Erfgoed is een thema in de Omgevingsvisie en de opgave van de energietransitie.

Openbaar groen

Op het gebied van openbaar groen streeft de gemeente ernaar om het groene karakter van de openbare ruimte te behouden, de variatie en beleving van groen in de wijken te vergroten en verbindingen te creëren tussen het stedelijk gebied en het buitengebied. Hierbij wordt ingezet op het bestendig maken van de openbare ruimte tegen extreme weersomstandigheden en het versterken van de biodiversiteit. Er zal worden geïnvesteerd in een groen netwerk van parken, buitenruimten, bermen en water om een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving te creëren. Initiatieven van bewoners die hun buurt groener willen maken, worden zoveel mogelijk ondersteund.

Het Groenactieplan (2023) bevat een set concrete maatregelen om Leidschendam-Voorburg verder te vergroenen en klimaatbestendiger te maken.

Project ‘Vreugd & Rust’ behelst het opknappen en restaureren van park Vreugd & Rust. De eerste fasen van het herstel zijn in 2023 gestart. Vanaf 2024 wordt gewerkt aan de onderdelen: Brug langs de Vliet, nieuw onderkomen op de dierenweide, nieuwe padenstructuur en herstel tuinmuren. De eerste drie onderdelen vragen om additionele financiering waarvoor later een afzonderlijk voorstel komt. Tevens worden vanuit reguliere onderhoudsbudgetten de aanleg van extra plantvakken en de renovatie van diverse plantvakken gerealiseerd.

De Landschapstafel Duin Horst Weide werkt momenteel aan een nieuw Meerjarenprogramma. Dit programma wordt onder andere ontwikkeld vanuit het eerder opgestelde “Landschapsontwikkelingsplan: inventarisatie & Analyse, de sleutel tot uitvoering” (2012) (continuering van beleid).

In 2024 wordt het gebied van openbaar groen uitgebreid naar aanleiding van het nieuwbouwproject De Coulissen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Sport

Samen met partners is uitvoering gegeven aan het lokale sportakkoord voor vitale sportaanbieders gericht op jong en oud. Onder andere door de inzet van rolmodellen en ook de buurtsport- en cultuurcoaches hebben zich net als voorgaande jaren ingezet in samenwerking met verschillende scholen in Leidschendam-Voorburg. Daarnaast hebben zij voor sport bijvoorbeeld 4x4 toernooien georganiseerd en ook verschillende vakantieactiviteiten. Ook moedigt de gemeente (top)sport in onze gemeente aan door het uitreiken van de sportprijs. In februari 2024 zijn sporters in verschillende categorieën in het zonnetje gezet.

De gemeente heeft in 2024 geïnvesteerd in sportfaciliteiten en het onderhoud van de faciliteiten. Zo is in 2024 het handbalveld bij Stompwijk '92 gerenoveerd, evenals twee hockeyvelden bij Cartouche. Het onderhoud van sportparken en bijbehorende voorzieningen is uitgevoerd volgens het geldende Beheerplan Sportparken en de Meerjaren Onderhoudsprognose voor gebouwen. Het Beheerplan Sportparken is recent geactualiseerd en zal voortaal jaarlijks worden herzien om in te spelen op ontwikkelingen op het gebied van sportaccommodaties en om de kwaliteit en veiligheid van de faciliteiten te waarborgen.

Speerpunten:

- Uitvoeren acties 2024 van het lokaal sportakkoord 2023-2026 binnen het Gezond en actief leven akkoord;

  Toelichting:
  In 2024 is op verschillende manieren aan het sportakkoord uitvoering gegeven. Zo is het vrijwilligersmanagement versterkt binnen een vereniging, is passend vrijwilligersbeleid ontwikkeld in een andere vereniging en is ingezet op het binden en faciliteren van leden en vrijwilligers. Hiervoor heeft de gemeente subsidies verstrekt. Deze acties sluiten onder andere aan op passend vrijwilligersbeleid en bouwen aan een sterk kader uit het lokaal sportakkoord.

- Uitvoering geven aan 'rolmodellen in de wijk'.

  Toelichting:
  Stichting Studielokalen en Stichting Sport en Welzijn hebben het afgelopen jaar samengewerkt om moeders en dochters samen in beweging te krijgen in Leidschendam-Noord. Dit hebben ze gedaan door een rolmodel uit de Arabische gemeenschap te vragen om op woensdagavonden een avond vorm te geven op het gebied van sport en bewegen. Er is een groep van 60 vrouwen en meisjes die hieraan meedoet van diverse culturele achtergronden. Er wordt tijdens deze avonden ook informatie gegeven over het aanbod van bijvoorbeeld Sport en Welzijn over jongerenwerk, waar ondersteuning te krijgen is en gezond koken en eten.

Cultuur

In 2024 is de cultuurvisie “Een rijk cultureel leven voor iedereen” vastgesteld door de gemeenteraad. Aansluitend hierop is de uitvoeringsagenda voor de komende twee jaar vastgesteld door het college. Belangrijk speerpunt uit de cultuurvisie is het toegankelijk maken en houden van cultuur voor alle inwoners. Een cultuurmakelaar gaat zich hier onder andere voor inzetten.

Ook hebben we de rijke geschiedenis van de gemeente op eigentijdse wijze toegankelijk en zichtbaar gemaakt via History5D. De visualisatie van Hofwijck in de 17e eeuw is na een onthulling online gegaan.

Het bestuur van het Huygensmuseum werkt aan een meerjaren beleids- en exploitatieplan dat past binnen de kaders die de gemeente heeft meegegeven.
Het Erfgoedpodium is ondersteund door de subsidieregeling Beleefbaar Erfgoed te actualiseren. Via het Erfgoedpodium worden initiatieven georganiseerd die bijdragen aan de toegankelijkheid van ons culturele erfgoed. Het cluster erfgoed ontwikkelt een gebiedsbiografie. De gebiedsbiografie biedt inspiratie en onderbouwing voor erfgoed in de Omgevingsvisie.

Speerpunten:

- Meerjaren exploitatieovereenkomst met musea afsluiten;

  Toelichting:
  Er zijn bestuurlijke en ambtelijke gesprekken gevoerd over de toekomstige invulling van de exploitatie van het Huygensmuseum. Een belangrijk kader hiervoor is de huidige jaarlijkse exploitatiesubsidie.

- Bestuurlijk besluit over de toekomst van de bibliotheek en het theater in Voorburg;

  Toelichting:
  Het college heeft in 2024 uit verschillende scenario's gekozen voor het scenario waarin de bibliotheek een Huiskamer is voor Voorburg. Deze faciliteit wordt nieuwbouw van circa 3.000 m². Mede in combinatie met ondersteunende horeca en faciliteiten voor ontmoeting en cultuurparticipatie maar zonder inpandig theater.

- Verbouwing en verhuizing van de bibliotheek op het Fluitpolderplein in Leidschendam

  Toelichting:
  In 2024 is het definitief ontwerp voor de nieuwe bibliotheek op het Fluitpolderplein door het college vastgesteld. Ook is het inkoopproces voor het bouwteam ingericht. Daarnaast is een proces ontworpen voor het huisvesten van maatschappelijke partners op Fluitpolderplein 10 dat in lijn is met het Didam arrest.

Openbaar groen

Op het gebied van openbaar groen streeft de gemeente ernaar om het groene karakter van de openbare ruimte te behouden, de variatie en beleving van groen in de wijken te vergroten en verbindingen te creëren tussen het stedelijk gebied en het buitengebied. Hierbij is ingezet op het bestendig maken van de openbare ruimte tegen extreme weersomstandigheden en het versterken van de biodiversiteit. Er is geïnvesteerd in een groen netwerk van parken, buitenruimten, bermen en water om een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving te creëren. Initiatieven van bewoners die hun buurt groener wilden maken zijn ondersteund.
Zoals beheer en vervangen onder andere van slechtgroeiende straatbomen (bomen in de verharding) o.a. Halenwijnlaan en Irenelaan en Herberg. Aanbrengen van boomgranulaat om bomen goed te laten groeien.

Project 'Vreugd & Rust' behelst het opknappen en restaureren van park Vreugd & Rust. De eerste fasen van het herstel zijn in 2023 gestart. Vanaf 2024 is er gewerkt aan de brug langs de Vliet, nieuw onderkomen op de dierenweide, nieuwe padenstructuur en herstel tuinmuren. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen voor het hertenonderkomen, de plantvakken en de brug.

Vanuit het Groenactieplan zijn acht locaties vergroend. Hier zijn bijvoorbeeld brede trottoirs of bermen ontsteend en vergroend. Op een locatie is een wadi aangelegd om wateroverlast tegen te gaan. Een deel van het budget is ingezet voor verbetering van het groen aan Park 't Loo, ten behoeve van het project Gezonde Buurt Bovenveen. Er is een stadsecoloog aangesteld en zijn we gestart met een onderzoek naar de mogelijkheden voor ecologisch maaibeheer.

Vanuit de Landschapstafel Duin, Horst & Weide is er een nieuw Uitvoeringsprogramma 2024-2028 opgesteld. De Loozone en Leidschendammerhout vormen hierin twee prioritaire projecten voor LV. Parkway de Vliet is een reserveproject.

Een eerste toepassing van het participatie-instrument 'Uitdaagrecht' is dat vrijwilligers het knotwilgbeheer in de polder Essesteijn overnemen van de gemeente.
De Gebiedsanalyse Openbaar Groen is opgeleverd, met advies voor kwaliteitsverbetering en bevordering van de stedelijke biodiversiteit. Het project park Vreugd & Rust is zo goed als afgerond, zoals een nieuwe padenstructuur en tuinmuren.

Speerpunten:

- Uitvoeren van acties uit het Groenactieplan
  Met het Groenactieplan willen we de biodiversiteit en ecologische waarde van het landschap vergroten. Een ecologische scan helpt hierbij knelpunten te identificeren, waarna gerichte maatregelen uitgevoerd worden. Voor de jaren 2026-2027 stellen wij een nieuw Groenactieplan op.

  Toelichting:
  Met de uitvoering van het Groenactieplan worden de biodiversiteit en ecologische waarde van het landschap vergroot. Door de uitvoering van een ecologische scan worden hierbij knelpunten geïdentificeerd, waarna gerichte maatregelen uitgevoerd worden.

- Uitwerken concreet programma DHW.

  Toelichting:
  In 2024 is een nieuw uitvoeringsprogramma (UVP) 2024-2028 voor het Duin, Horst & Weide gebied opgesteld. Dit programma werd geactualiseerd op basis van het concept Meerjarenprogramma 2023-2027. Het bevat nu de prioritaire LV-projecten Leidschendammerhout en Loozone, evenals Parkway de Vliet als reserveproject,

Betrokken verbonden partijen

Dunea Groen
Betrokkenheid bij het programma: Levering betrouwbaar drinkwater.

Wat heeft het gekost?

Sport, cultuur en recreatie	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	4.915	-745	4.169	4.014	-155
Lasten	22.065	689	22.754	22.738	16
Saldo van lasten en baten	**-17.151**	**-1.434**	**-18.585**	**-18.724**	**-139**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen

Het saldo van baten en lasten van het programma Sport, cultuur en recreatie is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 139.000 nadelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 155.000 nadelig

SPUK Stimulering Sport

In 2023 was de verwachting dat een gedeelte van het ontvangen bedrag vanuit de SPUK stimulering Sport 2023 terugbetaald moest worden. Bij de vaststellingsbeschikking is echter gebleken dat er toch meer kosten vergoed worden en er een aanvullend bedrag wordt ontvangen. Per saldo levert dit een voordeel op van € 260.000 wat verantwoord wordt in 2024.

Baggerwerkzaamheden

De baggerwerkzaamheden zijn niet volledig uitgevoerd vanwege capaciteitsproblemen bij de aannemer. De onttrekking uit de voorziening is hierdoor € 320.000 lager, waardoor de baten lager zijn (nadeel € 320.000).

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 95.000 nadelig.

Lasten € 16.000 voordelig

Sportbeleid

In 2024 zou gewerkt worden aan goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden (fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland). Dit project is niet uitgevoerd (voordeel € 150.000)

Sportaccommodaties

- Er zijn extra kosten gemaakt voor onderhoud sportvelden en terreinen door onvoorziene werkzaamheden zoals een gebroken lichtmast en wateroverlast bij de Meerhorst en Westvliet (nadeel € 162.000).
- De WOZ-waarde van de sportaccommodaties is harder gestegen dan verwacht. De hieruit voortvloeiende belastingen en heffingen zijn daardoor hoger (nadeel € 105.000).

Openbaar groen

Het nadeel (€ 119.000) wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten bij maai- en slootbestek als gevolg van prijsstijging bij aanbesteding.

Baggerwerkzaamheden
De baggerwerkzaamheden zijn niet volledig uitgevoerd vanwege capaciteitsproblemen bij de aannemer (voordeel € 320.000). Zie ook de toelichting bij de baten.

Voorgestelde overhevelingen (voordeel € 155.000):

- Groen-blauwe projecten (€ 100.000): Voor de realisatie van groen-blauwe projecten, gericht op het versterken van een groene en leefbare woongemeente, is een startbudget beschikbaar gesteld. Er is een dringende behoefte om meekoppelkansen in andere ruimtelijke projecten te benutten en om tijdig subsidies te verwerven via de 'verdubbelaar'. De afgelopen periode is besteed aan de afstemming met externe partners en het opstellen van dit nieuwe uitvoeringsprogramma, wat tijd heeft gekost. Inmiddels zijn de projecten vastgesteld.
- Landschapstafel Duin, Horst en Weide (€ 55.000): In overleg met de betrokken partners is afgesproken dit resterende budget in te zetten voor de voorbereiding en uitvoering van projecten. Denk hierbij aan verkennende ontwerpstudies en landschaps-ecologisch onderzoek. Deze middelen zijn essentieel om binnen de regionale samenwerking Duin, Horst & Weide verdere stappen te zetten in het realiseren van gemeenschappelijke doelen op het gebied van natuur, recreatie en cultuurhistorie. Dit budget zorgt ervoor dat de samenwerking en ontwikkeling in 2025 onverminderd kunnen doorgaan.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overig, diverse kleine afwijkingen verdeeld over het programma is € 223.000 nadelig.

Relevante documenten

Integraal zorgakkoord (IZA) (iBabs nr. 3733)
Gezond en actief leven akkoord (GALA) (iBabs nr. 3482)
Aangaan samenwerkingsovereenkomst project Gezonde Buurten in Leidschendam-Voorburg 2023-2024 (iBabs nr. 3592)
Cultuurvisie (iBabs nr. 3597)
Groenactieplan 2024-2026 (iBabs nr. 3443)
Samenwerkingsovereenkomst Landschapstafel Duin, Horst en Weiden (iBabs nr. 4005)
Lokaal Sportakkoord (iBabs nr. 1373)

6. Sociaal domein

De gemeente is in het Sociaal Domein verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en Jeugdzorg. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de Inkomensondersteuning en de (re-)integratie naar werk. Sinds 2022 draagt de gemeente de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Wet Inburgering.

Wat wilden we bereiken

Als gemeente vinden we het belangrijk dat het inwoners lukt alledaagse taken zelf te doen. Dat ze weten waar zij hulp kunnen vragen als het even niet meer lukt en dat zij het gevoel hebben de baas te zijn over hun eigen leven. Kortom: dat ze mee kunnen doen in de samenleving. De gemeente zet hier, samen met partners en inwoners op in, door:

- Inwoners te helpen die dit het hardst nodig hebben.
- Inwoners te ondersteunen om zoveel mogelijk op eigen benen te staan.
- Inwoners sneller ondersteuning te bieden zodat problemen niet groter worden
- De samenwerking met onze partners verder te versterken.
- Te kijken hoe ondersteuning kan worden gecombineerd zodat inwoners met minder verschillende hulpverleners te maken krijgen.
-

Deze uitgangspunten komen terug in verschillend sociaal beleid van de gemeente, zoals sociaal kompas en de bijbehorende aanscherping hierop, minimabeleid, schuldhulpverleningsbeleid, re-integratie- en participatiebeleid, WMO beleid, LHBTI+ beleid en lokale jeugdbeleid.
De huidige tijd dwingt om breder naar vraagstukken te kijken en integraal te werken. Daarmee wordt voorkomen dat problemen rond bijvoorbeeld bestaanszekerheid met jeugdhulp worden opgelost. Door middel van het versterken van de integrale benadering wordt nadrukkelijk ook gekeken naar oplossingen vanuit onderwijs, zorg, bestaanszekerheid en wonen. De Wams die medio 2024 wordt verwacht geeft gemeenten daarbij meer handvatten. Met de Hervormingsagenda jeugd wordt beoogd om tot betere én financieel houdbare jeugdhulp te komen. Het afbakenen van jeugdhulp is daarvoor noodzakelijk waardoor hulp evenals een degelijke sociale basisstructuur zodat passende hulp beschikbaar blijft wanneer dat echt noodzakelijk is.

Wettelijk kader
Naast de inspanningen van de gemeente, en partners, om de zelfredzaamheid, samenredzaamheid en zelfregie van inwoners te bevorderen, zijn ook veiligheid en kansengelijkheid belangrijke thema's. De taken van de gemeente in het sociaal domein zijn belegd in onder andere de volgende wetten:

- Jeugdwet gericht op kinderen, jongeren en het gezin;
- Wet maatschappelijke ondersteuning gericht op iedereen met een lichte, lichamelijke, psychiatrische, verstandelijke en psychosociale beperking
- Participatiewet: voor iedereen die kan werken of participeren maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt.
- Wet inburgering gericht op inburgeringsplichtige inwoners om ze snel en volwaardig mee te laten doen in de samenleving
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening: volwassen inwoners met schulden die deze niet zelf kunnen oplossen

Tot slot treedt per 1 juli 2024 de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) in werking. Dit biedt een wettelijk kader voor gemeenten om nog beter de regie te pakken op een gecoördineerde aanpak in gevallen van meervoudige problematiek in het sociaal domein.

Wat hebben we bereikt

Vanuit het sociaal domein heeft de gemeente inwoners die het (tijdelijk) zelf niet redden een vangnet geboden. Zo zijn circa 4.800 inwoners ondersteund vanuit de Wmo en circa 2.340 jeugdige inwoners ontvingen een vorm van jeugdzorg. Aan het einde van het jaar hadden circa 1.600 inwoners een bijstandsuitkering, aan het begin van het jaar waren dit er circa 1.650.

Hoewel de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) is uitgesteld, werken we hierop vooruitlopend als gemeente wel aan een effectievere aanpak voor meervoudige problematiek.

In 2024 is gewerkt aan verschillende beleidstrajecten die erop zijn gericht om inwoners nog beter te ondersteunen, die ook al deels ten uitvoering zijn gebracht. De Gemeenteraad heeft de sociale basis, de subsidieverordening, de koersbrief voor de Wmo en het minimabeleid besproken en/of vastgesteld. Met de hervormingsagenda Jeugd (regionaal) en actieplan Jeugd (lokaal) werken we aan het versterken van de pedagogische basis. Daarmee zetten we passende ondersteuning in en kunnen we de beschikbare jeugdzorg en financiële middelen toegankelijk houden van voor degenen die dit nodig hebben.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
21	Banen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2023	478,1 (landelijk 836,6)	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA bewerking ABF Research
22	Jeugdcriminaliteit	% 12 t/m 21 jarigen	2023	1,0 (landelijk 1,0)	CBS - Jeugdmonitor
23	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2023	6,0 (landelijk 6,0)	CBS - Jeugd
24	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2023	72,2 (landelijk 73,1)	CBS - Arbeidsdeelname
26	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2023	1,0 (landelijk 2,0)	CBS - Jeugdmonitor
27	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	2024	376,7 (landelijk 343,6)	CBS - Participatiewet
28	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 65 jaar	2022	238,7 (landelijk 197,7)	CBS - Re-integratie
29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	11,5 (landelijk 11,7)	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura
30	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	0,7 (landelijk 0,9)	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura
31	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2024	0,3 (landelijk 0,3)	CBS - Jeugd
32	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2024	560 (landelijk 650)	CBS - Monitor sociaal domein Wmo

Toelichting op de indicatoren

21 Banen

Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

22 Jeugdcriminaliteit

Het percentage jongeren (12 tot 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

23 Kinderen in uitkeringsgezin

Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

24 Netto arbeidsparticipatie

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

26 Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren

Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.

27 Personen met een bijstandsuitkering

Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

28 Lopende re-integratievoorzieningen

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot 65 jaar.

29 Jongeren met jeugdhulp

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

30 Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst.
In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

31 Jongeren met jeugdreclassering

Het percentage jongeren (12 tot 23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot 23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

32 Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo

Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Jeugdhulp

Ieder kind heeft recht op een veilige omgeving om ongestoord te kunnen opgroeien. Dit is de basis voor een kind om zich optimaal te ontwikkelen en op te groeien tot een zelfredzame inwoner die positief bijdraagt aan de samenleving. Om dat te bereiken is er voor kinderen en jongeren een kansrijke, veilige en gezonde situatie nodig in en om het gezin.
Helaas staat dit onder druk door problemen als bestaansonzekerheid, mentale gezondheid, prestatiedruk en (vecht)scheidingen. Al deze maatschappelijke kwesties oplossen via de jeugdhulp leidt tot overbelasting van het zorgstelsel met lange wachtlijsten tot gevolg. In 2023 zijn we gestart met ‘het fundamentele gesprek’ over opgroeien en opvoeden, waarin de verantwoordelijkheid wordt gedeeld door onder andere ouders, buurtgenoten, scholen, verenigingen en de gemeente. We zullen de toegang tot jeugdzorg prioriteit blijven geven en passende ondersteuning bieden die aansluit bij gezinsbehoeften.
In 2024 wordt de lokale toegang versterkt zodat wordt voldaan aan de leidraad werken aan veiligheid. Hierdoor is de gemeente goed voorbereid op de ontwikkelingen in de veiligheidsketen. De samenwerking met de partners, zoals de huisartsen en het onderwijs, wordt doorgezet en uitgebreid. Hierbij wordt goed gebruik gemaakt van ieders expertise. Het hulpaanbod wordt versterkt zodat zo snel mogelijk passende hulp beschikbaar is wanneer dat echt nodig is. De groei van aantal jeugdigen dat jeugdhulp nodig heeft vlakt af (circa 2.100 jeugdigen), wel is de verwachting dat de complexiteit van de problematiek toeneemt en daarmee ook de duur en kosten van de trajecten. Ook wordt nadrukkelijk rekening gehouden met het aanbieden van laagdrempelige hulp en de lokale toegang. Thema’s als normalisering en afbakening van de jeugdhulp staan centraal. Dit is in lijn met de Hervormingsagenda Jeugd.

Wet maatschappelijke ondersteuning

In 2024 wordt een start gemaakt met de uitvoering van het nieuwe gemeentelijke Wmo-beleid. De gemeente wil stimuleren dat kwetsbare inwoners zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen en kunnen deelnemen aan het dagelijks leven. Niet alleen met voorzieningen, maar ook met aandacht: met mensen die eenzaam zijn gaan we in gesprek. We versterken de zelfredzaamheid van inwoners, zorgen voor een solide sociale basis en zetten in op de onderlinge betrokkenheid van inwoners. Ook zorgen we voor een goed vangnet van voorzieningen voor inwoners die het op eigen kracht of met hulp van naasten en vrijwilligers niet redden. Om dit te bereiken zorgen we voor laagdrempelige toegang tot hulp en werken we intensief samen met onze maatschappelijke partners.

De groei van aantal inwoners dat een maatwerkvoorziening nodig heeft vlakt af (circa 4520 inwoners). De verwachting is echter dat het aantal inwoners met een zorgvraag nog wel zal blijven stijgen, met name ook vanwege de vergrijzing. Ook is de verwachting dat de complexiteit van de problematiek toeneemt en daarmee ook de duur en kosten van de in te zetten maatwerkvoorzieningen.

Werk en inkomen

De sociale zekerheid lijkt steeds verder onder druk te staan, landelijk is de verwachting dat er meer mensen te maken krijgen met armoede. Deze ontwikkeling wordt meegenomen in het nieuwe minimabeleid. Daarnaast stimuleert de gemeente de sociale zekerheid (inkomen en zinvolle participatie) van inwoners onder andere door het verstrekken van bijzondere bijstand en bijstandsuitkeringen, begeleiding bij de inburgering en het voorkomen en oplossen van schulden.
In 2024 wordt het nieuwe re-integratie en participatiebeleid geïmplementeerd, waarbij ofwel ingezet wordt op het begeleiden naar werk of waar dit niet haalbaar is richting participatie. Instrumenten die de gemeente daarbij in inzet zijn onder andere sollicitatietraining, scholing en re-integratietrajecten.

Versterkingsprogramma Sterk voor Noord

De wijken Heuvel/Amstel en Prinsenhof worden extra ondersteund vanuit drie opgaven: Jeugd en Onderwijs, Financiële zelfredzaamheid en Fijn en veilig wonen. Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord is een wijkgerichte aanpak, die extra inzet op ondersteuning van inwoners in deze wijken om de kansengelijkheid te vergroten en de leefomgeving te verbeteren.
Om kinderen met achterstanden eerder in beeld te hebben wordt er ingezet op versterken van de voorschools educatie en huiswerkbegeleiding. Om ouders te versterken in hun rol, wordt ook ouderparticipatie vergroot.
Vanuit Financiële Zelfredzaamheid, wordt ingezet op het voorkomen en begeleiden bij schulden. Ook op het versterken van het taalonderwijs bij laaggeletterdheid (in het Nederlands) en verhogen van maatschappelijke participatie van inwoners met een uitkering door het inzetten van participatieconsulenten. Om de sociale cohesie te versterken worden flatcoaches, lief en leed straatjes en activiteiten in de wijk ingezet. De activiteiten hebben daarbij een tweeledig doel zoals verminderen van afval en overlast en gelijktijdig inwoners met elkaar te verbinden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Jeugdhulp

In 2024 is gestart met het fundamentele gesprek over opgroeien en opvoeden. Zo is op 13 maart een brede bijeenkomst over dit onderwerp georganiseerd met twee toonaangevende sprekers en maatschappelijke partners. Ook heeft op 4 juli een vervolg van het fundamentele gesprek plaatsgevonden. Voor de praktijk zijn de bevindingen verwerkt in concrete handvatten voor de uitvoering. Denk bijvoorbeeld aan het werken met een betere verklarende analyse om symptoombestrijding te voorkomen. Op 28 november is een symposium georganiseerd met als thema: 'licht op jongeren: samen werken aan mentale vooruitgang".

Verder is het najaar is het actieplan jeugdhulp opgesteld waarin op basis van vijf actielijnen wordt ingezet op een fundamentele verandering van ondersteuning aan kinderen, ouders en verzorgers zodat jeugdhulp beschikbaar blijft wanneer dat echt noodzakelijk is. Daarbij moeten we de vraag blijven stellen wat kinderen, jongeren en hun ouders nodig hebben om gezond, veilig en kansrijk op te groeien. Dat is in veel gevallen niet direct jeugdzorg. In regionaal verband zijn voorbereidingen getroffen om de sturing op de regionaal ingekochte jeugdhulp te versterken. Dat proces gaat in 2025 verder en ligt in het verlengde van het lokale actieplan.

Door de caseloadverlaging per medewerker is er bij de jeugdbescherming meer tijd voor individuele jongeren en gezinnen. De prioriteit hierin ligt nu bij kinderbeschermingsmaatregelen. Voor een goede voorbereiding op het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming is eind 2024 gestart met de uitwerking van een meerjarenaanpak.

Daarnaast is in de regionale proeftuin Haaglanden, waarin nu circa 20 gezinnen worden begeleid, gewerkt aan een integrale domeinoverstijgende werkwijze door partners en lokale teams van Delft, Den Haag en Westland. In alle casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid, speelt een vorm van onzekerheid over basisbehoeften.. Dit benadrukt de noodzaak van een integrale aanpak met andere gemeentelijke domeinen als schuldhulpverlening, huisvesting, participatie, etc. De keten wordt met deze werkwijze verkort door slechts één keer onderzoek te doen. Uiteindelijk wordt van gemeenten verwacht dat de lokale teams van alle gemeenten op deze manier met partners kunnen werken.

In 2024 is verder geïnvesteerd in de samenwerking tussen de aanpak Huiselijk Geweld en Jeugdbescherming. Zo is de routekaart naar veiligheid ontwikkeld die te zijner tijd kan worden gebruikt door het regionale veiligheidsteam (RVT), deze routekaart kan zowel gebruikt worden voor huishoudens zonder én met kinderen. Aan de hand van het kwaliteitskader werken aan veiligheid, dat gericht is op lokale teams, is in 2024 met alle regiogemeenten gewerkt aan het versterken van de lokale aanpak huiselijk geweld. Er is in lijn met de leidraad 'werken aan veiligheid' inzichtelijk gemaakt waar de aanpak op huiselijk geweld versterkt kan worden en hoe deze ingevuld moeten worden om een sluitende aanpak te realiseren.

In 2024 is gewerkt aan de af- en ombouw van JeugdhulpPlus (JHP). Het totaal van de JHP-plaatsingen binnen de regio neemt af. Er is een aangescherpte visie op zorg en onderwijs ontwikkeld. Voor de ontwikkeling van goede alternatieven voor JHP, die er nu nog onvoldoende zijn in de regio, zijn in 2024 met de aanbieders en stakeholders gesprekken gevoerd. Verdere uitwerking van plannen zal in aansluiting op de regionale keuzes met betrekking tot de inkoop vanaf 1 januari 2027 plaatsvinden.

Wat betreft de uitvoering van Jeugdhulp door de gemeente hebben circa 2.190 jeugdigen hulp ontvangen in 2024. In 2023 waren dit circa 2.290 jeugdigen. Het aantal inwoners met Jeugdhulp neemt dus af. Een kostenstijging wordt veroorzaakt doordat er meer specialistische hulp (o.a. verblijf en intensieve begeleiding) nodig is. Voor het beteugelen van de kostenstijging is het actieplan Jeugd opgesteld.

Speerpunten:

- Aanpassingen in het zorgaanbod zijn lokaal doorgevoerd om nog beter aan te sluiten op de behoefte van onze jeugdigen en hun gezinnen, (preventief en geïndiceerd), waaronder de transformatie (terugbrengen van aantal kinderen in gesloten jeugdzorg naar nul in 2030) van de gesloten jeugdhulp die kleinschalig werkt;

Toelichting:
Lokaal is gestart met samenwerking tussen jeugdhulp en kinderopvang. In regionaal verband is gewerkt aan de af- en ombouw van JeugdhulpPlus. Het totaal van de JHP plaatsingen binnen de regio neemt af. Er is een aangescherpte visie op zorg en onderwijs ontwikkeld. Voor de ontwikkeling van goede alternatieven voor JHP, die er nu nog onvoldoende zijn in de regio, zijn in 2024 met de aanbieders en stakeholders gesprekken gevoerd. In het actieplan jeugd zijn meerdere acties opgenomen die nog tot uitvoering moeten komen.

- Het lokale team voldoet aan de leidraad van VNG: Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten (voorheen kwaliteitskader);

  Toelichting:
  In 2024 is de huidige situatie goed in beeld gebracht inclusief de keuzes uit het verleden die hebben geleid tot de huidige situatie. Op basis van deze “startfoto” wordt, met gebruik van het landelijke verkenningsinstrument toegang (VIT), de ontwikkelopgave toegang sociaal domein voor Leidschendam-Voorburg bepaald.

- In het actieplan jeugd zijn acties opgenomen om de samenwerking met de partners te versterken. Het fundamentele gesprek over opvoeden en opgroeien helpt om een gedeeld beeld te krijgen van passende zorg en ondersteuning. Naast de acties vanuit de Lokale Educatieve Agenda wordt lokaal en regionaal gewerkt aan het meer collectief organiseren van ondersteuning van jongeren in het onderwijs wanneer dat noodzakelijk is.

  Toelichting:
  In 2024 zijn regionaal gesprekken gevoerd met aanbieders van jeugdhulp in voorbereiding op de doorontwikkeling van de huidige overeenkomsten en de sturing op de jeugdhulp. In 2025 worden de gewenste wijzigingen in een inkoopkader opgenomen dat voor besluitvorming aan de gemeenteraden in Haaglanden wordt aangeboden. In 2024 zijn ook gesprekken gevoerd met de huisartsen in lijn van het actieplan jeugdhulp.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Medio 2024 is de koersbrief voor het Wmo-beleid in de raad besproken. De tweede helft van het jaar is gebruikt voor uitwerking en invulling ervan. Belangrijke uitgangspunten in deze koersbrief zijn het versterken van de zelfstandigheid van onze inwoners en voor degene die het even niet zelfstandig redt, zorgen we voor een goed vangnet. Vooruitlopend op het nieuwe beleid werkt de gemeente hieraan door bijvoorbeeld de opening van het Odensehuis in september 2024. Het OdenseHuis is een ontmoetingsplek voor thuiswonende mensen met geheugenverlies of (beginnende) dementie en hun naasten.

Ook is er door de gemeente een verbindingsbijenkomst georganiseerd waar zorg- en welzijnsorganisaties, consulenten en andere betrokken binnen de Wmo elkaar konden ontmoeten. Doel was te zorgen dat men meer weet wat het aanbod in Leidschendam-Voorburg is, dat er meer gebruik wordt gemaakt van elkaars expertise, doorverwijzing en verbindingen te maken.

Verder is in 2024 met succes gewerkt aan het inkorten van de wachttijd bij aanvragen van de Wmo. De afgelopen jaren schommelde de wachttijd tussen de 8 en 13 weken, terwijl de wettelijke termijn 6 weken bedraagt. Door het toepassen van een tijdelijk aangepaste werkwijze is de wachtlijst in 2024 teruggelopen van 13 naar 5 weken.

Het beroep dat inwoners doen op Wmo-maatwerkvoorzieningen is ook in 2024 onverminderd groot. Ten opzichte van 2023 zijn er bijna 4 % meer beschikkingen afgegeven dan in 2023. In totaal hadden in 2024 hadden 4.850 cliënten een beschikking voor ondersteuning vanuit de Wmo. De groei is te zien bij zowel zorg in natura producten als bij de zogeheten persoonsgebonden budgetten. De stijging van het aantal cliënten met huishoudelijke ondersteuning (6,6 %) blijft het grootst. Hierbinnen zien we een verschil: het aantal inwoners met standaard Huishoudelijke Ondersteuning neemt toe, terwijl het aantal inwoners met intensieve Huishoudelijke Ondersteuning afneemt. Ook de groep inwoners die vanuit de Wmo begeleiding krijgt en een beroep doet op de WVR-voorzieningen (Woon-, Vervoers- en Rolstoelvoorzieningen) zijn beide toegenomen. De dalende trend van het aantal inwoners met dagbesteding heeft zich dit jaar verder voortgezet.

Verder valt de stijgende kosten voor woonvoorzieningen op. Dit is mede het gevolg van het verstrekken van zogeheten scootersafes, die een oplossing bieden voor het gebrek aan brandveilige stallingen van scootmobielen.

Tot slot is in 2024, mede op verzoek van gecontracteerde aanbieders, onderzoek verricht naar de tarieven van huishoudelijke ondersteuning in natura. Dit heeft geleid tot bijstelling van het tarief voor 2025, waarmee de gemeente weer voldoet aan de Algemene Maatregel van Bestuur reële prijzen Wmo.

Speerpunten:

- Versterken samenwerking tussen gemeente en zorgverzekeraars door opstellen van een regioplan;

  Toelichting:
  In 2024 is aan de slag gegaan met het Regioplan IZA H5 (die eind 2023 bestuurlijk is vastgesteld door de gemeenten in de regio Haaglanden). In december 2024 is de Werkagenda Regioplan IZA H5 vastgesteld. In deze Werkagenda staat een uitwerking van de actielijnen, welke zijn: preventie, mentale gezondheid, thuis oud worden en gezonde arbeidsmarkt. De samenwerking door CZ met de gemeenten wordt in deze Werkagenda versterkt. CZ heeft als zorgverzekeraar mandaat voor andere zorgverzekeraars.

- Voorbereiden subsidieafspraken met partners voor een laagdrempelig en preventief ondersteuningsaanbod;

  Toelichting:

Op dit moment werkt de gemeente met subsidietafels. Maatschappelijke organisaties bespreken met elkaar welke activiteiten het beste bij de inwoners van Leidschendam-Voorburg passen, wie deze kan organiseren en hoe de beschikbare subsidie verdeeld moet worden. Uit een evaluatie blijkt dat dit systeem niet goed werkt.
Daarom verdeelt de gemeente de subsidies vanaf 1 januari 2026 op een andere manier. In de nieuwe systematiek heeft de gemeente een grote rol in het bepalen welke activiteiten er nodig zijn en verdeelt de gemeente het beschikbare geld. Het totale budget dat beschikbaar is voor subsidies blijft hetzelfde. De nieuwe subsidieverordening is in december 2024 vastgesteld door de raad. De nieuwe subsidieregelingen heeft het college begin februari 2025 vastgesteld en gepubliceerd.

- Uitbreiden voorziening kortdurende respijtzorg ter ondersteuning van mantelzorgers.

  Toelichting:
  Om de ondersteuning voor mantelzorgers te versterken, hebben we kortdurende ondersteuning geboden via de GALA-middelen voor overbelaste mantelzorgers in samenwerking met Saaraanhuis. Deze voorziening biedt mantelzorgers de mogelijkheid om tijdelijk ontlast te worden van de zorglast, waardoor zij even tijd voor zichzelf kunnen nemen.

Werk en inkomen

In 2024 is het re-integratie- en participatiebeleid geïmplementeerd dat eind 2023 is vastgesteld door de gemeenteraad. Een aantal belangrijke onderdelen hiervan zijn: de inkoop van re-integratie instrumenten, de inzet van matchmakers voor een betere match tussen kandidaat en werkplek, de evaluatie van het Welzijnsgesprek, de inzet van IPS-trajecten en het verbreden van de doelgroep loonkostensubsidie.

Daarnaast is in 2024 gewerkt aan twee beleidsstukken. In september 2024 is het dynamisch minimabeleid vastgesteld. Met het dynamisch minimabeleid wil de gemeente de bestaanszekerheid van inwoners vergroten en hen ondersteunen om naar eigen vermogen mee te kunnen doen. De uitgangspunten richten zich op het verstevigen van wat er al gedaan wordt en wat werkt, en op het verbeteren en vereenvoudigen waar het kan. Ook is gewerkt aan het beleidsplan schuldhulpverlening.

Naast deze grote beleidsontwikkelingen heeft de gemeente in 2024 ook hard gewerkt aan de voorbereidingen rondom het regionaal werkcentrum en de doorontwikkeling en het toekomstscenario van het sociaal ontwikkelbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast heeft de gemeente een vangnetaanvraag ingediend en toegekend gekregen voor het tekort op de BUIG.

Op het gebied van inburgering is in 2024 de monitor opgeleverd en is ingezet op geslaagde inburgeringstrajecten door onder andere: de doorontwikkeling van de startklas en duale trajecten, het COA-project vroeg starten van de inburgering en een beleidsaanpassing in het financieel ontzorgen.

Speerpunten:

- In 2024 wordt het nieuwe re-integratie en participatiebeleid geïmplementeerd en wordt het huidige schuldhulpverleningsbeleid geëvalueerd;

  Toelichting:
  De implementatie van het nieuwe re-integratie- en participatiebeleid vond plaats in 2024. De gemeenteraad wordt hier separaat over geïnformeerd. De herijking van het schuldhulpverleningsbeleid heeft enkele maanden vertraging opgelopen en wordt aan het einde van het eerste kwartaal in 2025 aan de gemeenteraad aangeboden.

- Eind 2024 is er nieuw minimabeleid vastgesteld welke passend is bij de sociale zekerheid die landelijk meer onder druk komt te staan en rekening houdend met behoefte van inwoners;

  Toelichting:
  In 2024 is het dynamisch minimabeleid opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad. En zijn we gestart met de implementatie van het nieuwe beleid.

- Er is een start gemaakt met het actualiseren van het handhavingsbeleid, rekening houdend met de maatschappelijke ontwikkelingen (zoals toeslagenaffaire en voornemen van wijzigen van de Participatiewet).

  Toelichting:
  Zoals gecommuniceerd in de tweede tussentijdse rapportage is het actualiseren van het handhavingsbeleid uitgesteld in verband met de herijking van de Participatiewet en de aanpassing van de Handhavingswet sociale zekerheid.

Versterkingsprogramma Sterk voor Noord

Er is uitvoering gegeven aan de uitvoeringsplannen van het programma. Deze plannen zijn eind 2024 geëvalueerd. In het tweede kwartaal van 2025 wordt met een nieuw uitvoeringsplan gestart en verbeterpunten die uit de evaluatie zijn gekomen, worden dan meegenomen.

Er is gewerkt vanuit de drie vastgestelde opgaven. Enkele zaken die vanuit de uitvoeringsplannen zijn opgepakt staan hieronder.

In het kader van de opgave Jeugd, onderwijs en jongeren is het initiatief genomen tot de zogenaamde stoeltjesgroep binnen de Voorschoolse educatie Deze is gerealiseerd in zowel Leidschendam Noord als Voorburg Bovenveen.

Verschillende activiteiten van partners die bijdragen aan het bestrijden van kansenongelijkheid zijn ondersteund. Via Stichting Studielokalen zijn jonge kinderen bijvoorbeeld extra ondersteund zodat ze beter in het schoolsysteem mee kunnen komen op een voor hen passend niveau.

Ook is er extra ingezet op jongeren zonder startkwalificaties door een outreachend doorstroomcoach in te zetten. Er zijn extra activiteiten voor jongeren opgezet door partners waarbij ook gekeken is hoe ouderbetrokkenheid met andere werkvormen kan worden vormgegeven, zoals sporten voor moeders en dochters.

In de opgave financiële zelfredzaamheid hebben de twee participatieconsulenten naast hun caseload met inwoners van Noord ook spreekuur op locatie gehouden om de (arbeid)participatie van inwoners van Leidschendam Noord te ondersteunen. Jongeren zijn ondersteund bij schulden door middel van de aanpak van het Jongeren Perspectieffonds.

De opgave fijn en veilig wonen heeft ingezet op meer sociale cohesie door de Doe mee weken en opzetten van tuinkamer om meer ontmoeting tussen inwoners mogelijk te maken.

Afval is o.a. door middel van de integrale leefbaarheidsactie waarbij gemeentelijke afdelingen samen met partners waaronder Avalex en inwoners de wijk in zijn gegaan om schoon te maken en voorlichting te geven.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Betrokken verbonden partijen

GGD Veilig Thuis
Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak.

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.
Geeft uitvoering aan beschut werk en aan re-integratietrajecten waarin inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleid worden naar een volgende stap op de arbeidsmarkt.

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.
Er is voldoende passende jeugdhulp beschikbaar in de regio Haaglanden. De declaraties van jeugdhulp zijn rechtmatig. De jeugdhulp is doelmatig en doeltreffend.

Wat heeft het gekost?

Sociaal domein	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	34.469	11.539	46.007	48.621	2.614
Lasten	117.096	13.093	130.189	125.087	5.102
Saldo van lasten en baten	**-82.628**	**-1.554**	**-84.181**	**-76.466**	**7.715**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen
Het saldo van baten en lasten van het programma Sociaal Domein is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 7.715.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 2.614.000 voordelig

Inkomensregelingen
Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Het voordeel ten opzichte van het geraamde budget bedraagt € 1,4 miljoen. Bij de beschikking van de BUIG die eind 2024 bekend is geworden is het macrobudget naar boven bijgesteld en is het verdeelmodel opnieuw geüpdatet. Beide hebben een positief effect op de hoogte van de uitkering die we over 2024 ontvangen.
Daarnaast is een bedrag van € 384.000 ontvangen in het kader van de Vangnetregeling over het tekort op de BUIG in 2023. Omdat onzeker was of de aanvraag voor deze regeling toegekend zou worden was deze opbrengst nog niet begroot.

Dienstverlening aan Voorschoten en Wassenaar
De opbrengsten van de gemeenten Voorschoten en Wassenaar voor de uitvoering op het gebied van Werk en Inkomen zijn hoger dan begroot (€ 164.000). Op basis van nacalculatie op basis van de uitvoeringskosten en de geactualiseerde verdeelsleutel is de afrekening naar boven bijgesteld.

Verhuur kinderopvang
Er zijn meer inkomsten verantwoord voor de verhuur aan de Kinderopvang dan geraamd (€ 115.000). Dit is een verschuiving met programma 4 Onderwijs.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) Brede SPUK (€ 98.000 voordeel)
De Brede SPUK GALA loopt van 2023 tot en met 2026 en gaat over 10 onderdelen gericht op het bevorderen van deelname aan sport, volksgezondheid en de sociale basis. De middelen zijn per jaar toegekend, maar mogen gedeeltelijk naar volgende jaren doorgeschoven mogen worden.
Een aantal onderdelen van de GALA (met name valpreventie) was verschoven van 2023 naar 2024. Hierdoor zijn zowel de kosten als de opbrengsten hoger dan het toegekende jaarbedrag over 2024.

Integraal Zorgakkoord (IZA) (€ 164.000 voordeel)
In het najaar van 2024 werd bekend dat er in de regio nog IZA gelden (SPUK) beschikbaar werden gesteld voor 2024. Hier staan tevens hogere lasten tegenover.
In 2024 is met name aandacht besteed aan de mentale gezondheid en overgewicht onder jongeren en gezond oud thuis worden.

Toeslagenaffaire (€ 343.000 voordeel)
De opbrengsten van de SPUK voor de Toeslagenaffaire zijn hoger dan geraamd, omdat een gedeelte van de salariskosten en kosten voor kwijtscheldingen gedeclareerd mocht worden. Hier was geen rekening mee gehouden in de begroting.

ESF subsidie
De ontvangsten voor de ESF subsidie zijn hoger dan geraamd omdat er alsnog een hogere toekenning heeft plaatsgevonden over afgelopen jaren (voordeel € 129.000).

Specifieke Uitkering voor niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp
De gemeente heeft in 2024 een Specifieke Uitkering ontvangen voor niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp van € 440.000. Ten tijde van de tweede tussentijdse rapportage nog niet bekend dat aanvraag voor deze specifieke uitkering gehonoreerd zou worden.

Wet Inburgering (€ 846.000 nadeel)
Door het achterblijven van de invulling van de taakstelling huisvesting voor statushouders, zijn er minder personen waaraan inburgering wordt aangeboden. Hierdoor is een lagere vergoeding verantwoord in 2024. Er staan ook lagere lasten tegenover.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 223.000 voordelig.

Lasten € 5.102.000 voordelig

Langer Zelfstandig Wonen
Bij de behandeling van het nieuwe beleidsplan Langer Zelfstandig Wonen (voordeel € 1,219 miljoen) is een planning aangeboden voor subsidies voor de collectieve woningaanpassingen door woningbouwverenigingen. Inmiddels is gebleken dat de aanvragen meer gebundeld (niet jaarlijks) binnen zullen komen voor hogere bedragen. De subsidieregeling Toegankelijke woningbouw wordt in 2025 aangeboden, waarbij het subsidieplafond wordt aangepast, zodat toekenning van de aanvragen vereenvoudigd wordt. Tegenover de lagere uitgaven staat een lagere onttrekking uit de reserve Langer Zelfstandig Wonen van hetzelfde bedrag.

Wet Inburgering (€ 882.000 voordeel)

Door het achterblijven van de invulling van de taakstelling huisvesting voor statushouders, zijn er minder personen waaraan inburgering wordt aangeboden. Er zijn hierdoor minder kosten gemaakt. Zie ook de toelichting bij baten.

Sterk voor Noord
De kosten voor het programma Sterk voor Noord zijn in 2024 € 195.000 lager dan begroot doordat de pilots Jongerenwerk veiligheid op straat, Outreachend doorstroomcoach jongeren en Jongeren perspectief fonds deels zijn doorgeschoven naar 2025. Hier tegenover staat ook een lagere onttrekking uit de Reserve Herstelbeleid.

(Nood)opvang vluchtelingen
De gemeente heeft in 2024 kosten gemaakt rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, zoals huur-, personeels- en energiekosten, kosten voor beveiliging en leefgeld. De daadwerkelijke lasten zijn lager uitgevallen waardoor er een voordeel op de lasten is ontstaan van € 299.000. Het restant is toegevoegd aan de Bestemmingsreserve vluchtelingen. De Bestemmingsreserve Vluchtelingenopvang voorziet in een buffer voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland (spreidingswet) enerzijds en het verlagen van het normbedrag door het Rijk.

GALA (€ 98.000 nadeel)
Zie de toelichting bij de baten.

IZA-projecten
Er konden meer IZA-projecten uitgevoerd worden (€ 142.000 nadelig) omdat er meer middelen ter beschikking kwamen. Zie ook de toelichting bij de baten.

Inkomensregelingen (€ 2.332.000 voordeel)
De verschillen binnen de diverse inkomensregelingen werden veroorzaakt door:

- Uitkeringen Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz (€ 968.000 voordeel) In tegenstelling tot landelijke ontwikkelingen was er binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg een daling van het aantal uitkeringsgerechtigden. Daarnaast was de invulling van het aantal statushouders lager dan verwacht.
- Curatieve schuldhulpverlening (€ 253.000 voordeel). Niet alle middelen konden worden ingezet in 2024. Het nieuwe beleid Schuldhulpverlening is meer gericht op preventie, voorlichting en nauwe samenwerking met diverse maatschappelijke partners zodat wel alle budgetten vanaf 2025 benut kunnen worden.
- Kwijtscheldingen (€ 269.000 voordeel) In 2024 is er minder kwijtschelding verleend dan begroot. Dit komt doordat meer inwoners, door de huidige wet- en regelgeving, alleen in aanmerking kwamen voor gedeeltelijke kwijtschelding in plaats van volledige kwijtschelding.
- Minimabeleid (€ 756.000 voordeel). In 2024 was nog sprake van het oude Minimabeleid, wat minder toegankelijk was dan het nieuwe beleid dat vanaf 2025 gefaseerd ingevoerd gaat worden. Het niet benutte budget geeft des te meer aan dat het belangrijk is om het voor de doelgroep zo laagdrempelig mogelijk te maken wel gebruik te kunnen maken van de regelingen. Het nieuwe beleid gaat meer uit van vertrouwen (automatisch verstrekken) en vereenvoudigde aanvraag (digitalisering).

De Binnenbaan (€ 169.000 voordeel)
De bijdrage aan de Binnenbaan is lager, omdat er minder re-integratietrajecten zijn uitgevoerd door de Binnenbaan. Er is sprake van een gat tussen het aantal gewenste trajecten en het beschikbare aanbod.

Arbeidsparticipatie
De instroom van het aantal mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt is gedaald net als het totaal aantal bijstandsgerechtigden. Door de inzet van de leerwerkmakelaar en matchmaker zijn veel mensen met een kortere afstand op de arbeidsmarkt uitgestroomd (voordeel € 276.000).
Voor de overgebleven groep met een langere afstand tot de arbeidsmarkt geldt dat er vaak complexe problematiek speelt en ander soort hulp moet worden ingezet voordat trajecten kunnen worden ingezet om bijvoorbeeld werkfit te worden. Na deze trajecten van hulp worden de re-integratie trajecten voor deze groep weer ingezet, maar in 2024 was dit nog niet mogelijk en heeft dit geleid tot het niet benutten van het totale budget.

Statushouders (€ 132.000 voordeel)
Door het achterblijven van de invulling van het aantal te huisvesten statushouders, zijn de middelen voor de integratie van die doelgroep niet volledig uitgegeven.

Toerekening personele kosten
De toerekening van personele kosten aan het sociaal domein is € 221.000 hoger dan begroot. Er zijn namelijk meer personele lasten gemaakt op de onderdelen van het sociaal domein. Het gaat om een toename van minder dan 2% ten opzichte van de totale toerekening.

Jeugdhulp (€ 380.000 nadeel)
Er was in 2024 sprake van langere trajecten, complexere en duurdere zorg en minimale zorgafbouw. Daarnaast is er bij een specifieke aanbieder sprake van een forse stijging van zorgkosten per cliënt ten opzichte van 2023. Dit gaat om zorg in de segmenten verblijf en hoog specialistisch. Deze ontwikkelingen zorgen voor een tekort van € 1,16 miljoen ten opzichte van de geactualiseerde begroting in de 2e tussentijdse rapportage 2024, waarin het budget met € 1,75 miljoen is verhoogd. Hier tegenover staat een voordeel van € 780.000 door de vrijval van een reservering voor zorgkosten uit voorgaande jaren. Er is een positieve ontwikkeling zichtbaar van tijdig declareren door de zorgaanbieder, waardoor het niet aannemelijk wordt geacht dat deze zorgkosten alsnog gedeclareerd zullen worden.
Het tekort wordt gecompenseerd door niet begrootte extra middelen uit de Specifieke Uitkering niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp van € 440.000, zie de toelichting bij de baten.

Voorgestelde overhevelingen:

- Alleenverdieners problematiek

Voor de alleenverdieners problematiek is in de algemene uitkering een bedrag ontvangen van € 72.000 (voordeel). Aangezien de uitvoering hiervan in 2025 gaat plaatsvinden, wordt voorgesteld deze middelen op te nemen in de begroting 2025.

- Re-integratie en participatie

De in het Re-integratie en Participatie beleid aangevraagde re-integratiemiddelen 2024 welke nog niet gebruikt zijn (€ 32.000) te zetten in 2025.

- Pilot WAMS

Het uitvoeren van de pilot coördinatie Sociaal Domein in het kader van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) is geïntegreerd in het actieplan Jeugdzorg. De uitvoering wordt opgepakt door dit budget van € 100.000 in 2025 in te zetten.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 235.000 voordelig.

Relevante documenten

Beleidsplan re-integratie en participatie (iBabs nr. 3442)

Startnotitie doorontwikkeling subsidiesystematiek maatschappelijke functies (iBabs nr. 3769)
Plan van Aanpak GALA 2023-2026 (iBabs nr. 3482)
Informeren over koers Wmo beleid (iBabs nr. 3121)
Vaststellen visie op de Sociale basis (iBabs nr. 9898)
Dynamisch minimabeleid (iBabs nr. 3846)
Informeren over eindevaluatie welzijnsgesprekken (iBabs nr. 3937)
Actieplan Jeugd (iBabs nr. 3975)
Informeren over tussentijdse evaluatie programma Sterk voor Noord (iBabs nr. 3976)
Vaststellen Algemene subsidieverordening maatschappelijke subsidies Leidschendam-Voorburg 2026 (iBabs nr. 3790)
Vaststellen beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2028 (iBabs nr. 4008)

7. Volksgezondheid en milieu

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling van afval en voor het aanleggen en onderhouden van de riolen. Hiervoor wordt ook belasting geïnd (riool- en afvalstofheffing) welke in principe kostendekkend zijn. Dit zijn de twee grootste onderdelen van dit programma. Daarnaast worden ook nog uitgaven die rondom milieubeheer, begraafplaatsen en de volksgezondheid (zoals infectieziektebestrijding en gezondheidsbevordering) op dit programma verantwoord.

Wat wilden we bereiken

Het is fijn leven in onze gemeente. De leefbaarheid voor mens en dier staat echter onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, verstedelijking, vervuiling van lucht en water, overlast van geluid, etc. Een goede leefomgeving is voorwaardelijk voor onze gezondheid en welzijn. Het verbeteren van de leefomgeving en werken aan een duurzame toekomst is daarom speerpunt in ons beleid.

Ook het bevorderen van de volksgezondheid is een belangrijk aandachtspunt voor de gemeente. De gemeente wil bereiken dat inwoners een gezonde leefstijl hebben, gezondheidsbedreigingen op tijd worden gesignaleerd en infectieziektes voorkomen worden.

De gemeente heeft vastgelegde taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Deze zijn onder meer vastgelegd in de Wet publieke gezondheid en de nieuwe Omgevingswet. Die voeren we goed uit. Daarnaast geven we als gemeentelijke organisatie zelf, proactief, het goede voorbeeld als het gaat om gezondheid, energiebesparing en duurzaamheid.

Onderwerpen die raakvlakken hebben met dit programma zijn duurzaamheid, sport en groenvoorzieningen. Deze zijn opgenomen in programma's 3 en 5.

Wat hebben we bereikt

In 2024 is ingezet op het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid. Met de GGD Haaglanden Visie 2030 - GGD Haaglanden en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is gewerkt aan een regionale preventie-infrastructuur en het verkleinen van gezondheidsachterstanden. Daarnaast heeft de GGD de wettelijke taken uitgevoerd, zoals infectieziektebestrijding en advisering over een gezonde leefomgeving.

In 2024 heeft het college voorstellen gedaan aan de raad die tot doel hebben het restafval te verminderen, Deze voorstellen zullen in 2025 verder worden uitgewerkt en in samenwerking met inwoners en Avalex worden uitgerold.

De concept Bodemkwaliteitskaart 2024-2029 is opgesteld en wordt vanaf december 2024 gecontroleerd.
Het Actieplan geluid 2024-2029 is vastgesteld en gepubliceerd met het afwegingskader geluid.

Het Beheerplan Kunstwerken en oevers is in 2024 vastgesteld door de raad en daarin is financiële ruimte opgenomen om bij enkele oevers natuurvriendelijke oevers aan te leggen. In 2024 is het onderhoud aan het oppervlaktewater geïntensiveerd, zoals in het Water- en Rioleringsplan 2022-2027 is aangekondigd. Het onderhoud is meer gericht op de ecologie en waterkwaliteit.
Er is gewerkt aan een convenant met de woningbouwcorporaties voor klimaatadaptatie voor onder andere water en hittestress en aan een convenant in de provincie over het terugdringen van indirecte lozingen van bedrijven op de riolering, die in het oppervlaktewater terecht komen.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron

33	Omvang huishoudelijk restafval	Kilogram per inwoner	2023	187 (landelijk 150)	CBS - Statistiek huishoudelijk afval
34	Hernieuwbare elektriciteit	%	2022	9,9 (landelijk 40,9)	Rijkswaterstaat - Kilimaatmonitor

Toelichting op de indicatoren

33 Omvang huishoudelijk restafval

Niet gescheiden ingezameld restafval dat te groot of te zwaar is om op dezelfde wijze als het huishoudelijk restafval te worden aangeboden.

34 Hernieuwbare elektriciteit

Het percentage hernieuwbare energie, ook wel duurzame of groene energie genoemd. Dit is energie afkomstig van natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld zoals uit wind, waterkracht, zon, bodem, buitenluchtwarmte en biomassa.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Volksgezondheid

Vanaf 2024 geven we samen met partners uitvoering aan het landelijke ‘Gezond en actief leven akkoord’ (GALA) in Leidschendam-Voorburg. De ambitie van het akkoord is een gezonde generatie in 2040, met weerbare gezonde inwoners die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving.
Een leefomgeving waarin sprake is van een sterke sociale basis en de fysieke en mentale gezondheid vanaf het prille begin, de eerste 1000 dagen, wordt bevorderd en behouden en waar speciale aandacht uitgaat naar inwoners in kwetsbare situaties.
Dit doen we onder andere door (extra) in te zetten op programma's rondom gezonde levensstijl, het verstevigen van de ketenaanpak voor kinderen en volwassenen naar gezonder gewicht, valpreventie, aanpak overgewicht en welzijn op recept.
Deze ambitie vormt een belangrijke randvoorwaarde voor de acties en speerpunten van programma 6, Sociaal Domein.

Milieu

De doelstelling van de gemeente is om, samen met Avalex als onze afvalinzamelaar, het restafval in de gemeente zo spoedig mogelijk onder de VANG-norm van 100 kilogram restafval per persoon per jaar te brengen. Voor het reduceren en beter scheiden van afval zijn in 2023 gesprekken met inwoners gestart om te komen tot een optimalisatie van het afvalbeleid. In 2024 worden hiertoe voorstellen gedaan. Door het restafval te verminderen, zal minder afval verbrand hoeven te worden. Tegelijkertijd worden door betere afvalscheiding waardevolle grondstoffen bespaard die gebruikt kunnen worden voor nieuwe producten.

In 2024 vindt de wettelijke overdracht van de bodemtaken van Provincie naar de gemeente plaats zonder financiële middelen en wordt de bodemkwaliteitskaart 2024-2029 vastgesteld.
Daarnaast wordt het actieplan geluid 2024-2029 vastgesteld en wordt onderzoek naar een milieuzone uitgevoerd.

Riool- en waterbeheer en klimaatbestendigheid

De belangrijkste ontwikkelingen zijn de investeringen in de rioolvervangingsprojecten. In deze projecten staat duurzaam waterbeheer en klimaatadaptatie centraal. Ze zijn gericht op het in de bodem brengen van regenwater, zodat het daar gebufferd wordt voor droge tijden. Het water wordt hierdoor schoner voor het de watergangen bereikt. Tegelijkertijd wordt met dit afkoppelen (infiltreren in de bodem en afvoeren via aparte hemelwaterriolering) van de gemengde riolering voorkomen dat

de lozingen op de sloten uit de gemengde riolering toenemen door klimaatontwikkeling. Dit is van belang voor de waterkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water. Afkoppelen, vergroenen en versterken van de biodiversiteit gaan hand in hand. Wateroverlast door extreme neerslag wordt bestreden met een uitgekiend hoogteontwerp van de openbare ruimte. Het reguleren van grondwaterstanden voorkomt dat natte kruipruimten tot een vochtig en ongezond binnenklimaat kunnen leiden.
Zie ook paragraaf onderhoud kapitaalgoederen voor beheer en onderhoud riolering en water.
Met een versterkte communicatie richting bewoners wordt aandacht gevraagd voor duurzaam waterbeheer op het eigen perceel.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Volksgezondheid

Ook in 2024 is uitvoering gegeven aan het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) samen met partners. We werken samen met zorgpartijen en de zorgverzekeraar aan ketens ter bevordering van overgewicht bij kinderen en volwassenen, een welzijns- en beweegrecept en afspraken over de gezonde start van de eerste 1.000 dagen van een kind. In Bovenveen is het concept Gezonde Buurt gerealiseerd, dat voorziet in meer groene plekken om te spelen en te ontmoeten. De opening is in 2025. Tevens zijn verschillende leefstijlinterventies uitgevoerd, zoals de Nationale Diabetes Challenge, Fit en Stressless, extra inzet op preventie+ en bewegen op recept.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Milieu

Afval
Het scheiden van afval en grondstoffen is een belangrijke pijler voor het milieubeleid. Het Rijk heeft een doelstelling van 100 kg. restafval per persoon per jaar. Op dit moment gooien inwoners in Leidschendam-Voorburg gemiddeld 218 kilogram restafval per jaar weg (in 2024).

Restafval moet worden verbrand en dit levert extra CO2 op. Het is van belang om uit dit restafval de grondstoffen zoals oud papier, glas en plastic zoveel mogelijk te verwijderen. Dit zorgt niet alleen voor minder verbranding (en CO2-uitstoot) maar ook voor de mogelijkheid tot het recyclen van grondstoffen. En dit heeft in de nieuwe cyclus weer milieuvoordelen: zo wordt 20-30% minder energie verbruikt bij het maken van glas uit oud glas dan uit nieuwe grondstoffen.

Samen met Avalex werkt de gemeente aan een maximale facilitering van het scheiden van grondstoffen uit het restafval. Dit doen we door:
- Beschikbaar stellen van ondergrondse- en minicontainers voor verschillende grondstofstromen;
- Mogelijkheid tot het scheiden van verschillende grondstofstromen via de milieustraat zoals hout, hard plastic, bouwafval en oude apparaten;
- Zoeken naar alternatieve mogelijkheden om nieuwe stromen apart te houden van het restafval. Zo onderzoekt Avalex met branche-partners de mogelijkheid tot luier-recycling.

In 2024 heeft het college voorstellen gedaan aan de raad die tot doel hebben het restafval te verminderen, Deze voorstellen zullen in 2025 verder worden uitgewerkt en in samenwerking met inwoners en Avalex worden uitgerold.

Bodem
De bodemkwaliteitskaart 2024-2029 is in concept klaar. Momenteel wordt de concept kaart gecontroleerd, waarna de raad de kaart kan vaststellen. Op de kaart is de feitelijke gemiddelde kwaliteit van de bodem weergegeven en geldt niet voor verontreinigde locaties. Het betreft een actualisatie van een eerdere versie.

Luchtkwaliteit
Het onderzoek naar verschillende varianten voor een milieuzone in het Damcentrum is gaande. Medio maart 2025 zal de verkenning naar verwachting beschikbaar zijn. De Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Haaglanden heeft het initiatief opgepakt om regionaal de handen ineen te slaan en met de 9 gemeentes in Haaglanden een plan te maken om de luchtkwaliteit te verbeteren. In dit plan van aanpak zijn nog geen concrete maatregelen uitgewerkt, maar is afgesproken om in een gezamenlijk traject te onderzoeken waar de verbeterkansen liggen op verschillende thema's. De thema's zijn: gevoelige bestemmingen, schoon en emissieloos bouwen, gezonde en schone mobiliteit, houtstook en glastuinbouw. Deze onderzoeken zijn opgestart.

Speerpunten:

- Naar aanleiding van bewonersavonden komen tot optimalisering van het afvalbeleid en de wijze van inzameling;

  Toelichting:
  Een voorbeeld is de suggestie van inwoners om recycling van luiers mogelijk te maken. Avalex onderzoekt dit.

- Via wisselende communicatiecampagnes, al dan niet binnen Avalex verband of nationaal, inwoners betrekken bij de noodzaak van goede scheiding- en juist aanbiedgedrag;

  Toelichting:
  Heeft doorlopende aandacht.

- Focus op verbetering van scheiding van grofvuil en voorkomen van oneigenlijk gebruik van onder meer milieustraten.

  Toelichting:
  Heeft doorlopende aandacht.

Riool- en waterbeheer en klimaatbestendigheid

De belangrijkste ontwikkelingen zijn de investeringen in de rioolvervangingsprojecten. Het integrale karakter van deze projecten blijkt veel voorbereidingstijd te kosten. In deze projecten staat, naast het vervangen van het gemengde stelsel voor een gescheiden stelsel, duurzaam (grond)waterbeheer en klimaatadaptatie centraal. Zie hiervoor ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen voor beheer en onderhoud riolering en water. Met een versterkte communicatie richting bewoners wordt aandacht gevraagd voor duurzaam waterbeheer op het eigen perceel.

Waterkwaliteit
Het jaarlijks onderhoudsprogramma is uitgevoerd. Bovendien is langs de Prinsenhof de harde wand voorzien van een groene oeverbeplanting om de ecologie van de oever en de beleving te versterken. In de parken waar dat nodig was en op enkele knelpunten is in de zomer kroos verwijderd. Nieuw bij het schonen van de sloten in het najaar is een versterkte ecologische aanpak na overleg met de hoogheemraadschappen. In de winter van 2024/2025 is het laatste deel van de baggercyclus uitgevoerd, waardoor alle watergangen die de gemeente moet baggeren weer schoon zijn voor de komende periode. De tegeltaxi heeft weer succesvol gereden waardoor ook weer de nodige tuinen groener zijn. In de Cremerstraat zijn de regenpijpen aan de voorzijde van de woningen afgekoppeld van het gemengde riool en aangesloten op het hemelwaterriool.

Wateroverlast
Vanaf 2024 zijn voor het eerst in het initiatievenproces bijna alle bouwaanvragen voorzien van een wateradvies en een bodemadvies. Dit omvat enerzijds de beschikbare informatie op de locatie en anderzijds een advies over klimaat-adaptief bouwen op het gebied van water, bodem en hittestress om (grond)wateroverlast en hitteoverlast zoveel mogelijk te voorkomen. Zie verder paragraaf onderhoud kapitaalgoederen voor beheer en onderhoud riolering en water.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Betrokken verbonden partijen

ODH Milieu
Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.

Avalex Afval
De gemeente wil toe naar een situatie waarbij inwoners maximaal 100 kg. per persoon/ per jaar aan restafval weggooien. Alle andere grondstoffen worden gescheiden ingezameld zodat ze hergebruikt kunnen worden of omgezet kunnen worden in compost.
Verder heeft de gemeente een gewenst beeldkwaliteit vastgesteld op B (CROW Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2023). Avalex speelt een rol bij het bereiken van dit doel.

GGD
Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

De gemeente heeft de zorgplicht voor inzameling en transport van afvalwater. Het NAD-Gemalenbeheer voert onderhoudstaken uit op het gebied van rioolgemalen en persleidingen binnen het beheergebied van Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.
Het onderhoud aan de gemalen en persleidingen wordt volgens de afspraken in de Dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd. Investeringen in gemalen en persleidingen worden door de gemeenten afzonderlijk opgepakt.

Wat heeft het gekost?

Volksgezondheid en milieu	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	25.181	1.220	26.401	26.315	-86
Lasten	24.737	2.270	27.007	25.927	1.080
Saldo van lasten en baten	**444**	**-1.050**	**-606**	**388**	**994**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen

Het saldo van baten en lasten van het programma Volksgezondheid en milieu is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 994.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten nadeel € 86.000

Riolering
De inkomsten vanuit de rioolheffing zijn voor 2024 te laag opgenomen in de begroting. Er is hierdoor een voordeel ontstaan van € 144.000.

Afval
In 2024 is er minder afvalstoffenheffing opgehaald dan begroot, omdat er minder nieuwbouwwoningen zijn opgeleverd dan vooraf was voorzien (nadeel € 130.000).

Duurzaamheid
Een deel (€ 109.000) van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden op klimaat- en energiebeleid (CDOKE) ter hoogte van € 1.089.000 is niet besteed, waardoor er een nadeel ontstaat op de baten. Hier tegenover staat een even groot voordeel op de lasten.

Grafonderhoud
Doordat er minder grafonderhoud is afgekocht dan verwacht, is de onttrekking aan de voorziening grafonderhoud lager dan begroot (nadeel € 121.000).

Volksgezondheid
De inkomsten voor de GALA en IZA regelingen zijn gezamenlijk € 93.000 hoger doordat er meer lasten zijn gemaakt die vergoed worden vanuit deze regelingen.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 37.000 voordelig.

Lasten voordeel € 1.080.000

Riolering
Op basis van de gerealiseerde kostendekkendheid is er sprake van een lagere storting in de voorziening. Dit levert een voordeel op van € 259.000.

Afval
Op basis van de lagere inkomsten uit de afvalstoffenheffing is er geen saldo wat gestort kan worden in de voorziening. Er was wel een storting begroot, waardoor er sprake is van een voordeel van € 150.000.

Duurzaamheid
Vanaf 2023 ontvangt de gemeente jaarlijks een bijdrage van het Rijk voor de inzet van capaciteit (CDOKE). De bijdrage moet binnen de twee daaropvolgende jaren worden besteed. Mede door de krappe arbeidsmarkt is een aantal vacatures later ingevuld en is een deel, van afgerond € 115.000, van de begrote uitgaven niet besteed. Het restant van de Rijksbijdrage van 2024 wordt in 2025 en 2026 besteed.
Bij de gemeentebrede aanpak energietransitie is een voordeel ontstaan van afgrond € 221.000. De oorzaak hiervan is dat er van de rentekorting, waarvoor € 250.000 was gereserveerd, beperkt gebruik is gemaakt. Daarnaast is er voor € 104.000 aan exploitatiemiddelen niet besteed. Dit zit vooral in het feit dat voor het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie diverse activiteiten pas in 2025 zullen plaatsvinden.

Overhevelingen
Bodemonderzoek Herenstraat (voordeel € 530.000)
De sloopwerkzaamheden op de Herenstraat zijn eind 2024 gestart. De gemeente is daarbij afhankelijk geweest van de ontwikkelaar en het resultaat van onderhandelingen tussen de ontwikkelaar en de aannemer. Direct aansluitend aan de sloop volgt het bodemonderzoek wat wordt uitgevoerd in 2025.

Volksgezondheid (nadeel € 217.000)
De uitgaven voor volksgezondheid zijn hoger dan geraamd doordat er meer kosten zijn gemaakt voor de uitvoering van de IZA en GALA projecten binnen dit programma. Daarnaast is er meer uitgeven voor het lokaal gezondheidsbeleid en gezonde buurten.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 82.000 nadelig.

Relevante documenten

Bodemkwaliteitskaart 2024-2029 (iBabs nr. 3050)
Ontwerp Programma Geluid 2024-2028 (iBabs nr. 3743)
Zienswijze begroting 2025 Avalex (iBabs nr. 3679)
Zienswijze begroting 2025 Omgevingsdienst Haaglanden (iBabs nr. 3806)
Begroting en zienswijze NAD (iBabs nr. 2595)
Zienswijze begroting GGD en Veilig Thuis Haaglanden (iBabs nr. 3692)
Halfjaar rapportages Avalex (iBabs nr. 3665)
Plan van Aanpak GALA 2023-2026 (iBabs nr. 3482)
Integraal zorgakkoord (IZA) (iBabs nr. 3733)
Samenwerkingsovereenkomst project Gezonde Buurten in Leidschendam-Voorburg 2023-2024 (iBabs nr. 3592)

8. Bouwen en wonen (VHLOSV)

Alle activiteiten op het gebied volkshuisvesting, ruimte en leefbaarheid (voorheen ruimtelijke ontwikkeling) en stedelijke vernieuwing behoren tot dit programma. Hieronder valt ook de (leges) omgevingsvergunning, bouwtoezicht en de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG).
In de Omgevingsvisie (strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving) heeft de gemeente, in vervolg op de in 2021 vastgestelde 'bouwstenen', aangeven hoe zij de gewenste en benodigde functies op het gebied van wonen, voorzieningen, werken en vrije tijd een plek wil geven. Dit is een samenspel van bebouwing, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid, in relatie tot het vestigingsklimaat en de agglomeratiekracht (de kracht van stedelijke gebieden) van de regio.

Wat wilden we bereiken

Leidschendam, Stompwijk en Voorburg vormen een aantrekkelijke gemeente. Veel mensen zijn hier op zoek naar een woning. In de komende vier jaar zal de woningnood niet worden opgelost. Wel zullen wij als gemeente de kaders scheppen om te stimuleren dat er zo snel mogelijk meer woningen gerealiseerd worden.
Om toekomstbestendig te zijn, is het onze inzet dat ruimtelijke ontwikkelingen klimaatbestendig, energieneutraal en versterkend voor het groene karakter van onze gemeente.

Dat doen we onder meer door:

- Een meer betaalbaar, divers en duurzaam woningaanbod te realiseren en de nadruk te leggen op het sociaal en middensegment (zowel huur als koop).
- Aandacht te houden voor de leefbaarheid van wijken en een evenwichtigere opbouw van wijken te realiseren.
- Maatregelen te nemen om doorstroming te bevorderen, meer ruimte te geven aan creatieve en flexibele oplossingen en het tegengaan van woningspeculatie en huisjesmelkers.
- Waar mogelijk belemmeringen te beslechten voor bestaande bouwprojecten. • Het respecteren van de gemaakte afspraken over lopende bouwprojecten. • Leefbaarheid, klimaatadaptatie, energieneutraal, mobiliteit en bereikbaarheid en vestigingsruimte voor niet-woonfuncties als randvoorwaarde voor bouwprojecten mee te geven.
- Bij nieuwe bouwprojecten op gemeentelijk niveau gemiddeld 30% sociale woningbouw te realiseren en 20% in het middeldure segment, waaronder ook zorgwoningen.

Wat hebben we bereikt

- Verplichting per woningbouwproject tot realisering minimaal 30% sociale huur en minimaal 20% middeldure huur/koop vanaf 2020 op grond van Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg
- Continuering seniorenmakelaar
- Vergunning Opkoopbescherming vanaf 1 juli 2023
- Bij nieuwbouw geldt per project de verplichting tot minimaal 30% sociale huur en minimaal 20% middeldure huur/koop op grond van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
36	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2023	0,8 (landelijk 9,1)	BAG/ABF

37	Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)	%	2024	80,7 (landelijk 70,4)	CBS
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2024	924 (landelijk (nog) geen data)	COELO
39	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2024	995 (landelijk (nog) geen data)	COELO

Toelichting op de indicatoren

36 Nieuw gebouwde woningen

Het aantal nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.

37 Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 20 tot 65 jaar)

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 30 tot 65 jaar.

38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een eenpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Ruimtelijk beleid

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet bundelt alle wetten voor de fysieke leefomgeving. Met de instrumenten die de wet biedt, kan de gemeente de leefomgeving op een integrale wijze ontwikkelen. De Omgevingsvisie, programma's, het Omgevingsplan, het digitale stelsel Omgevingswet (DSO) en integrale afweging als onderdeel van de omgevingsvergunning, vormen belangrijke instrumenten om een mooie, schone, gezonde, toegankelijke en veilige leefomgeving te creëren. Vanaf 2024 gaat de gemeente met de wettelijk minimaal verplichte invulling van de instrumenten werken. Tegelijkertijd gaat het vormgeven, aanpassen en verbeteren van de instrumenten door.

In 2024 richten we ons op uitvoering, monitoring, doorontwikkeling en risicobeheersing onder het nieuwe stelsel van de Omgevingswet. Vanuit het programma Implementatie Omgevingswet vinden hiervoor projecten plaats. In het projectenboek wordt over de voortgang gerapporteerd. Op basis van de voortgang en resultaten wordt in 2024 gekeken in welke vorm continuering van het programma Implementatie Omgevingswet nodig is en in hoeverre elementen van implementatie door de lijnorganisatie zelf worden voortgezet en uitgevoerd.

De omgevingsvisie is een verplicht instrument in de nieuwe Omgevingswet. Met de omgevingsvisie stellen we een integraal richtinggevend toekomstbeeld op voor Leidschendam-Voorburg 2050. Hierbij kijken we naar het profiel van de gemeente, de historie, de ligging, de (regionale) samenwerkingsverbanden, de trends en ontwikkelingen, de kernwaarden en de hoofdkeuzes met speerpunten die hieraan verbonden zijn. De omgevingsvisie geeft richting en houvast aan het

handelen van de gemeente en houvast aan mensen, organisaties en bedrijven die iets willen doen in Leidschendam-Voorburg. De omgevingsvisie is ook het kader waarbinnen Leidschendam-Voorburg het omgevingsplan opstelt. Dit omgevingsplan vervangt de huidige bestemmingsplannen. De visie is het document met de ambities en richtingen; in het omgevingsplan worden deze vertaald in concrete regels.

Grondexploitaties

We bewaken de financiële voortgang van onze projecten met een grondexploitatie door deze twee keer per jaar te actualiseren en daarover te rapporteren aan de gemeenteraad in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG). Er wordt in algemene zin en voor een aantal locaties specifiek onderzocht of de sturing op de ontwikkeling steviger kan worden vormgegeven vanuit een eigendomspositie van de grond. Dit kan leiden tot het openen van nieuwe grondexploitaties. Paragraaf 3.7. van de begroting (Grondbeleid) gaat nader in op ons grondbeleid en op lopende en nieuwe grondexploitaties.

Wonen

We gaan zoveel mogelijk betaalbare woningen aan de woningvoorraad toevoegen. We richten ons daarbij op de realisatie van een meer betaalbaar, divers en duurzaam woningaanbod en leggen daarbij de nadruk op het sociaal en middensegment (zowel huur als koop) en op een aanbod dat anticipeert op de verwachte woonzorgvraag van de (toekomstige) inwoners van Leidschendam-Voorburg. We zetten in op doorstroming uit de betaalbare woningbouw, meer ruimte voor creatieve en flexibele oplossingen en het tegengaan van woningspeculatie en huisjesmelkers. De verordening sociale en middeldure woningbouw is hierbij leidend.
De gemeente kijkt actief naar kansen om ruimte te maken voor nieuwe woningen, bijvoorbeeld door gecombineerde bestemmingen van wonen en maatschappelijk vastgoed, het zogeheten ‘optoppen’ van bestaande woongebouwen, het realiseren van vormen van flexwonen en het benutten van bestaande plekken voor kortdurende tijdelijke huisvesting voor spoedzoekers.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ruimtelijk beleid

Het programma Implementatie Omgevingswet is beëindigd. De onderdelen lopen zelfstandig door, zoals het maken van de Omgevingsvsie, het Omgevingsplan en het herziene proces voor afgifte van Omgevingsvergunningen. Meer hierover staat bij de afzonderlijke onderwerpen.

In 2024 zijn meerdere bijeenkomsten met raadsleden georganiseerd om wensen en verwachtingen op te halen voor de wijze waarop de gemeente stuurt op de dagelijkse leefomgeving. Denk aan bijvoorbeeld het wel of niet vergunningplichtig maken van allerlei activiteiten.

Speerpunten:

- Uitvoeren, monitoren, doorontwikkelen en risico's beheersen van de dienstverlening en ruimtelijke ontwikkelingen, onder het nieuwe stelsel van de Omgevingswet. Het gaat hierbij concreet om de online dienstverlening, het digitaal stelsel Omgevingswet, eerstelijns dienstverlening, vooroverleg bij ruimtelijke initiatieven, vergunningverlening en toezicht en handhaving;

  Toelichting:
  De gemeentelijke organisatie heeft haar werkwijzen op alle onderdelen van de Omgevingswet aangepast. Op basis van monitoring en evaluatie worden waar nodig aanpassingen gedaan. Dat zal in 2025 onder meer gebeuren voor de intake en behandeling van ruimtelijke initiatieven van inwoners, ondernemers en organisaties.

- Na het opstellen van de Koersnotitie met potloodschets start de MER-procedure (milieu effect rapportage). Ook vindt er een onderzoek Beoordeling impact leefomgeving plaats. Op basis van participatie, de uitkomst van de MER en het onderzoek wordt de Omgevingsvisie opgesteld en ter vaststelling aangeboden;

  Toelichting:

De Koersnotitie omgevingsvisie 2050 is op 8 oktober 2024 vastgesteld door de gemeenteraad. Daarmee is een belangrijke stap gezet richting de Omgevingsvisie, die naar verwachting eind 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad kan worden aangeboden.
Na de vaststelling van de Koersnotitie is in november 2024 in samenwerking met de Adviesraad Stompwijk gestart met de voorbereiding van het Gebiedsprogramma Stompwijk. Als eerste stap is een onderzoek voorbereid naar de vitaliteit/leefbaarheid van Stompwijk en de woningen, arbeidsplaatsen en voorzieningen die daarvoor nodig zijn.
Voor de Milieu-effectrapportage (MER) is in december 2024 een bureau geselecteerd. Met de invoering van de Omgevingswet spreken we vaak over een Omgevingseffectrapportage (OER). Dit omdat we niet alleen kijken milieu, maar bijvoorbeeld ook naar leefbaarheid en gezondheid.

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn ook in 2024 herzien en vastgesteld door de gemeenteraad. De grondexploitaties laten hete verwachte beeld zien en zijn op het moment weinig volatiel.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Wonen

- Bij nieuwe bouwprojecten afspraken gemaakt over de bouw van minimaal 30% sociale en 20% middeldure woningen.
- De Verordening sociale en middeldure woningbouw aangescherpt en afgestemd op de woningbouwambities volgens de regionale Woondeal Haaglanden (2/3e deel betaalbaar met 30% sociaal).
- De Richtlijn Woningtoewijzing particuliere betaalbare huurwoningen vastgesteld waarmee de doorstroming uit sociale huurwoningen wordt bevorderd.
- In de prestatieafspraken met de woningcorporaties zijn afspraken gemaakt ter bevordering van de leefbaarheid in de wijken en verduurzaming van de woon- en leefomgeving.
- Er zijn middelen beschikbaar gesteld voor de inzet van een doorstroommakelaar van de woningcorporaties ter ondersteuning van oudere inwoners bij de overstap naar andere (meer passende) woonruimte.

Speerpunten:

- Actief handelen op de mogelijkheden om met subsidies (o.a. van het Rijk en de Provincie Zuid-Holland) de woningbouwproductie op gang te houden. En we spannen ons in voor minimaal één project een subsidie binnen te halen;

  Toelichting:
  Er is actief gehandeld op de mogelijkheden voor subsidies voor woningbouw. Dit heeft in ieder geval geleid tot de verstrekking door het Rijk van de WBI-subsidie voor de gebiedsontwikkeling Overgoo.

- Bij nieuwe bouwprojecten 30% sociale huur bij initiatief woningbouw en 20% middensegment (koop / of huur) realiseren;

  Toelichting:

In de plannen en overeenkomsten bij nieuwbouwprojecten is onze verordeningen sociale en middeldure woningbouw leidend. Het blijft een uitdaging om de business case per project samen met onze partners en in combinatie met de andere beleidsambities haalbaar te maken.

- De woningcorporaties bezien onder meer de mogelijkheden van het optoppen van gebouwen.

  Toelichting:
  Er is een aantal kansrijke locaties voor optoppen in beeld en er is een kader opgesteld. De eerste optop-locatie wordt concreet opgepakt.

Betrokken verbonden partijen

VOF LC Gex
Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.

Wat heeft het gekost?

Bouwen en wonen (VHLOSV)	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	42.776	-14.811	27.965	11.660	-16.305
Lasten	48.857	-15.314	33.543	17.075	16.469
Saldo van lasten en baten	**-6.081**	**502**	**-5.578**	**-5.415**	**163**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen
Het saldo van baten en lasten van het programma Bouwen en wonen (VHLOSV) ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 163.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten nadeel € 16.305.000
Kostenverhaal
De opbrengsten uit kostenverhaal zijn lager dan begroot (€ 700.000 nadeel). Dit heeft met name te maken met het facilitaire deel van de grondexploitatie KPP. Er staan hier ook lagere lasten tegenover.

Grondexploitatie (€ 14.795.000 nadeel)
Er zijn drie gemeentelijke grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoel Polder (KPP) en De Star. Deze worden door middel van het Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) minimaal 1 maal per jaar geactualiseerd. Dan wordt berekend wat aan het eind van de periode (bij oplevering van het ontwikkelde gebied) het resultaat is. Deze uitkomst kan leiden tot een mutatie in de verliesvoorziening. De grootste afwijking heeft voornamelijk te maken met vertragingen in de marktontwikkelingen van Vlietvoorde waardoor investeringen in bouw- en woonrijp maken worden vertraagd. Een gevolg hiervan is dat ook de verliesvoorziening nadelig moet worden bijgesteld met € 451.000.

Programma Duurzaamheid
In het programma is een nadeel ontstaan van € 450.000. In de begroting is rekening gehouden met een aantal SPUK-bijdragen van het Rijk. Een aantal van deze bijdragen zijn niet of niet volledig aangesproken en hiermee zijn de aan 2024 toe te rekenen baten lager. Het gaat daarbij om

regelingen als Nationaal Isolatieprogramma € 150.000, proeftuin aardgasvrije woningen € 119.000, wijkaanpakken
€ 86.000 en aanpak energiearmoede voor € 232.000. Daarnaast is er een voordeel in de baten van € 137.000 ontstaan bij de planfinanciering Heuvel-Amstelwijk omdat er door een hogere realisatie aan de lastenkant meer baten ten laste van de balans zijn geboekt.

Bouwleges
In 2024 is minder aan bouwleges opgelegd dan begroot € 476.000. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Zo zijn de projecten Schakenbosch, Vlietweg en Vlietvoorde (nog) niet vergund.

Rente-inkomen SvN
Als gevolg van extra rente-inkomsten voor uitgegeven langlopende geldleningen bij Stichting Volkshuisvesting Nederland en iets hogere verkoopopbrengst van onroerend goed zijn er hogere baten gerealiseerd (voordeel € 119.000).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 3.000 nadelig.

Lasten voordeel € 16.469.000

Kostenverhaal
De lasten met betrekking tot kostenverhaal zijn lager dan begroot (€ 610.000 voordeel). Dit heeft met name te maken met het facilitaire deel van de grondexploitatie KPP.

Grondexploitatie
Voordeel € 14.344.000 (inclusief verwerking storting in de verliesvoorziening Vlietvoorde). Zie de toelichting bij de baten.

Omgevingswet
Door het uitstel van de inwerkingtreding van de omgevingswet is het budget voor de extra projectondersteuning voor de implementatie voor de omgevingswet in 2024 niet nodig geweest (voordeel € 247.000). De extra inspanningen voor de Omgevingsvisie (procesmanagement, stedenbouwkundig bureau, omgevingseffectrapportage (OER)) moeten nog wel worden geleverd in 2025.

Programma Duurzaamheid
In het programma is rekening gehouden met een aantal Rijksbijdragen. Een aantal van deze bijdragen zijn niet of niet volledig aangesproken. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 945.000.

- Proeftuin aardgasvrije woningen (voordeel € 119.000)

In 2022 is de gemeente LV gestart met de wijkaanpak voor het aardgasvrij maken van De Heuvel-Amstelwijk. Sindsdien zijn er allerlei activiteiten ondernomen zoals het organiseren van bewonersavonden, subsidies, energiescans, maatwerkadviezen en dergelijke. Een adviesbureau heeft businesscases uitgewerkt van de energieconcepten op basis van aquathermie. Er is een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met woningbouwcorporaties en Dunea. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar het rolnemingsmodel voor het warmtenet. In 2025 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen aardgasvrij ready renoveren.

- Aanpak energiearmoede (voordeel € 232.000)

De SPUK aanpak energiearmoede is in 2024 niet helemaal besteed. De inzet van energieklushulpen die inwoners helpen met kleine energiebesparende maatregelen is volgens planning uitgevoerd. De

gereserveerde middelen voor VvE's zijn niet besteed omdat er geen aanvragen van de betreffende VvE's zijn geweest. De resterende middelen kunnen tot eind 2027 worden besteed.

- Isolatie en groen dak (voordeel € 501.000)

De subsidie Isolatie en Groen dak is goed benut. Het subsidieplafond van € 750.000 is niet bereikt, maar er is meer subsidie verstrekt dan het voorgaande jaar. Van de rentekorting waarvoor € 250.000 was gereserveerd, resteert nog ruim € 200.000. Om de regeling aantrekkelijker te maken wordt vanaf 2025 de rentekorting verhoogd en wordt deze ook aangeboden aan de VvE's. Daarnaast is een nieuw communicatieplan gemaakt om de regeling te promoten.

- Planfinanciering Heuvel-Amstelwijk (nadeel € 143.000)

De personele inzet voor de uitvoering van dit project is hoger uitgevallen dan verwacht.

- Nationaal Isolatieprogramma (voordeel € 150.000)

De middelen van het nationaal isolatieprogramma zijn in 2024 niet benut omdat de VvE's in 2024 nog geen subsidieaanvragen hebben gedaan. De verwachte inzet zal in 2025 plaatsvinden.

- Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie (voordeel € 85.000)

De personele inzet voor de uitvoering van dit project is lager uitgevallen dan verwacht.

Voorgestelde overhevelingen:

- Omgevingsvisie € 136.000
  In 2024 is de Koersnotitie Omgevingsvisie opgesteld. Het budget wordt in 2025 ingezet voor de lopende werkzaamheden voor de omgevingsvisie (wat een onderdeel is van de Omgevingswet.

- Herbestemming Huize Swaensteyn € 41.000
  Dit project hangt samen met de realisatie van de huisvesting gemeenteraad en griffie. Het gaat om een meerjarig project, waarbij de start in het derde kwartaal was en de werkzaamheden nog doorlopen in 2025.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 146.000 voordelig.

Relevante documenten

Ondertekenen Regionale Realisatieagenda Wonen Haaglanden (iBabs nr. 3185)
Koersnotitie Omgevingsvisie (iBabs nr. 3859)

Overige onderdelen

In dit gedeelte van de begroting staan de onderdelen die verplicht, apart op iedere gemeentelijke begroting opgenomen dienen te worden. Het betreft de onderdelen Algemene Dekkingsmiddelen, Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien.

Algemene Dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij besteedbare middelen die de gemeente gebruikt om de lasten van alle programma's te dekken, in tegenstelling tot specifieke dekkingsmiddelen die aan een specifiek doel gebonden zijn. Ze zijn opgenomen in het ‘overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien’ en beslaan ongeveer 65% van de totale baten van de gemeente. De belangrijkste bronnen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds, OZB-inkomsten, Treasury, dividendinkomsten en overige belastingen.

Overhead
Het Overzicht Overhead bevat lasten en baten van de gemeentelijke overhead, zoals vereist door het Besluit Begroting en Verantwoording. Overhead betreft kosten voor sturing en ondersteuning van het primaire proces, zoals financiën, HR, en ICT en management.

De geactualiseerde BBV-notitie Overhead laat ruimte toe om kosten van leidinggevenden en ICT te verschuiven naar het primaire proces als ze toerekenbaar zijn aan specifieke beleidsterreinen. De kostentoerekening in de begroting 2025 is ondanks de ruimte die er nu is om meer kosten toe te rekenen aan specifieke beleidsterreinen niet aangepast. De begroting van Leidschendam-Voorburg is hiermee vergelijkbaar met die van vorige jaren. Wel neemt de vergelijkbaarheid tussen gemeenten af door deze nieuwe notitie.

Vennootschapsbelasting
Overheden vallen onder de vennootschapsbelastingplicht. Over de winst die met ondernemingsactiviteiten, zoals winst die uit reclame-inkomsten en grondexploitaties zijn behaald, moet vennootschapsbelasting betaald worden.

De gemeente Leidschendam-Voorburg verwacht op basis van de huidige cijfers en inzichten dat alleen voor de opbrengsten uit reclame (abri's, lichtmastenreclame en A0-borden) de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is.

Onvoorzien
Wettelijk is voorgeschreven dat de programmabegroting een post voor onvoorziene uitgaven bevat. Er zijn geen voorschriften voor de omvang hiervan. De raming voor 2025 bedraagt € 100.000. Dit is het totaalbedrag dat beschikbaar is voor alle programma’s tezamen, dat onder voorwaarden (onvoorzien, onvermijdbaar, onuitstelbaar) kan worden ingezet. Het is niet bedoeld om omvangrijke risico’s binnen de begroting te dekken. Een overzicht en toelichting van de risico’s is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Wat wilden we bereiken

We zijn er gezamenlijk verantwoordelijk voor dat het gemeentelijke huishoudboekje op orde is, waarbij we de lasten voor onze inwoners en ondernemers zo laag mogelijk willen houden. Dit vraag om een sluitende begroting en een positief meerjarenperspectief. Financiën zijn geen doel op zich, maar alleen met een gezonde financiële basis kunnen we onze gezamenlijke ambities waarmaken, de voorzieningen in onze mooie gemeente in stand houden en mensen de ruimte geven. Want daar gaat het om.

Leidschendam-Voorburg is een financieel gezonde gemeente. De begroting sluit meerjarig en het toezicht vanuit de provincie is licht. Tegelijkertijd zijn we ons er van bewust dat er ook in de komende periode ontwikkelingen kunnen zijn die vragen om investeringen die we nu nog niet kunnen voorzien. Gelukkig hebben we met onze reservepositie een buffer voor dit soort situaties, maar onze spaarpot is natuurlijk niet onbeperkt. Een zorgvuldig financieel beleid is daarom geboden.

Dat doen we onder meer door:

- Het voeren van een behoedzaam financieel beleid en realistisch te begroten conform het voorzichtigheidsbeginsel (reële, solide uitgangspunten)
- De inwonerslasten (met uitzondering van indexering) niet te verhogen, zodat deze onder het regionaal gemiddelde blijven

Wat hebben we bereikt

Terugkijkend op het afgelopen jaar is het gemeentelijke huishoudboekje nog steeds goed op orde. Door zorgvuldige afwegingen en samenwerking hebben we ervoor gezorgd dat de lasten voor zowel onze inwoners als ondernemers zo laag mogelijk blijven, zonder concessies te doen aan de kwaliteit van de dienstverlening. Het financiële ravijnjaar 2026 komt ondertussen steeds dichterbij. Door een behoudend financieel beleid staan we er relatief gelukkig goed voor. We hebben met onze reservepositie een solide buffer, maar zijn ons er ook van bewust dat deze niet onbeperkt is. Daarom blijft zorgvuldig financieel beleid essentieel voor de toekomst.
In 2024 is een financieel sluitende begroting voor het jaar 2025 opgesteld en ook in het meerjarenperspectief zijn 2027 en 2028 sluitend. Daarnaast zijn vanuit het Duisenberg traject van de raad verbeteringen doorgevoerd in de begroting, specifiek in programma Veiligheid.

Indicatoren

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
4	Externe inhuur	Inhuur regulier t.o.v. totale kosten	2024	20,3%	Eigen gegevens
5	Overhead	% van totale lasten	2024	13%	Eigen gegevens
35	Gemiddelde WOZ waarde woningen	1.000 euro	2024	389 (landelijk 379)	CBS - Statistiek waarde onroerende zaken

Toelichting op de indicatoren

4 Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

5 Overhead

De overheadkosten betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

35 Gemiddelde WOZ waarde woningen

De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Overige indicatoren

Wat gingen we ervoor doen?

Organisatie

Onder organisatie valt de overhead van de gemeente. Dit omvat kosten en activiteiten die nodig zijn

voor de ondersteuning en het beheer van de primaire taken en dienstverlening van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn:

- Management- en ondersteunende functies: Dit omvat de kosten van het managementteam, de beleidsadviseurs, juridische afdelingen, HR-afdelingen en andere ondersteunende functies binnen de gemeente.
- Administratieve kosten: Dit omvat de kosten van administratieve medewerkers, kantoorbenodigdheden, postverwerking, archivering en andere administratieve activiteiten.
- Financiële en boekhoudkundige functies: Dit omvat de kosten van financieel beheer, boekhouding, budgettering, belastinginning, controle en auditing.
- ICT en informatiemanagement: Dit omvat de kosten van IT-infrastructuur, softwarelicenties, systeembeheer, databeheer, gegevensbeveiliging en de ontwikkeling en ondersteuning van gemeentelijke informatiesystemen.
- Facilitaire diensten: Dit omvat de kosten van facilitair beheer, zoals onderhoud van gebouwen, schoonmaakdiensten, beveiliging, energievoorziening en facilitaire benodigdheden.
- Communicatie en public relations: Dit omvat de kosten van communicatiemedewerkers, voorlichtingscampagnes, gemeentelijke publicaties, persberichten en externe communicatieactiviteiten.
- Juridische zaken en geschillenbeslechting: Dit omvat de kosten van juridische adviseurs, rechtszaken, geschillenbeslechting en verzekeringen voor aansprakelijkheid en juridische kwesties.
- Opleiding en ontwikkeling: Dit omvat de kosten van training en ontwikkeling van gemeentepersoneel om hun vaardigheden en kennis bij te houden en te verbeteren.
- Algemene bedrijfskosten: Dit omvat andere algemene kosten zoals verzekeringen, belastingen, lidmaatschappen, vergaderingen, reiskosten en andere overheadkosten die niet rechtstreeks verband houden met de kernactiviteiten van de gemeente.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Financieel beleid

De financiële kaders zijn beschreven in de financiële verordening die door de raad is vastgesteld.

Belastingen

Belastingheffing is noodzakelijk om te kunnen investeren in lokale voorzieningen.

De gemeente zorgt voor een efficiënte uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de OZB. De uitvoering bestaat uit het waarderen van de woningen en panden, het opleggen van de aanslagen, invordering en afhandeling van bezwaren en beroepen. Jaarlijks worden de tarieven berekend. De WOZ-waarde van woningen stijgt in 2024 en die van niet woningen daalt. De tarieven worden bijgesteld zodat een gelijkblijvende opbrengst wordt gerealiseerd. Daarnaast worden de tarieven geïndexeerd.

De gemeente heft reclamebelasting op basis van de WOZ-waarde van niet-woningen. De belastingtarieven worden in de Verordening Reclamebelasting 2024 meegenomen. De opbrengsten van de reclamebelasting worden via een subsidie teruggegeven aan de ondernemersfondsen. Deze afspraken zijn vastgelegd in de afzonderlijke convenanten met de stichtingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Organisatie

Onder organisatie valt de overhead van de gemeente. Dit omvat kosten en activiteiten die nodig zijn voor de ondersteuning en het beheer van de primaire taken en dienstverlening van de gemeente. In de begroting zijn geen specifieke acties opgenomen voor her onderdeel overhead. Voor informatie over de algehele bedrijfsvoering wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Speerpunten:

- Het strategisch vermogen vergroten. Strategie vraagt om vertaling naar doelen en resultaten, en vasthoudendheid in opvolging en uitvoering. Het oog houden op doelen en resultaten maakt het nodig om de organisatie op koers te houden, en vraagt daarmee om het versterken van de interne sturing;

  Toelichting:
  In 2023 is een advies opgesteld over het versterken van het strategisch vermogen van de organisatie. Het gaat over hoe de organisatie beter strategisch kan denken en handelen, binnen de politiek-bestuurlijke kaders die er zijn. Er is een meerjarenplan gemaakt om dit te verbeteren, als onderdeel van de organisatievisie. De directie heeft dit plan eind 2024 goedgekeurd. Vooruitlopend hierop heeft al een herijking plaatsgevonden van het netwerkmatig organiseren van de strategische adviesfuncties. Management en college zijn al reeds bediend met enkele strategische producten. In 2025 en verder zullen ook de andere aspecten van het plan van aanpak ten uitvoer worden gebracht.

  Verder zijn in het organisatiewerkplan opdrachten opgenomen ter versterking van 'Sturing en Samenhang'. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de organisatieontwikkeling.

- De advieskracht versterken.

  Toelichting:
  Er zijn diverse activiteiten uitgevoerd die bijdragen aan het versterken van de advieskracht. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de organisatieontwikkeling.

Financieel beleid

De financiële kaders zijn beschreven in de financiële verordening die door de raad is vastgesteld.

Speerpunten:

- Invoeren van de rechtmatigheidsverantwoording;

  Toelichting:
  De rechtmatigheidsverantwoording wordt sinds de 2023 bij de jaarstukken 2023 opgenomen als onderdeel van de paragraaf bedrijfsvoering.

- Actief samen met de VNG en andere gemeenten organiseren van een lobby om het tekort in het gemeentefonds vanaf 2026 te dichten;

  Toelichting:
  De lobby wordt actief ondersteund vanuit Leidschendam-Voorburg. Er zijn ook diverse successen geboekt waardoor het tekort kleiner is geworden. Een voorbeeld is het afschaffen van de opschalingskorting. Desondanks blijft het noodzakelijk om te blijven pleiten voor voldoende financiering vanuit het Rijk.

- Een ombuigingenlijst opstellen voor het geval het tekort vanaf 2026 blijft bestaan.

  Toelichting:
  De ombuigingenlijst is opgeleverd bij de Kadernota 2025-2028 (Ibabs dossier 3610).

Belastingen

Belastingheffing is noodzakelijk om te kunnen investeren in lokale voorzieningen.
De gemeente heeft verschillende activiteiten uitgevoerd met betrekking tot de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de Onroerendezaakbelasting (OZB). Deze activiteiten omvatten het waarderen van woningen en panden, het opleggen van de aanslagen, het invorderen van de belastingen, en de afhandeling van bezwaren en beroepen. Dit zorgt voor een efficiënte uitvoering van de wetgeving en belastingheffing.

Daarnaast heeft de gemeente de reclamebelasting geheven, gebaseerd op de WOZ-waarde van niet-woningen. De belastingtarieven zijn opgenomen in de Verordening Reclamebelasting 2024. De opbrengsten van deze reclamebelasting worden via een subsidie teruggegeven aan de ondernemersfondsen. Deze afspraken zijn vastgelegd in afzonderlijke convenanten met de betrokken stichtingen.

Speerpunten:

Er zijn geen speerpunten aanwezig bij dit beleidsterrein.

Betrokken verbonden partijen

BNG Bank N.V.
De bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.

Stedin N.V.
Stedin maakt het met haar netwerken mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties.

Wat heeft het gekost?

Overige onderdelen	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	177.963	6.011	183.974	185.611	1.638
Lasten	40.517	1.385	41.902	41.527	375
Saldo van lasten en baten	**137.446**	**4.626**	**142.072**	**144.084**	**2.013**

Bedragen x € 1.000

Financiële toelichting op de afwijkingen

Het saldo van baten en lasten van het programma Overige onderdelen is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 2.013.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten voordeel € 1.638.000

<u>Algemene uitkering gemeentefonds</u>

De uitkeringen uit het Gemeentefonds bestaan uit de algemene uitkering, de decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkeringen. Het positieve saldo van € 636.000 over 2024 wordt hoofdzakelijk verklaard door de effecten uit de decembercirculaire van 2024 (€ 534.000 voordelig). De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen voor bijvoorbeeld de compensatieregeling niet beoogde kosten jeugdzorg, de vangnetconstructie energietoelage en de meerkosten Oekraïne sociaal domein. De details van de staan beschreven in de raadsbrief decembercirculaire 2024 met dossiernummer 3891.
Daarnaast is er sprake van een aantal maatstaven die naar boven zijn bijgesteld waardoor ook over voorgaande jaren een extra bedrag is ontvangen.

OZB niet Woningen
De marktontwikkeling van niet-woningen is hoger uitgepakt dan voorzien. Om die reden is meer inkomsten gegenereerd voor de OZB niet-woningen (€ 516.000 voordelig).

Doorbelasting projectleider
De kosten van de projectleider voor het project Beschermd Wonen zijn in rekening gebracht bij de gemeente Den Haag. Deze inkomst was niet begroot (€ 132.000 voordelig).

Dividend BNG
Daarnaast zijn de dividendopbrengsten van de Bank der Nederlandse gemeenten over het boekjaar 2023 lager uitgevallen dan eerder begroot (€ 121.000 nadelig). Dit is te verklaren doordat het resultaat van de financiële transacties van de liquiditeitsportefeuille lager is uitgepakt. Verwacht wordt dat effect van incidentele aard is.

Rentebaten schatkistbankieren
De gemeente is verplicht om overtollige middelen op een speciale bankrekening van het Rijk te bewaren. Dit noemen we ook wel Schatkistbankieren. Doordat er meer middelen bij de schatkist van het Rijk stonden geparkeerd dan waar eerder rekening mee was gehouden, is de realisatie van de kortlopende rente hoger uitgevallen (€ 267.000 voordelig).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 208.000 voordelig.

Lasten voordeel € 375.000

Administratie
De implementatie van het nieuwe gemeentelijke financiële softwarepakket Unit-ERPx is in 2024 afgerond. Doordat intern de capaciteit en benodigde specifieke kennis niet aanwezig was zijn expertise ingekocht (nadeel € 100.000). Voor verfijning en doorontwikkeling van diverse pakketten zijn extra implementatiekosten uitgevoerd en tevens aangepaste software aangeschaft (nadeel € 175.000).

Ambtelijke huisvesting
De gerealiseerde kosten voor klachtenonderhoud zijn hoger uitgevallen dan vooraf was ingeschat. Daarnaast blijkt dat de feitelijke indexeringen het niveau van de in de begroting opgenomen indexeringen hebben overschreden, hetgeen eveneens heeft bijgedragen aan de hogere lasten (nadeel € 188.000).

Personeel en organisatiebeheer
Er is een daling zichtbaar in de ontvangen uitkeringen van het UWV. Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan de aanhoudend krappe arbeidsmarkt. Door de grote vraag naar personeel zijn ex-werknemers na beëindiging van hun dienstverband sneller in staat gebleken een nieuwe baan te

vinden. Dit heeft ertoe geleid dat de duur van de WW-uitkeringen aanzienlijk is verkort, hetgeen resulteerde in lagere uitkeringsbedragen over het gehele jaar (voordeel € 258.000).
In 2024 hebben acht medewerkers gebruikgemaakt van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). Deze regeling stelt medewerkers in staat om eerder met pensioen te gaan, waarbij de werkgever gedurende een afgesproken periode een uitkering verstrekt. Als gevolg van de toegenomen deelname aan deze regeling is er in 2024 een storting gedaan in de voorziening voor de RVU-verplichtingen. De hoogte van deze storting is bepaald op basis van de verwachte toekomstige uitkeringen aan de betreffende medewerkers, rekening houdend met de looptijd van de uitkeringen (nadeel € 347.000). Daarnaast is er ook een storting gedaan in de voorziening voor spaarverlof. Deze voorziening is gevormd om toekomstige verplichtingen voortvloeiend uit gespaarde verlofrechten van medewerkers financieel af te dekken (nadeel € 326.000).

Personeels- en inhuurkosten
Door hogere personeelskosten zijn er aan het onderdeel overhead meer organisatiekosten toegerekend. De extra kosten op het personeelsbudget zijn voornamelijk veroorzaakt door moeilijk vervulbare functies waarop is ingehuurd, tijdelijke vervanging en overlap tijdens het inwerken van vaste medewerkers. (nadeel 207.000)

Financiering
In tegenstelling tot eerdere verwachtingen is er in 2024 geen beroep gedaan op de geld en kapitaalmarkt om bijvoorbeeld investeringen te financieren. Dit heeft ertoe geleid dat de rentelasten lager zijn uitgevallen, dan eerder was begroot (voordeel € 1.045.000)

Voorziening dubieuze debiteuren
Op basis van de analyse van het debiteuren bestand van eind 2024 is een aanvulling van de voorziening noodzakelijk (nadeel € 216.000). Het doel van de voorziening is om het effect van oninbare debiteuren op te kunnen vangen.

Voorstel overheveling:

- NIS2/BIO
  De uitvoering van de acties in 2024 is voornamelijk vertraagd doordat er meer tijd nodig was om de benodigde inhuur te organiseren. Het bewustwordingstraject over informatiebeveiliging heeft hierdoor vertraging opgelopen. Tevens is het implementeren van het informatie security management system (ISMS) hier door vertraagt (€ 69.000 voordeel).

- WOO - Implementatie
  Er is vertraging opgetreden bij de inkoop en implementatie van de WOO- publicatietool voor het ontsluiten van documenten in het kader van de Woo. Deze ontstaat door verschillende redenen. Aan het begin van het jaar was er door verloop onvoldoende capaciteit beschikbaar om hier tijding mee te starten. Gaande weg het inkoop en contracteren kwamen er aanvullende technische eisen vanuit het raak voor de koppeling met de Woo-index (€ 75.000 voordeel).

- Huisvesting buitendienst € 600.000
  De nieuwbouw van Stadsbeheer aan de Veurse Achterweg 14 is uitgesteld en er is een gebiedsvisie Veurse Achterweg van start gegaan. In de begroting was voor het verplaatsen van de werkplekken van de Veurse Achterweg naar de Einddorpstraat en het terug verhuizen in 2024 budget opgenomen. Deze werkzaamheden hebben nog niet plaats gevonden en moeten mee schuiven in de planning van de nieuwbouw.

- Jeugd Hervormingsagenda regionaal € 70.000

Voor 2025 is er een regionaal projectplan opgesteld om de acties uit de Hervormingsagenda die in gezamenlijkheid opgepakt moeten worden, uit te voeren. Ook de coördinator samenwerking huisartsen en POH (praktijkondersteuner huisartsen) is een regionale maatregel, waar nu lokaal uitvoering aan wordt gegeven.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 183.000 nadelig.

Relevante documenten

- Wet financiering decentrale overheden
- Financiële Verordening Leidschendam-Voorburg
- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Treasurystatuut Leidschendam-Voorburg
- Controleverordening 2023 van de gemeente Leidschendam-Voorburg' (Controleverordening 2023). | Lokale wet- en regelgeving
- Verordening Afvalstoffenheffing 2024
- Legesverordening 2024 Omgevingswet
- Verordening Lijkbezorgingsrechten 2024
- Verordening Marktgeld 2024
- Verordening OZB 2024
- Verordening Riool- en Waterzorgheffing 2024
- Verordening Toeristenbelasting 2024
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen

3 Paragrafen

Lokale heffingen

Algemeen
Deze paragraaf geeft informatie over het beleid en de ontwikkeling van de tarieven van de lokale heffingen en over het kwijtscheldingsbeleid. Ook wordt in deze paragraaf ingegaan op de kostendekkendheid van de belangrijkste gemeentelijke heffingen: de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de lijkbezorgingsrechten, de marktgelden en de leges.

Beleidsuitgangspunten
De uitgangspunten van het beleid voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn vastgelegd in de Paragraaf Lokale heffingen.
De uitgangspunten zijn:

- Lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden met uitzondering van de toeristenbelasting;
- Streven naar kostendekkende heffingen en leges.

Het uitgangspunt voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven is een indexatie van 8,23% op basis van de informatie uit de Centraal Economische Plan (MEV 2023) zoals opgenomen in de kadernota 2024. Daarnaast geldt dat de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing, riool- en waterzorgheffing, marktgelden, begraafrechten en leges maximaal 100% mag zijn conform de Gemeentewet.

Gemeentelijk belastinggebied
De gemeentelijke belastingen omvatten in 2024 de onroerendezaakbelastingen, reclamebelasting en toeristenbelasting.

De tarieven van de onroerendezaakbelastingen en de toeristenbelasting zijn ten opzichte van 2023 geïndexeerd met de CEP-indexatie van 8,23%.

Gemeentelijke heffingen
De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten voor door de gemeente geleverde diensten en producten.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen zijn vastgesteld in de raad van 8 november 2023, middels het "Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2024" (ibabs 3234).

Overzicht opbrengsten Belastingen, heffingen en leges

Belastingsoort	Realisatie 2023	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Afvalstoffenheffing	12.964	14.262	14.017
Onroerende zaakbelasting	15.385	16.639	17.134
Rioolheffing	8.195	8.264	8.420
Leges (inclusief bouwleges)	3.673	1.952	4.825
Lijkbezorgingsrechten	807	940	892
Marktgelden	55	60	60
Reclamebelasting	151	166	153

Toeristenbelasting	497	561	878
Totaal	**41.727**	**42.844**	**46.379**

Bedragen x € 1.000

Toelichting
De relevante financiële afwijkingen worden toegelicht:

Afvalstoffenheffing
In 2024 is er minder afvalstoffenheffing opgehaald dan begroot, omdat er minder nieuwbouwwoningen zijn opgeleverd dan vooraf was voorzien (€245.000 nadelig).

Onroerendezaakbelasting
De marktontwikkeling van niet-woningen is hoger uitgepakt dan voorzien. Om die reden is meer inkomsten binnengehaald voor de OZB niet-woningen (€516.000 voordelig).

Rioolheffing
Door een bredere invulling van de gemeentelijke watertaken is in 2023 de naam rioolheffing gewijzigd in riool- en waterzorgheffing. Hierdoor worden ook percelen belast zonder directe aansluiting op de gemeentelijke riolering. Dit is geregeld in de Verordening Riool- en waterzorgheffing. In 2024 zijn voor het eerst aanslagen verstuurd voor zowel 2023 als 2024, wat heeft geleid tot een hogere opbrengst dan begroot (€157.000 voordelig).

Leges
Als gevolg van het verlengen van de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar ontstaat er een golfbeweging in de legesopbrengsten. Dit leidt tot hogere opbrengsten voor paspoorten (€ 244.000 voordelig) in 2024.

Bouwleges
In 2024 is minder aan bouwleges opgelegd dan begroot. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Zo zijn de projecten Schakenbosch, Vlietweg en Vlietvoorde (nog) niet vergund (€476.000 nadelig).

Toeristenbelasting
De opbrengsten voor toeristenbelasting zijn in 2024 hoger uitgevallen dan begroot door onder andere een verhoging van het tarief en meer overnachtingen veroorzaakt door een stijging in het aantal Airbnb's in de gemeente. Daarnaast is een deel van de opbrengsten uit 2023 in 2024 verwerkt.

Overzicht van de kostendekkendheid van de opbrengsten leges

Onderstaand zijn de overzichten van de kostendekkendheid van afvalstoffenheffing, rioolheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges weergegeven.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Kosten taakveld T73 Afval	10.435	10.406	11.136	11.063
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer	389	473	506	485
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	725	860	860	697

Inkomsten taakveld T73 Afval	-7	0	-645	-684
Inkomsten Garantieprovisie HVC	-170	-175	-175	-151
Netto kosten taakveld	**11.372**	**11.564**	**11.682**	**11.410**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead	393	405	405	405
BTW	2.147	2.142	2.296	2.278
Totale kosten	**13.912**	**14.111**	**14.383**	**14.093**
Opbrengst afvalstoffen heffingen	12.965	14.263	14.262	14.018
Kostendekkendheid	**93,2%**	**101,1%**	**99,2%**	**99,5%**
Storting in de voorziening Afval	0	152	152	0
Onttrekking aan de voorziening Afval	946	0	0	75
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	**100,0%**	**100,0%**	**98,1%**	**100,0%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing
De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke afvalstoffenheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T73 Afval (bijdrage gemeenschappelijke regeling Avalex en kwijtschelding) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T73 Afval (Nedvang vergoeding verpakkingsmaterialen) worden voor 100% meegenomen.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T73 Afval en aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de directe kosten wordt meegenomen in de afvalstoffenheffing.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Kosten taakveld T72 Riolering	4.867	5.225	5.306	5.195
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	344	684	555	524
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer	514	518	518	412
Inkomsten taakveld T72 Riolering, excl. Heffingen	-16	0	-472	-130
Kosten taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	413	308	724	483
Netto kosten taakveld	**6.122**	**6.735**	**6.631**	**6.484**

Toe te rekenen kosten:				
Overhead	918	704	905	905
BTW	947	998	1.107	1.037
Totale kosten	**7.987**	**8.437**	**8.643**	**8.426**
Opbrengst heffingen	8.195	8.694	8.264	8.422
Kostendekkendheid	**102,6%**	**103,0%**	**95,6%**	**100,0%**
Storting in voorziening riolering	307	259	259	0
Onttrekking voorziening riolering	100	0	0	5
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	**100,0%**	**100,0%**	**92,6%**	**100,0%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Kostendekkendheid rioolheffing

Toelichting kostendekkendheid rioolheffing

Bij de bepaling van de hoogte van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- Eerste aanleg van riolering wordt gedekt vanuit de betreffende grondexploitatie.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T72 Riolering worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdelen Doorstromen watergangen (baggeren & duikers) wordt voor 75% meegenomen in het tarief en Onderhoud beschoeiingen / oeverbeschoeiingen / watergangen / sloten) wordt voor 50% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdeel Grondwaterstanden) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T72 Riolering en Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de kostenelementen worden meegenomen in de rioolheffing.

Kostendekkendheid leges

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Kosten legesverordening	3.003	4.153	4.153	4.206
Netto kosten taakveld	**3.003**	**4.153**	**4.153**	**4.206**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead, incl. (omslag)rente	1.080	1.609	1.609	1.599
Totale kosten	**4.083**	**5.762**	**5.762**	**5.805**
Opbrengst heffingen	3.472	5.118	5.118	4.825
Dekkingspercentage	**85,0%**	**88,8%**	**88,8%**	**83,1%**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Kostendekkendheid leges

Bij de bepaling van de hoogte van de legestarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld 02, 063, 12, 21, 22 en 83 worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Voor de toe te rekenen directe ambtelijke uren is gebruik gemaakt van de personeelsbegroting van de desbetreffende afdeling(en). Daarnaast is gebruik gemaakt van de ureninschatting op basis van het aantal aanvragen en de gemiddelde behandeltijd per aanvraag.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren wordt een overheadopslag meegenomen.
- Voor een aantal producten zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen gelden maximale tarieven die door het rijk worden vastgesteld.

Leges uit de legestabel mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Dit geldt echter op totaalniveau over alle leges. Het kan dus voorkomen dat individuele hoofdstukken uit de tabel, of titels meer dan 100% kostendekkend zijn. Het totaal van de tabel is nooit meer dan 100% kostendekkend.

In het overzicht kostendekkendheid leges 2024 zijn alleen de hoofdstukken weergegeven waar een realisatie heeft plaatsgevonden.

Precariobelasting
Het heffen van Precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven is per 1-1-2022 niet meer mogelijk.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Toelichting Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Realisatie 2023	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Kosten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria	946	1.138	1.152	1.008
Inkomsten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria	-97	-164	-164	-176
Netto kosten taakveld	**849**	**974**	**988**	**832**
Toe te rekenen kosten:				
Overhead	225	354	354	354
Totale kosten	**1.074**	**1.328**	**1.342**	**1.186**
Opbrengst heffingen	764	952	952	909
Dekkingspercentage	**71,1%**	**71,7%**	**70,9%**	**76,6%**

Bedragen x € 1.000

De kosten voor begraafplaatsen en crematoria worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke begraaftarieven.

Bij de bepaling van de hoogte van de begraaftarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria worden voor 100% meegenomen in het tarief.

- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T75 (onttrekking uit de voorziening afkoopsommen grafonderhoud) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de begraaftarieven.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen.

Overzicht Kostendekkendheid leges per hoofdstuk

Overzicht Kostendekkendheid leges per hoofdstuk

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead incl. omslagrente	Totale kosten	Opbrengst heffingen	Dekking
T1-1	Burgerlijke stand	100.234	98.362	198.596	162.922	82,04%
T1-2	Reisdocumenten	989.254	337.180	1.326.434	1.076.209	81,14%
T1-3	Rijbewijzen	216.530	125.794	342.324	268.898	78,55%
T1-4	Verstrekkingen BRP	77.158	37.450	114.608	61.888	54,00%
T1-5	Huisvestingswet 2014	8.660	8.722	17.382	1.686	9,70%
T1-6	Leegstandswet	528	532	1.060	1.143	107,83%
T1-7	Verkeer en vervoer	257.531	234.433	491.964	285.666	58,07%
T1-8	Diversen	49.436	39.261	88.697	57.201	64,49%
	Subtotaal titel 1	**1.699.330**	**881.734**	**2.581.064**	**1.915.613**	**74,22%**
T2-2	Initiatieffase / Haalbaarheidsfase	75.118	62.424	137.542	137.552	100,01%
T2-3	Aanvraag omgevingsvergunning	1.796.832		1.796.832	0	0,00%
T2-4	Bouwactiviteit	500.054	460.429	960.483	2.392.469	249,09%
T2-5	Omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit	61.667	53.197	114.864	114.400	99,60%
T2-7	Omgevingsplanactiviteit met betrekking tot een gemeentelijk, provinciaal en/of rijksmonument en/of een rijksmonumentenactiviteit	6.538	5.860	12.398	12.464	100,53%
T2-11	Omgevingsplanactiviteit en/of sloopactiviteit met betrekking tot het slopen in een rijksbeschermd , provinciaal beschermd en/of gemeentelijk beschermd stafs- of dorpsgezicht	124	114	238	240	100,84%
T2-18	Omgevingsplanactiviteit voor het maken, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg/uitrit	882	859	1.741	1.750	100,52%
T2-20	Omgevingsplanactiviteit voor het kappen / vellen van een houtopstand	14.554	13.396	27.950	28.081	100,47%

T2-23	Toestaan dat roerende zaken worden opgeslagen in een onroerendzaak	124	114	238	240	100,84%
T2-28	Buiten behandeling stellen van een aanvraag/activiteit	619	570	1.189	1.190	100,08%
T2-31	Externe advieskosten	50.885	46.836	97.721	98.500	100,80%
	Subtotaal titel 2	**2.507.397**	**643.799**	**3.151.196**	**2.786.886**	**88,44%**
T3-1	Horeca	27.669	27.864	55.533	29.890	53,82%
T3-2	Organiseren evenementen of markten	21.721	21.962	43.683	0	0,00%
T3-4	Seksinrichting en escortbedrijven	1.180	1.188	2.368	0	0,00%
T3-7	Overige	21.852	22.229	44.081	92.650	210,18%
	Subtotaal titel 3	**72422**	**73243**	**145665**	**122540**	**84,12%**
	Totaal	**4.279.149**	**1.598.776**	**5.877.925**	**4.825.039**	**82,09%**

Kwijtscheldingsbeleid gemeentelijke belastingen en heffingen

Voor de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing kunnen inwoners een beroep doen op de gemeentelijke kwijtscheldingsregeling. De kosten van kwijtschelding vormen onderdeel van de kostendekkendheid van deze tarieven.
http://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR706288

In 2024 is respectievelijk voor de afvalstoffenheffing voor een bedrag van € 697.000 kwijtschelding verleend (begroot € 860.000) en voor de riool- en waterzorgheffing voor een bedrag van € 410.487 kwijtschelding verleend (begroot € 516.860). In 2024 is er minder kwijtschelding verleend dan begroot. Dit komt doordat meer inwoners, door de huidige wet- en regelgeving, alleen in aanmerking kwamen voor gedeeltelijke kwijtschelding in plaats van volledige kwijtschelding.

Gemeentelijke woonlasten

De woonlasten zijn een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de onroerende-zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing. Voor een goede vergelijking is in de onderstaande tabel een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
a. Onroerende zaakbelasting*	257,13	274,85	298,26	257,13	274,85	298,26
b. Afvalstoffenheffing	326,4	318,00	342,12	394,80	384,72	413,88
c. Rioolheffing	194,40	216,36	233,64	194,40	216,36	233,64
Totale woonlasten	**777,93**	**809,21**	**874,02**	**846,33**	**875,93**	**945,78**

Bedragen x € 1

* Betreffen de tarieven OZB voor eigenaren.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen maakt jaarlijks een 'Atlas van de lokale lasten'. Dit is een landelijk overzicht van de lokale lasten per gemeente. In de woonlasten zijn de rioolheffing, afvalstoffenheffing en de OZB meegenomen. Bij de OZB is door COELO uitgegaan van een gemiddelde landelijke WOZ-

waarde. Deze wijkt af van de waarde die de gemeente gebruikt in de gemeentelijke woonlasten tabel (zie hierboven). Hierdoor zijn de gemeentelijke woonlasten in de tabellen niet aan elkaar gelijk.

Gemeentelijke woonlasten 2024	Eenpersoons-huishouden	Meerpersoons-huishouden	Ranglijst COELO
Den Haag	€ 834	€ 923	94
Zoetermeer	€ 940	€ 963	146
Leidschendam-Voorburg	€ 924	€ 995	187
Zoeterwoude	€ 897	€ 1.004	194
Delft	€ 974	€ 1.029	223
Rijswijk	€ 935	€ 1.057	252
Lansingerland	€ 878	€ 1.086	267
Pijnacker-Nootdorp	€ 977	€ 1.128	285
Westland	€ 1.156	€ 1.176	307
Midden-Delfland	€ 1.097	€ 1.188	310
Voorschoten	€ 1.388	€ 1.481	339
Wassenaar	€ 1.401	€ 1.633	343

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In de paragraaf Weerstandsvermogen van zowel de begroting als van de jaarrekening, wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Dit geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's opgevangen kunnen worden. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. De samenstelling van de weerstandscapaciteit over 2024 staat in onderstaande tabel.

Weerstandscapaciteit	Soort	31-12-2024	31-12-2023
a. Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	11.418	11.418
b. Algemene reserve vrij besteedbaar	Incidenteel	50.367	57.734
c. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Structureel	55	100
Totaal		**61.841**	**69.252**

Bedragen x € 1.000

De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 7 maart 2017 (iBabs nummer 1754284) besloten de reserve met bufferfunctie te normeren op een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 maal de hoogte van het berekende financiële risicoprofiel.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm. Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is een waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht:

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de onderstaande tabel wordt in de vorm van een ratio het weerstandsvermogen berekend.

Ratio	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024

1. Risicoprofiel	8.156	7.754	9.938
2. Weerstandscapaciteit	69.222	71.069	61.841
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	8,5	9,2	6,2
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	61.066	63.315	51.903

Bedragen x € 1.000

Uit voorgaande tabel blijkt dat het weerstandsvermogen gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is. De geraamde totale weerstandscapaciteit voor 2024 is 6,2 maal zo groot als het risicoprofiel. Dit betekent dat de gemeente op basis van de risicoanalyse die gemaakt is, uitstekend in staat is om onverwachte ontwikkelingen op te vangen.

Risicobeheersing

Binnen de organisatie worden risico's van processen regelmatig geïnventariseerd en daar waar noodzakelijk beheersmaatregelen getroffen. Ook voor wat betreft projectbeheersing wordt met risicoanalyses gewerkt en worden de belangrijkste risico's beperkt door het nemen van adequate maatregelen.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

In onderstaande tabel zijn de risico's op 31 december 2024 gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden, het risicoprofiel ontstaat.

Omschrijving	Maximale omvang	Kans (in procent)	Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
Gemeentefonds				
Uitkeringen Gemeentefonds	6.000	70	3.000	2.100
Grondexploitaties				
Grondexploitatie	4.615	Risk-mapping	4.615	4.615
Open-einde regelingen				
Wmo	1.700	70	850	595
Jeugdhulp	2.500	70	1.250	875
Bijstandsuitkeringen (BUIG)	3.000	30	1.500	450
Specifieke uitkeringen (niet BUIG)	1.000	30	500	150
Overige				
Risico cyberaanvallen	9.900	10	4.950	495
Garantiestellingen	3.800	1	1.900	19
Bodemsaneringen	1.500	10	750	75
Dividend	2.480	10	1.240	124
Bouwleges	1.000	70	500	350
Rente	600	30	300	90
Stikstofproblematiek		PM		
Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt		PM		

Onderwijshuisvesting				
Totaal				**9.938**

Bedragen x € 1.000

Hieronder wordt nader op de risico's ingegaan.

Gemeentefonds
Uitkeringen Gemeentefonds
De gemeente loopt het risico dat de inkomsten uit het Gemeentefonds lager uitvallen door onverwachtse aanpassingen op Rijksniveau. De inkomsten kunnen tegenvallen door:
1. Ontwikkeling van het accres gemeentefonds
2. Onvoldoende prijscompensatie voor loon- en prijsstijging
3. Een lagere onderbesteding of overbesteding van het btw-compensatiefonds met als gevolg een lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds
4. Rijksingrijpen

Beheersmaatregelen:

De VNG treedt namens haar leden op bij de monitoring van het Rijksbeleid en het maken van afspraken over de financiering van haar leden. Hierbij is de portefeuillehouder financiën nauw bij betrokken, onder meer als vertegenwoordiger van de M50; het netwerk van middelgrote gemeenten binnen de VNG.

Toelichting:

• Het risico op negatieve nationale en internationale macro-economische ontwikkelingen hebben een grote invloed op de economische groei van Nederland en daarmee op de omvang van het gemeentefonds. De macro-economische omstandigheden worden momenteel ingeschat als volatiel en daarmee als een hoog risico.
• De mate waarin het kabinet onverwachts besluit beleidswijzigingen door te voeren heeft een directe invloed op de omvang van het gemeentefonds én specifieke uitkeringen. De gemeente kan niet altijd direct op de wijzigingen inspelen. Het risico hierop wordt momenteel hoog ingeschat.
• Hoge en sterk fluctuerende inflatie heeft een grote invloed op de wijze waarop het kabinet omgaat met de compensatie hiervan. Het risico hiervan wordt momenteel hoog ingeschat.
• Er wordt door gemeenten een steeds hoger beroep gedaan op het BTW compensatiefonds. De extra uitkering als gevolg van onderbenutting van dit fonds die de gemeente ontvangt (circa € 2,7 miljoen) kan als gevolg van deze trend stopgezet worden. Dit risico wordt gemiddeld ingeschat.

Grondexploitaties
Grondexploitatie
Er is een risico dat bepaalde type woningen niet aansluiten op de vraag van de markt, wat leidt tot vertragingen en ervoor zorgt dat het programma niet voldoet aan het beeldkwaliteitsplan.

Beheersmaatregelen:

De verwachte resultaten van een grondexploitatie zijn opgebouwd op basis van veel veronderstellingen. Deze veronderstellingen, én de bijbehorende berekeningen worden ieder jaar getoetst door een externe partij. De nieuwe verwachte resultaten worden opgenomen in de jaarrekening en dientengevolge ook getoetst door de accountant. Indien zich tussentijds grote financiële wijzigingen voordoen, wordt hierover aan de raad gerapporteerd.

Toelichting:

De renteontwikkeling heeft een grote invloed op de verwachte financiële uitkomsten van een grondexploitatie. De rente is de laatste 3 jaar aan het stijgen, terwijl de huidige grondexploitaties op de lage rentes zijn gebaseerd. De gemeente heeft een behoudend financieel beleid waarbij verwachte verliezen snel worden genomen en verwachte meevallers pas als deze gerealiseerd zijn. Dit betekent dat de gemeente de rentewijzigingen van de afgelopen jaren geleidelijk heeft geabsorbeerd. Het risico op verder rentestijgingen neemt echter niet af. Voor de toekomst wordt het risico daarom als gemiddeld ingeschat.

Open-einde regelingen

Wmo

De Wmo is een open einde-regeling en kent daardoor geen bestedingsplafond. Hierdoor moet de gemeente ondersteuning blijven leveren aan haar inwoners, ook als het budget niet toereikend is.

Beheersmaatregelen:

Bij het toekennen van voorzieningen wordt nadrukkelijk gekeken naar wat de inwoners nog zelf kunnen. Door dit maatwerk worden kosten beperkt. De vraag naar zorg uit de Wmo wordt verder voortdurend gemonitord en de budgetten worden periodiek bijgesteld aan de hand van actuele prognoses.

Toelichting:

De omvang van het risico op overschrijding van het Wmo-budget wordt geschat op 10% van het Wmo-budget (Begeleiding, Dagbesteding, Beschermd Wonen, Huishoudelijke ondersteuning, Hulpmiddelen, Collectief vervoer en Woonvoorzieningen).

Jeugdhulp

Jeugdhulp is een open-einde regeling. Bovendien kunnen enkele nieuwe en kostbare individuele jeugdzorgtrajecten een groot effect hebben op de totale uitgaven. Jaarlijks wordt de begroting van de jeugdzorguitgaven geactualiseerd aan de laatste trendmatige ontwikkeling. Het risico bestaat dat deze ontwikkeling van de jeugdzorguitgaven te laag is ingeschat.

Beheersmaatregelen:

Regionaal en lokaal zijn beheersmaatregelen getroffen om de groei van de jeugdzorg uitgaven te reduceren. Daarnaast wordt op lokaal niveau de zorgvraag kritisch beoordeeld en vindt meer sturing op de aanbieders plaats. Met het actieplan Jeugd wordt zowel geprobeerd de zorg toegankelijk te houden voor degenen die dit het hardst nodig hebben, alsook de totale kosten te beperken.

Toelichting:

De jeugdzorg uitgaven zijn sinds de decentralisatie in 2015 jaarlijks fors gestegen. De kostenstijging wordt veroorzaakt door een sterke stijging van de gemiddelde zorgkosten per jeugdige en in mindere mate veroorzaakt door een stijging van het aantal jeugdigen in zorg. Het effect van het actieplan Jeugd is nog onzeker.
De maximale omvang van het risico wordt geschat op 10% van de begrote jeugdzorg uitgaven van € 25 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet wordt hoog geschat, namelijk op 70%.

Bijstandsuitkeringen (BUIG)

In 2022 heeft het Rijk het macrobudget van de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) naar beneden bijgesteld. Sinds dat moment heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg een negatief verschil tussen de verstrekte uitkeringen en de ontvangst van het Rijk (tekort BUIG). De parameters zijn in 2024 voor de gemeente gunstig aangepast, maar er is nog steeds sprake van een structureel tekort.

Beheersmaatregelen:

De gemeente heeft maar beperkt invloed op het aantal uitkeringsgerechtigden, maar er wordt geprobeerd de uitstroom te bevorderen door het inzetten van sollicitatietrainingen, scholing en re-integratietrajecten. Tevens wordt de LKS (Loonkostensubsidie) ingezet om zo werkgevers enthousiast te maken voor het inzetten van bijstandsgerechtigden.

Toelichting:

De maximale omvang van het risico is bepaald op 10% van het BUIG-budget van 2024. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

Specifieke uitkeringen (niet BUIG)
Bij een specifieke uitkering bestaat het risico dat de definitief toegekende subsidie lager uitpakt dan de voorlopige subsidie en/of dat de werkelijke gemaakte kosten de begrote lasten overschrijden vanwege het open einde-karakter van de regeling.

Beheersmaatregelen:

De ontwikkelingen op de diverse regelingen wordt vanuit beleid en de periodieke budgetbewaking in het kader van de P&C-cyclus voortdurend gemonitord. Indien nodig wordt via de tussentijdse rapportages de gemeenteraad verzocht de begroting aan te passen.

Toelichting:

De gemeente ontvangt voor de uitvoering van een aantal specifieke taken, specifieke uitkeringen van de Rijksoverheid of mede-overheden. Sommige van deze specifieke uitkeringen kennen een min of meer structureel karakter.
Daarnaast zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe taken bij gemeenten belegd welke worden gefinancierd door middel van specifieke uitkeringen met elk hun eigen regels over verantwoording. In het hoofdlijnen akkoord (mei 2024) heeft het kabinet aangegeven het aantal specifieke uitkeringen te willen verminderen, hierdoor zou de algemene uitkering gekort kunnen worden met 10%.

De financiële omvang van het risico is bepaald op circa 10% van de definitieve beschikkingen 2024. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

Overige
Risico cyberaanvallen
Er is een waarschijnlijk risico op cyberaanvallen die kunnen leiden tot een hack, met als mogelijk gevolg een verstoring van de gemeentelijke dienstverlening of het verlies van persoonsgegevens. Het dreigingsbeeld in 2023 van het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) onderschrijft de toename door het verhogen van de dreiging van “mogelijk” naar “waarschijnlijk” vanwege het aanhoudend conflict in Oekraïne (en de steun van Nederland aan Oekraïne), het professioneler worden van cybercriminelen en de toenemende hoeveelheid en afhankelijkheid van software en systemen. De dreiging is onverminderd in 2024 en zal ook voor 2025 niet zijn afgenomen.

Beheersmaatregelen:

In 2021-2023 is het Uitvoeringsplan Informatiemanagement, -beveiliging en ICT uitgevoerd. Vanaf 2024 wordt er intensief ingezet op de versterking van onze digitale weerbaarheid als gevolg van de Europese NIS2-richtlijn en de aanstaande Nederlandse Cyberbeveiligingswet. De Cyberbeveiligingswet heeft de gemeente als essentiële entiteit verklaard en hierdoor moet de gemeente voldoen aan verregaande eisen op het gebied van informatiebeveiliging in de organisatie, het systeem en de infrastructuur, om zo ook de risico’s op cyberaanvallen te verminderen.

Toelichting:

Voor 2024 en 2025 zijn nog geen dreigingsbeelden gepubliceerd, echter zal de dreiging voor die jaren onverminderd zijn. De maximale omvang van het risico is gebaseerd op voorbeelden die zich bij andere gemeenten hebben voorgedaan. De gevolgen van een succesvolle aanval worden – op basis van ervaringen bij andere publieke organisaties – als zeer omvangrijk ingeschat. Uit testen blijkt dat de beveiliging hiertegen relatief goed op orde is, en daarom wordt het risico als laag ingeschat, namelijk 10%.

Garantiestellingen
Het financiële risico dat de gemeente loopt als een garantienemer niet aan zijn of haar betalingsverplichtingen kan voldoen en de geldverstrekker een beroep doet op de door de gemeente afgegeven garantie. Met het vaststellen van het Treasury-statuut in de Raadsvergadering in januari 2020, is besloten tot een verruiming van het gemeentelijk garantiebeleid. Een actiever garantiebeleid vergt ook een actievere sturing op de risico's van afgegeven garanties.

Beheersmaatregelen:

Bij de afgifte van garanties door de gemeente wordt er gekeken naar de kredietwaardigheid van de partijen. Daarnaast wordt jaarlijks bijgehouden of de garantienemer zijn leningen aflost en welk deel van de garantie dan nog open staat.

Toelichting:

Tot op heden zijn er geen signalen binnengekomen dat partijen niet aan hun betalingsverplichtingen konden voldoen en is er nooit door geldverstrekkers aanspraak gemaakt op eerder afgegeven garanties. De kans dat het risico zich zal voordoen wordt om die reden als zeer laag (1% van de balanswaarde) ingeschat. De maximale omvang van alle nog openstaande bankgaranties aan instellingen en particulieren bedraagt ultimo 2024 € 3,8 miljoen.

Bodemsaneringen
Er zijn verschillende locaties binnen de gemeente waarvan bekend is dat de bodem verontreinigd is, maar waarvan nog niet duidelijk is of en zo ja wanneer de bodemverontreiniging gesaneerd moet worden. Ook speelt hierbij een rol of de kosten verhaald kunnen worden op de veroorzaker of (voormalige) eigenaar van de vervuilde locatie. Het beheer alsmede de risico's van de nazorglocatie aan de Nieuwstraat, ligt sinds 2022 bij de provincie en niet meer bij de gemeente. Onverwachte zaken in de bodem, zoals begin 2022 het dumpen van drugsafval in het recreatiegebied Vlietland waarbij de bodem werd verontreinigd, komen vooralsnog maar sporadisch voor. Recent heeft de GGD, op advies van het RIVM, advies gegeven over hoe om te gaan met verhoogde gehalten aan lood in grond om gezondheidsrisico voor kleine kinderen te voorkomen.

Beheersmaatregelen:

Om eventuele risico's te beperken worden door de gemeente bodemonderzoeken uitgevoerd bij aankoop van gronden. Eventuele financiële effecten worden meegenomen in de bepaling van de grondprijs. Om risico's en onzekerheden inzake de ondergrond (bodem) te verkleinen, worden de komende jaren diverse kaarten gemaakt om voor iedereen (intern en extern) inzichtelijk te maken wat de risico's inzake de bodem zijn. Niet alleen bodemverontreiniging is van belang maar ook Warmte Koude Opslag (WKO), geothermische omstandigheden, draagkracht van de bodem, bodemdaling/verzakkingen, archeologie, enzovoort. De gemeente is bronhouder voor het correct aanleveren van geologische grondboringen, grondwatermeetnet en WKO-installaties aan Basis Registratie Ondergrond (BRO). Jaarlijks legt de gemeente via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) verantwoording af aan het rijk.

Toelichting:

De verschillende financiële risico's over bodemsanering bedragen, na beoordeling van eerdere inschatting, € 1,5 miljoen.

Dividend

Jaarlijks ontvangen de aandeelhouders van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Stedin over de gemaakte winst een dividenduitkering. De resultaten van de BNG en Stedin zijn onderhevig aan exogene factoren. Dit kan ertoe leiden dat resultaten en de daarmee samenhangende dividenduitkeringen tegenvallen.

Beheersmaatregelen:

Gedurende de Planning & Control-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en zal de begroting indien nodig worden bijgesteld. Daarnaast worden de raden van de betreffende gemeenten actief betrokken bij de discussie rondom investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken.

Toelichting:

De kans bestaat dat in enig jaar het dividend tegenvalt door tegenvallende resultaten van de betreffende onderneming. De maximale omvang van het risico van de BNG en Stedin is gelijk aan het verwachte dividend van € 2.480.000 in 2025. Doordat de partijen betrouwbaar prognosticeren, wordt het risico als laag ingeschat, namelijk 10%.

Bouwleges

De inkomsten van de bouwleges worden jaarlijks geraamd op basis van de bouwaanvragen die dan bekend zijn en worden verwacht. Aanvragen worden in de praktijk regelmatig uitgesteld of gaan soms niet door. Ook worden nieuwe aanvragen ingediend waarmee geen rekening is gehouden. Dit maakt de inkomsten voor de bouwleges onvoorspelbaar, waardoor een vertraging bij grote bouwaanvragen een significant effect heeft op de geraamde inkomsten.

Beheersmaatregelen:

Periodiek wordt een inschatting gemaakt van de te verwachten bouwaanvragen (projecten). In de tussentijdse rapportages worden mutaties naar aanleiding van deze analyses verwerkt.

Toelichting:

De maximale omvang van het risico is gebaseerd op basis van het begrootte bedrag aan inkomsten in 2024. Bouwaanvragen kunnen mogelijk worden uitgesteld of niet doorgaan; vooraf is dit lastig planbaar. De maximale omvang van het risico in 2024 is op € 1.000.000 geschat.

Rente

Het renterisico betreft het risico dat de gemeente loopt bij onvoorzien hoge rentestijgingen bij (nieuw) aan te trekken geldleningen.

Beheersmaatregelen:

In 2024 zijn er geen nieuwe leningen aangetrokken. De kans dat de marktrente op korte termijn fors zal stijgen is nog steeds onwaarschijnlijk, maar ook, gezien de omstandigheden, niet geheel uit te sluiten

Toelichting:

In 2024 zijn er geen nieuwe leningen aangetrokken. Mogelijk is dat medio 2025 wel noodzakelijk. Na een periode van rentedalingen, mede ingegeven door de recente renteverlagingen van de ECB, is er de afgelopen periode plots sprake van stijgende rentetarieven. Er is onzekerheid over hoe de rente zich verder zal ontwikkelen. Op dit moment is het lastig in te schatten of de recente stijging doorzet of dat dit slechts een tijdelijke schok in de markt is, waarna de rente weer lagere niveaus zal innemen, zoals eerder was voorzien. Indien de huidige leningenportefeuille geherfinancierd moet worden tegen een rente die 1% hoger uitvalt, dan is het effect circa € 600.000 op jaarbasis. De kans dat de marktrente op korte termijn verder fors zal stijgen is nog steeds onwaarschijnlijk, maar ook, gezien de omstandigheden, niet uit te sluiten.

Stikstofproblematiek
Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) vormde de basis om toestemming te verlenen voor bouwplannen en andere ruimtelijke ontwikkelingen die zorgen voor het neerslaan van stikstof in beschermde natuurgebieden. Het PAS bood op voorhand ruimte voor nieuwe ontwikkelingen door vooruit te lopen op de verwachte positieve effecten van toekomstige maatregelen, die de nadelige gevolgen van het neerslaan van stikstof in natuurgebieden zouden moeten verminderen. De Raad van State heeft dit programma echter geblokkeerd. Het PAS als basis voor het verlenen van toestemming voor stikstofdepositie veroorzakende activiteiten, is daarmee weggevallen.

Beheersmaatregelen:

Gedurende de P&C-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en worden zo nodig maatregelen genomen om het risico te beperken of zo veel als mogelijk uit te sluiten.

Toelichting:

De eerder gesignaleerde trend, dat de ruimte voor nieuwe ontwikkelingen steeds verder wordt ingeperkt totdat meer structurele oplossingen worden gevonden voor het beperken van de stikstofdepositie op beschermde natuurgebieden, zet zich verder door.
Het in 2024 nieuw aangetreden kabinet worstelt met de stikstofproblematiek. Enerzijds suggereren het hoofdlijnen- en regeerakkoord tussen de coalitiepartijen PVV, VVD, BBB en NSC dat er ruimte moet zijn voor ontwikkelingen en ingrepen, die een negatief effect kunnen hebben op de tot nu toe ingezette koers om tot reductie van de stikstofdepositie op kwetsbare natuur te komen. Anderzijds lijkt de door het kabinet gewenste lijn juist op dit punt op gespannen voet te staan met nationale en Europese wetgeving en rechtspraak

Met name voor relatief omvangrijke projecten (zoals bijvoorbeeld De Star of Overgoo) blijft ook nu het dringende advies tijdig een AERIUS-berekening van de gebruik- én bouwfase te laten uitvoeren en de mogelijkheden voor emissiereductie in zowel de bouw- als de gebruiksfase te verkennen. Alleen zo kunnen de mogelijke risico’s actief en tijdig gemonitord worden en kan waar nodig worden bijgestuurd.

De maximale omvang van dit risico is momenteel moeilijk te kwantificeren. Daarnaast is de kans klein dat dit risico zich voordoet.

Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt
De arbeidsmarkt is gespannen. Dat betekent dat het steeds moeilijker wordt om goed gekwalificeerd personeel te vinden en dat de arbeidsmarkt in toenemende mate ook aan gemeentelijk personeel trekt. Dit zorgt o.a. voor verloop dus verlies aan kennis en lagere flexibiliteit. Daarnaast kan dit leiden tot vertragingen in projecten of productie. Naar verwachting stijgen de kosten van werving de komende tijd, net als de doorlooptijd van wervingsacties.

Beheersmaatregelen:

Extra inspanningen zijn ingezet om het imago van Leidschendam-Voorburg als werkgever te verbeteren en meer geschikte kandidaten te motiveren om bij Leidschendam-Voorburg te solliciteren. Extra aandacht gaat ook uit naar het beter intern managen van talent en bieden van ontwikkelkansen aan medewerkers om hen langer te behouden. Dit vergt mogelijk ook extra tijd en geld.

Toelichting:

Het aantrekken en behouden van geschikte kandidaten kan zorgen voor hogere incidentele wervingskosten of voor hogere inhuurkosten.

Onderwijshuisvesting

Onderwijsprojecten zijn de afgelopen jaren steeds complexer geworden; dit zijn langlopende projecten waarbij de nodige risico's de kop op kunnen steken die kunnen leiden tot vertraging van het proces.

Beheersmaatregelen:

- Opstellen uitvoerbaar Integraal Huisvestingsplan (IHP)
- Actualiseren projectenplanning op basis van prioritering (inclusief bewegingsonderwijs en kinderopvang)
- Opstellen Investeringsoverzicht op basis van marktconforme kosten
- Opnemen van toeslagen voor aanvullende eisen en ambities
- Opnemen van een post voor onvoorziene plangerelateerde kosten
- Opnemen van een post voor eenmalige kosten
- Maken van afspraken met de schoolbesturen over de invulling van het bouwheerschap (door de gemeente)
- Huisvestingsopgave definiëren door het opstellen van een businesscase (ruimtelijk en financieel)
- Financiering van aanvullende functies vooraf meenemen ter besluitvorming

Toelichting:

Er wordt gewerkt aan het opstellen van een nieuw gecombineerd Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor zowel het primair- als voortgezet onderwijs (vaststelling naar verwachting in het derde kwartaal van 2025). Het IHP heeft een scope van 16 jaar, waarbij voor de eerste vier jaar een uitvoeringsplan wordt gemaakt en een doorkijk wordt geschetst voor de volgende 12 jaar.

Kengetallen

De financiële kengetallen zijn als volgt:

Kengetal	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Netto schuldquote	26,6%	19,6%	19,9%
Netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)	19,0%	13,2%	13,7%
Solvabiliteitsratio	63,1%	66,5%	61,7%
Structurele exploitatieruimte	1,6%	0,2%	4,3%
Grondexploitatie	15,5%	7,3%	14,7%
Belastingcapaciteit	93,7%	100,0%	100,0%

Toelichting kengetallen

1. *Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*
   De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan over de terugbetaling wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de

doorgeleende gelden berekend. Des te lager deze schuldquote is des te meer eigen middelen de gemeente ter beschikking heeft. Bij een waarde onder de 100% is de quote goed te noemen. De VNG kwalificeert een hoogte van 100% als code oranje en spreekt vanaf 130% van code rood.

2. *De solvabiliteitsratio*
   De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het begrotingssaldo. Des te hoger deze ratio is des te meer middelen de gemeente ter beschikking heeft om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt volgens de VNG een percentage van 20%; bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs. De gemeenteraad heeft echter een ondergrens van 30% vastgesteld.

3. *Structurele exploitatieruimte*
   Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht in de exploitatie wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten, uitgedrukt in een percentage. Bij een waarde hoger dan 0% is er structurele exploitatieruimte.

4. *Grondexploitatie*
   Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

5. *Belastingcapaciteit*
   De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Een waarde van 100% geeft aan dat de gemeente qua woonlasten op het landelijk gemiddelde zit. Een belastingcapaciteit van 93,6% betekent dat de gemeente onder het landelijk gemiddelde zit. ,

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie
De uitkomsten van de kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente goed is. De kengetallen voldoen aan de VNG-normen. De rente en aflossingen zijn gedekt in de begroting, de solvabiliteit is ruim voldoende en de financiële weerbaarheid is goed. De gemeente is goed in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De belastingcapaciteit kan indien nodig voor dekking zorgen van extra lasten die voortvloeien uit eventuele tegenvallers.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

De gemeente heeft op haar grondgebied een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, riolering en water, groen, gebouwen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen. Investeren in en onderhouden van deze kapitaalgoederen is belangrijk, omdat ze een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering van de programma's van de begroting. Een aantal van de taken, waarop kapitaalgoederen betrekking hebben, is verplicht. Zo heeft de gemeente een wettelijke plicht rondom riolering en onderhoud van wegen. Ook leggen de kapitaalgoederen een aanzienlijk beslag op het investeringsplan. In februari 2024 is het investeringsplan geactualiseerd en in de raad van juli 2024 vastgesteld. Tevens is in februari 2024 het beheerplan civiele kunstwerken en oevers in de raad vastgesteld.

De paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen bevat het beleid ten aanzien van het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen in de openbare ruimte (wegen, riolering & water, groen en overige), de gemeentelijke gebouwen en de sportparken. De paragraaf sluit af met de tabel financiële lasten onderhoud van de kapitaalgoederen.

De basis van het beleid is onder andere vastgelegd in de nota kapitaalgoederen, beheerkwaliteitsplan (bkp), beheerplan wegen, beheerplan civiele kunstwerken en oevers, Water- en rioleringsplan (WRP), de wijkgroenbeheerplannen, Groenactieplan (GAP) en beheerplan Sportparken.

Wegen

Beleid en beheer

De beleidskaders voor het beheer van wegen is opgenomen in het Beheerplan Wegen en het Beheerkwaliteitsplan. Het Beheerplan Wegen is in 2024 geactualiseerd [link toevoegen naar raadsbesluit 3872] en vastgesteld door de raad in januari 2025. Met deze kaders en met behulp van de tweejaarlijkse weginspecties van het totale areaal wordt het uitvoeringsprogramma wegen opgesteld. Dit uitvoeringsprogramma wordt om de twee jaar bijgesteld en er wordt jaarlijks, bij de voorbereiding van de werken, afgestemd met de lopende projecten zoals bijvoorbeeld het UPR of de werken van de diverse nutsbedrijven. Met het Beheerplan Wegen en het Beheerkwaliteitsplan wordt zorggedragen dat de wegen conform de vastgestelde ambities wordt onderhouden. Ook is gekeken naar het verbeteren van de groeiplaatsen van bomen en het afkoppelen van de waterafvoer vanaf het wegdek zodat regenwater niet meer afgevoerd wordt naar de riolering, maar naar oppervlaktewater of dat deze vertraagd wordt afgevoerd via het maaiveld in de ondergrond.

Kwaliteit

Het streefdoel is om het gehele areaal wegen op het door de raad gewenste ambitieniveau te houden. Bij het actualiseren van het Beheerplan Wegen is gebleken dat er helaas sprake is van achterstallig onderhoud. Om die reden is er een extra voorziening ingesteld specifiek om het achterstallig onderhoud in de komende 5 jaar weg te werken.

Wat hebben we ervoor gedaan?

Naast klein onderhoud is groot onderhoud aan wegen met elementverharding in 2024 uitgevoerd op onder andere de volgende locaties:

- Burg. Den Haan Groenpark
- Burg. Roeringlaan
- Burg. van Duyvendijklaan
- De Zijde
- Dobbelaan
- Heuvelweg

- Kastelenring
- Park Veursehout Oost
- Populierendreef
- Prins Bernhardlaan (L)
- Burg. Sweenslaan
- Populierendreef

Naast klein onderhoud is groot onderhoud aan wegen met asfaltverharding in 2024 uitgevoerd op onder andere op de volgende locaties:

- Brederode
- Corbulopark
- Lijtweg
- Noordelijke Verbindingsweg
- Sint Martinuslaan
- Sportparkweg
- Wilhelminaviaduct

De projecten worden, daar waar mogelijk, integraal voorbereid. Door de aanleg van glasvezelkabels in de gemeente en de weginspecties is de originele planning regelmatig aangepast.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroot 2024	Hoeveelheid jaarstukken 2024
Wegen elementverharding	100 m2	22.723	22.672	22.732
Wegen asfaltverharding	100 m2	7.044	6.879	7.037
Civiele kunstwerken	stuks	280	281	299

Riolering en Water

Kaders en doelen

In het Water- en Rioleringsplan (WRP) 2022-2027 is het beleid, de doelstellingen, het beleidskader en het uitvoeringsprogramma opgenomen voor het riool- en waterbeheer (UPR). De werkzaamheden zijn gericht op beleidsontwikkeling, beleidsrealisatie, financiering en beheer en onderhoud van alle openbare rioleringen, putten, kolken, goten, infiltratievoorzieningen, watergangen en duikers voor zover in beheer bij de gemeente, drainageleidingen en riool-, doorspoel- polder-, tunnel- en rioolgemalen en het drukrioolsysteem.

Kwaliteit

De kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van de volgende 5 kernprestatie-indicatoren uit het WRP.
1. Tevreden gebruikers
2. Realisatie volgens plan
3. Toestand van de infrastructuur is op orde
4. Toelaatbaar omgevingseffect
5. Goed gebruik van de watersystemen

Het streven is dat alle indicatoren op groen staan.

Beheer riolering (begroting 2024)

De jaarlijkse werkzaamheden en projecten die in 2024 zijn uitgevoerd of gestart zijn qua uitvoering, zijn:

- Reinigen en inspecteren van circa 41,5 km lengte aan riolering en drainage met de spuitkopcamera
- Het renoveren van 6 gemalen is de uitvoering in 2024 gestart en deze loopt door in 2025.
- In 3 jaar renoveren van de mechanisch-elektrische installatie van de meeste drukrioleringspompputten rondom Stompwijk. Hiervan is de uitvoering in 2024 gestart.
- Reinigen circa 22.000 kolken en goten.
- Bui van de eeuw: afkoppelen bij kansrijke integrale projecten, zoals herstraten. Bij het herstraten van de Burgemeester van Duyvendijklaan (parkzijde) heeft afkoppeling plaatsgevonden. Ook zijn bij deze straat (maar dan aan de straatzijde) parkeervakken vergroend en infiltratiekolken toegepast
- Bui van de Eeuw: afkoppelen van de voorzijde van woningen in de rioolvervangingsprojecten uit de periode 2015-2019 en dakoppervlak bij bedrijventerrein De Star. De regenpijpen aan de voorzijde van 32 woningen aan de Cremerstraat zijn afgekoppeld. Met betrekking tot bedrijventerrein De Star. In 2024 is eerste inventarisatie gedaan om de huidige hemelwaterafvoeren te onderzoeken. Dit project loopt door in 2025.
- Bui van de eeuw: verwijderen en vergroenen van verhardingen in de openbare ruimte (extra steenbreek). Via het groenactieplan is er verharding verwijderd en extra groen voor in de plaats gekomen.

In integrale projecten volgens het UitvoeringsPlan Rioolvervanging (UPR) wordt een klimaat-robuust stelsel aangelegd van goten, riolen, wadi's en drainage, oppervlaktewater en waterbergingsvoorzieningen. Regenpijpen aan de straatzijde van particuliere daken worden afgekoppeld van de afvalwaterriolering. In het straatprofiel wordt rekening gehouden met een ruimte-reservering voor de energietransitie. Bovengronds wordt waar mogelijk vergroend en een klimaat-adaptieve biodiverse inrichting gerealiseerd.
Onderstaand de lopende projecten:

- Prinsenhof-laag (uitvoering is in 2e helft 2024 gestart en loopt door tot en met 1e helft 2026)
- Ridder Snouckaertlaan (gestart 1e helft 2024 en loopt door tot en met eind 2025)
- Prins Bernardlaan (Voorburg) /Zuidzijde / De Vliegerlaan. Vanwege scope uitbreiding is uitvoering uitgesteld (start uitvoering 2025)
- De voorbereidingen voor Voorburg-Noord Noord zijn in 2024 gestart (verwachte start uitvoering 2027)
- Project voorbereidingen zijn gestart in 2024 voor de Zaagmolenstraat en Parnashofweg (uitvoering in 2e helft 2025)

De UPR-projecten zijn opgenomen in het projectenboek. De planning van de UPR-projecten is geactualiseerd en opgenomen in het Investeringsplan 2025-2029. De huidige planning is niet meer gelijk aan de planning uit het WRP 2022-2027. Meerdere projecten hebben sinds het opstellen van het WRP vertraging opgelopen, waardoor deze later worden afgerond.

Beheer water
In het eerste halfjaar is in diverse parken kroos geruimd om de belevingswaarde van het water goed te houden. Jaarlijks zijn in het najaar de watergangen geschoond om overdadige plantengroei te verwijderen en zijn enkele beschoeiingen vervangen. De baggerinspanning verschilt per jaar en een meerjarenraming is opgenomen in het WRP. De baggerplanning in het winterseizoen 2023-2024 is om praktische redenen verdeeld over de twee kalenderjaren en dit kan leiden tot afwijkingen van de begroting. Hierbij zijn ook bijbehorende duikers gereinigd. Bij het baggerwerk is gewerkt volgens ecologische protocollen Op drietal plekken zijn beschoeiing vervangen. Langs de Veurselaan is een nieuw stuk beschoeiing aangebracht.
Een groot deel van het areaal gemeentelijk water is de afgelopen jaren weer op diepte gebracht wat de doorstroming van het water en de kwaliteit van het water positief beïnvloed.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2024	Hoeveelheid jaarstukken 2024
Watergangen	100 m2	27.800	27.800	27.800
Riool gemengd stelsel	1 km	158	160	155,9
Riool gescheiden stelsel afvalwater	1 km	54	54	54,5
Riool gescheiden stelsel hemelwater	1 km	90	90	90,1
Rioolgemalen (2-pomps)	1 stuks	64	61	48
Drukrioleringsgemalen (1-pomps)	1 stuks	281	278	308
Bergbezinkbassins	1 stuks			4
Overige gemalen (drainage en HWA)	1 stuks			10
Voedingskasten drukriolering	1 stuks			40
Persleidingen	1 km			44,7

In 2024 is het inzicht in arealen op orde gebracht met betere toekenning functie in het rioolsysteem en onderscheid in 1 of 2-pomps gemalen op basis van herstelling en groei. Hierdoor wijken de aantallen in de jaarstukken 2024 bij rioolgemalen en drukrioleringsgemalen af van voorgaande jaren en van de begroting 2024. Daarnaast zijn de kerncijfers aangevuld.

Groen

Kaders en doelen

De beleidskaders voor het groen wordt gevormd door het groenstructuurplan, het GroenActieplan, het beeldkwaliteitsplan, de bomennota en de diverse wijkgroenbeheerplannen.
Het voornaamste doel van de wijkgroenbeheerplannen is het onderzoeken waar de kwaliteit van het groen niet meer aan onze beleids- en beheereisen of aan de wensen van de bewoners voldoet. Conform de wijkatlas hebben we 13 wijken in de gemeente. Hiervoor zijn wijkgroenbeheerplannen opgesteld. Vanaf 2024 worden naast de voorgesteld renovatiemaatregelen uit de bovengenoemde wijkgroenbeheerplannen ook de voorgestelde renovatiemaatregelen uit het GroenActiePlan (GAP) uitgevoerd.

Kwaliteit

De kwaliteit van het onderhoud van het groen is voor de winkelcentra op A-niveau, voor de woonwijken op B-niveau en voor het buitengebied op C-niveau.

Beheer

Naast het dagelijks onderhouden zoals snoeien en maaien, zijn vanuit de wijkgroenbeheerplannen en naast het GroenActiePlan (GAP) in 2024 de volgende groenrenovaties uitgevoerd:

- De Heuvel; gevelbeplanting Duyvendijklaan tegelstrook en nieuwe beplanting
- De Heuvel woonhof meer biodivers inrichting nav bewonersinitiatief
- Burgemeester Banninglaan doorsteken door haag en plantvakvervanging
- De Heuvel ontharding
- Een aantal eerder geplande groenrenovaties zijn doorgeschoven of vervallen (gazonrenovatie) en hiervoor in de plaats hebben er diverse boomvervangingsprojecten in de bestrating plaatsgevonden.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2024	Hoeveelheid jaarrekening 2024

Bomen	1 stuks	38.000	38.000	38.400
Gras	100 m2	16.500	16.500	16.500
Beplanting	100 m2	10.250	10.250	10.250

Gebouwen

Kaders en doelen

Het kapitaalgoed gebouwen wordt onderhouden op basis van de geldende wettelijke verplichtingen en het vastgestelde beleid.

Het onderhoud is vastgelegd in de MeerJaren OnderhoudsPrognose (MJOP). De MJOP is de leidraad voor de uitvoering van het groot onderhoud van de gebouwen. Per locatie en per onderdeel wordt bekeken of groot onderhoud noodzakelijk is. Indien de technische levensduur voldoende is dan wordt het groot onderhoud vooruitgeschoven in tijd. Daarnaast is er sprake van een kortere technische levensduur dan voorzien. Deze werkzaamheden worden dan in de MJOP naar voren geschoven.
De MJOP moet 5-jaarlijks worden geactualiseerd. De controle/actualisatie van de MJOP gebeurt in 2 delen. Het ene deel bevat de installaties van het vastgoed en het andere deel het bouwkundig onderhoud van het vastgoed. De MJOP is behalve de prognose ook de financiële onderbouwing voor de begroting 2025.

Kwaliteit

De kwaliteit voor het (onderhoud) vastgoed wordt vastgesteld door conditiemetingen. De conditiemetingen van de gemeentelijke gebouwen zijn gebaseerd op het in Nederland algemeen erkende normenstelsel de NEN 2767. De meting van de staat van onderhoud conform de NEN 2767 kent een scoreverloop van 1 (zeer goed [splinternieuw]) tot 6 (zeer slecht [krot]).
Een conditiescore van 3 is – naar de maatstaf van de meeste vastgoedportefeuillehouders en gebruikers – voldoende.

Het onderhoudsbeleid voor de gemeentelijk panden is als volgt ingericht:

- Voor de gebouwen voor de huisvesting van de eigen organisatie met een publieke functie en schoolgebouwen wordt conditie 2 aangehouden. Dit houdt in een goede onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.
- Voor de verhuurde panden en de sportgebouwen wordt conditie 2-3 aangehouden. Dat houdt in een goede tot redelijke onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw.

Beheer

Daar waar het technische noodzakelijk was is het onderhoud uitgevoerd volgens de MJOP. Waar de technische noodzaak ontbrak is de vervanging doorgeschoven in de tijd.
Duurzaamheid is een belangrijk onderwerp bij het uit te voeren onderhoud. Om de verduurzaming in kaart te brengen worden adviezen gemaakt door een externe partij. Deze adviezen worden verwerkt in de MJOP zodat de duurzaamheidsmaatregelen op het natuurlijke moment (technische noodzaak) in MJOP zijn opgenomen. De kosten van duurzame vervanging zijn hoger dan de conventionele vervanging. Als het verschil in kosten klein is dan kan dit volgens de MJOP (kosten worden betaald uit de voorzieningen) worden uitgevoerd. Zijn de kostenverschillen groot dan zal er intern gezocht worden naar beschikbare budgetten. Als er intern geen of onvoldoende budget beschikbaar is dan moet er een krediet worden aangevraagd waarbij het gereserveerde bedrag vanuit de voorzieningen vrijvalt naar de algemene middelen en het krediet ingezet wordt voor de duurzame vervanging.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroot 2024	Hoeveelheid jaarstukken 2024

Gemeentelijke gebouwen	1 stuks	82	82	76

De gebouwen Van Santhorststraat 1, Van Santhorststraat 3 en Zustersdijk 18 zijn in 2024 gesloopt en de gebouwen Herenstraat 42 en 44 zijn verkocht in 2024. Eén gebouw stond ten onrechte nog op de lijst.

Sportparken

Kaders en doelen

De gemeente draagt zorg voor goed bespeelbare en gebruiksvriendelijke buitensportaccommodaties. Om dit uit te kunnen voeren is het Beheerplan sportparken opgesteld. Het beheerplan Sportparken is in 2024 geactualiseerd en het college heeft het beheerplan 2024-2028 vastgesteld. Het beheerplan bestaat uit het Dagelijks Onderhoud Plan (DOP) en het Meerjaren Investerings Prognose (MIP). Het beheerplan is ook de financiële onderbouwing voor de begroting 2025. Dit is verwerkt in de kadernota 2025-2028 (IVP).

Overigens is het omboeken van de investeringen sport naar een voorziening sportparken onderzocht. Met het oogpunt op de verlaagde uitkering vanuit het Rijk is het advies om de omzetting van de investeringen sport naar een voorziening sportparken nog niet te doen en dit plan te parkeren.

Kwaliteit

Op het gebied van sportparken en de bijhorende inrichtingselementen worden de volgende kwaliteitsniveaus onderscheiden in goed, voldoende, matig, onvoldoende en slecht. De gemeente hanteert als streefwaarde voor de te leveren kwaliteit op de sportparken minimaal een voldoende.

Beheer

Het onderhoud is uitgevoerd volgens het Beheerplan sportparken Gemeente Leidschendam-Voorburg 2024-2028.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2023	Hoeveelheid begroting 2024	Hoeveelheid jaarstukken 2024
Sportparken	1 stuks	6	6	6

Tabel: kerncijfers

Soort	Eenheid	Areaal per 31-12-2023	Areaal per begroting 2024	Areaal per 31-12-2024
Wegen elementverharding	100 m2	22.723	22.672	22.732
Wegen asfaltverharding	100 m2	7.044	6.879	7.037
Civiele kunstwerken	stuks	280	281	299
Watergangen	100 m2	27.800	27.800	27.800
Riool gemengd stelsel	km	158	160	156
Riool gescheiden stelsel afvalwater	km	54	54	55
Riool gescheiden stelsel hemelwater	km	90	90	90
Rioolgemalen	stuks	64	61	48
Drukrioleringsgemalen	stuks	281	278	308

Bomen	stuks	38.000	38.000	38.400
Gras	100 m2	16.500	16.500	16.500
Beplanting	100 m2	10.250	10.250	10.250
Gemeentelijke gebouwen (in onderhoud)	stuks	80	82	76

Tabel: Financieel overzicht

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting na wijz. 2024	Realisatie 2024
0.3 Beheer overige gebouw en gronden	302	220	220	330
Totaal Bestuur en Ondersteuning	**302**	**220**	**220**	**330**
2.1 Verkeer en vervoer	4.052	3.333	9.225	9.116
2.2 Parkeren (parkeergarages)	53	47	47	48
Totaal Mobiliteit en bereikbaarheid	**4.105**	**3.380**	**9.272**	**9.164**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	8	8	2
Totaal Economie	**0**	**8**	**8**	**2**
4.2 Onderwijshuisvesting	4	6	6	17
Totaal Onderwijs	**4**	**6**	**6**	**17**
5.2 Sportaccommodaties	874	1.314	1.314	2.003
5.3 Cultuurpres.,productie&participatie (gebouwen)	53	54	54	51
5.4 Musea (gebouwen)	65	35	35	88
5.6 Media (gebouwen)	58	19	19	17
5.7 Openbaar groen	3.496	3.350	3.385	3.588
Totaal Sport, cultuur en recreatie	**4.546**	**4.772**	**4.807**	**5.747**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	293	226	226	354
Totaal Sociaal domein	**293**	**226**	**226**	**354**
7.2 Rioleringen	1.151	1.507	1.638	1.324
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	255	217	217	303
Totaal Volksgezondheid en milieu	**1.406**	**1.724**	**1.855**	**1.627**
0.4 Overhead (ambtelijke huisvesting)	998	817	649	860
Totaal Overhead	**998**	**817**	**649**	**860**
Totaal programma's	**11.654**	**11.153**	**17.043**	**18.101**

Bedragen x € 1.000

Tabel: Beheerplannen

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld in	Looptijd	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Integraal beheerplan openbare ruimte (ibor)			Ja	voorbereiding is in 2024 gestart, vaststelling volgt in 2025
Wegen	2025	2025 - 2029	Ja	
Beschoeiingen, duikers en kunstwerken	2024	2024 - 2027	Ja	
Watergangen & Riolering (WRP)	2021	2022 - 2027	Ja	
Wijkgroenbeheerplannen	2013 t/m 2024	2014 - 2033	Ja	*)
Speelvoorzieningen	2016	2016 - 2025	Ja	
Openbare verlichting	2021	2021 - 2025	Ja	
Verkeersregelinstallaties	2016	2016 - 2025	Ja	
Gebouwen	2018	2018 - 2022	Ja	Technische installaties update in 2023. Bouwkundige update 2021
Sportparken	2024	2024 - 2028	Ja	

*) Per wijk zijn er in de periode 2013 t/m 2024 wijkgroenbeheerplannen vastgesteld. Voor de wijk Prinsenhof zijn de acties en wensen via het project Revitalisering Prinsenhof-hoog en het project Uitvoeringsplan Riolering Prinsenhof - laag in beeld zijn gebracht.
Vanaf 2024 worden naast deze voorgestelde renovatiemaatregelen ook de voorgestelde renovatiemaatregelen uit GroenActiePlan (GAP) uitgevoerd.

Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan het financieringsbeleid en de uitvoering ervan in 2024. De Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is de basis voor de financiering en de treasurytaken. In het Treasurystatuut gemeente Leidschendam-Voorburg 2020 zijn nadere regels voor de financieringsfunctie opgenomen. Als leidraad hiervoor is gebruik gemaakt van de Handreiking Treasury van het ministerie van BZK.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:
1. Treasurybeleid
2. Risico-inventarisatie en -kwantificering
3. Financieringspositie
4. Rentelasten en toegerekende rente
5. Opnemen van kortlopende geldleningen
6. Uitzetten van overtollige geldmiddelen.

Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de wet Fido en het Treasurystatuut Gemeente Leidschendam-Voorburg 2020.

Het liquiditeitenbeheer van de gemeente (beheer van betalingen en ontvangsten) is gebaseerd op een prognose voor een periode van twaalf maanden. Met het dagelijks monitoren van de liquiditeitspositie en informatie uit de organisatie wordt de liquiditeitsprognose regelmatig geactualiseerd. Een treasurycommissie onder leiding van de portefeuillehouder financiën neemt besluiten over de mutaties op de leningenportefeuille.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

De risico's voor de gemeente zijn:

1. Renterisico op de vlottende schuld
2. Renterisico op de vaste schuld
3. Kredietrisico verstrekte geldleningen

Ad. 1. Renterisico op de vlottende schuld

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is in de Wet FIDO opgenomen om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. De kasgeldlimiet bepaalt dat de gemeenten hun financieringsbehoefte voor slechts een beperkt bedrag met kortgeld (looptijd ‹ 1 jaar) mogen financieren. De norm is in de wet gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten. Voor het jaar 2024 bedraagt de kasgeldlimiet afgerond € 25 miljoen.
Er zijn in 2024 geen kasgeldleningen aangetrokken omdat binnen de kasgeldlimiet gebleven kon worden. In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de kasgeldlimiet weergegeven.

Kasgeldlimiet	2023	2024
Begrotingstotaal	264	320

Vastgesteld percentage berekening kasgeldlimiet	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	**22,4**	**27,2**

Als er tijdelijk behoefte is aan extra liquiditeiten, dan kan er tot de kasgeldlimiet worden gefinancierd met kort geld (leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar).

In 2024 zijn er geen middelen aangetrokken.

Liquiditeitspositie 2024 (per ultimo)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				
1. in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
2. in bedrag	25.400	25.400	26.400	26.400
Omvang vlottende korte schuld				
3. Opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	0
4. Schuld in rekening courant	0	0	0	0
5. Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
6. Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0
Totaal vlottende korte schuld	**0**	**0**	**0**	**0**
Omvang vlottende middelen				
7. Contante gelden in kas	0	0	0	0
8. Tegoeden in rekening courant	7.862	26.407	30.689	20.714
9. Overige uitstaande gelden < 1 jaar	0	0	0	0
Totaal vlottende middelen	**7.862**	**26.407**	**30.689**	**20.714**
Toets kasgeldlimiet				
10. Totaal netto vlottende schuld	-7.862	-26.407	-30.689	-20.714
11. Toegestane kasgeldlimiet	25.400	25.400	26.400	26.400
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**33.262**	**51.807**	**57.089**	**47.114**

Bedragen x € 1.000

Ad. 2. Renterisico op de vaste schuld

Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. Dit percentage is wettelijk bepaald op 20% en betekent voor onze gemeente een renterisiconorm van afgerond € 64 miljoen.

Renterisico 2024 – 2027	2024	2025	2026	2027
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
2. Aflossingen *)	4.842	11.392	4.943	4.995
3. Renterisico (1+2)	4.842	11.392	4.943	4.995
4. Renterisiconorm	64.000	64.000	64.000	64.000

5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	59.158	52.608	59.057	59.005
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0
Berekening renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal van 2023	320.000			
4b. Percentage ministeriële regeling	20%			
Renterisiconorm (4a x 4b)	64.000			

Bedragen x € 1.000

*) In deze tabel is niet opgenomen de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum.

Toelichting op de tabel:
Het renterisico op renteherzieningen op de vaste schuld staat in alle jaren geraamd op 0. Dit komt doordat de huidige opgenomen leningen de geldgevers geen mogelijkheid bieden tot tussentijdse renteaanpassingen.

De aflossingen genoemd in de tabel zijn de aflossingen zoals opgenomen in het aflossingsschema van de langlopende geldleningen van de huidige leningenportefeuille. Niet opgenomen is de aflossing op de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum. Hier loopt de gemeente geen renterisico.

Uit de tabel blijkt dat de gemeente een beperkt renterisico loopt in het kader van de langlopende financiering en ruim binnen de wettelijke risiconorm blijft.

Ad. 3. Kredietrisico verstrekte geldleningen

Het kredietrisico op verstrekte geldleningen wordt omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. In onderstaande tabel is een overzicht per risicogroep opgenomen.

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	1-1-2024	31-12-2024
1. Hypotheken aan personeel	ja	11	11
2. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	540	540
Totaal			

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. De gemeente verstrekt geen nieuwe hypotheken meer aan personeel.
2. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente geldleningen uit in de sector volkshuisvesting. Er is een klein risico dat de verstrekte geldleningen niet worden terugbetaald. Daarnaast is een bedrag bij het SVN beschikbaar in de vorm van een rekening-courant met de gemeente tot een bedrag van € 3,1 miljoen.

Gezien de hoogte en de samenstelling van de portefeuille verstrekte geldleningen loopt de gemeente een zeer beperkt kredietrisico.

Financieringspositie

Voor de bepaling van de financieringspositie zijn de financieringsbehoefte (geïnvesteerd vermogen in de huidige en nieuwe vaste activa) en de financieringsmiddelen (opgenomen langlopende leningen, reserves en voorzieningen) van belang. Het verloop van de financieringspositie over de jaren 2024 tot en met 2028 is opgenomen in onderstaande tabel.

Financieringspositie	31-12-2023	31-12-2024
Financieringsbehoefte		
Investeringen	246.221	243.499
Financiële vaste activa	19.230	19.110
Grondexploitaties	42.032	42.205
Totaal financieringsbehoefte (1)	**307.483**	**304.814**
Financieringsmiddelen		
Reserves	213.064	211.694
Voorzieningen	14.094	20.163
Waarborgsommen	2	31
Opgenomen langlopende leningen	67.438	62.495
Totaal financieringsmiddelen (2)	**294.598**	**294.383**
Financieringstekort (2-1)	**-12.885**	**-10.430**

Bedragen x € 1.000

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte is uitgegaan van de boekwaarden en de voorgenomen investeringen zoals opgenomen in het meerjareninvesteringsplan 2025-2028 waarbij rekening is gehouden met de kasgeldlimiet voor het aantrekken van kortlopende geldleningen.

Ontwikkeling portefeuille langlopende leningen

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de portefeuille aan langlopende leningen weergegeven.

Portefeuille langlopende geldleningen *)	Realisatie 2023	Realisatie 2024
1. Beginstand per 1 januari	78.830	67.415
2. Nieuwe geldleningen	0	0
3. Reguliere aflossingen	11.415	12.157
4. Vervroegde aflossingen	0	0
5. Eindstand per 31 december	**67.415**	**55.258**

Bedragen x € 1.000

Doordat de komende jaren een aantal grote investeringen worden gedaan in onder andere verduurzaming, de bouw van scholen en bereikbaarheid zullen er op termijn extra financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken.

Rentelasten en toegerekende rente

Renteschema	Primitieve begroting	Gewijzigde begroting	Realisatie

Rentelasten (kort en lang)	1.714	2.049	1.071
Rentebaten (kort en lang)	-33	-533	-801
Rente grondexploitatie (projectfinanciering)	-173	-507	-545
Rente eigen financieringsmiddelen	1.483	2.219	2.219
Totaal rente	**2.991**	**3.227**	**1.945**
Toegerekende rente (met omslagrente)	-3.083	-2.952	-2.925
Renteresultaat (toegerekende rente - totale rente)	**-92**	**275**	**-980**

Bedragen x € 1.000

Aan de grondexploitatie wordt de werkelijke rente van de hiervoor aangetrokken leningen toegerekend. Aan investeringen en taakvelden wordt de rente met behulp van het rente-omslagpercentage toegerekend. Het renteomslagpercentage voor 2024 is berekend op 1,2%, met een realisatie van 0,9% blijft dit binnen de marge van afwijking van maximaal 0,5%.

Over de eigen financieringsmiddelen mag maximaal het gemiddeld rentepercentage op aangetrokken geldleningen (kort- en lang vreemd vermogen) worden berekend. In 2024 is het gemiddelde percentage op aangetrokken korte en lange geldleningen 1,7%.

Opnemen van kortlopende geldleningen

Wanneer de kasgeldlimiet structureel wordt overschreden (tot drie kwartalen achtereen) trekt de gemeente voor de structurele overschrijding langlopende geldleningen aan. In 2024 is dit niet aan de orde geweest.

Uitzetten van overtollige geldmiddelen

De gemeente heeft soms (tijdelijk) overtollige middelen die “uitgezet” moeten worden middels schatkistbankieren. De gemeente beschikt nog (beperkt) over overtollige liquide middelen.

Bedrijfsvoering

Algemeen

Voor een goede dienstverlening aan de inwoners, bedrijven en instellingen is een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering randvoorwaardelijk. Onder bedrijfsvoering worden verstaan de ondersteunende processen die het mogelijk maken de programma's te verwezenlijken.

Organisatieontwikkeling

Een effectieve interne organisatie is een organisatie die zich steeds aanpast aan ontwikkelingen in de omgeving. Organisatieontwikkeling, en daarmee verandering, is daarmee een vast onderdeel van ons werk geworden.

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft eind 2023 een (nieuwe) visie vastgesteld, dit vormt de basis voor de ontwikkeling waar we nu en komende tijd aan werken. De beweging waar we aan werken gaat primair over wendbaarheid, sensitiviteit en resultaatgerichtheid.

Er zijn vier ontwikkelopgaven geformuleerd die invulling geven aan deze ambitie. In het organisatiewerkplan van de directie staan de opdrachten benoemd die we in 2024 uitvoeren om de doelen te bereiken. In onderstaande afbeelding is de organisatieontwikkeling voor 2024 in beeld gebracht.

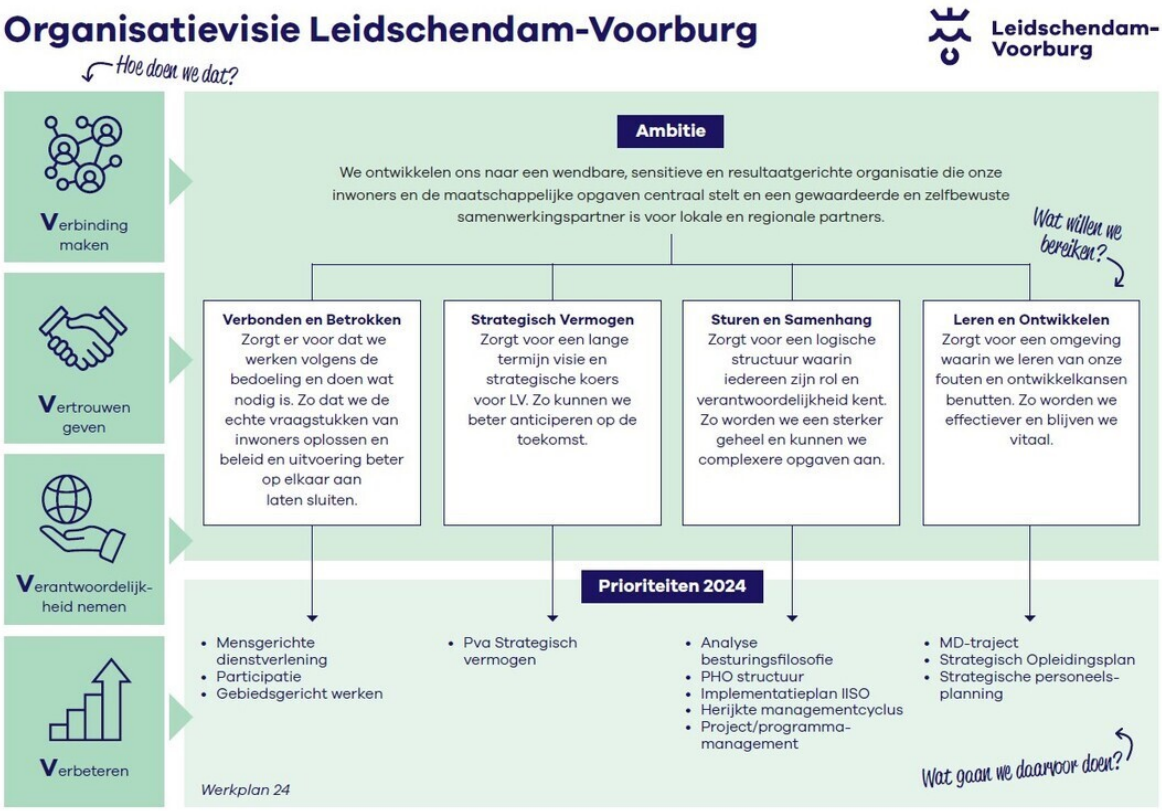

Voor de ontwikkelopgave verbonden en betrokken lag de focus voor 2024 op 'werken volgens de bedoeling'. Geen nieuw thema, wel een thema dat blijvend aandacht verdient en waar we beter in beeld willen krijgen hoe we daar nu uitvoering aan geven en waar we nog stappen op kunnen zetten.

- **Resultaten 2024:**

In 2024 is hier invulling aan gegeven door te werken aan drie opdrachten, mensgerichte dienstverlening, gebiedsgericht werken en het experimenteerprogramma participatie. Deze opdrachten lopen door in 2025. In 2024 zijn dit de belangrijkste resultaten:Voor de opdracht mensgerichte dienstverlening is in 2024 is een dienstverleningsmonitor voor bereikbaarheid en terugbelverzoeken ingericht. Daarnaast is een 0/meting klanttevredenheid uitgevoerd voor WMO en parkeren. Er is een hogere nulmeting bereikt ten opzichte van de 0-meting bij parkeren. Er is een start gemaakt met de opdracht integraal klantbeeld. Dit loopt door in 2025. Voor gebiedsgericht werken is gestart met gebiedsgerichte data-analyses. Voor iedere wijk is een veiligheidsscan uitgevoerd. Verder is gestart met de pilot gebiedstafel. Voor participatie is in 2024 een experimenteerprogramma vastgesteld.

Voor het versterken van het strategisch vermogen lag de focus voor 2024 op het realiseren van een effectief strategennetwerk, zodat we de strategische capaciteit in de organisatie beter aan elkaar verbinden en beter kunnen benutten voor het geheel.

- **Resultaten 2024:**
  In 2024 is het strategennetwerk ingericht. Zij hebben gezamenlijk een plan van aanpak opgesteld voor het verder versterken van het strategisch vermogen. Dit start in 2025.

De ontwikkelopgave sturing en samenhang had in 2024 de focus op het borgen van een logische organisatie. Dat gaat over structuur, sturing en coördinatiemechanismen. In deze opgave werd ook gewerkt aan een stevige basis, zoals het beter op orde brengen van de ICT.

- **Resultaten 2024:**

In 2024 is de interne planning & control (managementcyclus) in de organisatie geprofessionaliseerd. Dit stelt de gemeente beter in staat om te sturen. Daarnaast is een evaluatie gedaan van de overlegstructuur met de portefeuillehouders en zijn verbeteringen doorgevoerd ter bevordering van het bestuurlijk-ambtelijk samenspel. Ook is een herijkt handboek projectmatig en programmatisch werken vastgesteld. In 2025 zal gewerkt worden aan de implementatie van de werkwijze. Voor de structuur van de organisatie is een ontwerpopdracht vastgesteld. Op basis van deze opdracht wordt in de eerste helft van 2025 een organisatie-ontwerp uitgewerkt met als doel om een structuur neer te zetten die ondersteunend is aan de (toekomstige) opgaven van de gemeente. In 2024 is ook een start gemaakt met het vormen van een afdeling Informatiemanagement, ICT Servicemanagement en Onderzoek (IISO) met als doel dat de ICT-functie beter in positie komt op strategisch niveau. De verwachting is dat dit leidt tot meer centrale regie en meer eenduidige dienstverlening aan de interne klant (vakafdelingen) en daarmee indirect ook richting de burger.

De ontwikkelopgave leren en ontwikkelen ondersteunt de hele beweging. Gezien de huidige arbeidsmarkt ligt de focus van deze opgave op strategisch opleiden en strategische personeelsplanning. Vanuit deze opgave is in 2024 ook een Management Development traject gestart voor alle managementlagen, die doorloopt in 2025. Hiermee kan het management de organisatieontwikkeling gezamenlijk vormgeven en de eigen teams hierin begeleiden.

- **Resultaten 2024:**
  Alle afdelingen hebben dit jaar een start gemaakt met strategische personeelsplanning. In de eerste helft van 2025 wordt het daarom mogelijk om een organisatiebreed beeld neer te zetten zodat we kunnen anticiperen op de toekomst.
  Er is een start gemaakt met het MD-traject door middel van een opleiding van het hele management op het gebied van systemisch leidinggeven. Deze insteek is gekozen om de resultaten vanuit de opdracht sturingsfilosofie te versterken. Een structuur is immers pas functioneel als eenieder daarbinnen zijn of haar rol goed in kan nemen.

Ook is een slag gemaakt met het strategisch opleidingsplan door leerdoelen te koppelen aan de thema's uit deze organisatieontwikkeling. Verdere uitwerking volgt in 2025 waarbij wordt gestart met een visie op leren.

De visie van Leidschendam-Voorburg wordt niet in een jaar gerealiseerd. Het vraagt een langere adem en volhardendheid om deze ontwikkeling steeds in samenhang vorm te geven. De opdrachten die uitgevoerd worden in het kader van organisatieontwikkeling zijn daarom veelal grotere opdrachten met een langere doorlooptijd. Dat betekent dat de meeste opdrachten doorlopen in 2025

Leidschendam-Voorburg in Control

De gemeente wil 'in control' zijn om effectief en efficiënt te kunnen functioneren en haar verantwoordelijkheden naar burgers en andere belanghebbenden na te komen. Dit betekent dat de gemeente grip heeft op haar processen, financiën en risico's.
'In control' zijn is dan ook geen eindstaat, maar een continu proces van monitoren, evalueren en bijsturen.

In de begroting 2024 is een aantal concrete acties afgesproken. De volgende resultaten zijn behaald:

Versterken interne sturing
De interne sturing is versterkt door professionalisering van de managementcyclus. Zie ook het onderdeel organisatieontwikkeling.

Artikel 213a onderzoeken
In 2024 zijn 2 van de 3 geplande art.213a onderzoeken uitgevoerd. Hierover zal de raad begin 2025 worden geïnformeerd. Het 3e onderzoek – de effectiviteit van de regionale samenwerking in het sociaal domein – is door gebrek aan capaciteit niet gestart. In 2025 wordt heroverwogen of dit onderzoek alsnog zal plaatsvinden.

Samenwerking nieuwe accountant
De accountant heeft in 2024 op een goede wijze de jaarrekeningcontrole 2023 kunnen uitvoeren. Een aantal verbeterpunten – zowel bij accountant als bij ambtelijke organisatie – zullen in de jaarrekeningcontrole 2024 worden opgepakt om de samenwerking verder te verbeteren.

Rechtmatigheid

Vanaf verslagjaar 2023 moet het college volgens de gewijzigde Gemeentewet en het BBV in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording opnemen. De rechtmatigheidsverantwoording gaat over alle aspecten van financiële rechtmatigheid die geen invloed hebben op de getrouwheid van de jaarrekening. De formele verklaring staat in de jaarrekening, maar de toelichting hoort in de paragraaf Bedrijfsvoering, omdat die over interne beheersing, risicomanagement en controlesystemen gaat. In de paragraaf bedrijfsvoering verklaart het college alle niet-acceptabele afwijking en de (voorgenomen) herstelmaatregelen. Zo krijgt de raad niet alleen een oordeel, maar ook de achtergrondinformatie om zijn controlerende taak goed uit te voeren.

Toelichting begrotingscriterium

Het totaal van de geconstateerde onrechtmatigheden op het begrotingscriterium – zowel de programma's als de kredieten - is € 957.000.

- Programma bestuur en ondersteuning, lasten € 531.000.

Bij het samenstellen van de jaarstukken is duidelijk geworden dat een hogere rekenrente gehanteerd diende te worden voor de voorziening pensioenen wethouders. Het is daarom te laat bekend

geworden om de gemeenteraad nog te informeren. Dit heeft geleid tot een nadeel van € 820.000, en per saldo een overschrijding van het programma van € 531.000.
De voorziening zal voortaan bij de 2e Turap worden herijkt zodat eventuele wijzigingen nog tijdig aan de raad voorgelegd kunnen worden.

- Programma Economie, lasten € 122.000

Er heeft een hogere toerekening van personeelslasten op het programma Economie plaatsgevonden gedurende 2024. Dit heeft te maken met extra inzet die heeft plaatsgevonden vanuit de beleidsafdeling en de toerekening hiervan aan de programma's.
De effecten van dergelijke doorbelastingen wordt pas laat in het jaar in volle omvang zichtbaar. Dan is er nog onvoldoende tijd om dit voor te leggen aan de raad. Omdat het gaat om intern personeel dat met de begroting 2024 door de gemeenteraad is gemandateerd, acht het college het op dit moment niet noodzakelijk extra beheersmaatregelen te treffen.

Toelichting Misbruik & oneigenlijk gebruik criterium (M&O)

Het misbruik van gemeentelijke regelingen wordt door zorgvuldige processen en controles op de naleving van deze processen. Waar misbruik is vastgesteld, is opgetreden. Uit de interne controles zijn geen significante tekortkomingen geconstateerd op de zorgvuldigheid van de processen. Wel is al enige tijd duidelijk dat het Misbruik- en oneigenlijk gebruik beleid (M&O-beleid) sterk verouderd is. In 2023 en 2024 is gewerkt aan een nieuw M&O-beleid waar zowel de effectiviteit als de werkbaarheid beter met elkaar in balans dienen te staan.
In 2025 zal het nieuwe M&O-beleid aan de gemeenteraad worden voorgelegd ter vaststelling en zullen de uitkomsten van frauderisicoanalyses op een aantal processen worden besproken met de commissie Rekening & Audit.

Toelichting voorwaardencriterium

Het totaal van de geconstateerde onrechtmatigheden op het voorwaardencriterium is € 246.000.

- Europees aanbesteden Inergy BV

Het blijkt dat in meerjarig perspectief de diensten boven de Europese aanbestedingsgrens komen.
Door een betere inkoopplanning kan eerder gesignaleerd worden dat bepaalde inkopen Europees aanbesteed dienen te worden. De afdelingen werken samen met de inkoopadviseurs aan een steeds betrouwbaardere planning.

- Europees aanbesteden OGD

Voor het beheer van de servers die de gemeente nog in huis heeft staan, is een beheercontract gesloten zonder looptijd. Er is gekeken naar het maandelijks te betalen bedrag bij het bepalen van het inkoopproces. Echter, bij een contract zonder looptijd dient 48 maal de maandelijkse termijn genomen te worden.
Met de hiervoor genoemde inkoopplanning worden ook steeds betrouwbaarder kleiner inkopen vooraf beoordeeld. Dit gaat gestaag beter.

Informatievoorziening en gegevensbescherming

Informatievoorziening en automatisering

In 2024 is een start gemaakt met het vormen van een afdeling Informatiemanagement, ICT servicemanagement en Onderzoek (IISO) dit met als doel beter in positie te komen op strategisch niveau. De verwachting is dat dit leidt tot meer centrale regie en meer eenduidige dienstverlening aan de interne klant (vakafdelingen) en daarmee indirect ook richting de burger.

Informatiebeveiliging
In 2022 heeft de organisatie haar inzet versterkt op het gebied van gegevensbescherming en informatiebeveiliging. Eind 2024 is een organisatiebreed onderzoek uitgevoerd om de vooruitgang in gegevensbescherming te meten en knelpunten te identificeren. De uitkomsten hiervan worden begin 2025 met de raad gedeeld, waarna afspraken worden gemaakt over de benodigde verbeteracties.

In oktober 2024 is de Europese "Network and Information Security Directive" (NIS2-richtlijn) in werking getreden, die gericht is op de versterking van de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten. Gemeenten, als essentieel verklaard door de rijksoverheid, vallen onder deze richtlijn. Dit betekent dat de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) wordt verzwaard en dat de gemeente aanvullende maatregelen moet nemen om te voldoen aan de nieuwe wet- en regelgeving.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Duurzaam en sociaal inkopen
Het college heeft zich gecommitteerd aan het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven (zie ibabs 3017). Het doel van dit manifest is de inkoopkracht van de gemeente in te zetten om maatschappelijke doelen te bereiken. Dit is vertaald in het gemeentelijk inkoopbeleid: Inkoop- en Contractmanagementbeleid 2024-2027. Het Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen is opgesteld en afgestemd. Besluitvorming wordt in Q1 2025 verwacht.

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid
In de onderstaande tabel worden enkele gegevens over het gemeentelijk personeelsbestand weergegeven en vervolgens toegelicht.

Formatie en bezetting	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024
Formatie (aantal plekken fte's)	653	701	718
Bezetting (aantal bezette fte's)	621	670	722
Bezetting (aantal personen)	682	733	787
Voltijd/ deeltijd	59% / 41%	60% / 40%	61% / 39%
Ziekteverzuim (excl. Zwangerschap)	7,10%	5,40%	5,90%
Meldingsfrequentie	1,21	0,94	0,88
% inhuur	23%	23%	22%
Opleidingskosten - Begroot - Besteed	2,03% van de loonsom €1.026.000 €804.000	1,65% van de loonsom €1.048.000 €947.000	1,63% van de loonsom €1.061.529 €1.084.000
Aantal vacatures	148	151	142

Budget en realisatie	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024
Salarisbudget	52.083	59.045	65.232
Kosten bezetting	48.643	54.445	61.279
Kosten inhuur regulier	7.544	9.356	8.607
Inhuur regulier t.o.v. totale kosten	15,51%	17,18%	14,05%
Resultaat	**-4.104**	**-4.756**	**-4.654**

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht inhuur	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024
Inhuur regulier	7.544	9.356	8.607
Inhuur projectmatig	7.492	7.641	8.744
Totaal inhuur	**15.036**	**16.997**	**17.351**

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht ziekteverzuim	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024
Ziekteverzuim in % (excl. zwangerschap)	7	5,4	6
Meldingsfrequentie	1,21	0,94	0,88
Totaal ziekteverzuim	**8,21**	**6,34**	**6,88**

Toelichting groei formatie en bezetting
In 2024 is het aantal FTE formatie t.o.v. 2023 gestegen met 16 FTE. De bezetting is gegroeid met 53 FTE, dit zijn 54 medewerkers. In 2023 was er sprake van onderbezetting. Dit is in 2024 rechtgetrokken en er was zelfs sprake van overbezetting van 4 FTE (met dekking uit de programma's). Op 1 januari 2025 daalde de bezetting weer net onder formatie. De groei in formatie in 2024 wordt met name veroorzaakt door de nieuwe ICT afdeling en door groei bij de uitvoeringsafdeling voor het sociaal domein (Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg) De uitvoeringsafdeling en de beleidsafdeling zijn het meest gegroeid in bezetting. De reden hiervoor is dat bij de beleidsafdeling er openstaande vacatures zijn vervuld en een deel van de bezetting wordt gedekt uit programma’s. Bij de uitvoeringsafdeling zijn er diverse redenen voor de groei, maar dit is altijd binnen de beschikbare middelen gebleven.

De bezetting gerelateerd aan de omvang van de gemeente van de gemeente Leidschendam-Voorburg was afgelopen jaren nagenoeg gelijk aan de benchmark uit personeelsmonitor van het A&O fonds. Voor 2024 is de benchmark uit de personeelsmonitor nog niet beschikbaar.

Aantal fte gerelateerd aan omvang gemeente

Jaar	Inwoners	Fte	Bezetting per 1.000 inwoners LV	Benchmark
2022	76.659	621,1	8,1	8,2
2023	77.753	669,6	8,6	8,5

Ziekteverzuim
De afgelopen jaren zijn er vele ontwikkelingen geweest zoals corona, opvolgende crises en een krappe arbeidsmarkt, die het verzuim deden stijgen met een hoogtepunt van 7% en een meldingsfrequentie van 1,21 in 2022. Een landelijke trend die ook bij onze gemeente zichtbaar was. In 2023 was het kantelpunt bereikt en daalde het verzuim van 7% naar 5,4%. De veerkracht nam toe en de heftigste effecten van de crises waren achter de rug. Leidinggevenden ondersteund door HR zetten effectief acties in om het verzuim te verlagen. Voor 2024 is volgens de richtlijn van het A&O fonds het streefcijfer 5,8% en een meldingsfrequentie van 0,9 afgesproken. Het verzuimpercentage is net boven het streefcijfer gekomen met 5,9%, de meldingsfrequentie zat eronder met 0,88.

Inhuur
Het percentage inhuur omvat alle kosten die zijn gemaakt voor inhuur ten opzichte van de totale gemeentelijke personeelskosten. Er wordt ingehuurd op regulier werk en op tijdelijke projecten of tijdelijk werk. Externe inhuur wordt als middel ingezet om de toenemende behoefte aan flexibiliteit en wendbaarheid te bereiken. Zeker in drukke tijden, in een krappe arbeidsmarkt en wanneer er niet

direct uitzicht is op personeel is externe inhuur een manier geweest om op korte termijn extra inzet te hebben. Het percentage was in 2022 en 2023 23%. In 2024 is het percentage gedaald naar 22%. In de Cao Gemeente 2024-2025 zijn afspraken gemaakt om de trend van de groeiende externe inhuur om te buigen. Om meer sturing te geven aan inhuur is er in 2024 inhuurbeleid ontwikkeld. In 2025 zal dit geïmplementeerd worden.

Opleidingskosten
Het verschil tussen gebudgetteerde en gerealiseerde opleidingskosten wordt met de jaren steeds kleiner. In 2023 was 90% van het budget besteed. In 2024 is er 2% meer besteed dan begroot. Tussentijds is €180.000 van het opleidingsbudget naar MRO gegaan vanwege on the job begeleiding van minder ervaren nieuwe medewerkers (DT besluit actieplan capaciteits- en vacaturemanagement MRO).

We zien een stijgende lijn in de uitgaven in de afgelopen jaren, de verwachting is dat dit verder toeneemt. Vanwege de krappe arbeidsmarkt wordt opleiden van medewerkers steeds belangrijker bij het aannemen van minder ervaren medewerkers.

Aantal vacatures
Het aantal vacatures is de afgelopen jaren redelijk stabiel. Er is een lichte daling in 2024 zichtbaar. De meeste vacatures worden vervuld. In algemene zin is er met name bij ICT, financiën en in het ruimtelijk domein sprake van krapte. Hier worden maatwerk strategieën toegepast.

Vertragingen door organisatorische omstandigheden

In raadsbrief 3948 Beantwoording Motie 'Grip op knelpunten ambtelijke organisatie' is toegezegd om in de P&C producten samengevat te rapporteren welke eventuele vertragingen van afgesproken werkzaamheden toe te rekenen zijn aan personele en/of organisatorische omstandigheden en welke maatregelen zijn of worden getroffen. Dit hoofdstuk voorziet hierin:

Onderdeel jaarrekening	Vertraging	Reden	Gevolg	Maatregel
Overige onderdelen	Publicatietool Woo-documenten	Vertrekkende medewerker en werving nieuwe medewerker. Nieuwe eisen vanuit regelgeving	Ingebruikname van de publicatietool van eind 2024 naar Q1? 2025	Geen
Overige onderdelen	Aanschaf Information Security Management System	Werving specialistische inhuur duurde langer dan voorzien	ISMS in 2025 implementeren	Geen
Rechtmatigheid	In 2024 zijn 2 van de 3 geplande art.213a onderzoeken uitgevoerd.	Gebrek aan capaciteit bij beleidsafdeling	Het 3e onderzoek – de effectiviteit van de regionale samenwerking in het sociaal domein – is niet uitgevoerd	Er is een beleidsmedewerker aangetrokken die onder andere de opdracht heeft om de regionale samenwerkingsverbanden in kaart te brengen. Dit overzicht is essentieel voor het uitvoeren van het onderzoek. Zodra dit inzicht

				er is zal het college zich opnieuw beraden over scope, aanpak en beoogd resultaat. De raad zal hierover worden geïnformeerd in 2025.

Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Beleidskader

De Gemeente Leidschendam-Voorburg werkt op vele terreinen samen met externe partijen. Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn verbonden partijen een bijzondere groep die extra aandacht verdient vanwege de aanzienlijke bestuurlijke, strategische en financiële belangen voor de gemeente.

De verbonden partijen waar de gemeente mee samenwerkt zijn:

Naam	Inzet bij programma('s)	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Gemeenschappelijke regelingen				
Avalex	Volksgezondheid en milieu	9.843	10.123	10.082
GGD Veilig Thuis Haaglanden	Sociaal domein, Volksgezondheid en milieu	1.512	1.717	1.700
Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	Verkeer en vervoer, Economie	231	231	231
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	Volksgezondheid en milieu	1.119	1.119	1.178
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	Veiligheid	6.644	7.116	7.102
Centrumregeling samenwerking gemalen diensten (NAD)	Volksgezondheid en milieu	604	604	581
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)	Sociaal domein	452	452	446
Rekenkamer WVOLV	Bestuur	85	85	91
Vennootschappen / coöperaties				
NV Bank Nederlandse Gemeente (BNG)	Overige onderdelen (financieel beleid)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Stedin Holding NV	Overige onderdelen (financieel beleid)	N.v.t	N.v.t	N.v.t
Dunea NV	Sport, cultuur en recreatie	N.v.t	N.v.t	N.v.t
VOF Leidschendam Centrum	Bouwen en wonen	N.v.t	N.v.t	N.v.t
Werkbedrijf de Binnenbaan BV	Sociaal domein	3.365	3.693	3.507

Bedragen x € 1.000

Gemeenschappelijke regelingen

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Doelstelling	In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 23 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Een grootstedelijk gebied met een aantrekkelijk landschap en een infrastructureel netwerk dat woonkernen, werklocaties en voorzieningen verbindt. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat - werken de gemeenten in de metropoolregio aan 4 thema's: vernieuwen verbindingen, vernieuwen economie, vernieuwen energie en vernieuwen stad en omgeving.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in de adviescommissie vervoersautoriteit en adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden.
Belang in verbonden partij	3,23%
Overige deelnemers	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	Ontwikkelingen: Op basis van de Strategische Agenda 2023 – 2026 heeft de MRDH 6 opgaven: In 2024 is er één voltooid: het herstel van het openbaar vervoer van Corona; 1. Investeren in bereikbaarheid; 2. Toekomstbestendige economie stimuleren; 3. Actieve en collectieve vormen van mobiliteit stimuleren; 4. Vernieuwen van werklocaties; 5. Versterken van het regionale mobiliteitsnetwerk 6. Herstellen van het ov-systeem (ten aanzien van Corona): voltooid. Daarnaast is de MRDH gestart met het opstellen van een Economische Visie en een Mobiliteitsvisie.
Gemeentelijke bijdrage	230.944

Spiegeling afwegingskader	Vernieuwen economie Het stimuleren van werkgelegenheid en het versterken van de aantrekkingskracht vereist economische en technologische vernieuwing. Daarvoor is intensieve samenwerking nodig tussen overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Zo vernieuwen we de economie. Verbeteren bereikbaarheid Bij een vitale economie moet het economisch hart wel blijven kloppen. Bewoners, bezoekers en zakelijk verkeer moet zich gemakkelijk kunnen verplaatsen. En dat vereist investeringen in openbaar vervoer, fietspaden, autowegen en in innovatieve mobiliteitsdiensten. Vervoersregio (Vervoersautoriteit) MRDH Op 11 november 2014 hebben alle gemeenten ingestemd met de Gemeenschappelijke Regeling MRDH. Na akkoord door de Eerste Kamer met de opheffing van de stadsregio's (17 december 2014), is de MRDH op 19 december 2014 officieel van start gegaan. Het Rijk gaf de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) de status van vervoerregio en daarmee ook wettelijke taken rond verkeer en vervoer. De MRDH is bovendien directe ontvanger van de rijksmiddelen voor regionaal verkeer en vervoer. Om die reden is de MRDH opdrachtgever van het regionale en stedelijke openbaar vervoer in de 21 gemeenten. De MRDH gaat over het toekennen van regionale OV-consessies en het doen van investeringen in de infrastructuur. Gezamenlijk bepalen de 21 gemeenten welke investeringen in bereikbaarheid nodig zijn. In de stedelijke gebieden zetten we vooral in op hoogwaardige OV- en betere fietsverbindingen. En in de minder dichtbevolkte gebieden liggen de oplossingen vooral bij het gebruik van de fiets, de auto én het maatwerkvervoer.

Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	34.516.770
Eigen vermogen 31-12-2024	41.202.899
Vreemd vermogen 1-1-2024	970.266.917
Vreemd vermogen 31-12-2024	1.067.699.387
Resultaat over 2024	831.704

Risico's	Risico’s Risico’s programma Economisch Vestigingsklimaat De risico’s die samenhangen met de taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat kan de MRDH alleen met eigen weerstandscapaciteit afdekken. In een uitgevoerde financiële risicoanalyse (2015) is het risico bepaald van het eventueel wegvallen van een deel van de inwonersbijdragen. Dit risico is met de vaststelling van zogenaamde uittreed regels komen te vervallen. Op 12 juli 2019 stelde het algemeen bestuur de ‘Algemene regels voor uittreding uit de Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014’ vast. Daarin staat opgenomen dat bij uittreding een uittreed som wordt bepaald. Risico’s programma’s Exploitatie- en Infrastructuur verkeer en openbaar vervoer De risico’s die samenhangen met de activiteiten voor verkeer en vervoer worden allereerst opgevangen met een risicobuffer binnen de projecten, waarbij financiële risico’s worden geïdentificeerd, wordt aangehouden. Wanneer deze risicobuffer niet afdoende is, worden de BDU-middelen aangesproken. De taken voor verkeer en vervoer worden in hoge mate (>99%) gefinancierd met rijksmiddelen. Omdat we deze middelen, voor zover ze nog niet zijn besteed, beschouwen als vreemd vermogen, kun je van deze middelen geen risicoreserve opbouwen. Financiering OV-bedrijven De MRDH financiert de investeringen in railvoertuigen en -infrastructuur van de regionale OV-bedrijven. Dat brengt risico’s met zich mee die in een in 2016 uitgevoerd extern onderzoek nader zijn geduid. Daaruit blijkt dat je een reserve moet vormen om de risico’s, die van directe invloed zijn op de economische waarde van het te financieren materieel, naar behoren af te dekken. Ook financiert de MRDH op grond van de verordening Bussenleningen investeringen in bussen. De belangrijkste overweging voor het instellen van deze verordening is het faciliteren van adequate en goedkopere financieringsmogelijkheden voor concessie houdende vervoerbedrijven voor de gewenste transitie naar zero emissie-busvervoer. De ondergrens voor de opbouw van de risicoreserve financieringen bedraagt vanaf 1 januari 2024 (MRDH-begroting 2025) € 10 miljoen berekend op basis van de maandelijks te betalen concessievergoedingen. Uitgaande van een worst case-scenario (faillissement) wordt de kans dat maximaal één maand aan concessievergoeding als verloren moet worden beschouwd, als hoog (90%) ingeschat. De ondergrens van de op te bouwen risicoreserve wordt daarmee bepaald op € 36 miljoen.

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Doelstelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en bedrijven met milieubelastende activiteiten voor zover de provincie niet het bevoegd gezag is) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is ook vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	2%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	De invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 vroeg veel afstemming met de initiatiefnemers. De benodigde onderzoeken voor de vergunningen zijn verplaatst naar de fase voor aanvraag van de vergunning. In de wettelijke termijn voor vergunningverlening is het niet mogelijk de vereiste onderzoeken uit te voeren en het initiatief af te stemmen op de resultaten. Hierdoor verbetert op termijn de samenwerking in dit proces tussen initiatiefnemer en overheid. De afstemming met de ODH tijdens de vergunningsprocedure verloopt via de landelijke samenwerkingsfaciliteit. Dit vroeg nog enige gewenning. Het IBP Versterking VTH (IBT-VTH) werd op 30 september 2024 afgesloten en betreft de landelijke versterking van het stelsel voor Vergunningverlening-Toezicht-Handhaving. Het heeft zes kritische prestatie-indicatoren vastgesteld voor omgevingsdiensten om robuust te zijn. ODH is over het algemeen robuust maar voldoet niet volledig aan alle robuustheidscriteria op het gebied van innovatie en opleiding. De ODH werkt aan een Koersplan met de noodzakelijke ontwikkelingen en gericht is op de toekomst. Er wordt aan gewerkt om de datahuishouding en de informatievoorziening te automatiseren en verbeteren.
Gemeentelijke bijdrage	1.178.000
Spiegeling afwegingskader	De expertise op een aantal vakgebieden kan beter en efficiënter door de ODH worden ingevuld, dan door de eigen organisatie. Het beschermen van de leefomgeving is een kerntaak van de overheid en daardoor is vergunningverlening en handhaving niet uit te besteden aan de markt. Het delen van de kosten van de ODH over de 9 gemeenten en de provincie is efficiënter en effectiever dan dit apart doen. Met de invoering van de Omgevingswet zijn vergunningverlening en handhaving tussen gemeente en ODH in 1 vergunning gecombineerd en moeilijk uit elkaar te houden. Intensieve samenwerking is vereist. Gezien de jaarlijkse omzet en zwaarte van de taken is een eigen rechtspersoon voor de ODH op zijn plaats. Bevoegdheden kunnen alleen aan een overheidsorganisatie die een eigen rechtspersoon is worden overgedragen. Zonder risicodragende deelname is er geen zeggenschap. De GR is door de provincie verplicht gesteld op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	2.653.782
Eigen vermogen 31-12-2024	1.961.928

Vreemd vermogen 1-1-2024	9.640.016
Vreemd vermogen 31-12-2024	9.757.176
Resultaat over 2024	692.303
Risico's	De gemeente en ODH hebben geen directe invloed op het aantal vergunningsaanvragen en verzoeken tot handhaving. Hierdoor kunnen de bijbehorende kosten niet vooraf exact worden vastgesteld en berusten deze op een inschatting.

Avalex

Naam	Avalex
Doelstelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Bestuurlijk belang	In het enkelvoudig bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie is de gemeente vertegenwoordigd door één wethouder.
Belang in verbonden partij	22,8%
Overige deelnemers	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar.
Vestigingsplaats	Rijswijk
Ontwikkelingen	In 2024 is verder gegaan met het uitzetten en uitvoeren van de nieuwe koers van Avalex 2023-2030. De focus ligt op het terugwinnen van zoveel mogelijk grondstoffen uit het afval van de inwoners.
Gemeentelijke bijdrage	10.073.344
Spiegeling afwegingskader	Er zijn geen wijzigingen in het afwegingskader Verbonden Partijen.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	7.651.000
Eigen vermogen 31-12-2024	7.599.000
Vreemd vermogen 1-1-2024	34.917.000
Vreemd vermogen 31-12-2024	31.079.000
Resultaat over 2024	-529.000

Risico's	Avalex streeft ernaar om risico’s zoveel mogelijk te beperken of te optimaliseren. De risico's voor onroerend goed, inventaris en personeel zijn voor het grootste deel ondervangen door het afsluiten van diverse verzekeringen. De algemene reserve wordt in deze context vooral gebruikt als dekking voor niet verzekerbare risico’s om altijd de bedrijfsvoering ongestoord te kunnen voortzetten. Risico’s 1. Onvoldoende mensen beschikbaar met de juiste competenties, doordat Avalex niet als een aantrekkelijke werkgever wordt gezien in een tijd van krapte op de arbeidsmarkt 2. Beperkte kennisborging door veel kwetsbare functies waar maar één persoon de functie uitvoert 3. Deelnemende gemeenten wensen steeds meer maatwerk waardoor efficiëntie verloren gaat en de kosten stijgen 4. UPV leidt tot suboptimale verwerkingsstromen door veel verschillende stromen met lage volumes 5. Onvoldoende erkenning bij politieke opdrachtgevers m.b.t. de duurzaamheidsdoelstellingen en de investeringen die dat vraagt vanuit de gemeente

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag

Ontwikkelingen	De beleidsmatige ontwikkelingen binnen de VRH spelen zich af binnen de kolommen (brandweer, geneeskundige hulpverlening, gemeentelijke crisisbeheersing en in het verlengde daarvan de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing, alsook de gemeenschappelijke meldkamer). Brandweer Twee concrete ontwikkelingen waarmee de brandweer te maken heeft, zijn ‘verdichting’ en ‘energietransitie’. Deze ontwikkelingen zijn opgenomen in het meerjarenbeleidsplan 2020-2025. De verdichting (meer objecten en subjecten binnen een kleiner oppervlak) en energietransitie (bijvoorbeeld toename zonnepanelen en elektrische voertuigen) leiden ertoe dat het bestrijden van incidenten en de gevolgen daarvan “op straat” steeds complexer worden. Crisisbeheersing Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het organiseren en voorbereiden van de gemeentelijke crisisorganisatie, bevolkingszorg en crisiscommunicatie. Het nieuw vastgestelde kader en plan gemeentelijke crisisbeheersing wordt in 2024 geïmplementeerd. Waar nodig en mogelijk worden de verschillende onderdelen de komende jaren doorontwikkeld in lijn met het landelijke programma implementatie ‘uniform kwaliteitsniveau bevolkingszorg’ en het wijzigingstraject van de Wet en het Besluit veiligheidsregio’s. GHOR De GHOR zal in 2024 haar meerjarenbeleidsplan aanpassen voor de nieuwe beleidsperiode 2025-2028. Naar verwachting zal de focus op de thema’s uit eerdere beleidsperiodes niet helemaal komen te verleggen. De implementatie van het nieuwe meerjarenbeleid vindt plaats in 2025, belangrijke thema’s blijven dan nog steeds informatiemanagement, netwerkmanagement en bovenregionale samenwerking. Meldkamer Het Transitieakkoord (TA) ‘Meldkamer van de Toekomst’ uit 2013 is nu in de eindfase beland. De Landelijke Meldkamer Samenwerking (LMS) is in de afronding van de ‘bouwplaats’ periode (2020 – 2024). De Gemeenschappelijke meldkamer Den Haag zal naar verwachting in 2024 worden aangesloten op de landelijke netwerkomgeving van de LMS. Het algemeen bestuur heeft 10 november 2023 het principebesluit genomen de geneeskundige meldkamer over te dragen aan de GGD Haaglanden – Gemeente Den Haag (het publieke lid van de RAV Haaglanden). Ook de overige betrokken partijen (RAVH en College van B&W van Gemeente Den Haag) zijn in principe akkoord met de voorbereiding op de herpositionering. Na ambtelijke afronding van de herpositionering zal een definitief besluit over de herpositionering worden voorgelegd aan de betrokken besturen. Tot aan de formele overdracht blijft de VRH de geneeskundige meldkamertaak uitvoeren.
Gemeentelijke bijdrage	7.101.759
Spiegeling afwegingskader	2026
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	2.224.000

Eigen vermogen 31-12-2024	6.256.000
Vreemd vermogen 1-1-2024	118.103.000
Vreemd vermogen 31-12-2024	126.974.000
Resultaat over 2024	4.641.000
Risico's	Mede door de bevolkingsgroei in de regio, de daarmee samenhangende verdichting en de energietransitie neemt het aantal incidenten toe en wordt het werk “op straat” ook steeds gecompliceerder. De komende periode zal Brandweer Haaglanden daarom moeten gaan verkennen welke veranderingen in het bedrijfsmodel noodzakelijk zijn om aan het zorgniveau te kunnen blijven voldoen. De komende jaren zal de focus op strandveiligheid verder toenemen. De brandweer investeert in het opleiden van eigen personeel voor strandveiligheid, het bewaken en het redden van mens (en dier) uit zee. Financieel De VRH onderkent een aantal niet afgedekte (financiële) risico’s. Incidentele risico’s: - Loopbaanbeleid operationele dienst: Per 1 januari 2006 is de FLO afgeschaft en vervangen door verplicht loopbaanbeleid voor personeel in bezwarende functies. Essentie van het loopbaanbeleid is dat medewerkers twintig jaar werkzaam zijn in een bezwarende functie en daarna overstappen naar een andere functie. Dit betekend investeringen van werkgever en werknemers. - Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra): De Wnra regelt dat ambtenaren zoveel mogelijk dezelfde status krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. In dit kader komen bijvoorbeeld arbeidsovereenkomsten in de plaats van de huidige eenzijdige aanstellingen en zullen er cao’s moeten worden afgesloten in plaats van eenzijdig vastgestelde rechtspositieregelingen. De regeling is voor de brandweer nog niet van kracht. Structurele risico’s: - Niet verzekerbare risico’s: verzekeraars zijn steeds minder bereid om bepaalde risico’s te verzekeren. - Ontwikkelingen vrije instroom vrijwilligers: landelijk is te merken dat het aantal brandweer vrijwilligers afneemt. - Aansprakelijkheid dienstverlening: Als de dienstverlening van de brandweer tekort schiet is dit deels verzekerd, maar niet alles. - Digitale dreiging: rekening houdend met een datalek of hack. - Gemiddeld werkgeversrisico: VRH is eigen risicodrager als het gaat om de WGA (Wet gedeeltelijk Arbeidsongeschikt)

GGD en VT Haaglanden

Naam	GGD en VT Haaglanden
Doelstelling	Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.

Belang in verbonden partij	7% GGD / 5% VT
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	**GGD** In 2024 is er ingezet op het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid. Met de GGD Haaglanden Visie 2030 - GGD Haaglanden en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), maar ook op het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) is gewerkt aan een regionale preventieinfrastructuur en het verkleinen van gezondheidsachterstanden. Regionaal is er gewerkt aan samenwerking op Kansrijke start, Kind naar gezonder gewicht, De gecombineerde leefstijlinterventie voor volwassenen, valpreventie en welzijn op recept. Daarnaast de GGD de wettelijke taken uitgevoerd, zoals infectieziektebestrijding en advisering over een gezonde leefomgeving. **Veilig Thuis** Veilig Thuis ontvangt meldingen en geeft advies over huiselijk geweld en kindermishandeling. Afgelopen jaar heeft Veilig Thuis gewerkt aan het laten afnemen van de wachtlijsten. Daarnaast hebben ze de expertise doorontwikkeld over specifieke onderwerpen: Eer Gerelateerd Geweld (EGG); Licht Verstandelijke Beperking (LVB), complexe scheiding; ouderenmishandeling; seksueel geweld/seksueel misbruik en (ex-partner) stalking. Op 27 juni 2024 is de gewijzigde regeling van de GR GGD-VT Haaglanden door het Algemeen Bestuur vastgesteld conform de nieuwe Wet Gemeenschappelijke regelingen.
Gemeentelijke bijdrage	1.730.000
Spiegeling afwegingskader	Op 27 juni 2024 is de gewijzigde regeling van de GR GGD-VT Haaglanden door het Algemeen Bestuur vastgesteld conform de nieuwe Wet Gemeenschappelijke regelingen.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	2.035.000
Eigen vermogen 31-12-2024	nnb
Vreemd vermogen 1-1-2024	nihil
Vreemd vermogen 31-12-2024	nihil
Resultaat over 2024	568.000
Risico's	De gemeenschappelijke regeling GGD & Veilig Thuis beschikt zelf over een zeer beperkte weerstandscapaciteit waardoor risico’s door de deelnemende gemeenten moeten worden opgevangen. In de risicoparagraaf van de gemeenschappelijke regeling (GR) is een inschatting gemaakt van de financiële risico’s. De verwachting is dat het totale risico maximaal € 1 miljoen bedraagt (aandeel LV is circa € 55.000). Zie ook de paragraaf weerstandsvermogen.

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Doelstelling	Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.
Bestuurlijk belang	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. In 2019 is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd, waarmee de taken en verantwoordelijkheden beter zijn beschreven. Het bestuur bestaat uit drie leden. Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer zijn samen vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Belang in verbonden partij	7%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	
Gemeentelijke bijdrage	280715
Spiegeling afwegingskader	
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	122
Eigen vermogen 31-12-2024	
Vreemd vermogen 1-1-2024	3101
Vreemd vermogen 31-12-2024	
Resultaat over 2024	
Risico's	

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

Naam	Centrumregeling samenwerking gemalendiensten
Doelstelling	De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing
Belang in verbonden partij	33,33%
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp

Ontwikkelingen	In 2023 is de keuze gemaakt om te gaan werken met een organisatiemodel advies-directievoering-toezicht door NAD Gemalenbeheer op de uitbesteding van de onderhoudswerkzaamheden. In 2024 zijn hiermee de eerste ervaringen opgedaan. Het blijkt dat de arbeidsmarkt zo krap is, dat op de openbare inschrijving slechts 1 bedrijf heeft ingeschreven. Dit bedrijf heeft de opdracht dan ook gekregen. De Centrumregeling is de tweede klant van dit bedrijf en het bedrijf moet nog routine opbouwen. Daardoor vraagt de directievoering en toezicht in 2024 veel aandacht.
Gemeentelijke bijdrage	580.701
Spiegeling afwegingskader	Er zijn geen wijzigingen in het afspiegelingskader verbonden partijen. De ontwikkelingen versterken het nut van de GR.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	0
Eigen vermogen 31-12-2024	0
Vreemd vermogen 1-1-2024	0
Vreemd vermogen 31-12-2024	0
Resultaat over 2024	0
Risico's	De centrumregeling maakt deel uit van de ambtelijke organisatie van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. De financiële risico's zijn gelijk als bij uitvoering door de ambtelijke organisatie van Leidschendam-Voorburg.

Rekenkamer WVOLV

Naam	Rekenkamer WVOLV
Doelstelling	Sinds 2005 is het voor elke gemeente verplicht een rekenkamer te hebben ingericht, alleen of gezamenlijk met andere gemeenten. De Rekenkamer is een onafhankelijk orgaan die de gemeenteraden ondersteunt bij hun kaderstellende en controlerende taken. Zij onderzoekt in hoeverre de gemeenten doelmatig, doeltreffend en rechtmatig hebben gehandeld. Onder meer door te bekijken of bepaalde gemeentelijke doelen worden bereikt en tegen welke kosten.De Rekenkamer heeft tot doel: de kaderstellende en controlerende taken van de gemeenteraden versterken; zichtbaar maken aan burgers, ondernemers en organisaties hoe de doelen van de gemeenten Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg bereikt worden.
Bestuurlijk belang	De gemeente is niet bestuurlijk vertegenwoordigd in de rekenkamer. Wel is de raad betrokken omdat de raad twee leden kan aanwijzen voor de Klankbordgroep van de rekenkamer. De Klankbordgroep heeft een adviserende stem.
Belang in verbonden partij	€ 100.000 (bij benadering)
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Oegstgeest, Voorschoten, Wassenaar
Vestigingsplaats	Voorschoten
Ontwikkelingen	De rekenkamer voert jaarlijks twee keer overleg met de gemeenteraad. Daarbij bespreekt men de ontwikkelingen bij de rekenkamer en de stand van zaken rond de onderzoeken. Daarnaast leveren de vier gemeenteraden twee raadsleden voor de klankbordgroep. De klankbordgroep adviseert de rekenkamer maar houdt ook vinger aan de pols.

Gemeentelijke bijdrage	91.105
Spiegeling afwegingskader	Eind 2024 heeft en evaluatie van de rekenkamer plaatsgevonden. Dat gebeurt eens in de vier jaar. waarbij de gemeenteraden de samenwerking tegen het licht houden. Op basis van de evaluatie kunnen de vier gemeenteraden beslissen of de samenwerking nog past en of zij de samenwerking (lees de gemeenschappelijke regeling) moeten aanpassen.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	134.917
Eigen vermogen 31-12-2024	149.247
Vreemd vermogen 1-1-2024	N.v.t.
Vreemd vermogen 31-12-2024	N.v.t.
Resultaat over 2024	14.330
Risico's	De (financiële) risico's van de rekenkamer zijn beperkt. Het ontvangt per inwoner een vast bedrag (met jaarlijkse indexatie, dat wel) en van het beschikbare budget kan het onderzoeken (laten) uitvoeren. De gemeente Voorschoten voert de administratie. De rekenkamer bepaalt overigens autonoom welke onderwerpen het onderzoekt op doelmatigheid en doeltreffendheid.

Vennootschappen en coöperaties

VOF Leidschendam-Centrum

Naam	VOF Leidschendam-Centrum
Doelstelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de VOF.
Belang in verbonden partij	50%
Overige deelnemers	Schouten & De Jong Projectontwikkeling (SdJ) en Bouwfonds Property Development (BPD).
Vestigingsplaats	Leidschendam
Ontwikkelingen	De bouw van de Leytsche Hof is in volle gang en wordt naar verwachting eind 2024/ begin 2025 afgerond. De verwachting is dat de resterende gronden van Rijnlandstraat-noord in 2026 worden geleverd.
Gemeentelijke bijdrage	
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	
Eigen vermogen 31-12-2024	
Vreemd vermogen 1-1-2024	
Vreemd vermogen 31-12-2024	
Resultaat over 2024	

Risico's	Op basis van de afspraken zijn er weinig tot geen risico’s in deze grondexploitatie. Het risico op (de hoogte van) de rente is niet voor de vof, aangezien deze verplichting is overgenomen door SJB.Ook de opbrengsten vormen geen risico voor de grex, omdat de hoogte hiervan en de planning vastgelegd zijn. Dan resteert alleen het risico op de hoogte van de (restant) civieltechnische kosten die nog gemaakt moeten worden. Dat betreft alleen de 3e fase van de Schoorlaan, die nog aanbesteed moet worden. Dit zal in 2025 plaats vinden.

Dunea N.V.

Naam	Dunea N.V.
Doelstelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.
Belang in verbonden partij	5,69%
Overige deelnemers	Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnwoude, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas.
Vestigingsplaats	Zoetermeer

Ontwikkelingen	De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensiveert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2030) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit. Dunea is zich bewust van de versnelde bevolkingsgroei, PFAS problematiek en de daarmee gaande investeringen. Dit wordt op dit moment in kaart gebracht. Voor het financieren van met name de investeringen die worden beschreven in de 3 scenario's van de multi-bronnen strategie is een hoge investering benodigd. Er wordt steeds voldaan aan de minimale solvabiliteitseis van de banken van 30%. Daarnaast kan Dunea met aquathermie uit drinkwater een rol te pakken in de energietransitie. Daarvoor heeft Dunea een dochtervennootschap opgericht zodat Dunea in een later stadium kan beschikken over een vergunde warmtedochter die een rol kan spelen bij projecten op het gebied van aquathermie binnen het leveringsgebied van Dunea. De Drinkwaterwet stelt eisen aan de activiteiten van drinkwaterbedrijven, onder meer gericht op financiën en transparantie. Om de niet drinkwateractiviteiten, zowel vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid als vanuit transparantie, gescheiden te houden van de (wettelijke) drinkwateractiviteiten is het gebruikelijk om voor dergelijke activiteiten een aparte dochteronderneming in te richten.
Gemeentelijke bijdrage	
Spiegeling afwegingskader	2026
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	
Eigen vermogen 31-12-2024	
Vreemd vermogen 1-1-2024	
Vreemd vermogen 31-12-2024	
Resultaat over 2024	
Risico's	De risico's zijn vooralsnog beperkt. De gemeenten zijn aandeelhouder van Dunea en bezitten in totaal 4 miljoen aandelen (verdeeld over de gemeenten op basis van inwoneraantal). Met een aandelenbezit van afgerond 6% en een nominale waarde van € 5,- per aandeel is onze deelname in de NV beperkt tot een bedrag van ca. € 1,2 mln. De solvabiliteit op dit moment ruim voldoende, waarmee Dunea een financieel gezond bedrijf is. De risico's voor Dunea kunnen in de toekomst mede door klimaatsverandering, extra investeringen en extra zuivering in verband met bijvoorbeeld PFAS toenemen.

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Naam	Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.
Doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit voor de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt door middel van een afgevaardigde wethouder vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA).
Belang in verbonden partij	1%
Overige deelnemers	Zoetermeer (98%), Rijswijk (1%) en Leidschendam-Voorburg (1%).
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	
Gemeentelijke bijdrage	
Spiegeling afwegingskader	
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	1.176.000
Eigen vermogen 31-12-2024	1.874.000
Vreemd vermogen 1-1-2024	907.000
Vreemd vermogen 31-12-2024	546.000
Resultaat over 2024	698.000
Risico's	De gemeente loopt geen financieel risico op het Werkbedrijf de Binnenbaan B.V. Het risico op een negatief exploitatieresultaat ligt in het geheel bij de grootaandeelhouder gemeente Zoetermeer.

BNG Bank N.V.

Naam	BNG Bank N.V.
Doelstelling	BNG Bank N.V. (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	0,36%
Overige deelnemers	Gemeenten, provincies en waterschappen.
Vestigingsplaats	Den Haag

Ontwikkelingen	Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille). De BNG richt zich in haar activiteiten steeds meer op duurzaamheid en moet daar aan de toezichthouder ook over rapporten. Dit kan effect hebben op de klanten van de BNG.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0,-
Spiegeling afwegingskader	2026
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	€ 4.600.000.000
Eigen vermogen 31-12-2024	€ 4.700.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2024	€ 107.459.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2024	€ 110.819.000.000
Resultaat over 2024	€ 254.000.000
Risico's	Ratingbureaus Fitch, Moody’s en S&P waarderen BNG Bank op het hoogste ratingniveau. Daarmee behoort BNG Bank tot de veiligste banken ter wereld. De risico's zijn voor de aandeelhouder beperkt. Voor de bank zelf zijn de volgende risico's te noemen: Komst van nieuwe spelers in financiële omgeving, Kosten als gevolg van wet- en regelgeving die de bank of klanten raakt, Overheidsvisie op nutsbanken en Desintermediatie. De bank speelt hier actief op in.

Stedin Holding N.V.

Naam	Stedin Holding N.V.
Doelstelling	Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Stedin Groep N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	3,44% van het aandelenkapitaal
Overige deelnemers	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp zijn de grootste aandeelhouders. De andere aandeelhouders (ook gemeenten) hebben belangen van kleiner dan 1%.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Op dit moment leidt dat in grote delen van het verzorgingsgebied tot netcongestie. Het versterken en uitbreiden van het netwerk vergt zeer grote investeringen.

Gemeentelijke bijdrage	€ 0,-
Spiegeling afwegingskader	2026
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2024	€ 2.589.000.000
Eigen vermogen 31-12-2024	€ 3.221.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2024	€ 4.916.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2024	€ 5.063.000.000
Resultaat over 2024	€ 170.000.000
Risico's	Stedin staat de komende jaren voor grote investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken. Het netwerk staat onder druk. Dit kan tot afschakelen leiden. Het risico is dat inversteren niet op korte termijn tot resultaten leidt en de doelen van energietransitie niet tijdig worden behaald.

Grondbeleid

Algemeen
Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. De lopende grondexploitaties worden toegelicht.

Beleidsmatige verankering
De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid die aansluit op de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de hierin opgenomen Grondexploitatiewet. In essentie gaat de Nota Grondbeleid in op de gemeentelijke rol bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De gemeente voert situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de gemeente de invulling van haar grondbeleid per situatie toesnijdt; maatwerk toepast.
De gemeente heeft in onder andere haar structuurvisie en diverse gebiedsvisies haar ruimtelijke ambities vastgelegd. Deze ambities worden voor een groot deel ingevuld door initiatieven vanuit de markt. In deze situatie is doorgaans sprake van een private grondexploitatie en past de gemeente kostenverhaal toe voor de gemeentelijke inzet.
Voor het overige deel is stimulering of een actievere gemeentelijke inzet nodig. Deze rol kan variëren van het verstrekken van een financiële bijdrage aan een ontwikkeling tot het voeren van volledig actief grondbeleid. Bij volledig actief grondbeleid verwerft de gemeente gronden, en geeft zij bouwkavels uit. Financieel verantwoordt zij dit via een gemeentelijke grondexploitatie, welke door de raad wordt geopend. De gemeentelijke grondexploitatie herzien we periodiek en de raad stelt deze vast. De raad heeft in 2016 de huidige geldende versie van de Nota Grondbeleid vastgesteld. In 2025 actualiseren we de Nota Grondbeleid en sluiten we deze aan op de visie voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van de Omgevingswet.

Naast de Nota Grondbeleid kent de gemeente ook een Nota Grondprijsbeleid. Hierin staat een beschrijving van het beleid met betrekking tot grondprijsbepaling in geval van verkoop van gemeentegrond. De huidige geldende Nota Grondprijsbeleid is in 2022 door de raad vastgesteld. Jaarlijks wordt er een grondprijzenbrief vastgesteld. De meest actuele grondprijsbrief is van 2024.

Grondexploitatie: resultaten, risico's en voorziening lopende grondexploitaties
Er zijn drie (gemeentelijke) grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoelpolder (KPP) en De Star. Daarnaast participeert de gemeente via een VOF in een publiek-private grondexploitatie voor het project Leidschendam Centrum; zie hiervoor de paragraaf Verbonden Partijen.

De gemeente actualiseert grondexploitaties één keer per jaar. Deze zijn opgenomen in een Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG).

Verliesvoorziening van de grondexploitatie
Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie een verliesvoorziening moet worden getroffen. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft deze voorziening op eindwaarde. Hierdoor is de getroffen verliesvoorziening toereikend om het verwachte tekort op de einddatum af te dekken.
Voor de grondexploitatie Vlietvoorde is een verliesvoorziening getroffen.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV stelt regels op voor de inrichting van de gemeentelijke financiën en de verslaglegging hierover. De gemeentelijke grondexploitaties voldoen aan de regelgeving van het BBV.

Vaststelling risicoprofiel

De risico's bij ruimtelijke projecten kunnen substantieel zijn. Het is daarom van groot belang deze te beheersen. Daarom inventariseren we bij de grondexploitaties minimaal 2 maal per jaar de positieve en negatieve risico's. Vervolgens berekenen we per grondexploitatie het risicoprofiel door middel van scenariostudies. Verderop in deze paragraaf is de hoogte van het risicoprofiel per grondexploitatie weergegeven.

Toelichting resultaten grondexploitaties

In deze paragraaf is per lopende grondexploitatie een korte toelichting gegeven. De grondexploitaties van de gemeente zijn uitgebreider toegelicht in het MPG.

Financieel resultaat grondexploitaties, geconsolideerd overzicht
In onderstaande tabel staan per (actieve) grondexploitatie:

- De werkelijke boekwaarde per 1 januari 2024 en per 31 december 2024;
- De gerealiseerde inkomsten en uitgaven in 2024;
- De nog te realiseren inkomsten en uitgaven en het saldo van de nog te realiseren prijsstijgingen en rente (op grond van de 1e herziening 2025);
- Het resultaat op eindwaarde per datum van afsluiting.

	Vlietvoorde		Damcentrum		De Star		Klein Plas-poelpolder		Totaal	
Boekwaarde per 1-1-2024	**43.382**	**N**	**1.558**	**N**	**582**	**N**	**3.933**	**N**	**49.455**	**N**
Gerealiseerde inkomsten in 2024	2.554	V							2.554	V
Gerealiseerde uitgaven in 2024	2.219	N			421	N	749	N	3.389	N
Boekwaarde per 31-12-2024	**43.047**	**N**	**1.558**	**N**	**999**	**N**	**4.681**	**N**	**50.286**	**N**
Nog te realiseren inkomsten (excl. prijsstijgingen en rente)	50.988	V			9.131	V	11.186	V	72.863	V
Nog te realiseren uitgaven (excl. prijsstijgingen en rente)	14.819	N			7.742	N	3.549	N	26.110	N
Saldo te realiseren prijsstijging en rente	996	N			385	N	580	V	803	N
Resultaat op eindwaarde per datum afsluiting	**7.874**	**N**	**0**		**14**	**V**	**3.536**	**V**	**4.337**	**N**

Bedragen x € 1.000

1. Vlietvoorde

Algemeen

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft samen met de provincie Zuid-Holland, het Rijk en buurgemeente Voorschoten de ambitie om het karakteristieke landschap tussen beide gemeenten te behouden en te versterken. Dit gebied noemt men de 'Duivenvoordecorridor'. De grondexploitatie, behorende bij de ontwikkeling van dit gebied, heeft de naam 'Vlietvoorde' gekregen.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft in 2016 de locatie De Bosrand verkocht aan Blauwhoed, ten behoeve van groenontwikkeling en woningbouw binnen de kaders van de Ruimtelijk uitnodiging. De nieuwbouw is opgeleverd aan de bewoners en in 2023 is de openbare ruimte aan de gemeente geleverd.

Voor de plandelen Vlietvoorde Noord, Oost en Zuid zijn de verkoopprocedures afgerond. De gemeente heeft in september 2018 de overeenkomst voor Vlietvoorde Noord, Oost en Zuid met Vlietvoorde BV ondertekend. Het team bestaat uit BPD met als ontwerpteam Stijlgroep landschap en stedelijke ruimte en de architecten van de woningen. Het bestemmingsplan voor deze deelgebieden is in 2021 vastgesteld. Ook voor Vlietvoorde West is de verkoopprocedure afgerond. Het deelgebied is verkocht aan Blauwhoed. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk.

De gemeente heeft met Veurse Horsten een overeenkomst gesloten voor de deelgebieden Schakelstuk/GAMMA en Noorthey (gedeeltelijk). De bestemmingsplannen Vlietvoorde Weide (Schakelstuk en GAMMA) en Noorthey zijn vastgesteld. Op Noorthey is ingezet op een kwalitatieve ontwikkeling van woningbouw passend bij de landschappelijke kenmerken van het voormalige landgoed een Carré en zes vrijstaande woningen. Voor het deel Schakelstuk is sprake van een integrale ontwikkeling van het gemeentelijk Schakelstuk met de GAMMA-locatie.
Voor het resterende deel van Noorthey) wordt de verkoop voorbereid, hetzij in één keer aan een ontwikkelaar, hetzij in percelen aan particulieren.

De gemeente oriënteert zich nader op de aansluitingen van het plangebied op de Veursestraatweg en de daarbij behorende kruising en aanpassing van het doorgaande wegprofiel.

Resultaat Grondexploitatie (1e herziening 2025)
Het resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de 1e herziening 2025 circa € 7,87 miljoen nadelig op eindwaarde (per 31-12-2028). Een verliesvoorziening is getroffen van € 7,87 miljoen.

Het resultaat van de grondexploitatie blijft altijd sterk afhankelijk van de marktsituatie. De kosten(stijgingen) en opbrengsten betreffen prognoses die niet met zekerheid zijn vast te stellen.
Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd om het risicoprofiel te bepalen. Het risicoprofiel is bepaald door middel van scenarioanalyses en berekend op circa € 1,65 miljoen.

2. Leidschendam-Centrum

Algemeen
Voor het project Leidschendam-centrum is een VOF opgericht, waarin de gemeente een aandeel van 50% heeft (zie ook paragraaf ‘verbonden partijen’).

De Ontwikkelingscombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit Schouten & De Jong Projectontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V. (hierna SJB) heeft eveneens een aandeel van 50%. In financiële zin heeft de gemeentelijke deelname tot gevolg dat de gemeente voor 50% deelt in het exploitatieresultaat van de VOF.

Op basis van aanvullende afspraken uit 2013 en 2016 is afgesproken dat de rentelasten voor rekening komen van SJB. Er resteert nog 1 gronduitgifte voor het bouwplan Rijnlandstraat-noord, die naar verwachting in 2026 zal plaatsvinden. Zowel de opbrengsten als de hoogte van de rente vormen hiermee geen risico meer voor de grondexploitatie van de VOF. Wel is er nog een (beperkt) risico op de hoogte van de (restant) kosten voor civieltechnische werkzaamheden.

Financiële afwikkeling tussen gemeente en VOF In opdracht van de VOF heeft de gemeente gronden verworven in het gebied of had de gemeente gronden reeds in bezit. Daarnaast draagt de VOF in opdracht van de gemeente zorg voor het woon- en bouwrijp maken van deze gronden. De boekwaarden van deze gronden, inclusief de bijkomende kosten, staan daarom op de balans van de gemeente. Hier tegenover staat een schuld van de gemeente aan de VOF in de vorm van een door de VOF aan de gemeente verstrekte renteloze geldlening.

De gemeente verkoopt in delen de gronden aan de VOF. De opbrengsten uit deze verkopen worden gebruikt om de lening af te lossen. Aan het einde van het project is de lening geheel afgelost met de verkoopopbrengsten. Op dit moment sluit de grondexploitatie van de VOF met een voordeel. Als aangegeven moet er nog maar 1 grondlevering plaatsvinden.

3. Klein Plaspoelpolder

Algemeen

Klein Plaspoelpolder verandert de komende jaren van een gebied met grote kantoren en bedrijven naar een groene, duurzame omgeving waar bewoners straks prettig kunnen wonen en werken. Een groene, aaneengesloten openbare ruimte vormt de basis van de gebiedsontwikkeling.

In dit parkachtige gebied liggen 5 bouwlocaties waar de komende jaren woningen worden gebouwd:

- Deellocatie 1A/B (Voorburgs Kwartier) (gerealiseerd)
- Deellocatie 2 (Total tankstation)
- Deellocatie 3A/B (Damsigt en voormalige gemeentewerf)
- Deellocatie 4 (Voormalig Mebin)
- Triadome locatie

De uitgangspunten voor de herontwikkeling zijn samen met de bewoners opgesteld en vastgelegd in de ontwikkelvisie en de spelregelkaarten.
De deellocaties 2, 3B en 4 zijn eigendom van de gemeente. Hier speelt grondverkoop. Naast grondverkoop is er sprake van kostenverhaal op de locaties waar facilitair grondbeleid van toepassing is; deellocaties 1A/B, 3A en Triadome.

Ontwikkelingen

Deellocatie 2: Het benzinestation is gesloopt. Op deze locatie is ruimte voor sociale huurappartementen. Momenteel wordt samen met een aantal huisartsen onderzocht of er in de plint een gezondheidscentrum gerealiseerd kan worden.

Deellocatie 3a: Het Damsigt kantoor is gesloopt. De 295 huurappartementen, verdeeld over 6 bouwblokken, zijn in aanbouw.

Deellocatie 3b: Momenteel wordt samen met het schoolbestuur van De Zonnewijzer onderzocht of hier een dependance kan komen.

Triadome locatie: De bouw van 123 appartementen, waaronder 37 sociale huurappartementen is gestart.

Voor de locaties in eigendom van de gemeente (2, 3b en 4) wordt de verkoop voorbereid. De voorbereiding van de verkoop is gepauzeerd totdat duidelijk is of er rekening moet worden gehouden met een school.

Grondexploitatie (1e herziening 2025)

De grondexploitatie (grondverkoop en kostenverhaal) geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2029) van circa € 2,1 miljoen. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 2,4 miljoen.
De grondexploitatie zonder het kostenverhaal (alleen grondverkoop) geeft een voordeel van € 3,5 miljoen op de einddatum (31 december 2029).

4. De Star

Algemeen

Dit project betreft de ontwikkeling van de locatie De Star te Leidschendam. In totaal worden ongeveer 108 sociale woningen en ongeveer 65 vrije sector woningen gerealiseerd.

Ontwikkelingen
De gemeente is nog in gesprek met WDevelop over een bouwclaimovereenkomst en met Vidomes over een koop- realisatie overeenkomst.

De gemeente maakt de grond bouwrijp voor de herontwikkeling. Onderdeel van het bouwrijp maken is het voorbelasten van de grond. Uit de uitgevoerde sonderingen blijkt dat de grond onvoldoende draagkracht heeft. De grond moet 18 maanden worden voorbelast. Dit is langer dan gemiddeld. Daarom start de gemeente binnenkort al met het aanbrengen van de voorbelasting.

Het nieuwbouwplan leidt tot meer verkeer in de omgeving van De Star. Onderzocht is of dit extra verkeer tot opstoppingen of vertraging gaat leiden op de omliggende wegen. Dit is niet het geval.

Grondexploitatie (1e herziening 2025)
De grondexploitatie geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2027) van circa € 1.000. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 0,55 miljoen.

Winstneming
De commissie BBV heeft in 2016 regels aangegeven voor tussentijdse winstneming. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat.
Als binnen de grondexploitatie opbrengsten worden gerealiseerd moet per jaar gekeken worden of er een (tussentijdse) winstneming van toepassing is. Voor Klein Plaspoelpolder en de Star wordt tussentijdse winstneming in 2026 verwacht. De huidige resultaten van de grondexploitaties in het MPG geven op dit moment geen aanleiding voor tussentijdse winstneming.

Vennootschapsbelasting
Op 1 januari 2016 is de invoering van de vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheden ingevoerd. De gemeente moet beoordelen of zij met de uitoefening van haar activiteit(en) in fiscale zin een onderneming drijft. De activiteiten vanuit het grondbeleid en de grondexploitaties kunnen hiervoor in aanmerking komen. Om dit te bepalen wordt conform de Handreiking Vennootschapsbelasting en het gemeentelijk grondbedrijf uit 2015 van de Samenwerking Vennootschapsbelasting Lagere Overheden (SVLO) een Quickscan opgesteld. In de Quickscan wordt het totale MPG bekeken. Hoewel de resultaten op eindwaarde van de grondexploitaties nadelig zijn komt uit de Quickscan een positief resultaat voor het MPG. Dit zou een fiscale ondernemingsactiviteit kunnen betekenen. In de Quickscan wordt echter de rente geëlimineerd. Deze heeft grote invloed op het resultaat van de grondexploitaties. Als volgens de handreiking een Post Quickscan wordt uitgevoerd blijkt dat er geen sprake is van een fiscale ondernemingsactiviteit en dus ook geen belastingplicht.

Nieuwe grondexploitaties
In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van de BBV-regels en een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of er een grondexploitatie geopend wordt.

Warme gronden

De categorie ‘Warme gronden’ betreft grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente. Op dit moment zijn er geen gronden opgenomen in deze categorie.

Duurzaamheid

Algemeen

Wat wilden we bereiken

Op 30 mei 2023 is het nieuwe uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2023-2026 door de raad vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma bestaat uit 6 thema's:

- participatie, samenleving en educatie
- energie
- klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteit
- circulariteit
- lucht en waterkwaliteit
- duurzame gemeentelijke organisatie.

De plannen voor 2024 waren:

- Uitvoering geven aan het Groenactieplan, zodat we beter bestand zijn tegen klimaatverandering en we de biodiversiteit herstellen.
- Het groenbeheerplan Prinsenhof vaststellen.
- Vaststellen Regionale Energie Strategie 2.0.
- De tussenevaluatie van de Lokale Energie Strategie en Transitievisie Warmte op effectiviteit en doelbereik.
- Verder werken aan de energietransitie, onder andere door projecten uit de nationale isolatieaanpak, subsidies isolatie en groendak, inkoopacties en de wijkaanpak in de transitiewijken de Heuvel/Amstelwijk en Leidschendam Zuid.
- Het starten van een pilot zonne-energie op parkeerplaatsen indien een geschikte locatie gevonden wordt en partijen willen deelnemen.
- Het vaststellen van het wijkuitvoeringsplan voor de eerste transitiewijk de Heuvel-Amstelwijk.
- Het circulariteitsbeleid van de gemeente LV vaststellen, zodat we concreet aan de slag kunnen met het verminderen van het grondstoffengebruik. Tevens het vaststellen van een nieuw afvalbeleid, waarbij een betere afvalscheiding en recycling het uitgangspunt is.
- Inzicht in circulariteit en de CO2-uitstoot van de gemeentelijke organisatie. Tevens het ontwikkelen we een afwegingskader, zodat duurzaamheid een integraal onderdeel van besluitvorming wordt. Starten met bewustwordingsactiviteiten voor medewerkers.

Wat hebben we bereikt

Activiteiten	Acties
Groenbeheerplan Prinsenhof vastgesteld	In de Prinsenhof moet het riool worden vervangen. Dit rioleringsproject vergt zorgvuldige en eenduidige communicatie met de bewoners. Daarom is besloten om prioriteit te geven aan het rioleringsproject en het groenbeheerplan niet op te stellen.
RES (Regionale Energie Strategie)	Binnen de RES samenwerking is in 2024 gestart met het opstellen van een plan-Milieueffectrapportage (plan-MER) waarbij de milieueffecten van potentiële inpassing van zonne- en windenergie binnen de RES 1.0 zoeklocaties worden onderzocht. Op het gebied van de warmtetransitie is het warmtecluster Haaglanden opgezet, waarbinnen de gemeente LV actief samenwerkt met omliggende gemeentes. Daarnaast is eind 2024 als regio een warmtebod van 330.000 collectieve aansluitingen op warmtenetten in 2035 overhandigd aan het Ministerie van Klimaat en Groene Groei.
Evaluatie LES & TVW	De evaluatie van de Lokale Energiestrategie en de evaluatie

	van de Transitievisie Warmte is 2024 gestart. De eerste cijfers over energiebesparing en opwek zijn bemoedigend. Eind 2024 is 13% van de totale energieopgave bespaard ten opzichte van het peiljaar 2015. Alhoewel er mogelijk enig coronaeffect in de cijfers zit, is dit een behoorlijk deel van de realisatie richting het doel van 28% voor 2050. De uitkomsten van de evaluatie zijn input voor het nieuw op te stellen Warmteprogramma.
Pilot zonne-energie op parkeerplaatsen	Binnen de gemeente is in 2024 gestart met de pilot 'Zon op parkeerplaatsen' om de mogelijkheden voor duurzame opwek met zonnepanelen op parkeerterreinen te verkennen. In deze eerste fase is onderzoek gedaan naar de lokale wet- en regelgeving en het minimale benodigde oppervlak voor een rendabel volume. Op basis hiervan zijn negen potentiële locaties in beeld gebracht waar naar verwachting de komende jaren geen ruimtelijke ontwikkelingen gepland staan. In 2025 volgt verder uitwerking, waarbij onder andere de opties voor subsidies, ontwerp, technische haalbaarheid, aanbesteding en lokaal eigendom worden onderzocht.
Wijkuitvoeringsplan gereed voor de eerste transitiewijk, de Heuvel-/Amstelwijk	In 2024 is het wijkuitvoeringsplan opgesteld voor de Heuvel-/Amstelwijk. Dit document beschrijft hoe de wijk aardgasvrij kan worden gemaakt, in samenwerking met bewoners en andere betrokken partijen. Het beschrijft ook dat een warmtenet met aquathermie de meest geschikte en betaalbare oplossing is voor deze wijk, Het plan benadrukt keuzevrijheid voor gebouweigenaren, betaalbaarheid, betrouwbaarheid en comfort als essentiële voorwaarden voor de gekozen oplossingen.
Inzicht in circulariteit gemeentelijke organisatie	Door een onderzoek van een extern adviesbureau is in 2024 inzicht verkregen van het gebruik van grondstoffen in onze organisatie. Deze nulmeting is de basis voor de in te voeren maatregelen.
Vaststellen circulair beleid	Het adviesbureau heeft in 2024 ook een uitgebreide nulmeting uitgevoerd van het grondstoffengebruik binnen onze gemeentegrenzen. Op basis van deze nulmeting worden prioriteiten en doelstellingen in 2025 bepaald voor circulariteit binnen de gemeentelijke organisatie én binnen de gemeentegrenzen.
Vaststelling nieuw afvalbeleid	Inwoners zijn geïnformeerd over het belang van een goede afvalscheiding. Er zijn in 2024 voorstellen gedaan om het afvalbeleid te optimaliseren. Dit is begin 2025 met de raad gedeeld en wordt verder opgepakt. In Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu staat een nadere toelichting.
Inzicht in CO2-uitstoot gemeentelijke organisatie	In het najaar van 2024 is de nulmeting van de CO2-uitstoot van de gemeentelijke organisatie van 2023 uitgevoerd. We hebben gekozen voor de CO2-prestatieladder. Door deze nulmeting hebben we inzicht in de directe en indirecte emissies van onze organisatie. Begin 2025 volgt de meting over het jaar 2024. Op basis van de informatie van de afgelopen 2 jaar stellen we een reductieplan op en gaan we aan de slag met het verminderen van de CO2-uitstoot van onze organisatie.

Vastgesteld afwegingskader duurzaamheidsaspecten	Duurzaamheid wordt in toenemende mate in de besluitvorming meegewogen. Voorbeelden zijn het herijkte beleid Maatschappelijk en Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) en duurzaamheid is onderdeel van de afwegingscriteria van nieuwe initiatieven. Op basis van het reductieplan CO2-uitstoot en de doelstellingen op het gebied van circulariteit wordt in 2025 een afwegingskader duurzaamheid ontwikkeld.
Start bewustwordingsactiviteiten medewerkers LV	In 2024 is een interne adviseur duurzaamheid gestart. Medewerkers worden geïnformeerd en betrokken bij het maken van duurzame keuzes in de organisatie. Er is een communicatieplan gemaakt voor het betrekken van de medewerkers bij verduurzaming.

De monitor duurzaamheid wordt ontwikkeld en het college is in gesprek met initiatiefnemers windenergie.

Wat gaan we ervoor doen?

Onderstaand een overzicht van de in het uitvoeringsprogramma duurzaamheid genoemde mijlpalen 2024.

Activiteiten	Acties
Groenbeheerplan Prinsenhof vastgesteld	Op basis van de opgedane ervaringen en het nieuwe participatiebeleid wordt bepaald op welke wijze inwoners betrokken worden bij het opstellen van het groenbeheerplan. Hierin staat waar groen vervangen of aangepast moet worden wanneer het versleten is of de functie van het groen dan wel de eisen waaraan het moet voldoen, veranderd zijn. Deze gegevens komen van de wijkploeg die het onderhoud verricht, maar ook van inwoners.
RES (Regionale Energie Strategie)	Begin 2023 heeft de RES regio besloten de RES 2.0 tot nader order uit te stellen. Het bereiken van de doelstellingen van de RES 1.0 geldt onverminderd. Als wordt besloten om een RES 2.0 te maken, zullen we hier als gemeente LV aan bijdragen.
Evaluatie LES & TVW	De evaluatie van de Lokale Energiestrategie en de evaluatie van de Transitievisie Warmte vindt in 2024 plaats. We stellen bij de evaluatie vast of de (tussen)doelen zijn behaald en de activiteiten volgens planning verlopen.
Pilot zonne-energie op parkeerplaatsen	Er wordt in 2024/ 2025 gewerkt aan een pilotproject voor zonne-energie op parkeerplaatsen. Er wordt een geschikte locatie gezocht en partijen die hierin willen investeren.
Wijkuitvoeringsplan gereed voor de eerste transitiewijk, de Heuvel-/Amstelwijk	Dit wijkuitvoeringsplan wordt samen met de belanghebbenden opgesteld, zodat duidelijk is welke stappen nodig zijn om tot een duurzame warmtebron te komen.
Inzicht in circulariteit gemeentelijke organisatie	Er wordt in 2023/ 2024 een nulmeting van het gebruik van primaire grondstoffen in de gemeentelijke organisatie uitgevoerd.
Vaststellen circulair beleid	Op basis van een onderzoek naar mogelijkheden van het verminderen van primaire grondstoffen in de gemeente LV, wordt in het beleid bepaald welke concrete projecten er uitgevoerd kunnen worden die bijdragen aan een verminderd verbruik van grondstoffen, een zo lang mogelijk gebruik van producten, reparatie van producten

	en tot hergebruik van producten en onderdelen. Hierbij is ook aangegeven welke middelen nodig zijn.
Vaststelling nieuw afvalbeleid	Inwoners worden geïnformeerd over het belang van een goede afvalscheiding en inwoners kunnen meedenken over een nieuw afvalbeleid. De gemeenteraad stelt het nieuwe beleid vast waarbij een afweging wordt gemaakt op basis van onder andere de kosten van afvalscheiding, het serviceniveau en de milieueffecten.
Inzicht in CO2-uitstoot gemeentelijke organisatie	Er wordt in 2023/ 2024 een nulmeting CO2-uitstoot van de gemeentelijke organisatie uitgevoerd.
Vastgesteld afwegingskader duurzaamheidsaspecten	Er wordt een afwegingskader ontwikkeld voor integratie van duurzaamheidsaspecten in investeringen, bedrijfsvoering en projecten
Start bewustwordingsactiviteiten medewerkers LV	Medewerkers worden geïnformeerd en bewustgemaakt over het belang van duurzaamheid in de organisatie en de doelen.

Naast bovengenoemde activiteiten wordt ook opvolging gegeven aan de aan de raad gedane toezeggingen, het aangenomen initiatiefvoorstel monitor duurzaamheid en de motie windenergie.

Wat hebben we daarvoor gedaan

De uitvoering vindt plaats op de 6 thema's van het uitvoeringsprogramma.

Participatie, samenleving en educatie
Participatie is enorm belangrijk, omdat we verduurzaming alleen samen kunnen realiseren. In 2024 hebben we de samenwerking met inwoners en andere belanghebbenden daarom verstevigd en verbreed. Zo is de samenwerking met bijvoorbeeld Duurzaam LV, Energy Common LV, Zon op LV en wijkvereniging Oud Voorburg geïntensiveerd. In een aantal buurten zijn inwoners zelf aan de slag gegaan met begeleiding van Buurkracht. Met de komst van een 2e klimaatburgemeester in 2024 hebben zich ook junior klimaatburgemeesters bij de gemeente gemeld. Deze kinderen van verschillende basisscholen zetten zich met veel energie en goede ideeën in voor een schonere en duurzame gemeente.

In 2024 is gewerkt aan het opstellen van een Lokaal Klimaatakkoord met inwoners, ondernemers, instellingen, verenigingen en andere partijen om met elkaar nog meer impact te maken. In 2023 was al een basis voor het Lokaal Klimaatakkoord gelegd met de Green Challenge van Stichting Duurzaam LV. Dit is een plan met duurzame initiatieven van inwoners. Zo zijn in 2024 kroostegels met bloemzaden uitgeprobeerd en is er een inspirerende duurzame 52 weken challenge gestart. In 2024 is samen met onder andere Stichting Duurzaam LV, Energy Common LV en de klimaatburgemeesters bepaald hoe het klimaatakkoord vorm gaat krijgen en wat de ambities zijn. Er zijn gesprekken met diverse organisaties en bedrijven gevoerd en er zijn klimaatdeals voorbereid.

In de 2 wijken waar stappen worden gezet naar een aardgasvrije warmteoplossing, trekken we samen met inwoners en organisaties op. We ondersteunen inwoners en VvE's met energieadviezen en met subsidies voor isolatiemaatregelen. Er zijn zelfs kierenjagers ingezet die rook in woningen blazen zodat te zien is waar de tochtgaten zitten.

In 2024 is een manifest door gemeente en ketenpartners ondertekend. Deze is gericht op het versterken van natuur- en milieu educatie en educatieve natuurbelevenissen voor kinderen en ouders.

Energie
In 2024 is de capaciteit voor de energie- en warmtetransitie uitgebreid. Dit was mogelijk door de verkregen Rijksmiddelen. De aanpak is daardoor in 2024 versneld, geïntensiveerd en verbreed.

Op het gebied van verduurzaming van de gebouwde omgeving zijn goede resultaten geboekt. Het subsidieplafond voor de stimuleringsregeling Groen dak en Isolatie is in 2024 verhoogd. Er was in 2024 wederom veel belangstelling voor isolatie en beperkte subsidieaanvragen voor groene daken. Het college heeft in december 2024 besloten om de rentekorting voor woningeigenaren die een energiebespaarlening aanvragen bij het Warmtefonds te verhogen. Daarnaast is besloten om naast particuliere woningeigenaren ook VvE's een rentekorting aan te bieden. Op deze manier worden inwoners en VvE's die over minder middelen beschikken, extra geholpen bij een investering in duurzame maatregelen.

Bij honderden huishoudens hebben energieklushulpen energieadviezen gegeven en hebben ze energiebesparende maatregelen aangebracht in het kader van de aanpak van energiearmoede. Ook zijn veel inwoners geholpen met energieadviezen van Energy Common LV. Er hebben veel inwoners meegedaan aan de inkoopacties zonnepanelen en isolatie.

Onderwijsinstellingen hebben goed gebruik gemaakt van de voorziening verduurzaming onderwijshuisvesting. Het volledig beschikbare bedrag voor de subsidie is aangevraagd en besteed aan verduurzamingsmaatregelen voor de Lusthof, de Margriet, de Tandem, Gymnasium Novum en het Veurs Lyceum.

Er zijn ook stappen gezet in het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. De aanbesteding voor de begraafplaats Noorthey aan de Tuinenlaan 6 in Leidschendam is in 2024 afgerond en de opdracht is verstrekt. De werkzaamheden starten begin 2025. De uitvoering van de verduurzaming van de Oosterbegraafplaats aan de Rodelaan 64 in Voorburg is vertraagd doordat er aanvullend flora en fauna onderzoek uitgevoerd moest worden. De aanbesteding is opgestart en de planning is om de werkzaamheden te starten na de zomervakantie 2025. Er is in 2024 opdracht verstrekt voor het vaststellen van de energielabels van alle gemeentelijke panden.

Voor uitvoering van het Nationaal Isolatieplan (NIP), waarvoor de gemeente een specifieke uitkering heeft gekregen, zijn de eerste VvE complexen benaderd. Een aantal besturen heeft aangegeven dat zij graag hun pand met ondersteuning van de gemeente wil verduurzamen. Omdat de besluitvorming in VvE's tijd vergt, heeft dit in 2024 nog niet geresulteerd in aanvragen. VvE's worden maximaal ondersteund door onder andere een VvE spreekuur, workshops en goed bezochte VvE cafés.

De raad heeft in 2023 een motie aangenomen waarin zij het college hebben verzocht met initiatiefnemers van lokale en coöperatieve windenergie in gesprek te gaan. Zowel in 2023 en 2024 zijn initiatiefnemers ondersteund en heeft het college gesprekken gevoerd met buurgemeenten en de provincie Zuid-Holland.

Verder is er in 2024 gewerkt aan de ontwikkeling van de monitor duurzaamheid. Deze wordt in 2025 gepresenteerd aan de raad.

Binnen de wijkaanpak van de eerste transitiewijk De Heuvel/Amstelwijk is samen met de belanghebbenden het wijkuitvoeringsplan opgesteld. Uit onderzoek van een extern bureau blijkt dat de collectieve warmtevoorziening met gebruik van aquathermie kansrijk is. Er zijn voor VvE's energiescans uitgevoerd en er is opdracht gegeven voor het uitvoeren van maatwerkadviezen. Met de maatwerkadviezen is er inzicht in de benodigde maatregelen en de kosten van de overstap naar een aardgasvrije warmtevoorziening. Voor VvE's in de Heuvel/Amstelwijk is een aantrekkelijke subsidieregeling beschikbaar voor het treffen van isolatiemaatregelen. Ook de laagbouw wordt begeleid. Er is inzicht in de benodigde isolatiemaatregelen. Omdat dak- en gevelisolatie gevolgen kan

hebben voor mussen, vleermuizen en andere beschermde soorten is door de gemeente het opstellen van een soortenmanagementplan in gang gezet. De eerste resultaten van de Heuvel-/Amstelwijk zijn bekend.

We hebben in 2024 een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Dunea, Wooninvest en Viodomes voor de ontwikkeling van een aardgasvrije oplossing in de Heuvel-Amstelwijk. De bestuurders hebben besloten om een deel van de PAW (project aardgasvrije wijken) middelen in te zetten voor maatregelen bij de renovatie van 210 woningen, zodat deze woningen over een aantal jaar aangesloten kunnen worden op de collectieve warmteoplossing.

In 2024 is ook gestart met de tweede transitiewijk, Leidschendam-Zuid. Er zijn 2 goed bezochte wijkbijeenkomsten geweest.

Eind 2024 heeft de netbeheerder netcongestie van de afname van hoogspanning afgekondigd. Het is ook belangrijk om het laagspanningsnet tijdig te versterken. Daarom is in 2024 de Samenwerkingsovereenkomst met Stedin voorbereid om vanaf 2025 op wijkniveau het laagspanningsnet via een buurtaanpak versneld toekomstbestendig te maken.

Klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteit

De gemeente wordt steeds meer bestendig gemaakt tegen extreme weersomstandigheden. Zo heeft de tegeltaxi bijgedragen aan het vergroenen van tuinen, waardoor regenwater in de grond kan worden opgenomen. Er zijn regenpijpen van het riool afgekoppeld en aangesloten op het hemelwaterriool. Bij rioolvervangingsprojecten wordt regenwater in de bodem geïnfiltreerd en afgevoerd via een aparte hemelwaterriolering. Daarnaast heeft Stichting Duurzaam LV met behulp van de gemeente een actie georganiseerd met korting op regentonnen.

In 2024 heeft het college de ambities uit het GroenActiePlan 2024-2026 voortgezet. Enkele concrete activiteiten zijn:

- Vegroening binnen het project de gezonde buurt Bovenveen in Park ‘t Loo,
- Het plaatsen van 10 bijenkasten voor het versterken van de biodiversiteit,
- een actieve bijdrage aan samenwerkingsverbanden zoals stichting deltaplan biodiversiteit,
- het vergroenen van 8 locaties in de openbare ruimte. Deze locaties zijn: Mgr. Van Steelaan, Laan van Nieuw Oosteinde, Marinuslaan, Jonkheer Carel Sternplein, Kruising N14 nabij politiebureau, Rembrandlaan en Oosterlaanstraat en er zijn grote mobiele bomen bakken besteld om te plaatsen bij station Voorburg. Zo is verharding vervangen door groen, zijn extra bomen geplant en is verharding verwijderd rondom boomspiegels.

In 2024 is de stadsecoloog gestart, waardoor er nog gerichter op versterking van de biodiversiteit kan worden ingezet. De icoonsoorten zijn voor onze gemeente vastgesteld en er worden maatregelen genomen om deze soorten te versterken. Vanuit de gemeente stimuleren we groenblauwe schoolpleinen en dragen bij aan een educatieprogramma over de natuur. We faciliteren bewonersinitiatieven en werken samen met onder andere de stichting Duurzaam LV.

Een nadere toelichting op dit thema staat in hoofdstuk 7.

Circulariteit

Voor het opstellen van circulair beleid is er in 2024 eerst een uitgebreide nulmeting gedaan door een extern adviesbureau. Dit geeft inzicht in de zogenaamde circulaire potentie van de volgende 5 gebieden:

- bouw,
- openbare ruimte,

- inkoop,
- afval en
- bedrijvigheid.

Per gebied is onderzocht:
- wat de CO2-besparingspotentie is,
- welke kansen er zijn voor besparing op grondstoffen door het product bijvoorbeeld niet meer in te kopen, minder te gebruiken, hergebruik, reparatie of recycling
- de mate van invloed die de gemeente heeft om circulair gebruik van grondstoffen te verbeteren
- de mate van zichtbaarheid van de maatregel voor inwoners
- de mate waarin de maatregel het bewustzijn van het zuinig omgaan met grondstoffen vergroot

Op basis van deze nulmeting wordt in 2025 bepaald op welk gebied we ons in eerste instantie gaan richten en welke doelstellingen we hieraan kunnen verbinden.

Vooruitlopend op het nieuwe beleid, heeft de gemeente in 2024 op verschillende onderdelen al ingezet op circulariteit: In 2024 zijn in de organisatie bijvoorbeeld herbruikbare koffiebekers ingevoerd. Het circulair gebruik van grondstoffen is in 2024 opgenomen in het nieuwe beheerplan wegen. Ook is het thema circulariteit opgenomen in het nieuwe MVOI beleid (maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen).

De gemeente spant zich samen met de inwoners in om het restafval te verminderen. Door betere afvalscheiding kunnen grondstoffen worden hergebruikt en wordt minder afval verbrand, zodat er minder CO2-uitstoot wordt veroorzaakt. In 2024 heeft het college maatregelen aan de raad voorgesteld voor het verminderen van het restafval. Dit wordt in 2025 verder uitgewerkt.

Lucht- en waterkwaliteit
De gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Haaglanden heeft eerder het initiatief opgepakt om samen met de 9 gemeenten in Haaglanden en andere regionale partners een plan te maken om de luchtkwaliteit te gaan verbeteren. Dit heeft geleid tot een regionaal plan van aanpak “Samenwerking luchtkwaliteit” waarmee het college op 27 juni 2024 heeft ingestemd. Dit plan voorziet erin om in de regio Haaglanden gezamenlijk 5 thema's te onderzoeken en hiermee aan de slag te gaan. Deze thema's zijn: mobiliteit, schoon en emissieloos bouwen, houtstook, energietransitie in de tuinbouw en gevoelige bestemmingen.

Eén van de nieuwe initiatieven binnen onze gemeente is de ontwikkeling van een subsidieregeling voor het inruilen van vervuilende brom- en snorfietsen. Daarnaast loopt het onderzoek naar de verschillende varianten voor het invoeren van een milieuzone in het Damcentrum van Leidschendam. Duurzaam vervoer wordt aantrekkelijker gemaakt, onder meer door laadpalen, asfalteren fietspaden, deelmobiliteit, Velostrada’s en de openbaar vervoer bereikbaarheid te verbeteren.

Met de Hoogheemraadschappen van Delfland en Rijnland zijn stappen gezet om te inventariseren waar binnen de gemeente aanvullende natuurvriendelijke oevers kunnen worden aangelegd. Verder is met beide hoogheemraadschappen afgestemd welke watergangen in aanmerking komen voor natuurvriendelijk maaibeheer.

Enkele concrete projecten voor het verbeteren van de waterkwaliteit zijn het aanbrengen van een groene oeverbeplanting in Prinsenhof, het verwijderen van kroos in parken en het baggeren van de watergangen.

Duurzame gemeentelijke organisatie

In de gemeente Leidschendam-Voorburg is in 2024 samen met de VNG een pressure cooker sessie georganiseerd met andere gemeenten. Dit gaf snel inzicht in de emissies en het biedt mogelijkheden om met andere gemeenten informatie te delen en samen te werken op het gebied van het verduurzamen van de organisatie.

Met de CO2-Prestatieladder is de CO2-uitstoot van de gemeentelijke organisatie berekend. Dit geeft inzicht in de directe emissies van de eigen gemeentelijke organisatie, zoals de uitstoot van brandstofverbruik van voertuigen en verbruik aardgas in gemeentelijke gebouwen. De indirecte emissies zijn van ingekochte energie die nodig is voor verlichting van gemeentelijk vastgoed. Tenslotte hebben we inzicht in de emissies van zakelijke reizen.

Er is in 2024 een nulmeting van de CO2-uitstoot van 2023 van de gemeentelijke organisatie uitgevoerd. Hieruit blijkt het grootste deel van de CO2-uitstoot wordt veroorzaakt door gasverbruik van gemeentelijk vastgoed. Begin 2025 volgt de nulmeting van de CO2-uitstoot van 2024, zodat we met het inzicht in de uitstoot van 2023 en 2024 reductiedoelstellingen kunnen bepalen.

Duurzaamheid maakt steeds meer onderdeel uit van de bedrijfsvoering. Zo is een update uitgevoerd van het MVOI beleid (maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen). In het nieuwe beheerplan wegen wordt rekening gehouden met het grondstoffengebruik. Daarnaast is duurzaamheid één van de afwegingscriteria voor nieuwe initiatieven van inwoners. Bij elk nieuw initiatief wordt afgewogen of het bijdraagt aan de klimaatdoelstellingen zoals waterberging, tegengaan hittestress, trias energetica en biodiversiteit.

Wat heeft het gekost?

Project	Budget	Realisatie	Restant
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	12	101	-89
Verduurzaming onderwijsvastgoed (best. Res D&ET)	507	507	0
Stimuleringsregelingen Energietransitie	1.100	599	501
Gemeentebrede aanpak Energietransitie (best Res D&ET)	265	44	221
Totaal best. Reserve D&ET	**1.884**	**1.252**	**633**
Gemeentebrede aanpak Energietransitie (expl. Progr. Duurz.)	152	48	104
Klimaatbeleid	162	174	-12
Overige uitgaven duurzaamheid	82	52	30
Vergroening	346	368	-22
Verplaatsen laadpalen	4	0	4
Exploitatie programma Duurzaamheid	**746**	**642**	**104**
Nationaal Isolatieprogramma	150	0	150
Totaal Nationaal Isolatieprogramma SPUK 3	**150**	**0**	**580**
SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	175	56	119
Totaal proeftuin SPUK aardgasvrije woningen	**175**	**56**	**119**
Basisfinanciering Gemeentebrede aanpak Energietransitie	1.089	974	115
Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie	306	221	85
Planfinanciering Heuvel-Amstelwijk	99	242	-143
Totaal CDOKE	**1.494**	**1.437**	**57**
SPUK aanpak energiearmoede	800	568	232

Totaal SPUK aanpak energiearmoede	**800**	**568**	**232**
Totaal Duurzaamheid en Energietransitie	**5.249**	**3.954**	**1.295**

Bedragen x € 1.000

Door het goed benutten van de Rijksmiddelen CDOKE, zijn begrote capaciteitskosten op de post gemeentebrede aanpak niet uit de bestemmingsreserve betaald. Vanuit de bestemmingsreserve worden onder andere de verduurzaming van het onderwijsvastgoed en de stimuleringsmaatregelen voor de energietransitie (subsidie Groen dak en Isolatie en rentekortingen) betaald. De voorziening verduurzaming onderwijshuisvesting is geheel benut. De subsidie Isolatie en Groen dak is goed benut, maar van de rentekorting waarvoor € 250.000 was gereserveerd, is beperkt gebruik gemaakt. Er is, zoals in de eerste herziening van het bestedingsplan van de bestemmingsreserve Duurzaamheid en Energietransitie voorzien, geïnvesteerd in vervolgstappen voor de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed. De uitgaven hebben betrekking op het onderzoek naar de energielabels van het vastgoed.

Het restantbudget van de onderdelen van de bestemmingsreserve wordt niet onttrokken uit de reserve.

In 2024 is € 1.221.000 uit de reserve Duurzaamheid en energietransitie onttrokken voor het verduurzamen van de nieuwe bibliotheek op het Fluitpolderplein 12. Ten behoeve hiervan wordt een bedrag van € 1.221.000 vanuit de reserve Duurzaamheid en energietransitie gestort in de reserve dekking afschrijvingslasten. Het college ziet dit als een oplossing om het project nu, ondanks de financieel onzekere tijden, doorgang te geven. Vanwege het belang van de voortgang van het hele bibliotheekproject en het belang voor de warmtetransitie in de Amstel- en Heuvelwijk vindt de verduurzaming direct met de verbouwing plaats.

De exploratiemiddelen zijn niet volledig benut omdat voor de post gemeentebrede aanpak beoogde activiteiten pas in 2025 zullen plaatsvinden.

Een deel van de Rijkssubsidie voor aardgasvrije wijken is in 2024 ingezet. Daar waar mogelijk is gebruik gemaakt van de extra CDOKE middelen die in 2024 extra zijn ontvangen voor wijkaanpak in de Heuvel/ Amstelwijk.

De middelen van het nationaal isolatieprogramma zijn in 2024 niet benut omdat de VvE’s in 2024 nog geen subsidieaanvragen hebben gedaan. Ook deze middelen worden doorgeschoven en vanaf 2025 ter begroting gebracht.

Vanaf 2023 ontvangt de gemeente jaarlijks een bijdrage van het Rijk voor de inzet van capaciteit (CDOKE). De bijdrage moet binnen de twee daaropvolgende jaren worden besteed. Mede door de krappe arbeidsmarkt is een aantal vacatures later ingevuld. Het restant van de Rijksbijdrage van 2024 wordt in 2025 en 2026 ter begroting gebracht.

In bovenstaande tabel zijn de kredieten voor het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen niet opgenomen. Deze zijn verwerkt in het investeringsplan. In 2024 zijn voornamelijk voorbereidingen getroffen voor de projecten in 2025. De onderschrijding zal van 2024 wordt in 2025 benut voor de realisatie.

Wet open overheid

Algemeen

De Wet open overheid (WOO) is een Nederlandse wet die tot doel heeft om de transparantie en openheid van de overheid te vergroten, waaronder ook gemeentelijke overheden vallen. Deze wet werd op 1 januari 2022 van kracht. de wet is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Voor gemeenten betekent de wet dat zij verplicht zijn om meer informatie actief openbaar te maken en beter toegankelijk te stellen voor burgers.

Concreet moeten gemeenten documenten zoals vergaderstukken, beleidsstukken en rapporten proactief op hun websites publiceren. Daarnaast moeten ze vragen van burgers over informatie die niet actief openbaar is gemaakt, beantwoorden en toegang verschaffen tot deze informatie. Dit draagt bij aan een grotere betrokkenheid van burgers bij de besluitvorming en maakt de overheid transparanter en verantwoordelijker.

De WOO legt ook regels op voor de archivering van documenten en de bescherming van persoonsgegevens. Gemeenten moeten zorgvuldig omgaan met privacy en ervoor zorgen dat persoonlijke gegevens veilig worden bewaard.

Er zijn concrete stappen gezet om de ingekomen stukken openbaar te maken zover dit binnen de kaders van privacy mogelijk is. Door een beleidswijziging van de Rijksoverheid en het achterwege blijven van een centrale applicatie heeft de gemeente zelf een applicatie moeten inrichten. Deze is in 2024 in gebruik genomen. In 2025 kunnen de verplicht te publiceren categorieën een voor een op het platform worden gepubliceerd.

Zoals te zien in de tabel hieronder groeit het aantal ingediende WOO-verzoeken, al worden er nog relatief weinig verzoeken ingediend.

	2022	2023	2024
Aantal WOO verzoeken	50	75	90

4 Jaarrekening

4.1 Waarderingsgrondslagen

Verslaggevingsvoorschriften
De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag, de jaarrekening en bijlagen. De jaarstukken zijn gebaseerd op het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Vaste activa
De afschrijvingsmethodiek voor materiële vaste activa gebaseerd is op de annuïteitenmethode. Op 16 januari 2023 is de financiële Verordening 2023 ex artikel 212 van de Gemeentewet vastgesteld. Hierin zijn de spelregels rond investeringen vastgelegd. Met betrekking tot de afschrijvingstermijnen worden maximale afschrijvingstermijn vermeld. Tevens wordt bij riolering en sportvelden de componentenbenadering toegepast. Activa kleiner dan € 25.000 worden niet geactiveerd.

Immateriële vaste activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden geactiveerd. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden als deze betrekking hebben op een toekomstige te openen grondexploitatie ingebracht zodra de desbetreffende grondexploitatie is geopend.
Voor 'bijdragen aan activa in eigendom van derden' is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

Materiële vaste activa
In het BBV wordt onderscheid gemaakt tussen materiële vaste activa met economisch nut en activa met maatschappelijk nut. Alle investeringen worden gedurende de levensduur annuïtair afgeschreven.

Activa met economisch nut dragen bij aan de mogelijkheid middelen te verwerven of zijn verhandelbaar. Onder deze categorie vallen onder andere gebouwen, vervoermiddelen, inventaris en apparatuur. Het activeren van deze bezittingen is verplicht. Dat moet eenduidig te gebeuren en op de activa moet op consistente wijze afgeschreven te worden.

Naast de activa met economisch nut worden ook de investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing wordt geheven, afzonderlijk opgenomen (conform artikel 35, 1b BBV). Dit zijn investeringen in het riool en afvalverwijdering.

Activa met maatschappelijk nut hebben betrekking op investeringen in de openbare ruimte. Investeringen in bruggen, wegen, water et cetera vallen in deze categorie. Deze hebben dus geen economisch nut en zijn niet verhandelbaar. Deze investeringen moeten ook geactiveerd worden.

Volgens de Notitie materiële vaste activa 2020 (Commissie BBV) worden alle materiële vaste activa gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. De activa worden vanaf het eerstvolgende jaar na het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte gebruiksduur, waarbij geen rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Bij de waardering wordt rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, als deze naar verwachting duurzaam is.

De voorgeschreven maximale afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

	Materiële vaste activa	Maximale afschrijvingstermijn

	Materiële vaste activa met economische nut	
a	Nieuwbouw gebouwen (permanent) en woonruimten	40 jaar
b	Renovatie, restauratie en aankoop gebouwen en woonruimten	25 jaar
c	Technische installaties in bedrijfsgebouwen (elektrische voorzieningen, verwarming, liften, machines) en overige voorzieningen binnenkant gebouwen (bijvoorbeeld scheidingswanden, vloerbedekking, sanitair), voorzieningen buitenkant gebouwen (bijvoorbeeld dakbedekking, zonwering, buitenberging)	25 jaar
d	Veiligheidsvoorzieningen in bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoormeubilair, schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinen, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en (nood)gebouwen	15 jaar
e	Keukeninventaris, zware transportmiddelen, aanhangwagens, personenauto's, lichte motorvoertuigen, automatiseringsapparatuur	10 jaar
f	Hard- en software	5 jaar
g	Gronden en terreinen	n.v.t.
h	Aanleg sportvelden (componentenbenadering)	
	Natuurgrasveld	30 jaar
	Kunstgrasveld onderbouw	30 jaar
	Kunstgrasveld tussenlaag	20 jaar
	Kunstgrasveld toplaag	10 jaar
	We-traveld onderlaag	30 jaar
	We-traveld toplaag	20 jaar
	Materiële vaste activa met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	
i	Aanleg begraafplaatsen	60 jaar
j	Aanleg riolering (componentenbenadering)	60 jaar
	Mechanische en elektrische componenten riolering	15 jaar
	Pompen en gemalen	15 jaar
	Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	
k	Tunnels, viaducten en bruggen	40 jaar
l	Openbare verlichting	40 jaar
m	Wegen, fietspaden, voetpaden, pleinen en rotondes	30 jaar
n	Parken en groenvoorzieningen	30 jaar
o	Waterkering en watergangen (duikers, steigers en beschoeiingen)	25 jaar
p	Technische installaties (waaronder verkeersregelinstallaties)	15 jaar
q	Speelvoorzieningen en straatmeubilair	20 jaar

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Van een deelneming is volgens artikel 1, lid d BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden
De grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs of de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) en een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winstbepaling op grondexploitaties is gebaseerd op de methode van 'percentage of completion' (POC-methode), zoals voorgeschreven in de notitie Grondexploitaties van de commissie BBV. De gevormde voorzieningen voor verlieslatende complexen worden in mindering op de boekwaarde gebracht.

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid zijn voorzieningen gevormd en op de vorderingen in mindering gebracht. De voorziening wordt gedeeltelijk statisch en gedeeltelijk dynamisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Voorziening dubieuze debiteuren
De waarderingsgrondslag van de voorziening dubieuze debiteuren Sociale zaken is gebaseerd op de ouderdom van de vorderingen en de aard en het betaalgedrag op deze openstaande vorderingen. Op basis van deze waarderingsgrondslag wordt de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken jaarlijks geactualiseerd.

Liquide middelen en overlopende posten
De liquide middelen en overlopende posten zijn tegen nominale waarde opgenomen. De overlopende posten hebben een looptijd van maximaal 1 jaar.

Voorzieningen
Voorzieningen zijn gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies, met uitzondering van de voorziening wethouderspensioenen die gewaardeerd is tegen contante waarde. De voorzieningen voor verwachte verliezen op grondexploitaties worden gevormd per grondexploitatie tegen eindwaarde, dit is het verlies zoals dat verwacht wordt op het moment dat de grondexploitatie wordt afgesloten. Alle onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen van het jaarverslag is het beleid nader uiteengezet. De voorzieningen voor dubieuze debiteuren en voor verwachte verliezen op grondexploitaties zijn in mindering gebracht op de waarden van de respectievelijke balansposten debiteuren en voorraden.

Vaste schulden
Vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van 1 jaar of langer.

Vlottende schuld en overlopende passiva
In de balans worden onder de overlopende passiva afzonderlijk opgenomen: de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek

bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren. De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente zijn gewaarborgd, is buiten telling, het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is nadere informatie opgenomen.

Grondslagen resultaatbepaling
Deze grondslagen zijn grotendeels ontleend aan de waarderingsgrondslagen. Voor het overige geldt dat de lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Alle lasten en baten, die betrekking hebben op het boekjaar en tijdens het opstellen van de jaarrekening bekend zijn, worden in het betreffende verslagjaar verwerkt. Daarbij geldt dat verliezen worden verantwoord op het moment dat ze voorzienbaar zijn en winsten worden verantwoord nadat ze zijn gerealiseerd.

Rente
In 2024 zijn de totale rentelasten via een rentepercentage van 1,20 verdeeld (omgeslagen). Voor de grondexploitaties geldt een andere methodiek van toerekening van rente. Voor die van de grondexploitatie Vlietvoorde geldt deels projectfinanciering en voor het overige deel van de boekwaarde is een percentage van 0,54 toegepast. Dit percentage is ook toegepast voor de grondexploitaties van Klein Plaspoelpolder en Rijnlandlaan.
Het omslagpercentage van 1,20 is gelijk aan het voor 2024 begrote percentage. Voor de langlopende geldleningen wordt rekening gehouden met transitorische rente aan het einde van het verslagjaar.

Afrondingsverschillen
De bedragen in de jaarrekening worden veelal gepresenteerd op bedragen die zijn afgerond op duizendtallen. Er kan hierdoor sprake zijn van kleine afrondingsverschillen.

Eigen bijdrage op grond van Wmo (CAK)
Een aanvrager van een voorziening op grond van de WLZ en de WMO (zoals hulp in de huishouding, begeleiding, hulp- en vervoersmiddelen of beschermd wonen) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacyredenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.
Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

4.2 Overzicht van baten en lasten

Programma	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Voor- / nadeel
Lasten					
Bestuur en ondersteuning	9.683	1.025	10.708	11.239	-531
Veiligheid	10.997	675	11.671	11.138	533
Mobiliteit en bereikbaarheid	13.913	6.617	20.530	19.792	738
Economie	1.495	541	2.036	2.158	-122

Onderwijs	9.018	803	9.821	9.350	471
Sport, cultuur en recreatie	22.065	689	22.754	22.738	16
Sociaal domein	117.096	13.093	130.189	125.087	5.102
Volksgezondheid en milieu	24.737	2.270	27.007	25.927	1.080
Bouwen en wonen (VHLOSV)	48.857	-15.314	33.543	17.075	16.469
Totaal Lasten programma's	**257.860**	**10.399**	**268.259**	**244.504**	**23.755**
Baten					
Bestuur en ondersteuning	3.643	260	3.903	4.006	103
Veiligheid	60	128	188	183	-6
Mobiliteit en bereikbaarheid	708	205	912	1.713	801
Economie	621	1.020	1.641	1.385	-256
Onderwijs	2.290	90	2.380	2.522	142
Sport, cultuur en recreatie	4.915	-745	4.169	4.014	-155
Sociaal domein	34.469	11.539	46.007	48.621	2.614
Volksgezondheid en milieu	25.181	1.220	26.401	26.315	-86
Bouwen en wonen (VHLOSV)	42.776	-14.811	27.965	11.660	-16.305
Totaal Baten programma's	**114.662**	**-1.095**	**113.567**	**100.419**	**-13.149**
Saldo van lasten en baten programma's	**-143.198**	**-11.494**	**-154.692**	**-144.085**	**10.606**
Lasten Overige onderdelen					
Vennootschapsbelasting	50	0	50	68	-18
Onvoorzien	100	-45	55	0	55
Algemene dekkingsmiddelen	645	643	1.288	521	767
Overhead	39.722	786	40.509	40.938	-429
Totaal Lasten Overige onderdelen	**-40.517**	**-1.385**	**-41.902**	**-41.527**	**375**
Baten Overige onderdelen					
Algemene dekkingsmiddelen	177.937	5.592	183.528	184.857	1.329
Overhead	26	419	445	754	309
Totaal Baten Overige onderdelen	**177.963**	**6.011**	**183.974**	**185.611**	**1.638**
Saldo van lasten en baten Overige onderdelen	**137.446**	**4.626**	**142.072**	**144.084**	**2.013**
Totaal voor resultaatbestemming	**-5.752**	**-6.867**	**-12.620**	**-1**	**12.619**
Verrekening met de reserves					
Storting in reserves	1.387	21.266	22.653	22.461	192

Onttrekking aan reserves	8.272	29.278	37.550	35.267	-2.283
Saldo mutaties reserves	**6.885**	**8.012**	**14.897**	**12.806**	**-2.091**
Resultaat na bestemming	**1.133**	**1.145**	**2.278**	**12.805**	**10.528**

Saldo van incidentele baten en lasten	-2.705	2.150	-555	-3.713	3.158
Structureel resultaat na bestemming	**3.838**	**-1.005**	**2.833**	**16.518**	**7.370**

Bedragen x € 1.000

4.3 Financiële resultaten per programma

In onderstaande overzichten worden per programma de financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan € 100.000 op de lasten en baten en reserve-mutaties toegelicht.

Afwijking programma Bestuur en ondersteuning

Bestuur en ondersteuning	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	3.643	260	3.903	4.006	103
Lasten	9.683	1.025	10.708	11.239	-531
Saldo van baten en lasten	**-6.040**	**-765**	**-6.805**	**-7.233**	**-428**
Reserves					
Onttrekkingen	8.272	29.278	37.550	35.267	-2.283
Toevoegingen	1.387	21.266	22.653	22.461	192
Saldo mutaties reserves	**6.885**	**8.012**	**14.897**	**12.806**	**-2.091**
Saldo na mutaties reserves	**846**	**7.247**	**8.092**	**5.573**	**-2.519**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Bestuur en Ondersteuning is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 428.000 nadelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten voordeel € 103.000

Legesopbrengsten

Er zijn meer legesopbrengsten gerealiseerd (voordeel € 325.000). Doordat de geldigheid van paspoorten en rijbewijzen van 5 naar 10 jaar is verlengd, ontstaat er een golfbeweging in de legesopbrengsten. Dit leidt tot een voordeel van € 249.000. De legesopbrengsten van naturalisatie zijn € 57.000 hoger uitgevallen dan begroot en er is een klein voordeel op de overige leges.

Sloopkosten Herenstraat 42

Daar tegenover is Herenstraat 42 verkocht, maar nog niet gesloopt. De verkoop is later afgerond dan vooraf verwacht, waardoor de sloop niet meer in 2024 heeft kunnen plaatsvinden en daarmee de sloopkosten ook niet zijn gemaakt (€285.000 nadelig).

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 63.000 voordelig.

Lasten nadeel € 531.000

Voorziening ingegane en toekomstige pensioenen wethouders

Door een lagere rekenrente is een aanvulling van de voorziening wethouders pensioenen noodzakelijk om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Er is een storting in de voorziening ingegane pensioenen wethouders (€ 286.000) en toekomstige pensioenen wethouders (€ 613.000) gedaan om deze op peil te krijgen. Dit lijdt samen tot een nadeel van € 820.000.

De kosten die de gemeente in 2024 heeft gemaakt voor onder andere verzekeringen ten behoeve van de pensioenen van voormalige wethouders zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit komt door lagere premies en/of bijgestelde verwachtingen ten aanzien van de begroting (€ 76.000 voordeel).

Paspoorten en naturalisatie
Er zijn meer paspoorten en documenten voor naturalisatie uitgegeven dan verwacht, waardoor de afdracht aan het Rijk ook hoger is uitgevallen (nadeel € 176.000).

Voorgestelde overhevelingen:

- Implementatie Zaaksysteem

Vanwege de prioritering van IT projecten is de implementatie van Zaaksysteem gefaseerd opgepakt. Fase 1 is gerealiseerd in 2024. In deze fase is de overgang van KCS naar Zaaksysteem gerealiseerd en is de implementatie van terugbelverzoeken afgerond (voordeel € 60.000).
De volgende fase wordt in 2025 projectmatig opgepakt. Het realiseren van dit project draagt bij aan de ambitie uit het coalitieakkoord om de verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aan te laten sluiten.

- Huisvesting gemeenteraad

De kosten voor het onderzoek voor het project nieuwe huisvesting gemeenteraad grotendeels in 2025 vallen. Het project is in volle gang en de werkzaamheden lopen door in 2025 (voordeel € 350.000).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 21.000 nadelig.

Reserves
Onttrekkingen (nadeel € 2.283.000)
Voor de bestemmingsreserves Langer Zelfstandig Wonen (€ 1.214.000), Duurzaamheid & Energietransitie (€ 958.000) en Herstelbeleid (€ 230.000) zijn de bestedingen lager uitgevallen, waardoor er een lagere onttrekking plaatsgevonden dan begroot. Overige verschillen zitten verspreid over de reserves (€ 119.000).

Stortingen (voordeel € 192.000)
In de algemene reserve heeft een lagere storting plaatsgevonden, omdat de degeneratievergoeding voor het aanleggen van de glasvezelkabels in 2024 lager is uitgevallen dan verwacht (€ 600.000). De inkomsten werden verspreid over 2024 en 2025 verwacht, maar zullen nu voornamelijk in 2025 binnenkomen. Daar tegenover staat een hogere storting door een hogere opbrengst voor de verkoop van Herenstraat 42 (€ 100.000). Ook is er een hogere storting in de bestemmingsreserve Vluchtelingenopvang gedaan, omdat de kosten van de opvang ontheemden lager waren dan de ontvangen middelen vanuit het Rijk (€ 300.000).

.

Veiligheid	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	60	128	188	183	-6
Lasten	10.997	675	11.671	11.138	533
Saldo van lasten en baten	**-10.936**	**-547**	**-11.483**	**-10.956**	**527**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Veiligheid is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 527.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten nadeel € 6.000

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 6.000 nadelig.

Lasten voordeel € 533.000

Toerekening personele lasten
De personele lasten zijn lager uitgevallen doordat vacatures lastig te vervullen waren. Hierdoor is meer extern ingehuurd en zijn minder salariskosten toegerekend aan de taakvelden (€ 430.000 voordeel).

Veiligheidsbeleid
Als gevolg van de subsidie Campagne Jongeren en Wapens zijn er in 2024 zijn er minder kosten ten laste van het reguliere veiligheidsbeleid gekomen. Het voordeel bedraagt per saldo € 108.000.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 5.000 nadelig.

Mobiliteit en bereikbaarheid	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	708	205	912	1.713	801
Lasten	13.913	6.617	20.530	19.792	738
Saldo van lasten en baten	**-13.205**	**-6.412**	**-19.617**	**-18.079**	**1.539**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Mobiliteit en bereikbaarheid is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 1.539.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten voordeel € 801.000

Kabels en leidingen
Het voordeel op de baten wordt veroorzaakt door meer opbrengsten van € 287.000 voor kabels en leidingen. Het betreft hier de vergoedingen ter compensatie voor herstelwerkzaamheden en toekomstige waardevermindering door de graafwerkzaamheden in het openbaar gebied en de legeskosten voor verleende vergunningen.

Subsidie busstation
Daarnaast is er een subsidiebijdrage van de MRDH van € 340.000 voor het aanpassen van een busstation ontvangen, welke niet was begroot. Hier staan ook hogere lasten tegenover.

Diverse baten
Ook zijn er meer baten ontvangen door een hogere huurinkomsten (afrekening jaar 2023) voor het gebruik van informatiezuilen. Er is een hogere prullenbakvergoeding ontvangen van Stichting Verpact en er is een bijdrage van ontvangen voor de technische projectleiding voor CID Binckhorst. In totaal is er hierdoor een voordeel van € 135.000 gerealiseerd.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 39.000 voordelig.

Lasten voordeel € 738.000

Civiele kunstwerken
In verband met de looptijd van een aanbestedingsproces voor planmatig onderhoud civiele kunstwerken is er later gestart met de uitvoering van het onderhoud. In 2024 is hierdoor minder werk uitgevoerd (voordeel € 348.000).

Randstadrailhalte Leidschendam-Voorburg
Opstellen visie elektrificatie van vervoer en onderzoekskosten voor Randstadrailhalte Leidschendam-Voorburg (voordeel € 70.000). De voorbereidingen zijn eind 2024, later dan gepland, gestart. Hierdoor is er minder uitgegeven. De kosten komen ten laste van de bestemmingsreserve mobiliteit, waardoor er
€ 70.000 minder wordt onttrokken aan de reserve.

Smart Mobility
Ondanks dat alle werkzaamheden in 2024 zijn uitgevoerd blijf er een deel van het budget over. Dit komt omdat er minder kosten nodig waren voor inhuur (voordeel € 127.000).

CID Binckhorst
CID Binckhorst (nadeel € 215.000). De kosten zijn gemaakt voor de inzet van projectleiding voor de planuitwerking, onderzoek en participatie met betrekking tot Leefbaarheid en Velostrada.
Hiervan staat een baat van de gemeente Den Haag tegenover. Het restant wordt gedekt door een onttrekking aan de bestemmingsreserve.

Aanpassen busstation
Voor het aanpassen van een busstation zijn er kosten gemaakt van € 340.000. Hier staat een subsidie tegenover als extra inkomst (zie de toelichting bij de baten).

En de volgende overhevelingen worden voorgesteld (voordeel € 712.000):

- Fietsen Metropolitane fietsroute € 60.000

Een (regionaal) besluit over de route Den Haag-Pijnacker, inclusief voorkeursalternatief voor de Nieuwe Tolbrug wordt in de loop van 2025 verwacht, waarna de gemeente aan zet is om de uitwerking op te pakken. Het budget wordt ingezet voor de inhuur van een projectleider en ingenieursbureau.

- Kruispunt Appelgaarde-Hofzichtlaan € 35.000

Het budget wordt ingezet voor projectmanagement en afstemming met gemeente Den Haag ten behoeve van het regionale maatregelenpakket, waarvan de voortgang van dit project afhankelijk is.

- Werktraject A12 - Spoorzone (Huygenstunnel) € 67.000

Met de betrokken partijen is afgesproken dat het vervolg een intensiever karakter zal hebben dan het eerste werktraject. Commitment hiervoor is onder meer te zien aan de fors hogere bijdragen van het ministerie van I&W en de gemeente Den Haag. Voor onze gemeente wordt uitgegaan van een bijdrage van € 30.000 in 2025. Dat bedrag wordt ingezet voor de bemensing van de externe projectorganisatie en de inhuur van ontwerp- en rekenbureaus.

- Deelmobiliteit € 150.000

De resterende middelen uit 2024 worden in 2025 ingezet voor voorlichting en promotie voor deelautogebruik, stimuleren van initiatieven voor deelautogebruik, financiële bijdrage aan de uitvoering van de regionale aanpak, aanpassingen in de openbare ruimte om deelmobiliteit te reguleren en/of overlast te voorkomen. Hieronder valt ook de inzet van de ambtelijke ondersteuning voor dit project.

- Mobiliteitsmanagement rondom de Mall € 100.000

De nog uit te voeren acties waaraan in 2024 niet meer was toegekomen, vinden plaats in 2025. Het gaat om extra inhuur en nog uit te voeren maatregelen.

- Aanleg parkeerterrein De Tureluur € 300.000

Het initiatief van de Stichting Tureluur blijven we vooralsnog ondersteunen door het beschikbaar houden van de locatie Stompwijkseweg/Kostverlorenweg. Zodra de planning van Warmtelinq bekend is, kan een doorstart worden gepland. Het bedrag zal vrijvallen naar de algemene middelen in het geval dat de plannen geen doorgang vinden.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 36.000 voordelig.

Economie	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	621	1.020	1.641	1.385	-256
Lasten	1.495	541	2.036	2.158	-122

Saldo van lasten en baten	**-873**	**479**	**-394**	**-772**	**-378**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Economie is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 378.000 nadelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 256.000 nadelig

Degeneratievergoeding glasvezel

Er wordt degeneratievergoeding ontvangen voor de aanleg van glasvezelkabels. Door vertraging in de werkzaamheden van het aanleggen van glasvezelkabels, zijn er in 2024 minder inkomsten ontvangen. De verachting is dat de lagere vergoeding in 2024 op een later moment als nog wordt ontvangen overeenkomstig het tempo van het aanleggen van glasvezel (nadeel € 610.000).

Toeristenbelasting

De opbrengsten voor toeristenbelasting zijn in 2024 hoger uitgevallen dan begroot (voordeel € 317.00). Dit komt door een verhoging van het tarief, meer overnachtingen door een toename van het aantal Airbnb's en nagekomen opbrengsten uit 2023.

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 37.000 voordelig.

Lasten € 122.000 nadelig

Toerekening personele lasten

Er is een hogere toerekening van personeelslasten op het programma Economie. Dit heeft te maken met extra inzet die heeft plaatsgevonden vanuit de beleidsafdeling en de toerekening hiervan aan de programma's (nadeel € 79.000).

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 43.000 nadelig.

Onderwijs	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	2.290	90	2.380	2.522	142
Lasten	9.018	803	9.821	9.350	471
Saldo van lasten en baten	**-6.728**	**-712**	**-7.441**	**-6.828**	**612**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Onderwijs is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 612.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 142.000 voordelig

Onderwijshuisvesting (€ 128.000 nadeel)

Tegenover dit nadeel staat een voordeel op de baten van programma 6 Sociaal domein. Dit wordt verklaard doordat de begrote huurinkomsten van de Integrale Kind Centra (IKC) op dit programma staan en de realisatie op programma 6 verantwoord wordt.

Onderwijsbeleid (€ 270.000 voordeel)
De middelen voor de Specifieke uitkering Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) van voorgaande jaren zijn ingezet in 2024. Daarnaast was de definitieve beschikking 2024 hoger dan waar in de begroting rekening mee gehouden was (voordeel € 249.000).

Lasten € 471.000 voordelig

Onderwijsbeleid (€ 289.000 voordeel)
Door onderbezetting is niet het volledige budget uitgeven voor het Lokaal Onderwijs Beleid (€ 131.000 voordeel). Er is een verschuiving van de uitgaven met het programma 5 (Cultuur) met de subsidietafel Basisvaardigheden en Talentontwikkelingen (€ 81.000 voordeel). Daarnaast waren er geringe verschillen door lagere uitgaven voor Leerlingenvervoer en Leerplicht.

Voorgestelde overhevelingen (voordeel € 180.000):
Het voordeel is ontstaan doordat er minder kosten gemaakt zijn voor de tijdelijke onderwijshuisvesting voor het Maartenscollege (€ 180.000). In verband met de vernieuwbouw van de PO De Vijverhof is een tijdelijke onderwijshuisvestingslocatie gevonden in de Oude Bleijk. Het budget voor de verbouwing is verdeeld over de jaren 2024 en 2025, achteraf blijkt dat het gedeelte voor 2024 te hoog ingeschat was en de kosten merendeel in 2025 worden uitgegeven.

Sport, cultuur en recreatie	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	4.915	-745	4.169	4.014	-155
Lasten	22.065	689	22.754	22.738	16
Saldo van lasten en baten	**-17.151**	**-1.434**	**-18.585**	**-18.724**	**-139**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Sport, cultuur en recreatie is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 139.000 nadelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 155.000 nadelig

SPUK Stimulering Sport
In 2023 was de verwachting dat een gedeelte van het ontvangen bedrag vanuit de SPUK stimulering Sport 2023 terugbetaald moest worden. Bij de vaststellingsbeschikking is echter gebleken dat er toch meer kosten vergoed worden en er een aanvullend bedrag wordt ontvangen. Per saldo levert dit een voordeel op van € 260.000 wat verantwoord wordt in 2024.

Baggerwerkzaamheden
De baggerwerkzaamheden zijn niet volledig uitgevoerd vanwege capaciteitsproblemen bij de aannemer. De onttrekking uit de voorziening is hierdoor € 320.000 lager, waardoor de baten lager zijn (nadeel € 320.000).

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 95.000 nadelig.

Lasten € 16.000 voordelig

Sportbeleid
In 2024 zou gewerkt worden aan goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden (fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland). Dit project is niet uitgevoerd (voordeel € 150.000)

Sportaccommodaties
- Er zijn extra kosten gemaakt voor onderhoud sportvelden en terreinen door onvoorziene werkzaamheden zoals een gebroken lichtmast en wateroverlast bij de Meerhorst en Westvliet (nadeel € 162.000).
- De WOZ-waarde van de sportaccommodaties is harder gestegen dan verwacht. De hieruit voortvloeiende belastingen en heffingen zijn daardoor hoger (nadeel € 105.000).

Openbaar groen
Het nadeel (€ 119.000) wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten bij maai- en slootbestek als gevolg van prijsstijging bij aanbesteding.

Baggerwerkzaamheden
De baggerwerkzaamheden zijn niet volledig uitgevoerd vanwege capaciteitsproblemen bij de aannemer (voordeel € 320.000). Zie ook de toelichting bij de baten.

Voorgestelde overhevelingen (voordeel € 155.000):
- Groen-blauwe projecten (€ 100.000): Voor de realisatie van groen-blauwe projecten, gericht op het versterken van een groene en leefbare woongemeente, is een startbudget beschikbaar gesteld. Er is een dringende behoefte om meekoppelkansen in andere ruimtelijke projecten te benutten en om tijdig subsidies te verwerven via de ‘verdubbelaar’. De afgelopen periode is besteed aan de afstemming met externe partners en het opstellen van dit nieuwe uitvoeringsprogramma, wat tijd heeft gekost. Inmiddels zijn de projecten vastgesteld.
- Landschapstafel Duin, Horst en Weide (€ 55.000): In overleg met de betrokken partners is afgesproken dit resterende budget in te zetten voor de voorbereiding en uitvoering van projecten. Denk hierbij aan verkennende ontwerpstudies en landschaps-ecologisch onderzoek. Deze middelen zijn essentieel om binnen de regionale samenwerking Duin, Horst & Weide verdere stappen te zetten in het realiseren van gemeenschappelijke doelen op het gebied van natuur, recreatie en cultuurhistorie. Dit budget zorgt ervoor dat de samenwerking en ontwikkeling in 2025 onverminderd kunnen doorgaan.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overig, diverse kleine afwijkingen verdeeld over het programma is € 223.000 nadelig.

Sociaal domein	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	34.469	11.539	46.007	48.621	2.614
Lasten	117.096	13.093	130.189	125.087	5.102
Saldo van lasten en baten	**-82.628**	**-1.554**	**-84.181**	**-76.466**	**7.715**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Sociaal Domein is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 7.715.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten € 2.614.000 voordelig

Inkomensregelingen
Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Het voordeel ten opzichte van het geraamde budget bedraagt € 1,4 miljoen. Bij de beschikking van de BUIG die eind 2024 bekend is geworden is het macrobudget naar boven bijgesteld en is het verdeelmodel opnieuw geüpdatet. Beide hebben een positief effect op de hoogte van de uitkering die we over 2024 ontvangen.
Daarnaast is een bedrag van € 384.000 ontvangen in het kader van de Vangnetregeling over het tekort op de BUIG in 2023. Omdat onzeker was of de aanvraag voor deze regeling toegekend zou worden was deze opbrengst nog niet begroot.

Dienstverlening aan Voorschoten en Wassenaar
De opbrengsten van de gemeenten Voorschoten en Wassenaar voor de uitvoering op het gebied van Werk en Inkomen zijn hoger dan begroot (€ 164.000). Op basis van nacalculatie op basis van de uitvoeringskosten en de geactualiseerde verdeelsleutel is de afrekening naar boven bijgesteld.

Verhuur kinderopvang
Er zijn meer inkomsten verantwoord voor de verhuur aan de Kinderopvang dan geraamd (€ 115.000). Dit is een verschuiving met programma 4 Onderwijs.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) Brede SPUK (€ 98.000 voordeel)
De Brede SPUK GALA loopt van 2023 tot en met 2026 en gaat over 10 onderdelen gericht op het bevorderen van deelname aan sport, volksgezondheid en de sociale basis. De middelen zijn per jaar toegekend, maar mogen gedeeltelijk naar volgende jaren doorgeschoven mogen worden.
Een aantal onderdelen van de GALA (met name valpreventie) was verschoven van 2023 naar 2024. Hierdoor zijn zowel de kosten als de opbrengsten hoger dan het toegekende jaarbedrag over 2024.

Integraal Zorgakkoord (IZA) (€ 164.000 voordeel)
In het najaar van 2024 werd bekend dat er in de regio nog IZA gelden (SPUK) beschikbaar werden gesteld voor 2024. Hier staan tevens hogere lasten tegenover.
In 2024 is met name aandacht besteed aan de mentale gezondheid en overgewicht onder jongeren en gezond oud thuis worden.

Toeslagenaffaire (€ 343.000 voordeel)
De opbrengsten van de SPUK voor de Toeslagenaffaire zijn hoger dan geraamd, omdat een gedeelte van de salariskosten en kosten voor kwijtscheldingen gedeclareerd mocht worden. Hier was geen rekening mee gehouden in de begroting.

ESF subsidie
De ontvangsten voor de ESF subsidie zijn hoger dan geraamd omdat er alsnog een hogere toekenning heeft plaatsgevonden over afgelopen jaren (voordeel € 129.000).

Specifieke Uitkering voor niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp
De gemeente heeft in 2024 een Specifieke Uitkering ontvangen voor niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp van € 440.000. Ten tijde van de tweede tussentijdse rapportage nog niet bekend dat aanvraag voor deze specifieke uitkering gehonoreerd zou worden.

Wet Inburgering (€ 846.000 nadeel)

Door het achterblijven van de invulling van de taakstelling huisvesting voor statushouders, zijn er minder personen waaraan inburgering wordt aangeboden. Hierdoor is een lagere vergoeding verantwoord in 2024. Er staan ook lagere lasten tegenover.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 223.000 voordelig.

Lasten € 5.102.000 voordelig

Langer Zelfstandig Wonen
Bij de behandeling van het nieuwe beleidsplan Langer Zelfstandig Wonen (voordeel € 1,219 miljoen) is een planning aangeboden voor subsidies voor de collectieve woningaanpassingen door woningbouwverenigingen. Inmiddels is gebleken dat de aanvragen meer gebundeld (niet jaarlijks) binnen zullen komen voor hogere bedragen. De subsidieregeling Toegankelijke woningbouw wordt in 2025 aangeboden, waarbij het subsidieplafond wordt aangepast, zodat toekenning van de aanvragen vereenvoudigd wordt. Tegenover de lagere uitgaven staat een lagere onttrekking uit de reserve Langer Zelfstandig Wonen van hetzelfde bedrag.

Wet Inburgering (€ 882.000 voordeel)
Door het achterblijven van de invulling van de taakstelling huisvesting voor statushouders, zijn er minder personen waaraan inburgering wordt aangeboden. Er zijn hierdoor minder kosten gemaakt. Zie ook de toelichting bij baten.

Sterk voor Noord
De kosten voor het programma Sterk voor Noord zijn in 2024 € 195.000 lager dan begroot doordat de pilots Jongerenwerk veiligheid op straat, Outreachend doorstroomcoach jongeren en Jongeren perspectief fonds deels zijn doorgeschoven naar 2025. Hier tegenover staat ook een lagere onttrekking uit de Reserve Herstelbeleid.

(Nood)opvang vluchtelingen
De gemeente heeft in 2024 kosten gemaakt rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, zoals huur-, personeels- en energiekosten, kosten voor beveiliging en leefgeld. De daadwerkelijke lasten zijn lager uitgevallen waardoor er een voordeel op de lasten is ontstaan van € 299.000. Het restant is toegevoegd aan de Bestemmingsreserve vluchtelingen. De Bestemmingsreserve Vluchtelingenopvang voorziet in een buffer voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland (spreidingswet) enerzijds en het verlagen van het normbedrag door het Rijk.

GALA (€ 98.000 nadeel)
Zie de toelichting bij de baten.

IZA-projecten
Er konden meer IZA-projecten uitgevoerd worden (€ 142.000 nadelig) omdat er meer middelen ter beschikking kwamen. Zie ook de toelichting bij de baten.

Inkomensregelingen (€ 2.332.000 voordeel)
De verschillen binnen de diverse inkomensregelingen werden veroorzaakt door:

- Uitkeringen Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz (€ 968.000 voordeel) In tegenstelling tot landelijke ontwikkelingen was er binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg een daling van het aantal uitkeringsgerechtigden. Daarnaast was de invulling van het aantal statushouders lager dan verwacht.

- Curatieve schuldhulpverlening (€ 253.000 voordeel). Niet alle middelen konden worden ingezet in 2024. Het nieuwe beleid Schuldhulpverlening is meer gericht op preventie, voorlichting en nauwe samenwerking met diverse maatschappelijke partners zodat wel alle budgetten vanaf 2025 benut kunnen worden.
- Kwijtscheldingen (€ 269.000 voordeel) In 2024 is er minder kwijtschelding verleend dan begroot. Dit komt doordat meer inwoners, door de huidige wet- en regelgeving, alleen in aanmerking kwamen voor gedeeltelijke kwijtschelding in plaats van volledige kwijtschelding.
- Minimabeleid (€ 756.000 voordeel). In 2024 was nog sprake van het oude Minimabeleid, wat minder toegankelijk was dan het nieuwe beleid dat vanaf 2025 gefaseerd ingevoerd gaat worden. Het niet benutte budget geeft des te meer aan dat het belangrijk is om het voor de doelgroep zo laagdrempelig mogelijk te maken wel gebruik te kunnen maken van de regelingen. Het nieuwe beleid gaat meer uit van vertrouwen (automatisch verstrekken) en vereenvoudigde aanvraag (digitalisering).

De Binnenbaan (€ 169.000 voordeel)
De bijdrage aan de Binnenbaan is lager, omdat er minder re-integratietrajecten zijn uitgevoerd door de Binnenbaan. Er is sprake van een gat tussen het aantal gewenste trajecten en het beschikbare aanbod.

Arbeidsparticipatie
De instroom van het aantal mensen met een korte afstand tot de arbeidsmarkt is gedaald net als het totaal aantal bijstandsgerechtigden. Door de inzet van de leerwerkmakelaar en matchmaker zijn veel mensen met een kortere afstand op de arbeidsmarkt uitgestroomd (voordeel € 276.000).
Voor de overgebleven groep met een langere afstand tot de arbeidsmarkt geldt dat er vaak complexe problematiek speelt en ander soort hulp moet worden ingezet voordat trajecten kunnen worden ingezet om bijvoorbeeld werkfit te worden. Na deze trajecten van hulp worden de re-integratie trajecten voor deze groep weer ingezet, maar in 2024 was dit nog niet mogelijk en heeft dit geleid tot het niet benutten van het totale budget.

Statushouders (€ 132.000 voordeel)
Door het achterblijven van de invulling van het aantal te huisvesten statushouders, zijn de middelen voor de integratie van die doelgroep niet volledig uitgegeven.

Toerekening personele kosten
De toerekening van personele kosten aan het sociaal domein is € 221.000 hoger dan begroot. Er zijn namelijk meer personele lasten gemaakt op de onderdelen van het sociaal domein. Het gaat om een toename van minder dan 2% ten opzichte van de totale toerekening.

Jeugdhulp (€ 380.000 nadeel)
Er was in 2024 sprake van langere trajecten, complexere en duurdere zorg en minimale zorgafbouw. Daarnaast is er bij een specifieke aanbieder sprake van een forse stijging van zorgkosten per cliënt ten opzichte van 2023. Dit gaat om zorg in de segmenten verblijf en hoog specialistisch. Deze ontwikkelingen zorgen voor een tekort van € 1,16 miljoen ten opzichte van de geactualiseerde begroting in de 2e tussentijdse rapportage 2024, waarin het budget met € 1,75 miljoen is verhoogd. Hier tegenover staat een voordeel van € 780.000 door de vrijval van een reservering voor zorgkosten uit voorgaande jaren. Er is een positieve ontwikkeling zichtbaar van tijdig declareren door de zorgaanbieder, waardoor het niet aannemelijk wordt geacht dat deze zorgkosten alsnog gedeclareerd zullen worden.
Het tekort wordt gecompenseerd door niet begrootte extra middelen uit de Specifieke Uitkering niet beoogde zorgkosten Jeugdhulp van € 440.000, zie de toelichting bij de baten.

Voorgestelde overhevelingen:

- Alleenverdieners problematiek

Voor de alleenverdieners problematiek is in de algemene uitkering een bedrag ontvangen van € 72.000 (voordeel). Aangezien de uitvoering hiervan in 2025 gaat plaatsvinden, wordt voorgesteld deze middelen op te nemen in de begroting 2025.

- Re-integratie en participatie

De in het Re-integratie en Participatie beleid aangevraagde re-integratiemiddelen 2024 welke nog niet gebruikt zijn (€ 32.000) te zetten in 2025.

- Pilot WAMS

Het uitvoeren van de pilot coördinatie Sociaal Domein in het kader van de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) is geïntegreerd in het actieplan Jeugdzorg. De uitvoering wordt opgepakt door dit budget van € 100.000 in 2025 in te zetten.

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 235.000 voordelig.

Volksgezondheid en milieu	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	25.181	1.220	26.401	26.315	-86
Lasten	24.737	2.270	27.007	25.927	1.080
Saldo van lasten en baten	**444**	**-1.050**	**-606**	**388**	**994**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Volksgezondheid en milieu is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 994.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten nadeel € 86.000

Riolering

De inkomsten vanuit de rioolheffing zijn voor 2024 te laag opgenomen in de begroting. Er is hierdoor een voordeel ontstaan van € 144.000.

Afval

In 2024 is er minder afvalstoffenheffing opgehaald dan begroot, omdat er minder nieuwbouwwoningen zijn opgeleverd dan vooraf was voorzien (nadeel € 130.000).

Duurzaamheid

Een deel (€ 109.000) van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden op klimaat- en energiebeleid (CDOKE) ter hoogte van € 1.089.000 is niet besteed, waardoor er een nadeel ontstaat op de baten. Hier tegenover staat een even groot voordeel op de lasten.

Grafonderhoud

Doordat er minder grafonderhoud is afgekocht dan verwacht, is de onttrekking aan de voorziening grafonderhoud lager dan begroot (nadeel € 121.000).

Volksgezondheid

De inkomsten voor de GALA en IZA regelingen zijn gezamenlijk € 93.000 hoger doordat er meer lasten zijn gemaakt die vergoed worden vanuit deze regelingen.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 37.000 voordelig.

Lasten voordeel € 1.080.000

Riolering
Op basis van de gerealiseerde kostendekkendheid is er sprake van een lagere storting in de voorziening. Dit levert een voordeel op van € 259.000.

Afval
Op basis van de lagere inkomsten uit de afvalstoffenheffing is er geen saldo wat gestort kan worden in de voorziening. Er was wel een storting begroot, waardoor er sprake is van een voordeel van € 150.000.

Duurzaamheid
Vanaf 2023 ontvangt de gemeente jaarlijks een bijdrage van het Rijk voor de inzet van capaciteit (CDOKE). De bijdrage moet binnen de twee daaropvolgende jaren worden besteed. Mede door de krappe arbeidsmarkt is een aantal vacatures later ingevuld en is een deel, van afgerond € 115.000, van de begrote uitgaven niet besteed. Het restant van de Rijksbijdrage van 2024 wordt in 2025 en 2026 besteed.
Bij de gemeentebrede aanpak energietransitie is een voordeel ontstaan van afgrond € 221.000. De oorzaak hiervan is dat er van de rentekorting, waarvoor € 250.000 was gereserveerd, beperkt gebruik is gemaakt. Daarnaast is er voor € 104.000 aan exploitatiemiddelen niet besteed. Dit zit vooral in het feit dat voor het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie diverse activiteiten pas in 2025 zullen plaatsvinden.

Overhevelingen
Bodemonderzoek Herenstraat (voordeel € 530.000)
De sloopwerkzaamheden op de Herenstraat zijn eind 2024 gestart. De gemeente is daarbij afhankelijk geweest van de ontwikkelaar en het resultaat van onderhandelingen tussen de ontwikkelaar en de aannemer. Direct aansluitend aan de sloop volgt het bodemonderzoek wat wordt uitgevoerd in 2025.

Volksgezondheid (nadeel € 217.000)
De uitgaven voor volksgezondheid zijn hoger dan geraamd doordat er meer kosten zijn gemaakt voor de uitvoering van de IZA en GALA projecten binnen dit programma. Daarnaast is er meer uitgeven voor het lokaal gezondheidsbeleid en gezonde buurten.

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 82.000 nadelig.

Bouwen en wonen (VHLOSV)	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Baten	42.776	-14.811	27.965	11.660	-16.305
Lasten	48.857	-15.314	33.543	17.075	16.469
Saldo van lasten en baten	**-6.081**	**502**	**-5.578**	**-5.415**	**163**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Bouwen en wonen (VHLOSV) ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 163.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten nadeel € 16.305.000

Kostenverhaal
De opbrengsten uit kostenverhaal zijn lager dan begroot (€ 700.000 nadeel). Dit heeft met name te maken met het facilitaire deel van de grondexploitatie KPP. Er staan hier ook lagere lasten tegenover.

Grondexploitatie (€ 14.795.000 nadeel)
Er zijn drie gemeentelijke grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoel Polder (KPP) en De Star. Deze worden door middel van het Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG) minimaal 1 maal per jaar geactualiseerd. Dan wordt berekend wat aan het eind van de periode (bij oplevering van het ontwikkelde gebied) het resultaat is. Deze uitkomst kan leiden tot een mutatie in de verliesvoorziening. De grootste afwijking heeft voornamelijk te maken met vertragingen in de marktontwikkelingen van Vlietvoorde waardoor investeringen in bouw- en woonrijp maken worden vertraagd. Een gevolg hiervan is dat ook de verliesvoorziening nadelig moet worden bijgesteld met € 451.000.

Programma Duurzaamheid
In het programma is een nadeel ontstaan van € 450.000. In de begroting is rekening gehouden met een aantal SPUK-bijdragen van het Rijk. Een aantal van deze bijdragen zijn niet of niet volledig aangesproken en hiermee zijn de aan 2024 toe te rekenen baten lager. Het gaat daarbij om regelingen als Nationaal Isolatieprogramma € 150.000, proeftuin aardgasvrije woningen € 119.000, wijkaanpakken
€ 86.000 en aanpak energiearmoede voor € 232.000. Daarnaast is er een voordeel in de baten van € 137.000 ontstaan bij de planfinanciering Heuvel-Amstelwijk omdat er door een hogere realisatie aan de lastenkant meer baten ten laste van de balans zijn geboekt.

Bouwleges
In 2024 is minder aan bouwleges opgelegd dan begroot € 476.000. De gemeente prognosticeert de vergunningaanvragen op basis van toekomstige ruimtelijke initiatieven en projecten, maar de gemeente heeft geen invloed op welk moment een ontwikkelaar een aanvraag gaat indienen. Zo zijn de projecten Schakenbosch, Vlietweg en Vlietvoorde (nog) niet vergund.

Rente-inkomen SvN
Als gevolg van extra rente-inkomsten voor uitgegeven langlopende geldleningen bij Stichting Volkshuisvesting Nederland en iets hogere verkoopopbrengst van onroerend goed zijn er hogere baten gerealiseerd (voordeel € 119.000).

Overige afwijkingen
Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 3.000 nadelig.

Lasten voordeel € 16.469.000
Kostenverhaal
De lasten met betrekking tot kostenverhaal zijn lager dan begroot (€ 610.000 voordeel). Dit heeft met name te maken met het facilitaire deel van de grondexploitatie KPP.

Grondexploitatie
Voordeel € 14.344.000 (inclusief verwerking storting in de verliesvoorziening Vlietvoorde). Zie de toelichting bij de baten.

Omgevingswet

Door het uitstel van de inwerkingtreding van de omgevingswet is het budget voor de extra projectondersteuning voor de implementatie voor de omgevingswet in 2024 niet nodig geweest (voordeel € 247.000). De extra inspanningen voor de Omgevingsvisie (procesmanagement, stedenbouwkundig bureau, omgevingseffectrapportage (OER)) moeten nog wel worden geleverd in 2025.

Programma Duurzaamheid

In het programma is rekening gehouden met een aantal Rijksbijdragen. Een aantal van deze bijdragen zijn niet of niet volledig aangesproken. Hierdoor is een voordeel ontstaan van € 945.000.

- Proeftuin aardgasvrije woningen (voordeel € 119.000)

In 2022 is de gemeente LV gestart met de wijkaanpak voor het aardgasvrij maken van De Heuvel-Amstelwijk. Sindsdien zijn er allerlei activiteiten ondernomen zoals het organiseren van bewonersavonden, subsidies, energiescans, maatwerkadviezen en dergelijke. Een adviesbureau heeft businesscases uitgewerkt van de energieconcepten op basis van aquathermie. Er is een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met woningbouwcorporaties en Dunea. Er wordt onderzoek uitgevoerd naar het rolnemingsmodel voor het warmtenet. In 2025 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen aardgasvrij ready renoveren.

- Aanpak energiearmoede (voordeel € 232.000)

De SPUK aanpak energiearmoede is in 2024 niet helemaal besteed. De inzet van energieklushulpen die inwoners helpen met kleine energiebesparende maatregelen is volgens planning uitgevoerd. De gereserveerde middelen voor VvE's zijn niet besteed omdat er geen aanvragen van de betreffende VvE's zijn geweest. De resterende middelen kunnen tot eind 2027 worden besteed.

- Isolatie en groen dak (voordeel € 501.000)

De subsidie Isolatie en Groen dak is goed benut. Het subsidieplafond van € 750.000 is niet bereikt, maar er is meer subsidie verstrekt dan het voorgaande jaar. Van de rentekorting waarvoor € 250.000 was gereserveerd, resteert nog ruim € 200.000. Om de regeling aantrekkelijker te maken wordt vanaf 2025 de rentekorting verhoogd en wordt deze ook aangeboden aan de VvE's. Daarnaast is een nieuw communicatieplan gemaakt om de regeling te promoten.

- Planfinanciering Heuvel-Amstelwijk (nadeel € 143.000)

De personele inzet voor de uitvoering van dit project is hoger uitgevallen dan verwacht.

- Nationaal Isolatieprogramma (voordeel € 150.000)

De middelen van het nationaal isolatieprogramma zijn in 2024 niet benut omdat de VvE's in 2024 nog geen subsidieaanvragen hebben gedaan. De verwachte inzet zal in 2025 plaatsvinden.

- Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie (voordeel € 85.000)

De personele inzet voor de uitvoering van dit project is lager uitgevallen dan verwacht.

Voorgestelde overhevelingen

- Omgevingsvisie € 136.000

In 2024 is de Koersnotitie Omgevingsvisie opgesteld. Het budget wordt in 2025 ingezet voor de lopende werkzaamheden voor de omgevingsvisie (wat een onderdeel is van de Omgevingswet.

- Herbestemming Huize Swaensteyn € 41.000

Dit project hangt samen met de realisatie van de huisvesting gemeenteraad en griffie. Het gaat om een meerjarig project, waarbij de start in het derde kwartaal was en de werkzaamheden nog doorlopen in 2025.

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 146.000 voordelig.

Overige onderdelen	Primitieve begroting 2024	Begrotings-wijzigingen 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Verschil 2024
Lasten	40.517	1.385	41.902	41.527	375

Baten	177.963	6.011	183.974	185.611	1.638
Saldo van lasten en baten	**137.446**	**4.626**	**142.072**	**144.084**	**2.013**

Bedragen x € 1.000

Toelichting Financiën

Het saldo van baten en lasten van het programma Overige onderdelen is ten opzichte van de begroting 2024 in totaal € 2.013.000 voordelig. Hieronder wordt ingegaan op de onder- en overschrijdingen.

Baten voordeel € 1.638.000

Algemene uitkering gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds bestaan uit de algemene uitkering, de decentralisatie-uitkeringen en de integratie-uitkeringen. Het positieve saldo van € 636.000 over 2024 wordt hoofdzakelijk verklaard door de effecten uit de decembercirculaire van 2024 (€ 534.000 voordelig). De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft uitkeringen ontvangen voor bijvoorbeeld de compensatieregeling niet beoogde kosten jeugdzorg, de vangnetconstructie energietoelage en de meerkosten Oekraïne sociaal domein. De details van de staan beschreven in de raadsbrief decembercirculaire 2024 met dossiernummer 3891.
Daarnaast is er sprake van een aantal maatstaven die naar boven zijn bijgesteld waardoor ook over voorgaande jaren een extra bedrag is ontvangen.

OZB niet Woningen

De marktontwikkeling van niet-woningen is hoger uitgepakt dan voorzien. Om die reden is meer inkomsten gegenereerd voor de OZB niet-woningen (€ 516.000 voordelig).

Doorbelasting projectleider

De kosten van de projectleider voor het project Beschermd Wonen zijn in rekening gebracht bij de gemeente Den Haag. Deze inkomst was niet begroot (€ 132.000 voordelig).

Dividend BNG

Daarnaast zijn de dividendopbrengsten van de Bank der Nederlandse gemeenten over het boekjaar 2023 lager uitgevallen dan eerder begroot (€ 121.000 nadelig). Dit is te verklaren doordat het resultaat van de financiële transacties van de liquiditeitsportefeuille lager is uitgepakt. Verwacht wordt dat effect van incidentele aard is.

Rentebaten schatkistbankieren

De gemeente is verplicht om overtollige middelen op een speciale bankrekening van het Rijk te bewaren. Dit noemen we ook wel Schatkistbankieren. Doordat er meer middelen bij de schatkist van het Rijk stonden geparkeerd dan waar eerder rekening mee was gehouden, is de realisatie van de kortlopende rente hoger uitgevallen (€ 267.000 voordelig).

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 208.000 voordelig.

Lasten voordeel € 375.000

Administratie

De implementatie van het nieuwe gemeentelijke financiële softwarepakket Unit-ERPx is in 2024 afgerond. Doordat intern de capaciteit en benodigde specifieke kennis niet aanwezig was zijn expertise ingekocht (nadeel € 100.000). Voor verfijning en doorontwikkeling van diverse pakketten zijn

extra implementatiekosten uitgevoerd en tevens aangepaste software aangeschaft (nadeel € 175.000).

Ambtelijke huisvesting
De gerealiseerde kosten voor klachtenonderhoud zijn hoger uitgevallen dan vooraf was ingeschat. Daarnaast blijkt dat de feitelijke indexeringen het niveau van de in de begroting opgenomen indexeringen hebben overschreden, hetgeen eveneens heeft bijgedragen aan de hogere lasten (nadeel € 188.000).

Personeel en organisatiebeheer
Er is een daling zichtbaar in de ontvangen uitkeringen van het UWV. Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan de aanhoudend krappe arbeidsmarkt. Door de grote vraag naar personeel zijn ex-werknemers na beëindiging van hun dienstverband sneller in staat gebleken een nieuwe baan te vinden. Dit heeft ertoe geleid dat de duur van de WW-uitkeringen aanzienlijk is verkort, hetgeen resulteerde in lagere uitkeringsbedragen over het gehele jaar (voordeel € 258.000).
In 2024 hebben acht medewerkers gebruikgemaakt van de Regeling Vervroegd Uittreden (RVU). Deze regeling stelt medewerkers in staat om eerder met pensioen te gaan, waarbij de werkgever gedurende een afgesproken periode een uitkering verstrekt. Als gevolg van de toegenomen deelname aan deze regeling is er in 2024 een storting gedaan in de voorziening voor de RVU-verplichtingen. De hoogte van deze storting is bepaald op basis van de verwachte toekomstige uitkeringen aan de betreffende medewerkers, rekening houdend met de looptijd van de uitkeringen (nadeel € 347.000). Daarnaast is er ook een storting gedaan in de voorziening voor spaarverlof. Deze voorziening is gevormd om toekomstige verplichtingen voortvloeiend uit gespaarde verlofrechten van medewerkers financieel af te dekken (nadeel € 326.000).

Personeels- en inhuurkosten
Door hogere personeelskosten zijn er aan het onderdeel overhead meer organisatiekosten toegerekend. De extra kosten op het personeelsbudget zijn voornamelijk veroorzaakt door moeilijk vervulbare functies waarop is ingehuurd, tijdelijke vervanging en overlap tijdens het inwerken van vaste medewerkers. (nadeel 207.000)

Financiering
In tegenstelling tot eerdere verwachtingen is er in 2024 geen beroep gedaan op de geld en kapitaalmarkt om bijvoorbeeld investeringen te financieren. Dit heeft ertoe geleid dat de rentelasten lager zijn uitgevallen, dan eerder was begroot (voordeel € 1.045.000)

Voorziening dubieuze debiteuren
Op basis van de analyse van het debiteuren bestand van eind 2024 is een aanvulling van de voorziening noodzakelijk (nadeel € 216.000). Het doel van de voorziening is om het effect van oninbare debiteuren op te kunnen vangen.

Voorstel overheveling:

- NIS2/BIO

De uitvoering van de acties in 2024 is voornamelijk vertraagd doordat er meer tijd nodig was om de benodigde inhuur te organiseren. Het bewustwordingstraject over informatiebeveiliging heeft hierdoor vertraging opgelopen. Tevens is het implementeren van het informatie security management system (ISMS) hier door vertraagt (€ 69.000 voordeel).

- WOO - Implementatie

Er is vertraging opgetreden bij de inkoop en implementatie van de WOO- publicatietool voor het ontsluiten van documenten in het kader van de Woo. Deze ontstaat door verschillende redenen. Aan het begin van het jaar was er door verloop onvoldoende capaciteit beschikbaar om hier tijding mee te

starten. Gaande weg het inkoop en contracteren kwamen er aanvullende technische eisen vanuit het raak voor de koppeling met de Woo-index (€ 75.000 voordeel).

- Huisvesting buitendienst € 600.000

De nieuwbouw van Stadsbeheer aan de Veurse Achterweg 14 is uitgesteld en er is een gebiedsvisie Veurse Achterweg van start gegaan. In de begroting was voor het verplaatsen van de werkplekken van de Veurse Achterweg naar de Einddorpstraat en het terug verhuizen in 2024 budget opgenomen. Deze werkzaamheden hebben nog niet plaats gevonden en moeten mee schuiven in de planning van de nieuwbouw.

- Jeugd Hervormingsagenda regionaal € 70.000

Voor 2025 is er een regionaal projectplan opgesteld om de acties uit de Hervormingsagenda die in gezamenlijkheid opgepakt moeten worden, uit te voeren. Ook de coördinator samenwerking huisartsen en POH (praktijkondersteuner huisartsen) is een regionale maatregel, waar nu lokaal uitvoering aan wordt gegeven.

Overige afwijkingen

Het totaal van de overige kleine afwijkingen is € 183.000 nadelig.

4.4 Balans met toelichting

Balans (Activa)

ACTIVA	31-12-2024	1-1-2024	31-12-2023
Vaste activa			
Immateriële vaste activa			
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	627	374	374
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	298	298	298
Totaal immateriële vaste activa	**925**	**672**	**672**
Materiële vaste activa			
Investeringen met een economisch nut	164.816	170.502	170.277
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	59.955	57.430	57.251
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	17.803	17.617	18.021
Totaal materiële vaste activa	**242.574**	**245.549**	**245.549**
Financiële vaste activa			
a. Kapitaalverstrekkingen aan:			
- deelnemingen	18.775	18.775	18.775
b. Overige langlopende leningen u/g	4	10	10
c. Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar en langer	331	446	446
Totaal financiële vaste activa	**19.110**	**19.230**	**19.230**
Totaal vaste activa	**262.609**	**265.451**	**265.451**
Vlottende activa			
Voorraden:			
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	**42.205**	**42.032**	**42.032**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:			
a. Vorderingen op openbare lichamen	16.177	15.397	15.545
b. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	20.715	8.029	8.029
c. Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	4.640	4.003	4.003
d. Overige vorderingen	8.246	7.422	7.254
Totaal uitzettingen	**49.777**	**34.850**	**34.831**
Liquide middelen	**3**	**6**	**6**
Overlopende activa: a. De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel			
- Het Rijk	500	720	720
- Overige Nederlandse overheidslichamen	175	395	395
b. Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	12.263	7.387	8.286
Totaal overlopende activa	**12.939**	**8.502**	**9.401**
Totaal vlottende activa	**104.923**	**85.395**	**86.270**
Totaal activa	**367.532**	**350.848**	**351.721**

Bedragen x € 1.000

Balans (Passiva)

PASSIVA	31-12-2024	1-1-2024	31-12-2023
Vaste passiva			
Eigen Vermogen			
Algemene reserves	61.786	69.152	69.152
Bestemmingsreserves	149.908	143.912	143.912
Gerealiseerd resultaat	12.805	11.437	11.437
Totaal eigen vermogen	**224.500**	**224.500**	**224.500**
Voorzieningen			
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	11.674	5.440	5.440
- Voorzieningen ter egalisatie van kosten	3.861	3.992	3.992
- Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangings- investeringen, waarbij een heffing wordt geheven	0	0	0
- Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	4.628	4.662	4.662
Totaal voorzieningen	**20.163**	**14.094**	**14.094**
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:			
- Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	60.944	65.887	65.887
- Waarborgsommen	31	2	2
- Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	1.551	1.551	1.551
Totaal vaste schulden	**62.526**	**67.441**	**67.441**
Totaal vaste passiva	**307.189**	**306.036**	**306.036**
Vlottende passiva			
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:			
a. Overige kasgeldleningen	0	0	0
b. Banksaldi	3.670	2.840	2.840
c. Overige schulden	18.330	13.793	13.793
Totaal netto-vlottende schulden	**22.001**	**16.633**	**16.633**
Overlopende passiva:			
a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	12.512	10.516	11.332
b. De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:			
- Het Rijk	19.288	10.695	10.695
- Overige Nederlandse overheidslichamen	3.050	3.020	3.020
c. Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	3.493	3.942	4.005
Totaal overlopende passiva	**38.343**	**28.174**	**29.052**
Totaal vlottende passiva	**60.344**	**44.812**	**45.685**
Totaal passiva	**367.532**	**350.848**	**351.721**

Bedragen x € 1.000

Gemeente Leidschendam-Voorburg is in 2024 overgestapt naar een nieuw financieel systeem. Het vorige was 20 jaar oud en aan vervanging toe. Met de overgang zijn posities op de balans opnieuw beoordeeld en dit geeft een presentatieverschil op zowel de activa- als de passivazijde. De stand per

1-1-2024 geeft het beginsaldo weer conform het nieuwe systeem. De stand per 31-12-2023 geeft het beginsaldo weer conform de jaarrekening 2023.

Toelichting op balansposten

Activa

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn uitgaven waar geen gemeentelijke bezittingen tegenover staan. Dit zijn de activa die niet stoffelijk van aard zijn en die niet onder de financiële vaste activa vallen. Het BBV kent een limitatieve lijst van immateriële vaste activa, te weten: de kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio; kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief; bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Investeringen in immateriële vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2024
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	374	269	0	16	0	627
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	298	0	0	0	0	298
Totaal	**672**	**269**	**0**	**16**	**0**	**925**

Bedragen x € 1.000

In 2024 is geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling van de Veursestraatweg (€ 0,14 miljoen) en de Zustersdijk (€ 0,13 miljoen) en loopt door tot 2025.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn investeringen in duurzame tastbare zaken en worden veelal langer dan 1 jaar gebruikt. Er wordt onderscheid gemaakt in investeringen met een economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut. Daarnaast is een categorie opgenomen voor activa met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing geheven kan worden, zoals riolering.

Investeringen met een economisch nut

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Invester-ingen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	2.510	48	0	72	0	2.486
Woonruimten	41	0	0	5	0	36
Bedrijfsgebouwen	118.824	1.173	301	4.589	0	115.107
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	37.766	1.382	0	1.991	51	37.107
Vervoermiddelen	2.442	188	0	350	0	2.280
Machines, apparatuur en installaties	7.086	585	0	1.596	0	6.075
Overige materiele vaste activa	1.833	61	0	169	0	1.725
Totaal	**170.502**	**3.437**	**301**	**8.771**	**51**	**164.816**

Bedragen x € 1.000

Bedrijfsgebouwen
In 2024 is geïnvesteerd in (nieuwe) schoolgebouwen, waarbij de voornaamste investeringen gericht waren op de nieuwbouw van basisschool de Vijverhof, basisschool Maria Bernadette en het Maartenscollege, wat resulteerde in een totale gezamenlijke investering van (€ 0,8 miljoen). Daarnaast is er geïnvesteerd in de Bibliotheek aan de Fluitpolderplein (€ 0,3 miljoen). Verder heeft er in 2024 een verkoop van een pand plaats gevonden (€0,3 miljoen).

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
In 2024 is geïnvesteerd in Bereikbaar Stompwijk (€ 0,3 miljoen), Sportpark Duyvesteijn (€ 0,3 miljoen) en Sportpark Westvliet (€ 0,2 miljoen). Daarnaast zijn er nog een aantal kleine investeringen geweest (€ 0,5 miljoen).

Vervoersmiddelen
In 2024 zijn gemeentelijke bedrijfsvoertuigen ten behoeve van de buitendienst vervangen. Dit betreffen kleine vrachtauto's, elektrische trucks en personenauto's (€ 0,2 miljoen).

Machines, apparatuur en installaties
In 2024 is geïnvesteerd in de vervanging van netwerkswitches, hard- en software, grafische werkplekken en verkeersregelinstallaties (€ 0,6 miljoen).

Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2024
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	55.655	4.469	0	1.732	0	58.392
Machines, apparatuur en installaties	1.775	23	0	234	0	1.563
Totaal	**57.430**	**4.492**	**0**	**1.966**	**0**	**59.955**

Bedragen x € 1.000

De belangrijkste vermeerderingen op deze investeringen in 2024 betreffen het vervangen van rioleringen (€ 3,9 miljoen) en de uitgaven voor levensduur verlengende reparaties en renovaties (€ 0,3 miljoen). Daarnaast is er geïnvesteerd in maatregelen voor wateroverlast (€ 0,2 miljoen).
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Investe-ringen	Desinveste-ringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2024
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	14.916	761	0	1.019	47	14.611
Machines, apparatuur en installaties	0	3	0	0	0	3
Overige materiele vaste activa	2.701	853	0	364	0	3.190
Totaal	**17.617**	**1.617**	**0**	**1.383**	**47**	**17.803**

Bedragen x € 1.000

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken
De investeringen in 2024 hebben betrekking op de aanleg van een klimaatadaptatie aan de Prinsenhof en de vervanging van de kademuur Oude Haven (€ 0,3 miljoen). Daarnaast zijn er bedragen uitgegeven voor asfaltvervanging van fietspaden (€ 0,1 miljoen) en een aantal kleine investeringen (€ 0,3 miljoen).

Overige materiële vaste activa
In 2024 is geïnvesteerd in het vervangen van speelvoorzieningen (€ 0,8 miljoen).

Financiële vaste activa
De specificatie van de financiële vaste activa is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Investe-ringen	Aflossingen	Afschrij-vingen	Boekwaarde 31-12-2024
a. Kapitaalverstrekkingen aan:					
Deelnemingen	18.775	0	0	0	18.775
b. Overige langlopende leningen u/g:	10	0	5	0	4
c.Overige uitzettingen (met een rentetypische looptijd van een jaar en langer):					
SVN (starters) leningen	446	0	115	0	331
Totaal	**19.230**	**0**	**120**	**0**	**19.110**

Bedragen x € 1.000

Kapitaalverstrekkingen:
Deelnemingen

De specificatie van het onderdeel deelnemingen is als volgt:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Boekwaarde 31-12-2024
Aandelen NV Stedin	4.668	4.668
Preferente aandelen NV Stedin	13.087	13.087
Aandelen Dunea (voorheen Duinwaterleiding-bedrijf Z-H)	558	558
Aandelen NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	461	461
Aandelen De Binnenbaan	1	1
Totaal	**18.775**	**18.775**

Bedragen x € 1.000

De gemeente is in bezit van 170.776 aandelen van Stedin Holding N.V. (voorheen Eneco Holding N.V.) en 27.225 preferente aandelen Stedin, 231.593 aandelen Dunea, 203.190 aandelen N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en 10 aandelen van het werkbedrijf De Binnenbaan. In het jaar 2024 hebben er geen aankopen of verkopen van aandelen plaatsgevonden.

Overige langlopende leningen uitgeleend (u/g)

Dit betreffen hypothecaire geldleningen die aan personeel zijn verstrekt. Per ultimo 2024 staat er nog 1 geldlening uit. De gemeente verstrekt sinds 2002 geen nieuwe hypothecaire geldleningen meer aan het eigen personeel.

Overige uitzettingen (met een rentetypische looptijd van een jaar en langer):

SVN (starters)leningen
Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente leningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente verstrekt door tussenkomst van het SVN de bedragen voor de leningen. De totale stand van uitgezette leningen per 31 december 2024 is € 0,3 miljoen. In 2024 is voor een bedrag van € 0,1 miljoen afgelost.
Tussen het SVN en de gemeente bestaat verder een rekening-courant verhouding. Op deze rekening-courant worden ontvangen rente en aflossingen op leningen bijgestort en komen verstrekte leningen in mindering. De gemeente kan de gelden in rekening-courant opnemen of gebruiken voor nieuwe leningen. De rekening-courant heeft een rentetypische looptijd van minder dan één jaar (de rente kan dagelijks wijzigen). Dit is de reden waarom de rekening-courant als vlottende activa is opgenomen op de balans.

Vlottende activa

Voorraden
De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorie:

Omschrijving	Balanswaarde 1-1-2024	Balanswaarde 31-12-2024
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	42.032	42.205
Totaal	**42.032**	**42.205**

Bedragen x € 1.000

Voor het berekenen van de balanswaarden van de voorraden worden op de (boek)waarden van de grondexploitaties de gevormde verliesvoorziening(en) in mindering gebracht. In het kort ziet het verloop van de balanswaarden van de voorraden er als volgt uit.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Verlies-voorziening 1-1-2024	Balanswaarde 1-1-2024	Boekwaarde 31-12-2024	Verlies-voorziening 31-12-2024	Balanswaarde 31-12-2024
Vlietvoorde	43.382	7.422	35.959	42.835	7.873	34.962
Leidschendam centrum	1.558	0	1.558	1.558	0	1.558
Klein Plaspoelpolder	3.932	0	3.932	4.681	0	4.681
De Star	582	0	582	1.003	0	1.003
Totaal	**49.455**	**7.422**	**42.032**	**50.078**	**7.873**	**42.205**

Bedragen x € 1.000

Van de bouwgronden in exploitatie is het verloop van de boekwaarden gedurende 2024 in het volgende overzicht weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Invester-ingen	Opbreng-sten	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde 31-12-2024

Vlietvoorde	43.382	2.203	2.750	42.835	7.873	34.962
Leidschendam centrum	1.558	0	0	1.558	0	1.558
Klein Plaspoelpolder	3.932	759	10	4.681	0	4.681
De Star	582	421	0	1.003	0	1.003
Totaal	**49.455**	**3.383**	**2.760**	**50.078**	**7.873**	**42.205**

Bedragen x € 1.000

Het geraamde eindresultaat per grondcomplex is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbreng-sten	Saldo nog te realiseren prijsstijging en rente	Geraamd eindresul-taat eindwaar-de)
Vlietvoorde	42.835	15.030	50.988	996	7.873
Leidschendam centrum	1.558	0	1.558	0	0
Klein Plaspoelpolder	4.681	3.549	11.186	580	-3.536
De Star	1.003	7.742	9.131	-385	-1
Totaal	**50.078**	**26.321**	**72.863**	**1.191**	**4.337**

Bedragen x € 1.000

Het resultaat van de grondexploitatie is sterk afhankelijk van de te realiseren verkoopprijzen van het te realiseren woningbouwprogramma. Deze verkoopprijzen zijn geschat door externe deskundigen. Omdat de ingeschatte verkoopprijzen prognoses betreffen en op dit moment niet met zekerheid zijn vast te stellen, is een bandbreedte waarneembaar.

Vlietvoorde
Het nadelige resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de boekwaarde per 31 december 2024 en de nog te realiseren inkomsten en uitgaven (volgens het MPG'2025 1e herziening) € 7,9 miljoen op 31 december 2028 de einddatum van het project.

Leidschendam centrum
De gemeente heeft een grondpositie in Leidschendam centrum. Uitgangspunt is dat de gemaakte kosten worden gedekt uit de grondverkopen in en 2025/ 2026. Deze grondexploitatie sluit naar verwachting eind 2026.

Klein Plaspoelpolder
Het voordelige resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de boekwaarde per 31 december 2024 en de nog te realiseren inkomsten en uitgaven (volgens het MPG'2025 1e herziening) € 3,5 miljoen op 31 december 2029 de einddatum van het project.
De gemeentelijke grondexploitatie betreft de deelgebieden 2, 3B en 4.

De Star
Het voordelige resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de boekwaarde per 31 december 2024 en de nog te realiseren inkomsten en uitgaven (volgens het MPG'2025 1e herziening) € 1.000 op 31 december 2027.

In de paragraaf grondbeleid wordt dieper ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen van de grondexploitaties. Hieronder volgt een verloop van de verliesvoorziening op grond van MPG'2025 1e herziening.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Vormen	Uitgaven	Vrijvallen	Boekwaarde 31-12-2024
Voorziening grondexploitatie Vlietvoorde	7.422	451	0	0	7.873
Totaal	**7.422**	**451**	**0**	**0**	**7.873**

bedragen x € 1.000

Voorziening grondexploitatie Vlietvoorde
De verliesvoorziening voor de grondexploitatie Vlietvoorde per 31 december 2024 is gebaseerd op de 1e herziening van de grondexploitatie in 2025. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft een voorziening op eindwaarde van € 7,9 miljoen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:
De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarden onder aftrek van de oninbare bedragen en worden als volgt gespecificeerd:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 1-1-2024
Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen	1.543	2.699
Vorderingen Rijksbelastingen	14.634	12.697
a. Totaal vorderingen op openbare lichamen	**16.177**	**15.397**
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	20.715	8.029
b. Totaal uitzettingen in 's Rijks schatkist	**20.715**	**8.029**
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	4.640	4.003
c. Totaal rekening-courantverhoudingen	**4.640**	**4.003**
Debiteuren algemeen (privaatrechtelijk)	2.394	944
Debiteuren gemeentelijke belastingen	2.191	1.893
Debiteuren Sociaal domein	5.897	6.529
Betaalde waarborgsommen	3	3
subtotaal debiteuren	***10.486***	***9.369***
Af: voorziening voor oninbare debiteuren	-2.240	-1.947
d. Totaal overige vorderingen	**8.246**	**7.422**
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**49.777**	**34.850**

Bedragen x € 1.000

Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen en rijksbelastingen
De vorderingen op publiekrechtelijke lichamen hebben betrekking op voorschotten in het vierde kwartaal voor verleende diensten aan gemeente Den Haag en Zoetermeer. De rijksbelasting betreft hoofdzakelijk een vordering op het BTW-Compensatiefonds, die ultimo juni 2025 wordt ontvangen.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met rente typische looptijd korter dan één jaar
Onder deze post wordt het schatkistbankieren verantwoord. De gemeente is verplicht om een overtollig banksaldo bij het Rijk te plaatsen, rekening houdend met het drempelbedrag. Een overtollig saldo op de rekening courant van de gemeente wordt automatisch overgeboekt naar de rekening bij het Rijk (de schatkist). Hiermee overschrijdt de gemeente nooit het drempelbedrag. Per balansdatum begin 2024 was voor een bedrag van € 8 miljoen uitgezet bij het Rijk, eind 2024 bedroeg het saldo € 20,7 miljoen. In onderstaande tabel is aangegeven welk bedrag de gemeente op de bankrekening had en wat het drempelbedrag was. Voor de bepaling van het bedrag dat de gemeente op dagbasis gemiddeld als banksaldo aanhoudt, wordt een negatief banksaldo niet meegerekend.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren 2024					
(1)	Drempelbedrag	5.280			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op de dag-basis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	0	0	0	0
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	5.280	5.280	5.280	5.280
(3b) = (2) > 1	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Bedragen x € 1.000

Rekening-courantverhoudingen
Rekening-courant bestaat uit het direct opvraagbare rekening-courant saldo met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVN) en bedraagt € 4,6 miljoen per 31 december 2024.

Debiteuren
De stand van de debiteuren betreft een momentopname. Sturing op invordering en debiteurenstanden is een continu proces binnen de gemeente. In het debiteurensaldo zijn een aantal posten opgenomen die naar verwachting oninbaar zijn. Voor de verwachte oninbaarheid van deze vorderingen is een voorziening dubieuze debiteuren beschikbaar met een waarde van € 2,2 miljoen eind 2024.

In onderstaande tabel is de stand en het verloop van de voorziening voor dubieuze debiteuren weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoegingen	Verminderingen	Boekwaarde 31-12-2024
Dubieuze debiteuren privaatrechtelijk en belastingen	268	216	140	344

Dubieuze debiteuren sociale zaken	1.679	668	451	1.896
Totaal	**1.947**	**884**	**591**	**2.240**

Bedragen x € 1.000

In 2024 zijn voor een bedrag van € 0,6 miljoen aan debiteuren posten oninbaar verklaard (in 2023 € 0,4 miljoen).

Liquide middelen
In onderstaande tabel is de stand en het verloop van de banksaldi weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 1-1-2024
Banksaldi	3	6
Totaal	**3**	**6**

Bedragen x € 1.000

De liquide middelen bestaan uit banksaldi bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de ING. Per 31 december 2024 was het tegoed bij de ING Bank afgerond € 3 duizend. Het saldo bij de BNG was per 31 december 2024 negatief en is verantwoord bij de vlottende passiva.
Het maximale krediet op de rekening-courant van de BNG bedraagt € 25 miljoen. Dit bestaat uit een kredietlimiet van € 10 miljoen en een intra-dag-limiet van € 15 miljoen.

Overlopende activa
In onderstaande tabel is de stand en het verloop van de overlopende activa weergegeven.

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 1-1-2024
a. De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:		
- Het Rijk	500	720
- Overige Nederlandse overheidslichamen	175	395
b. Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	12.263	7.387
Totaal overlopende activa	**12.939**	**8.502**

Bedragen x € 1.000

Onder de overlopende activa zijn opgenomen de door de gemeente nog te ontvangen en de vooruitbetaalde bedragen.

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel bestaan uit:

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2024	Toevoe- gingen	Ontvangen bedragen	Boekwaarde 31-12-2024
Het Rijk				
Ministerie - Leefgeld Oekraine	416	500	416	500
Ministerie - Opvang Oekraine	304	0	304	0
Subtotaal - Het Rijk	720	500	721	500
Overige Nederlandse overheidslichamen				
Gemeente Zoetermeer - ESF 2017 t/m 2024	395	229	449	175
Totaal	**1.115**	**729**	**1.169**	**675**

Bedragen x € 1.000

De nog te ontvangen overheidsbijdragen met een specifiek bestedingsdoel zijn in 2024 afgenomen tot een bedrag van € 0,7 miljoen. Hieronder volgt een toelichting per bestedingsdoel.

Ministerie - Leefgeld Oekraïne
Gemeente Leidschendam-Voorburg heeft leefgeld uitbetaald aan Oekraïners, die in onze gemeente gehuisvest zijn en recht hebben op leefgeld. Deze bedragen zijn voorgefinancierd en worden terugontvangen in 2025 vanuit het RIJK door middel van de Sisa opgave M16.

Ministerie - Opvang Oekraïne
Gemeenten worden voor de opvang van Oekraïense ontheemden bekostigd via een normbedrag vanuit het Rijk, per gerealiseerde opvangplek per dag.
Per 1 januari 2024 had de gemeente Leidschendam-Voorburg nog recht op een aanvullende bijdrage van € 0,3 miljoen welke in het boekjaar 2024 ontvangen is.

Gemeente Zoetermeer - ESF 2017 t/m 2024
Voor het project re-integratie en arbeidsaanpassing is een subsidie aangevraagd bij het Europees SubsidieFonds in samenwerking met gemeente Zoetermeer. De subsidie wordt uitbetaald aan gemeente Zoetermeer welke achteraf het aandeel voor gemeente Leidschendam-Voorburg betaald.
Overige Overlopende activa
De overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen zijn eind 2024 € 12,2 miljoen. De belangrijkste posten die vallen onder de overige overlopende activa zijn:

- Nog te ontvangen dividend betreffende de preferente aandelen in Stedin € 0,4 miljoen
- Nog te ontvangen rentebaten Q4 2024 € 0,2 miljoen
- Nog te ontvangen kostenverhaal diverse posten € 3 miljoen
- Nog te ontvangen BUIG € 2,9 miljoen
- Nog te ontvangen bouwleges 2024 € 1,4 miljoen
- Vooruitbetaald bedrag aan de Veiligheidsregio Haaglanden inzake de FLO regeling € 3,7 miljoen
- Vooruitbetaald bedrag aan Omgevingsdienst Haaglanden inzake voorschot deelnemersbijdrage € 0,5 miljoen

Passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Reserves

	Omschrijving	Stand per 1-1-2024	Resultaat-bestemming voorgaand boekjaar	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	Vermindering afschrijving op activa	Stand per 31-12-2024
	Algemene reserves						
1	Reserve met bufferfunctie	11.418					11.418
2	Reserve vrij besteedbaar	57.734		13.126	20.492		50.367
	Totaal algemene reserves	**69.152**	**0**	**13.126**	**20.492**	**0**	**61.786**
	Bestemmingsreserves						
3	Dekking afschrijvingslasten	26.372		11.078		1.262	36.188
4	Herwaardering activa	3.650			350		3.300
5	Bereikbaar Stompwijk	5.471					5.471
6	Verevening sociale woningbouw	205		50			255
7	Nazorg Rietvink	350					350
8	Onderwijshuisvesting	7.500					7.500
9	Energietransitie en Duurzaamheid	43.353			3.521		39.832
10	Bereikbaarheid	3.360					3.360
11	Langer zelfstandig wonen	9.687			146		9.541
12	Mobiliteit	18.153			8.671		9.482
13	Sterk voor Noord	8.800					8.800
14	Ondergrondse hoogspanningkabels	3.350			16		3.335
15	Herontwikkeling Julianabaan	2.000					2.000
16	Herstelbeleid	2.028			441		1.587
17	Ondersteuning energielasten	933			204		728
18	CID Binckhorst (Velostrada)	3.000			14		2.986
19	CID Binckhorst (Leefbaarheid)	5.700			165		5.535
20	Vluchtelingenopvang			5.277			5.277
21	Gebiedsontwikkeling Overgoo – Fleetpark			4.382			4.382
	Totaal bestemmingsreserves	**143.912**	**0**	**20.787**	**13.529**	**1.262**	**149.908**
	Gerealiseerd resultaat 2023	11.437	-11.437				0
	Gerealiseerd resultaat 2024			12.805			12.805
	Totaal	**224.500**	**-11.437**	**46.718**	**34.021**	**1.262**	**224.500**

Bedragen x € 1.000

Het eigen vermogen is in 2024 gelijk gebleven. Onderstaand wordt puntsgewijs ingegaan op mutaties in de reserves.

Algemene reserve

Algemene reserve met bufferfunctie

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De reserve vormt een belangrijk deel van de weerstandscapaciteit.

Er zijn geen mutaties voor de algemene reserve met bufferfunctie, omdat de reserve binnen de vastgestelde bandbreedte valt.

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve is onderdeel van de weerstandscapaciteit. Op deze reserve rusten geen claims, de middelen zijn vrij besteedbaar.

De mutaties bestaan uit onttrekkingen in totaal van € 20.491.901:
- € 183.500 voor Uitstel invoering omgevingswet (Nota van Wijziging 2021 – 2024, raadsbesluit 1393 – 18 november 2020)
- € 120.000 voor Aansluiting Onderwijs Jeugdhulp en Raad voor de Kinderen (Nota van wijziging 2022-2025, raadsbesluit 2183 – 9 november 2021)
- € 470.000 voor Programma Sterk voor Noord (raadsbesluit 2324 – 10 november 2021)
- € 500.000 voor Amendement Houd de lasten voor onze inwoners laag (Begroting 2024-2027, raadsbesluit 3152 – 8 november 2023)
- € 1.591.500 voor nog te realiseren activiteiten 2023 in 2024 (Nota van Wijziging 2024-2027, raadsbesluit 3536 – 8 november 2023)
- € 4.382.401 voor het vormen van de reserve Gebiedsontwikkeling Overgoo / Fleetpark (raadsbesluit 3683 – 4 juni 2024)
- € 3.473.000 voor het vormen van de reserve Vluchtelingenopvang (resultaatbestemming jaarrekening 2023, raadsbesluit 3696 – 9 juli 2024)
- € 3.851.500 voor nog te realiseren activiteiten 2023 in 2024 (budgetoverheveling jaarrekening 2023, raadsbesluit 3696 – 9 juli 2024)
- € 500.000 voor het onderzoeksbudget voor de huisvesting van de raad en griffie (Motie: Huisvesting raad & griffie – 19 maart 2024 en 1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)
- € 4.505.500 voor het beheerplan wegen (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)
- € 50.000 voor het storten van het resultaat 2023 in de reserve verevening sociale woningbouw (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)
- € 864.500 voor de storting in de voorziening achterstallig onderhoud wegen (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)

Aangevuld door stortingen in totaal van € 13.125.700:
- € 11.436.517 als rekeningresultaat 2023 (jaarrekening 2023, raadsbesluit 3696 – 9 juli 2024)
- € 254.380 voor de degeneratievergoeding voor de aanleg van glasvezelkabels (1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)
- € 180.000 voor de afkoopsom openbare ruimte (1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)
- € 1.239.303 voor de verkoop van Herenstraat 42 (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)

Bestemmingsreserve

Reserve Dekking afschrijvingslasten

De reserve is voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen die overeenkomstig de besluitvorming gedeeltelijk / geheel ten laste van deze middelen komen.

De mutaties bestaan uit een onttrekking voor een vermindering afschrijving activa van € 1.261.997 (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024). Aangevuld door stortingen in totaal van € 11.078.000:

- € 8.130.000 Storting voor de dekking van de toekomstige kapitaallasten van krediet Veursestraatweg (raadsbesluit 3698 – 12 november 2024)
- € 340.000 Actualisatie van de reserve Mobiliteit met stortingen ter dekking van de kapitaallasten (raadsbesluit 3878 -
- € 1.221.000 reserve duurzaamheid
- € 1.387.000 primitieve begroting 2024

Reserve Herwaardering activa

Deze reserve is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is in 2010 omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. Dit geeft na verloop van tijd hogere lasten die gedekt worden door deze reserve.

De mutatie in de reserve betreft de onttrekking van € 350.000 (raadsbesluit 9 november 2022 - 2648).

Reserve Bereikbaarheid Stompwijk

De reserve is bestemd voor de dekking van de afschrijvingslasten die samenhangen met de investeringen in de renovatie van de Stompwijkseweg, de Dokter van Noortstraat en de aanleg van de Verbindingsweg, de herinrichting Dokter van Noortstraat en de aanleg van Veenpoldersweg (voorheen de Verbindingsweg).

Er zijn geen mutaties in 2024.

Reserve Verevening sociale woningbouw

De reserve Verevening sociale woningbouw is voor de financiële bijdragen en onttrekkingen in het kader van de realisatie van 30% sociale woningbouw. Wanneer in woningbouwplannen in Leidschendam-Voorburg minder dan 30% of geen sociale woningen zijn opgenomen, is de projectontwikkelaar verplicht een financiële bijdrage te storten in het vereveningsfonds. Wanneer er meer dan 30% sociale woningen wordt gerealiseerd, dan ontvangt de projectontwikkelaar een bijdrage uit het fonds, als het saldo van het fonds dit toelaat.

De mutatie betreft een storting van € 50.000 vanuit de Algemene reserve (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)

Reserve Nazorg Rietvink

Werkzaamheden die in het kader van nazorg nog plaats moeten vinden in het project Rietvink.

Er zijn geen mutaties in 2024.

Reserve Onderwijshuisvesting

Ter dekking van de kosten voor de vervangings- en renovatieopgave in het voortgezet onderwijs waar de rijksbijdragen onvoldoende voor zijn.

Er zijn geen mutaties geweest in 2024.

Reserve Duurzaamheid en Energietransitie

Ter dekking van kosten voor de klimaatopgave om in 2050 CO2 neutraal te zijn.

De onttrekking ter hoogte van € 3.521.000 bestaat uit de volgende onderdelen:
- Voor de storting in de reserve dekking afschrijvingslasten €1.221.000 (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)
- Ter dekking van de uitgaven van 2024 voor Programma Duurzaamheid en Energietransitie van € 1.250.000 (raadsbesluit 3095 – 30 mei 2023)
- Voor een storting in de reserve dekking afschrijvingslasten € 1.050.000 (raadsbesluit 3095 – 30 mei 2023)

Reserve Bereikbaarheid

De reserve dient ter dekking van de kosten van de realisatie van de aanleg van de parkeergarage Leidschendam Noord en de aanleg van het parkeerterrein Leidsekade-Venestraat.

Er zijn geen mutaties in 2024.

Reserve Langer zelfstandig wonen

Betere ondersteuning en zorg thuis, hulp aan mantelzorger en vrijwilligers, meer geschikte woningen voor ouderen.

De mutatie betreft een onttrekking ter dekking van besteding in 2024 van €146.361 (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)

Reserve Mobiliteit

Het bereikbaar houden van Leidschendam-Voorburg.

De onttrekking ter hoogte van € 8.671.000 bestaat uit de volgende onderdelen:
- Onttrekking van € 8.130.000 voor de dekking van de toekomstige kapitaallasten van krediet Veursestraatweg (raadsbesluit 3698 – 12 november 2024)
- Voor de storting in de reserve dekking afschrijvingslasten €340.000 (raadsbesluit 3878 – 8 oktober 2024)
- Uitgaven bestedingsplan Mobiliteit 2024 van € 3.000 (raadsbesluit 3878 – 8 oktober 2024)
- Beheersing verkeer Mall of the Netherlands van € 150.000 (raadsbesluit 3878 – 24 september 2024)
- Uitgaven van de buurtvisie Voorburg Noord-Noord van € 48.000 (1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)

Reserve Sterk voor Noord

De reserve zorgt ervoor dat het programma Sterk voor Noord uitgevoerd kan worden, wat moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord.

Er zijn geen mutaties in 2024.

Reserve Ondergrondse hoogspanningskabels

De gemeentelijke bijdrage in de kosten van het ondergronds brengen van hoogspanningskabels door Tennet.

De mutatie betreft een storting van € 15.500 vanuit de Algemene reserve (1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)

Reserve Herontwikkeling Julianabaan

De gemeentelijke middelen ter dekking van een gedeelte van kosten/ investeringen in de openbare ruimte in het kader van de Herontwikkeling van het winkelcentrum “De Julianabaan” in Voorburg.

Er zijn geen mutaties in 2024.

Reserve Herstelbeleid

Deze reserve is bedoeld om Leidschendam-Voorburg sterker uit de crisis te laten komen door sociale, maatschappelijke en economische interventies te ontwikkelen en te implementeren die burgers, bedrijven en maatschappelijke instellingen helpen zich in te stellen op de nieuwe toekomst.

De onttrekking ter hoogte van € 441.000 bestaat uit de volgende onderdelen:
- Onttrekking projectkosten Sterk voor Noord € 424.000 (1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)
- Onttrekking Aanpak Huygenskwartier €17.000 (1e Turap 2024, raadsbesluit 3614 – 9 juli 2024)

Reserve Ondersteuning energielasten

De reserve is gevormd ter dekking van de kosten ter ondersteuning vanwege de hoge energielasten.

De onttrekking ter hoogte van € 204.000 bestaat uit de volgende onderdelen;
- € 173.000 aan Sportfondsen Nederland in verband met hogere energielasten.
- Behandeling van de laatste aanvragen van het plan van aanpak in het kader van de energiearmoede voor € 31.000

Reserve CID Binckhorst (Velostrada)

De gemeentelijke bijdrage aan het No-regret pakket in het kader van CID Binckhorst, die uitsluitend bedoeld is voor de realisatie van de Velostrada.

De onttrekking van € 14.000 ter dekking van de bijdrage in 2024 aan het No-regret pakket.

Reserve CID Binckhorst (Leefbaarheid)

De gemeentelijke bijdrage aan het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst voor de verbetering van de leefbaarheid (door infrastructurele aanpassingen) in Voorburg.

De onttrekking van € 165.000 ter dekking van de bijdrage in 2024 aan het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst.

Reserve Vluchtelingenopvang

De reserve vluchtelingenopvang is ingesteld ter dekking van kosten voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland

(spreidingswet), die niet gedekt kunnen worden uit de beschikbaar gestelde financieringsmogelijkheden afkomstig van Rijk en overige overheden.

De stortingen ter hoogte van € 5.277.000 bestaan uit de volgende onderdelen:
- De vorming van de reserve Vluchtelingenopvang uit het resultaat van de jaarrekening 2023 door een storting van € 3.473.000 te doen (resultaatbestemming jaarrekening 2023, raadsbesluit 3696 – 9 juli 2024)
- De aanvullende storting van € 1.804.000 door een hoger uitgevallen vergoeding vanuit het Rijk voor de opvang van Oekraïense ontheemden (2e Turap 2024, raadsbesluit 3785 – 8 oktober 2024)

Reserve Gebiedsontwikkeling Overgoo - Fleetpark

De reserve Gebiedsontwikkeling Overgoo – Fleetpark is ingesteld voor de 50% cofinanciering van de gemeente om dit gebied te ontwikkelen. De andere helft wordt gesubsidieerd, onder de voorwaarde dat de gemeente de helft co financiert.

De storting ter hoogte van € 4.382.000 voor het vormen van de reserve Gebiedsontwikkeling Overgoo – Fleetpark waar de gemeentelijke bijdrage van dit project (raadsbesluit 3683 – 4 juni 2024).

Vreemd vermogen

Voorzieningen

Voorzieningen worden onderscheiden in:
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's die op balansdatum onzeker zijn;
- Voorzieningen ter egalisering van kosten;
- Voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven;
- Voorzieningen voor middelen van derden.

Omschrijving	Stand per 1-1-2024	Toevoe-gingen	Aanwen-dingen	Vrijvallen	Stand per 31-12-2024
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's					
Ingegane pensioenen wethouders	2.027	293	211		2.108
Toekomstige pensioenen wethouder	2.623	614		337	2.900
Wachtgeld wethouders	199	5	123		81
Spaarverlof	325	326			651
RVU	141	347	49		439
NTA-onderzoeken	125				125
Achterstallig onderhoud wegen		5.370			5.370
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's	**5.440**	**6.955**	**383**	**337**	**11.674**
Voorziening ter egalisering van kosten					
Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	3.693	1.294	1.232		3.755
Onderhoud wegen	299	2.376	2.569		106
Totaal voorziening ter egalisering van kosten	**3.992**	**3.670**	**3.801**	**0**	**3.861**

Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangings- investeringen waarvoor een heffing wordt geheven					
Totaal voorziening toekomstige vervangingsinvesteringen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Voorziening voor middelen van derden					
Afkoopsommen grafonderhoud	652	150		60	742
Riolering	4.004			135	3.870
Afval	7	365		355	17
Totaal voorzieningen voor middelen van derden	**4.662**	**515**	**0**	**550**	**4.628**
Totaal	**14.094**	**11.139**	**4.184**	**887**	**20.163**

Bedragen x € 1.000

Onderstaand wordt puntsgewijs ingegaan op enkele belangrijke mutaties in de voorzieningen:

A. Voorziening verplichtingen,verliezen,risico's

Voorziening ingegane pensioenen wethouders

De voorziening pensioenen wethouders is gevormd voor toekomstige pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders, waarvan de pensioenaanspraak in eigen beheer wordt gehouden. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald aan de hand van actuariële berekeningen en is opgenomen tegen contante waarde. De berekeningen zijn gebaseerd op de actuele rekenrente en sterftetabel.

In 2024 is een bedrag van € 211.208 aangewend uit de voorziening. Deze aanwending betreft uitkeringen van pensioenen aan gewezen wethouders. Daarnaast is er op basis van actuariële waardeberekeningen een storting gedaan van € 292.805.

Voorziening toekomstige pensioenen wethouders

De Voorziening toekomstige pensioenen wethouders is ingesteld naar aanleiding van het afgelopen APPA-plan voor de wethouders. De regeling Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA), die tot en met 2021 in beheer was bij een externe verzekeraar, wordt vanaf 2022 in eigen beheer uitgevoerd omdat de externe verzekeraar deze dienst niet meer aanbiedt.

Op basis van actuariële waardeberekeningen heeft een storting plaatsgevonden van € 613.868. In verband met een waarde-overdracht van het pensioen van een wethouder naar een andere gemeente heeft een onttrekking plaatsgevonden van € 337.019.

Voorziening wachtgelden wethouders

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van ingegane wachtgelden van voormalig wethouders.

In 2024 is voor een bedrag van € 123.195 uitbetaald aan wachtgelden ten laste van de voorziening. De stand van deze voorziening wordt bepaald door de verwachte wachtgeldkosten van de deelnemers. Deze verwachte kosten worden gebaseerd op de resterende maanden waarin de deelnemers recht hebben op wachtgeld en de uitbetaalde wachtgelden van 2024. Op basis van deze berekening is een storting aan de voorziening gedaan van € 5.228.

Voorziening spaarverlof

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van medewerkers die deelnemen aan de regeling spaarverlof.

Op basis van de opgebouwde uren en de daarbij geldende tarieven heeft er een actualisatie plaatsgevonden van de voorziening spaarverlof. De voorziening is in 2024 aangevuld met een bedrag van € 326.116.

Voorziening RVU

In 2023 is een nieuwe voorziening RVU gevormd. Een regeling voor vervroegd uittreden (RVU) is een regeling die (nagenoeg) uitsluitend dient ter financiële overbrugging van de periode tot de feitelijke ingangsdatum van een pensioenregeling of tot de ingangsdatum van de AOW. De grondslag hiervoor is artikel 32ba, zesde lid Wet op de Loonbelasting 1964. Is sprake van een RVU, dan kunnen de gemeenten worden getroffen door de eindheffing van 52% op grond van artikel 32aa van de Wet op de Loonbelasting 1964 en voor deze verplichting dient een voorziening gevormd te worden.

De hoogte van de voorziening is afhankelijk van het aantal deelnemers aan de RVU. Op basis van de overeengekomen afspraken tussen de gemeente en werknemers in 2024 die in aanmerking komen en gebruik willen maken van de RVU-regeling heeft er een storting van in totaal € 346.523 plaatsgevonden. In 2024 is voor een bedrag van € 48.703 uitbetaald ten laste van de RVU-regeling.

Voorziening NTA-onderzoeken

Betreft het vormen van een voorziening naar aanleiding van de door de Autoriteit Persoonsgegevens gevoerde NTA onderzoek en daaruit eventueel voortkomende boete. Met een brief heeft de Autoriteit Persoonsgegevens op 28 maart 2023 het college op de hoogte gesteld dat zij onderzoek doet naar de uitgevoerde krachtenveldanalyses in een aantal gemeenten. Deze analyse is ook in Leidschendam-Voorburg uitgevoerd. Hierover heeft de raad op 25 januari 2022 gedebatteerd (2650). De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft alle mogelijke schadebeperkende maatregelen genomen, alle betrokkenen geïnformeerd en de kans gegeven zijn/haar persoonsgegevens in te zien en hiervoor schadevergoeding te vragen. Tevens is alle informatie verstrekt door het college aan de Autoriteit Persoonsgegevens ten behoeve van het NTA onderzoek en is de raad hierover geïnformeerd op 9 mei 2023 (ibabs 3367).

De hoogte van de voorziening is in 2024 ongewijzigd gebleven.

Voorziening achterstallig onderhoud wegen

De voorziening achterstallig onderhoud wegen is gevormd, omdat uit het nieuwe beheerplan wegen blijkt dat er achterstallig onderhoud gepleegd moet worden.

Bij de vorming van de voorziening is een storting gedaan van € 5.370.000.

B. Voorziening ter egalisering van kosten

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op basis van meerjarige onderhoudsprogramma's (MOP's).

In 2024 is een bedrag van € 1.293.562 gestort in de voorziening voor groot onderhoud gemeentelijke gebouwen en is er een bedrag van € 1.232.277 onttrokken.

Voorziening onderhoud wegen

Op basis van een beleids- en beheerplan voor het onderhoud van wegen is de voorziening per 1 januari 2020 ingesteld.

Conform het beheerplan is er een structureel bedrag begroot om in de voorziening te storten. Aangezien het beheerplan niet meer van kracht was in 2024 en het nieuwe plan nog opgesteld moest worden, is het geraamde bedrag van € 2.251.392 gestort in de voorziening. Ook is er een extra storting gedaan van € 125.000 vanuit de degeneratevergoeding. Daarnaast hebben er uitgaven plaatsgevonden voor groot onderhoud aan wegen ten laste van de voorziening van in totaal € 2.568.987,60.

D. Voorziening voor middelen van derden

Voorziening afkoopsommen grafonderhoud

De voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gevormd om de toekomstige lasten te dekken van onderhoudswerkzaamheden aan graven, waarvan de eigenaar de onderhoudsplicht heeft overgedragen aan de gemeente door het betalen van een afkoopsom. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de voorziening en vallen in twintig jaar vrij ten gunste van de exploitatie van begraafplaatsen voor de dekking van de onderhoudskosten.

De in 2024 ontvangen afkoopsommen van € 150.000 zijn in de voorziening gestort. Ter dekking van de kosten voor onderhoud aan de graven is een bedrag van € 60.000 onttrokken.

Voorziening riolering

De voorziening riolering (art. 44.2) is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerd werk bij investeringen de onderbesteding op kapitaallasten te doteren aan de voorziening (artikel 44, lid 2 BBV). Deze voorziening wordt aangewend ter dekking van toekomstige extra kapitaallasten en/of voor (toekomstige) tekorten op het product Riolering.

In 2024 zijn de inkomsten uit de rioolheffing vrijwel gelijk aan de uitgaven voor beheer en onderhoud van het riool. Hierdoor is er, naast de onttrekking voor de extra baggerwerkzaameden van € 130.000, een minimale onttrekking gedaan aan de voorziening van € 4.585. In 2024 is geen sprake van een efficiencyresultaat.

Voorziening afval

De voorziening afval (art. 44.2) is gevormd om in geval van onder- of overbesteding op de geraamde afvaluitgaven waarvoor via het afvalstoffentarief inkomsten zijn verworven, het resultaat tussen afvalinkomsten en –uitgaven te storten of te onttrekken aan de voorziening.

In 2024 is er minder afvalstoffenheffing geïnd, daarnaast zijn de kosten ook lager uitgevallen. Per saldo is er te weinig heffing binnengekomen om de kosten te dekken. Daarom is er een bedrag van € 75.195 aan de voorziening onttrokken. Daarnaast is het voordeel uit de PMD-afrekening 2022/2023 (€ 365.000) en het nadeel op het inzamelen van afval (€ 285.000) ook verrekend in de voorziening.

<u>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:</u>

Tot de vaste schulden behoren de opgenomen langlopende geldleningen met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer en de waarborgsommen. Het verloop en de opbouw van de langlopende schulden is als volgt:

Omschrijving	Stand per 1-1-2024	Vermeer-deringen	Aflos-singen	Vervroeg-de aflos-singen	Overige vermin-deringen	Stand per 31-12-2024
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	65.887		4.943			60.944
Waarborgsommen	2	28				31
Overige leningen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:						
VOF L'dam centrum	1.551					1.551
Totaal	**67.441**	**28**	**4.943**	**0**	**0**	**62.526**

Bedragen x € 1.000

Onderhandse leningen van binnenlandse banken
In 2024 zijn geen nieuwe leningen aangetrokken en is in totaal voor € 5 miljoen afgelost aan langlopende leningen. Dit brengt het totaal op € 61 miljoen eind 2024. De rentelast over het openstaande langlopende vreemd vermogen bedroeg in 2024 € 1 miljoen.

Waarborgsommen
De waarborgsommen zijn in 2024 met 28 duizend gestegen door een garantstelling nadeelcompensatie. Het saldo eind 2024 bedraagt hierdoor 30 duizend.

Overige leningen VOF Leidschendam Centrum
De gemeente heeft gronden in het gebied Leidschendam Damcentrum verworven. De VOF Leidschendam Centrum (waar de gemeente voor 50% in deelneemt) heeft deze aankopen gefinancierd. Ook heeft de VOF in opdracht van de gemeente deze gronden gedeeltelijk bouwrijp gemaakt, deze uitgaven heeft de VOF voorgefinancierd. De voorfinancieringen door de VOF zijn een renteloze lening aan de gemeente. De gemeente lost deze lening af bij verkoop van de gronden aan de VOF. In 2024 zijn er geen verrekeningen met de VOF geweest.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:
Deze netto-vlottende schulden worden als volgt gespecificeerd:

Omschrijving	Stand per 31-12-2024	Stand per 1-1-2024
Overige kasgeldleningen	0	0
a. Totaal overige kasgeldleningen	**0**	**0**
Banksaldi	3.670	2.840
b. Totaal banksaldi	**3.670**	**2.840**
Crediteuren algemeen	13.508	9.674
Kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen	585	201
Overige kortlopende schulden	4.237	3.918

c. Totaal overige schulden	**18.330**	**13.793**
Totaal	**22.001**	**16.633**

Bedragen x € 1.000

Overige kasgeldleningen
Gedurende 2024 zijn er geen kasgeldleningen aangetrokken. De stand is daardoor per 31 december 2024 nihil.

Banksaldi
Per 31 december 2024 is het tegoed bij de ING Bank € 3 duizend positief en het saldo bij de Bank Nederlandse Gemeenten BNG bedraagt € 3.6 miljoen negatief. Het tegoed bij de ING Bank is verantwoord op de Liquide Middelen aan de activa zijde.

Crediteuren algemeen / kortlopende schulden aan publiekrechtelijke lichamen
Deze post betreft de nog te betalen facturen per 31 december 2024. Voor crediteuren algemeen € 13,5 miljoen per 31 december 2024. Betaling van deze openstaande bedragen gaat gedurende 2025 plaats vinden.

Overige kortlopende schulden
Per 31 december 2024 bestaat deze post uit de nog af te dragen loonheffing over december 2024 van € 4,2 miljoen.

Overlopende passiva

Omschrijving	Stand per 31-12-2024	Stand per 1-1-2024
a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	12.512	10.516
b. De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Het Rijk	19.288	10.695
- Overige Nederlandse overheidslichamen	3.050	3.020
c. Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen	3.493	3.942
Totaal overlopende passiva	**38.343**	**28.175**

Bedragen x € 1.000

De overlopende passiva van € 38,3 miljoen betreft de door de gemeente verschuldigde € 12,5 miljoen en vooruit ontvangen bedragen € 25,8 miljoen per 31 december 2024.

a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot uitbetaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume
De belangrijkste verplichtingen hebben voor € 4,4 miljoen betrekking op het gebied van jeugd, € 0,3 miljoen terugbetaling specifieke uitkering, € 0,8 miljoen betreft leerlingenvervoer € 0,8 miljoen vervoerskosten, € 0,7 miljoen inzake Wmo, € 0,4 miljoen betreft de Ooievaarspas, € 0,2 miljoen aan nog te betalen inhuur, € 0,3 miljoen communicatiekosten, € 0,3 miljoen op participatiewet/BBZ/TOZO, € 2,5 miljoen aan groot onderhoud gemeentelijke gebouwen en € 0,1 miljoen betreft nog te betalen rente op langlopende leningen bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

b. Vooruit ontvangen overheidsbijdragen
Volgens het BBV artikel 52a lid 1 wordt in de onderstaande tabel het verloop per uitkering met een specifiek bestedingsdoel weergegeven. De gemeente heeft van overheidsinstellingen bijdragen ontvangen voor de uitvoering van specifieke taken. Zolang de gemeente die taak nog niet (volledig) heeft uitgevoerd, blijft (een deel van) de ontvangen bijdrage als vooruit ontvangen verantwoord. Voor de opgenomen lasten heeft de gemeente de corresponderende taak uitgevoerd.

c. Overige vooruit ontvangen bedragen
Het saldo ter waarde van € 3,9 miljoen op de overige vooruitontvangen bedragen betreft met name kostenverhaal € 3,4 miljoen en € 0,4 miljoen subsidies betreffende verduurzaming maatschappelijk vastgoed.

Omschrijving	Stand per 1-1-2024	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Stand per 31-12-2024
Onderwijsachterstandenbeleid	346	1.941	2.008	279
Geluidssanering Laan v. NOI	173			173
Sanering Populierendreef te Voorburg	31			31
Schuld Tozo BK aan Rijk	836		161	675
Lokaal Sportakkoord	8			8
Nationaal programma onderwijs	83		65	18
Opstart Lokale Preventieakkoord	93		12	80
Aanpak energiearmoede	1.110	13	568	555
Proeftuin aardgasvrije wijk	3.913		56	3.857
Flexwonen Leidschendam-Voorburg	980			980
Stimuleringsregeling Flex- en transformatiewoningen	610			610
Tijdelijke regeling CDOKE	826	1.641	1.188	1.278
Verdrz slecht geïsoleerde woningen	916	2.768		3.683
CDOKE Heuvel Amstelwijk		411	237	174
Klein Plaspoelpolder Fleetpark - Overgoo		4.382		4.382
Schone lucht akkoord		16		16
Lokale bibliotheekvoorzieningen VBG / FPP		477		477
Inburgeringsvoorzieningen	756	943	105	1.593
Pilot Dealbreakers	14		14	0
Dumava		416		416
Subtotaal - Het Rijk	**10.695**	**13.007**	**4.414**	**19.288**

De Star - subsidie woningen	400			400
Recreatie om de stad	174		174	0
Woningbouw Venestraat - Nieuwstraat	372	93	75	390
Glassanering/helofytenfilter Vlietvoorde	392	16		408
Woningbouw Van Santhorststraat Stompwijk	72			72
Impulsregeling Klimaatadaptatie Prinsenhof	193		48	145
Impulsregeling Klimaatadaptatie Julianabaan	169			169
Vlietweg 3 - Jongerenhuisvesting	200			200
Sociale Woningbouw Triadome	204	51		255
Herontwikkeling Woonoord Duivenvoorde		238		238
Terugdringen gezondh. achterstanden (GALA)	17	80	95	2
Mentale gezondheid (GALA)	6	20	25	1
Aanpak overgewicht (GALA)	11	70	69	13
Valpreventie (GALA)	45	190	230	5
Leefomgeving (GALA)	9	40	47	3
Vroegsign. Alcoholproblematiek (GALA)		10		10
Versterken sociale basis (GALA)	39	144	135	48
Mantelzorg (GALA)	8	40	47	0
Eenzaamheid (GALA)	20	40	51	9
Welzijn op recept (GALA)		38	38	0
Brede Regeling Combinatiefuncties (GALA)		344	344	0
Kansrijke Start (GALA)	11	64	54	21
Versterk kennis/ adv.functie GGD (GALA)		10	10	0
Preventieakkoord (GALA)	7	29	28	8
Lokaal Sportakkoord (GALA)	50	52	60	42
Impulsregeling Klimaatadapt. Faukenberge	44			44
Voorber/begeleid/toezicht geluidsanering	578		11	567
Subtotaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**3.019**	**1.569**	**1.538**	**3.050**
Totaal	**13.714**	**14.576**	**5.953**	**22.338**

Bedragen x € 1.000

De vooruit ontvangen overheidsbijdragen met een specifiek bestedingsdoel zijn in 2024 gestegen van € 13,7 miljoen naar € 22,3 miljoen. Hieronder volgt een toelichting op de overheidsbijdragen met een hoger eindsaldo per 31-12-2024 dan € 1 miljoen.

Proeftuin aardgasvrije wijk
Voor de proeftuin aardgasvrije wijk (kortweg PAW) hebben wij in 2022 € 3.930.579 ontvangen. Dit is bedoeld voor een periode van 2022 tot en met uiterlijk 31-12-2030. De beginstand in 2024 is

€ 3.912.507. Hiervan hebben wij in 2024 € 55.80 uitgegeven en staat er op 31 december 2024 dus nog € 3.856.699 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage.

Inburgeringsvoorzieningen
Door de Wet Inburgering hebben de gemeenten een belangrijke rol bij de begeleiding van nieuwkomers die inburgering plichtig zijn. In 2022, 2023, en 2024 heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg voor deze specifieke uitkering middelen ontvangen vanuit het Rijk, die tot en met het derde jaar na ontvangst benut mogen worden. Op 31 december 2024 staat er nog een bedrag van € 1.593.408 als vooruit ontvangen overheidsbijdrage op de balans voor de komende jaren. Dit bedrag is inclusief de in het afgelopen jaar ingevoerde specifieke uitkering voor het bekostigen van onderwijstrajecten.

Tijdelijke regeling CDOKE (DT- Duurzaamheid)
De Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) is een subsidieregeling van het Rijk die gemeenten en provincies ondersteunt bij het uitvoeren van hun klimaat- en energietaken. De regeling is actief in de periode 2023–2025 en heeft als doel de capaciteit van decentrale overheden te versterken, zodat zij effectief kunnen bijdragen aan de nationale klimaatdoelstellingen, zoals vastgelegd in de Klimaatwet. De beginstand per 01 januari 2024 was € 826.017,24. Van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft de gemeente voor deze SPUK in 2024 middelen ter hoogte van € 1.640.713 ontvangen. De gemeente heeft hierop een bedrag van € 1.188.484,50 uitgegeven en bedraagt de eindstand per 31 december 2024 € 1.278.245,83.

Verdrz slecht geïsoleerde woningen (DT- Duurzaamheid)
De gemeente ontvangt rijksmiddelen voor de verduurzaming van slecht geïsoleerde woningen. Deze middelen zijn toegekend als onderdeel van bredere overheidsinitiatieven om de energietransitie te versnellen en de CO2-uitstoot te verminderen. Ze worden specifiek gebruikt om huiseigenaren te ondersteunen bij het verbeteren van de energieprestaties van hun woningen, zoals isolatie en andere energiebesparende maatregelen. De beginstand van 2024 is € 915.747. In de loop van 2024 heeft de gemeente twee bijdragen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland voor de specifieke uitkering Lokale Aanpak Isolatie ontvangen. Het eerste bedrag betreft een verhoging van de in 2023 ontvangen bedragen van € 229.220. Het tweede bedrag betreft de nieuwe aanvraag over 2024 en bedraagt € 2.538.527. In 2024 zijn er geen uitgaven gedaan op deze post, waardoor het eindsaldo per 31 december 2024 uitkomt op € 3.683.494.

Klein Plaspoelpolder Fleetpark - Overgoo
Vanuit de Woningbouwimpuls zesde tranche, hebben wij een bijdrage ontvangen van € 4.382.400 voor de gebiedsontwikkeling Overgoo. Deze bijdrage geldt voor de periode 2024 tot en met 2034. In 2024 zijn geen uitgaven gedaan, waardoor de vooruit ontvangen overheidsbijdrage van € 4.382.400 blijft staan.

Niet uit de balans blijkende bedragen

A. Gewaarborgde geldleningen
De gemeente staat garant voor de tijdige betaling van rente en aflossing van geldleningen van instellingen en particuliere huiseigenaren in het kader van de stimulering van het eigen woningbezit. Het totaal van deze garantstelling is niet in het balanstotaal begrepen, maar afzonderlijk weergegeven. Aangezien de gemeente een risico loopt en verplicht kan worden achterstallige vorderingen te voldoen, is het totaalbedrag van de garantstelling vermeld. In het verslagjaar heeft de gemeente geen bedragen behoeven te betalen in het kader van borg- en garantstellingen.
De volgende groepen van gewaarborgde leningen zijn te onderscheiden:

- Geldleningen aan diverse instellingen
- Geldleningen aan particulieren (bevordering eigen woningbezit)

- Geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijkende garanties)

In onderstaande tabel staat het verloop van de gewaarborgde geldleningen van instellingen en particulieren. Deze tabel geeft inzicht in de bestedingsruimte onder het plafond zoals dit in het Treasury statuut is bepaald. Door aflossingen op de leningen neemt de bestedingsruimte toe van € 35,9 miljoen per 31 december 2023 naar € 38,1 miljoen per 31 december 2024.
Garanties exclusief garanties afgegeven door waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Garanties	Borg-stellingen	Oorspron-kelijk bedrag	Stand 1-1	Nieuwe verstrek-kingen	Aflos-singen (100%)	Stand 31-12
Geldleningen aan instellingen:						
Stichting Parco, thans WZH	100%	1.804	557		73	484
Stichting Parco, thans WZH	100%	3.539	1.148		161	988
Stichting Parco, thans WZH	100%	1.470	377		69	308
Stichting Mariënhage	100%	1.835	576		103	473
Vidomes Leidschendam	100%	13.613	767		767	
Woningstichting Wooninvest	100%	6.013	635		316	319
Vidomes Leidschendam	100%	4.538	1.621		204	1.417
Voetbalvereniging RKAVV*	50%	200	89		7	86
VOF Leidschendam Centrum	100%	21.094	2.678		294	2.384
Totaal garantstelling op geldleningen aan instellingen		**54.106**	**8.448**		**1.993**	**6.459**
Geldleningen aan particulieren						
Totaal geldleningen aan particulieren	50%		519		121	398
Totaal garanties			**8.967**		**2.114**	**6.857**
Plafond			45.000			45.000
Ruimte onder plafond			**36.033**			**38.143**

Bedragen x € 1.000

* waarborg voor 50% van de totale geldlening, stand per 1-1 en 31-12 bedraagt 50% van de totale geldlening.

Geldleningen aan instellingen: borgstelling door de gemeente
Per 31 december 2024 bedraagt de garantstelling verstrekt aan diverse instellingen € 6,5 miljoen (per 31 december 2023 was dit € 8,4 miljoen). Ten opzichte van 2023 is dit een verlaging van het risico met € 1,9 miljoen.

Binnen het totaalbedrag is opgenomen de borgstelling voor de VOF Leidschendam Centrum. De BNG heeft een kredietfaciliteit verstrekt aan de VOF Leidschendam Centrum waar de gemeente in deelneemt. De hoofdsom van de faciliteit bedraagt € 21 miljoen, op 31 december 2024 was aan rekening-courant krediet € 2,4 miljoen opgenomen. De VOF heeft deze middelen opgenomen om onder meer de voor de gemeente voorgeschoten gelden voor grondverwervingen en bouwrijp maken te financieren.

Naast de vennootschap zijn alle vennoten hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden. Dit betekent in het uiterste geval dat als (direct of indirect) geen verhaal mogelijk is op de andere partner in de VOF (Ontwikkelcombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit SDJ Vastgoedontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V.), de gemeente volledig (100%) voor de hoofdsom van maximaal € 21

miljoen en eventuele andere schulden van de VOF aansprakelijk kan worden gesteld. Bezittingen en vorderingen van de VOF komen hierop in mindering.

Geldleningen aan particulieren
Vanaf 1 januari 1995 is de verstrekking van nieuwe gemeentegaranties aan particulieren voor hypothecaire geldleningen voor de aankoop van een eigen huis overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen te Zoetermeer. De voormalige gemeente Leidschendam heeft de tot en met 1994 verstrekte gemeentegaranties overgedragen, hiermee heeft zij haar risico afgekocht. Het oorspronkelijke bedrag is niet meer te herleiden. De verstrekte gemeentegaranties waarvoor de voormalige gemeente Voorburg borg stond, zijn niet overgedragen. De gemeente Leidschendam-Voorburg blijft voor deze garanties eigen risico dragen, met dien verstande dat een eventueel verlies voor 50% kan worden verhaald op het rijk. Voor het eigen woningbezit van de voormalige gemeente Voorburg bedraagt de garantstelling per 31 december 2024 totaal € 0,4 miljoen (per 31 december 2023 € 0,5 miljoen). De jaarlijkse aflossingen op de geldleningen verminderen het bedrag waarvoor de gemeente garant staat.

Geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijkende garanties)
Geldleningen aan instellingen met een waarborg bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (niet uit de balans blijkende garanties). Het totaal openstaand bedrag van de uitstaande geldleningen WSW bedraagt per 31 december 2024 € 440,74 miljoen, waarvan € 220,37 miljoen door de gemeente gewaarborgd. Per 31 december 2023 was dit respectievelijk € 464,43 miljoen en € 232,21 miljoen.

B. Niet uit de balans blijkende verplichtingen
De commissie BBV schrijft voor dat meerjarige inkoopcontracten die van materieel belang zijn in de toelichting op de jaarrekening bij de 'niet uit de balans blijkende verplichtingen' opgenomen moeten worden. Alle Europees aanbestede inkoopcontracten boven de € 0,5 miljoen die in 2024 of eerder zijn aanbesteed en waarvan de verplichtingen in 2025 (en verder) doorlopen zijn in onderstaande tabel verwerkt.

Categorie	Oorspronkelijke opdrachtwaarde
Automatisering	3.348
Huisvesting	9.906
Onderhoud gebouwen en installaties	14.016
Riolering	9.583
Onderhoud groen en speelplekken	15.082
Verkeer en vervoer	4.108
Schuldhulpverlening	643
Zorg	6.906
Totaal	**63.593**

Bedragen x 1.000

C. Risico's en claims
In 2024 waren er geen noemenswaardige risico's en claims van toepassing.

Gebeurtenissen na balansdatum
Na inventarisatie is gebleken is dat er geen gebeurtenissen na balansdatum hebben plaatsgevonden, die binnen dit onderwerp vallen.

4.5 Realisatie investeringsplan

Inleiding

De in 2024 lopende investeringskredieten zijn opgenomen in onderstaand overzicht. Per investering is inzichtelijk gemaakt welk krediet beschikbaar is gesteld en wat de realisatie is per 31 december 2024.

Voortgang uitvoering investeringskredieten

In onderstaande tabel is de realisatie van het investeringsplan 2024 opgenomen. Daarnaast geeft de tabel inzicht in de uitvoering van de totale investeringskredieten per 31 december 2024.

Programma	Investeringsgroep	Deelproject Nummer	Deelproject Omschrijving	Totaal	Realisatie 2024	Restant-saldo eind 2024	Cat.
Bestuur en ondersteuning	**Inrichting**	I10436-100	Vervanging audiovisuele apparatuur in de Raadzaal	60.000	55.748	4.252	f.
Totaal Bestuur en ondersteuning				**60.000**	**55.748**	**4.252**	
Bouwen en wonen (VHLOSV)	**Nazorgkrediet**	I10019-100	Nazorg Rietvink	210.177	193.371	16.806	b.
	Voorbereidingskrediet ruimtelijke projecten	I10058-100	Voorb.kred.v.Santhorststr. 1-3 Stompwijk	125.000	29.491	95.509	e.
		I10059-100	Voorb.kred. Zustersdijk 18 Stompwijk	125.000	195.271	-70.271	g.
Totaal Bouwen en wonen (VHLOSV)				**460.177**	**418.132**	**42.045**	
Mobiliteit en bereikbaarheid	**Bereikbaar Stompwijk**	I10280-100	Bereikbaar Stompwijk DVN - Bouwkosten	1.112.328	399.051	713.277	e.
		I10281-100	Bereikbaar Stompwijk VPW - Vastgoed	2.396.447	2.131.941	264.506	e.
		I10282-100	Bereikbaar Stompwijk VAT - Interne uren	810.059	745.849	64.210	e.
		I10282-101	Bereikbaar Stompwijk VAT - Externe inhuur	2.053.993	2.114.190	-60.197	e.
		I10282-102	Bereikbaar Stompwijk VAT - Communicatie	27.656	22.507	5.149	e.
		I10282-103	Bereikbaar Stompwijk VAT - Tech. Onderz. & risicobeheersing	214.843	16.233	198.610	e.
	Bereikbaar Stompwijk (1)	I10022-100	Ontsluiting Dorpspunt-Fontein Stompwijk	80.000	35.777	44.223	e.
	Civiele kunstwerken	I10071-100	Vervangen kademuur Oude Haven	938.344	151.741	786.603	b.
		I10076-100	Groot onderhoud Kunstwerken 2023	210.345	93.046	117.299	e.
		I10310-100	Steiger Vieveenland	25.000	-	25.000	i.
		I10311-100	Brug Gracht van Corbulo	109.000	2.100	106.900	f.
		I10312-100	Renovatie duikerbrug Pr. Bernhardln	157.000	-	157.000	b.
		I10314-100	Brug Karekietlaan (van/naar Zijdepark)	28.000	-	28.000	b.
		I10315-100	Voetgangersbrug N3mp Halverwege graspad	115.000	-	115.000	i.
		I10437-100	Asfalteren tegelfietspaden	300.000	273.386	26.614	c.
	Herinrichting Veursestraatweg	I10100-100	Herinrichting Veursestraatweg	8.130.000	323.311	7.806.689	e.
	Infra Mall of the Netherlands	I10069-100	MotN Aanpassen Fysieke infrastructuur	172.978	17.210	155.768	b.
	Inrichting ligplaatsenhaven	I10035-100	Ligplaatsenhaven LC Stroom Vuilwater VZ	75.000	91.105	-16.105	h.
		I10036-100	Ligplaatsenhaven LC Semi autom.bedien.	325.000	14.825	310.175	d.
	ISV project Parkeerterrein Venestraat	I10033-100	Aanschaf poller Noordelijke sluisbrug	60.000	-	60.000	a.
		I10034-100	Brug Toevluchtpad L'dam	242.211	20.790	221.421	a.
		I10038-100	Wegontsluiting Toevluchtpad-De Tol L'dam	905.000	213.946	691.054	e.
	Laadvoorziening	I10317-100	Laadvoorzieningen KW2	67.000	-	67.000	d.
	Openbare verlichting	I10091-100	Verv. lichtmasten Dr van Noortstraat	200.000	-	200.000	b.
		I10108-100	OV armaturen 2024	300.000	19.089	280.911	a.
		I10109-100	OV lichtmasten 2024	309.856	83	309.773	a.
		I10121-100	Vervangen armaturen WC Julianabaan	140.000	41.257	98.743	e.
	OV - Shuttle NS Mariahoeve - Mall	I10032-100	OV - Shuttle NS Mariahoeve - Mall	770.000	-	770.000	e.
	Parkeergarage	I10010-100	Aanpassingen parkeergarage Oude Haven	240.000	3.332	236.668	d.
		I10040-100	Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	2.455.250	840	2.454.410	e.
	Smart Mobility	I10070-100	MotN Aanp VRI + plaats. verkeerscamera's	296.045	-	296.045	b.

Programma	Investeringsgroep	Deelproject Nummer	Deelproject Omschrijving	Totaal	Realisatie 2024	Restant-saldo eind 2024	Cat.
	UPR-project Voorburg-Noord noord	I10434-100	Voorburg-Noord noord	3.700.000	-	3.700.000	e.
	Verkeersmaatregelen veiligheid	I10008-100	Verkeersremmende maatregelen Wilsveen	112.491	76.246	36.245	a.
	Verkeersregelinstallaties	I10004-100	Verkeersregelinstallaties 2019	532.470	380.495	151.975	b.
		I10230-100	Vervangen VRI nr. 2033	161.612	-	161.612	a.
		I10230-101	Vervangen VRI nr. 2038	211.941	212.372	-431	f.
		I10230-102	Vervangen VRI nr. 2039	211.941	217.460	-5.519	f.
		I10230-103	Vervangen VRI nr. 2048	211.941	100.291	111.650	b.
		I10230-104	Vervangen VRI nr. 2049	229.731	-	229.731	a.
		I10289-102	Vervangen VRI nr. 2421	21.763	186	21.577	b.
		I10289-103	Vervangen VRI nr. 2053	312.840	294.325	18.515	f.
		I10296-101	Vervangen VRI nr. 2050	229.731	-	229.731	a.
		I10296-102	Vervangen VRI nr. 2055	211.941	118.614	93.327	a.
		I10302-100	Vervangen VRI nr. 2404	222.882	95.564	127.318	a.
		I10302-101	Vervangen VRI nr. 2013	230.915	-	230.915	a.
		I10302-102	Vervangen VRI nr. 2424	283.019	-	283.019	a.
		I10302-103	Vervangen VRI nr. 2430	210.784	-	210.784	a.
		I10302-104	Vervangen VRI nr. 2431	210.784	-	210.784	a.
		I10302-105	Vervangen VRI nr. 2054	240.000	231.939	8.061	f.
	Wegen	I10313-100	Balkenpad Klein Zijdepark	61.000	-	61.000	b.
	UPR-project Prinsenhof Laag Wegen	I10042-100	Verkeersveiligh. Burgerpartic. Phof-Laag	313.945	50.778	263.167	e.
		I10043-100	Herstel Beeldkwalit. Straatwerk Phof-Laag	469.718	75.213	394.505	e.
	Veegmachine	I10116-100	Gluton Collect electric veegm. wpnr. 36	18.895	19.048	-153	f.
	UPR-project Prins Bernardlaan Wegen	I10098-100	Maatreg. agv burgerpartic. Pr.Bernhardln	30.903	-	30.903	e.
Totaal Mobiliteit en bereikbaarheid				**31.707.602**	**8.606.162**	**23.103.464**	
Onderwijs	**Scholen**	I10000-100	Uitbr 2 groepen PO-school Montessori	343.350	-	343.350	a.
		I10007-100	Nieuwbouw Vijverhof PO-school	10.808.010	1.123.173	9.684.837	e.
		I10016-100	Nieuwbouw Bernadette PO-school	7.112.785	84.120	7.028.666	e.
		I10029-100	Maartenscollege	31.832.582	320.974	31.511.608	e.
		I10287-101	Stelpost IHP VO - Dalton	9.300.001	-	9.300.001	a.
		I10328-100	Tijdelijke huisvesting scholen kosten verbouwing	3.900.000	-	3.900.000	i.
Totaal Onderwijs				**63.296.728**	**1.528.267**	**61.768.461**	
Overhead	**Duurzaamheid**	I10089-100	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2023	475.769	196.017	279.752	e.
		I10120-100	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed 2024	258.314	11.000	247.314	e.
	Gemeentelijke huisvesting	I10030-100	Haalbaarheidsonderzoek huisvesting SB	50.000	47.440	2.560	g.
		I10072-100	Nieuwbouw pand Stadsbeheer	7.248.559	128.357	7.120.202	b.
		I10123-100	Inrichting pand Stadsbeheer	331.739	-	331.739	b.
	ICT middelen	I10020-100	Vastgoedmanagementsysteem 2020	75.000	52.630	22.370	c.
		I10085-100	Verv. 2e deel grafische werkplekken '23	40.920	65.906	-24.986	f.

Programma	Investeringsgroep	Deelproject Nummer	Deelproject Omschrijving	Totaal	Realisatie 2024	Restant-saldo eind 2024	Cat.
		I10090-100	DMO Gegevensmanagement 2023	102.300	190.619	-88.319	f.
		I10117-100	Vervanging netscalers 2024 -> 2023	100.000	168.913	-68.913	f.
		I10124-100	iVRI software update ivm privacy	153.943	-	153.943	a.
		I10318-100	Beveiliging systemen on-premises	27.000	-	27.000	d.
		I10319-100	Cloudgang Enable-U, I-navigator, Kofax	131.000	-	131.000	d.
		I10320-100	Cloudgang My-lex	47.000	-	47.000	d.
		I10321-100	hardware werkplek, accessoires en AV middelen 2024	500.000	238.356	261.644	d.
		I10322-100	Moderne Flexibele Werkplek (Migratie netwerkschijven L-O-K en S-)	80.000	-	80.000	d.
		I10323-100	NIS2 / BIO vereisten	362.000	3.254	358.746	d.
		I10324-100	Versaasing applicaties 1e deel	220.000	31.214	188.786	d.
		I10325-100	vervanging grote AV schermen	150.000	-	150.000	d.
		I10326-100	Bentley RoPlan	25.000	-	25.000	d.
		I10327-100	Vervanging zuilen klantvolgsysteem	43.000	14.993	28.007	d.
	Wagenpark	I10005-100	Ford Ranger wpnr.63	92.853	-	92.853	a.
		I10046-100	Toyota Proace-City L1 wpnr. 134	32.237	32.498	-261	f.
		I10102-100	Aanschaf 3 personenauto's tbv nw.BOA's	138.425	136.038	2.387	f.
		I10103-100	Vervangen 4 E-scooters	24.142	-	24.142	b.
Totaal Overhead				**10.709.201**	**1.319.258**	**9.391.967**	
Sociaal domein	**Nieuwe bestrating De Loopplank Prinsenhof**	I10429-100	Nieuwe bestrating De Loopplank Prinsenhof	32.250	30.158	2.092	f.
Totaal Sociaal domein				**32.250**	**30.158**	**2.092**	
Sport, cultuur en recreatie	**Beschoeiingen**	I10300-100	Vervanging hout/kunststof beschoeiingen 2024	170.000	71.088	98.912	b.
		I10309-100	Aanleg onbeschoeide natuurvriendelijke oevers 2024	61.000	46.779	14.221	f.
	Bibliotheek	I10041-100	Bibliotheek Leidschendam FPP12	3.553.776	605.264	2.948.512	e.
		I10430-100	FluitPolderPlein 12 - Bibliotheek Inventaris	854.826	-	854.826	e.
		I10431-100	FluitPolderPlein 12 - Bibliotheek Verduurzaming	1.271.306	-	1.271.306	e.
		I10432-100	FluitPolderPlein10 - Herinrichting Verduurzaming	491.446	-	491.446	e.
	Park Vreugd & Rust	I10338-100	Brug aan de Vliet (Park Vreugd & Rust)	296.001	12.674	283.327	a.
		I10433-100	NIeuw dierenverblijf Park Vreugd & Rust	120.000	-	120.000	d.
		I10101-100	Speeltuin Gravin Catharinalaan	81.555	81.136	419	f.
		I10114-100	Vervangen speelvoorzieningen 2024	779.273	786.414	-7.141	f.
	Sportparken inrichting	I10075-100	Westvliet algemene inrichting 2023	89.850	46.799	43.051	c.
	Sportparken veldrenovatie	I10017-100	SPP Kastelenring renovatie veld 6	97.562	37.507	60.055	e.
		I10073-100	Meerh. Topl.asv. Handb. V4 + div. inr.	148.023	127.031	20.992	i.
		I10088-100	Duiv. Algemene inrichting 2023	60.056	13.080	46.976	b.
		I10316-100	SPP Duivensteijn renovatie veld 1	312.059	267.033	45.026	b.
	Sportparken Verlichting	I10021-100	LED-verl. velden (bijdr. aan derden)	466.500	298.266	168.234	e.
	Sportparken Westvliet Rugby	I10053-100	Multi beachsportveld	150.000	196.196	-46.196	i.
		I10060-100	Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.toplaag	490.465	613.713	-123.248	i.

Programma	Investeringsgroep	Deelproject Nummer	Deelproject Omschrijving	Totaal	Realisatie 2024	Restant-saldo eind 2024	Cat.
		I10061-100	Spp.Westvliet Rugby inr. binnenterrein	702.019	836.467	-134.448	i.
		I10062-100	Spp.Westvliet Rugby nieuw gebouw	476.283	8.726	467.557	a.
		I10063-100	Spp.Westvliet Rugby projectkst. nw.acc.	535.078	412.013	123.065	a.
		I10064-100	Spp.Westvliet Rugby kunstgrasv.onderlaag	315.750	411.481	-95.731	i.
		I10065-100	Spp.Westvliet, aanleg parkeerplaatsen	159.980	205.203	-45.223	i.
	Veilige sportroutes	I10094-100	Veilige sportroutes	80.625	15.247	65.378	i.
Totaal Sport, cultuur en recreatie				**11.763.433**	**5.094.141**	**6.671.316**	
Volksgezondheid en milieu	**Rioolvervanging Dr. Van Noortstraat**	I10293-100	Rioolverv. Dr. v Noortstraat Bouwkst	1.945.971	23.934	1.922.036	e.
		I10293-101	Rioolverv. Dr. v Noortstraat Onvoorz	10.575	-	10.575	e.
		I10293-102	Rioolverv. Dr. v Noortstraat VAT Int	7.700	-	7.700	e.
		I10293-104	Rioolverv. Dr. v Noortstraat VAT Eng.kst	29.038	14.775	14.263	e.
	UPR-project Bernhardlaan/Spinozalaan	I10291-100	Rioolverv. Berhardl / Spinozal Bouwkosten	729.299	615	728.684	e.
		I10291-102	Rioolverv. Berhardl / Spinozal VAT Int.	89.881	44.673	45.208	e.
		I10291-103	Rioolverv. Berhardl / Spinozal VAT Ext.	61.979	49.124	12.855	e.
		I10291-104	Rioolverv. Berhardl / Spinozal VAT Eng.kst	113.928	86.562	27.366	e.
	UPR-project Duivenvoorde	I10122-100	UPR Duivenvoorde / Bouwkosten	2.670.000	7.920	2.662.080	e.
		I10245-100	UPR Essesteijn	195.935	3.208	192.727	e.
	UPR-project Faukenberg/Naeltwijckstraat	I10285-100	Rioolverv. Faukenbrg / Naeltwckstr Bouwkst	3.796.641	-	3.796.641	e.
		I10285-102	Rioolverv. Faukenbrg / Naeltwckstr VAT Ext.	230.494	238.719	-8.225	e.
		I10285-103	Rioolverv. Faukenb / Naeltwckstr VAT Engkst	154.326	69.755	84.571	e.
		I10285-104	Rioolverv.Faukenbrg/Naeltwckstr Onvoorz.	301.608	-	301.608	e.
	UPR-project Flaviusstraat/Overburgkade	I10292-100	UPR Flaviusstr + Overbrugk. / Bouwkosten	3.218.147	12.032	3.206.115	e.
		I10292-102	UPR Flaviusstr + Overbrugk. / VAT Intern	74.334	27.574	46.760	e.
		I10292-103	UPR Flaviusstr + Overbrugk. / VAT Extern	243.654	37.518	206.136	e.
		I10292-104	UPR Flaviusstr + Overbrugk. / VAT Enginkst	119.678	10.507	109.171	e.
	UPR-project Huygenskwartier	I10294-100	Maatr.Bui vd Eeuw Huygenskwart. /bouwkst	689.900	300	689.600	e.
		I10294-103	Maatr.Bui vd Eeuw Huygenskwart/VATextern	101.833	84.090	17.743	e.
		I10294-104	Maatr.Bui vd Eeuw Huygenskwart/VATengin	39.663	78.000	-38.337	e.
		I10299-102	Riolering Kon.Julianaln. Vb / VAT Intern	60.069	2.812	57.257	e.
		I10299-103	Riolering Kon.Julianaln. Vb / VAT Extern	204.382	18.061	186.321	e.
		I10299-104	Riolering Kon.Julianaln. Vb / VAT Engink	151.484	7.411	144.073	e.
	UPR-project Marcellus Emantslaan	I10295-100	Rioolverv. Marcellus Emantslaan Bouwkst	2.771.889	-	2.771.889	e.
		I10295-103	Rioolverv Marcellus Emantslaan VAT Ext	213.480	127.545	85.935	e.
		I10295-104	Rioolverv. Marcellus Emantsl VAT Eng.kst	131.727	85.056	46.670	e.
	UPR-project Prins Bernardlaan	I10095-100	Herstel Straatwerk Pr. Bernhardlaan	269.181	-	269.181	e.
	UPR-project Prinsenhof Laag	I10097-100	Klimaatadaptatie Prinsenhof Laag	1.049.449	168.138	881.311	e.

Programma	Investeringsgroep	Deelproject Nummer	Deelproject Omschrijving	Totaal	Realisatie 2024	Restant-saldo eind 2024	Cat.
		I10283-100	Riolering Prinsenhof Laag / Bouwkosten	6.211.955	1.000.271	5.211.684	e.
		I10283-101	Riolering Prinsenhof Laag / Onvoorzien	148.332	4.700	143.632	e.
		I10283-102	Riolering Prinsenhof Laag / VAT Intern	79.263	94.177	-14.914	e.
		I10283-103	Riolering Prinsenhof Laag / VAT Extern	298.454	202.451	96.003	e.
		I10283-104	Riolering Prinsenhof Laag / VAT Enginkst	238.313	255.199	-16.886	e.
	UPR-project Ridder Snoukaertlaan	I10096-100	Herstel Straatwerk Ridder Snouckaertlaan	259.581	7.445	252.136	e.
		I10288-100	Rioolvervanging Ridder Snouckaertlaan Bouwkosten	3.506.325	1.408.899	2.097.427	e.
		I10288-101	Rioolverv. Ridder Snouckaertlaan Onvoorz.	357.364	2.150	355.214	e.
		I10288-102	Rioolverv. Ridder Snouckaertlaan VAT Int.	156.610	56.885	99.725	e.
		I10288-103	Rioolverv. Ridder Snouckaertlaan VAT Ext.	86.985	94.817	-7.832	e.
		I10288-104	Rioolverv. Ridder Snouckaertlaan VAT Eng.kst	277.812	125.778	152.034	e.
	UPR-project 't Hert	I10092-100	UPR 't Hert / Bouwkosten	2.895.000	10.390	2.884.610	e.
	UPR-project Van Pabstlaan	I10284-100	Riolering v.Pabstlaan eo / Bouwkosten	5.464.223	-	5.464.223	e.
		I10284-102	Riolering v.Pabstlaan eo / VAT Intern	292.318	10.891	281.427	e.
		I10284-103	Riolering v.Pabstlaan eo / VAT Extern	223.954	86.407	137.548	e.
		I10284-104	Riolering v.Pabstlaan eo / VAT Enginkst	622.084	98.059	524.024	e.
		I10290-102	Riolering v. Santhorststraat / VAT Intern	63.602	7.920	55.682	e.
		I10290-103	Riolering v. Santhorststraat / VAT Extern	183.019	1.780	181.239	e.
		I10290-104	Riolering v. Santhorststraat / VAT Engink	88.723	6.440	82.283	e.
	UPR-project Veursestraatweg	I10297-100	Rioolvervanging Veursestraatweg Bouwkst	2.318.161	450	2.317.711	e.
		I10297-103	Rioolvervanging Veursestraatweg VAT Ext	250.832	163.115	87.717	e.
		I10297-104	Rioolverv. Veursestraatweg VAT Eng.kst.	163.679	55.242	108.437	e.
	UPR-project Zaagmolenstraat	I10301-100	Riolering Zaagmolenstraat / Bouwkosten	626.703	-	626.703	e.
		I10301-101	Riolering Zaagmolenstraat / Onvoorzien	14.833	-	14.833	e.
		I10301-102	Riolering Zaagmolenstraat / VAT Intern	1.602	-	1.602	e.
		I10301-103	Riolering Zaagmolenstraat / VAT Extern	54.947	65.747	-10.800	e.
		I10301-104	Riolering Zaagmolenstraat / VAT Enginkst	47.160	94.069	-46.909	e.
	Vervanging riolering	I10050-100	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2022	68.153	68.171	-18	f.
		I10051-100	Maatregelen bui van de eeuw 2022	280.967	281.247	-280	f.
		I10079-100	Vervanging rioolbesturing 2023	315.782	233.446	82.336	e.
		I10080-100	Vervanging rioolinstallatie 2023	2.091.564	385.440	1.706.124	e.
		I10082-100	Maatregelen bui van de eeuw 2023	305.400	75.588	229.812	a.
		I10087-100	Levensduur verlengende rep.en ren.2023	389.407	257.818	131.589	g.
		I10110-100	Vervanging rioolbesturing 2024	249.114	25.822	223.292	e.
		I10111-100	Vervanging rioolinstallatie 2024	632.252	107.579	524.673	e.
		I10112-100	Onvoorziene & inc. rioolverv. 2024	361.778	33.607	328.171	a.
		I10113-100	Maatregelen bui van de eeuw 2024	315.100	19.349	295.751	a.
Totaal Volksgezondheid en milieu				**49.617.594**	**6.541.702**	**43.077.917**	
Eindtotaal				**167.646.985**	**23.593.568**	**144.061.513**	

Bedragen x € 1

Toelichting onder- en overschrijdingen

In 2024 is gewerkt aan de realisatie van diverse investeringen, die bijdragen aan het bereiken van de programmadoelstellingen of de gewenste maatschappelijke effecten van het gemeentelijke beleid. De investeringen variëren van de aanschaf van bedrijfsmiddelen tot de realisatie van projecten in de openbare ruimte.

Investeringsplan begrotingsjaar 2024

De gerealiseerde uitgaven ten behoeve van investeringen in 2024 bedragen € 23,6 miljoen. Per programma is dit als volgt verdeeld:

Programma	Lasten
Bestuur en ondersteuning	0,1
Bouwen en wonen (VHLOSV)	0,4
Mobiliteit en bereikbaarheid	8,6
Onderwijs	1,5
Overhead	1,3
Sociaal domein	0,0
Sport, cultuur en recreatie	5,1
Volksgezondheid en milieu	6,5
Eindtotaal	**23,6**

Bedragen x € 1.000.000

Van 55 investeringen heeft de afronding, anders dan gepland, nog niet in 2024 plaatsgevonden. Het gaat om een bedrag van € 8,2 miljoen wat op deze investeringen minder is uitgegeven dan gepland. Voor de grootste investeringen is hieronder toegelicht wat de oorzaak van de vertraging is:

Bereikbaar Stompwijk

Er worden nog grondopbrengsten verwacht van stukken grond die niet benodigd waren voor het project. Deze verkoopopbrengsten worden ingezet voor het laatste deelproject, de herinrichting van de Dr. van Noortstraat.

Ligplaatsenhaven, semi-automatische bediening

Ingebruikname heeft nog niet plaatsgevonden doordat de realisatie niet haalbaar was voor de aannemer.

Verkeersregelinstallaties

Doordat samenloop met de werkzaamheden N14 niet mogelijk was en de vertraging in de materiaalleveringen is dit project niet in 2024 afgerond.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

De voorbereiding van de verduurzaming op de Oosterbegraafplaats op de Rodelaan 64 in Voorburg en algemene begraafplaats Noorthey op de Tuinenlaan 6 in Leidschendam hebben een langere voorbereidingstijd nodig gehad. De aanbesteding voor de Tuinenlaan 6 is in 2024 afgerond en de opdracht is verstrekt. De werkzaamheden zijn gestart en zullen volgens de planning opgeleverd worden in september 2025.
De uitvoering van de verduurzaming van Rodelaan 64 is vertraagd doordat er aanvullend flora en fauna onderzoek uitgevoerd moest worden.

ICT middelen

In afwachting van het beschikbaar stekken van het krediet voor de vervanging van hardware (laptops, telefoons e.d.) is in 2024 terughoudend omgegaan met nieuwe aankopen. De reguliere vervangingen worden inmiddels weer doorgevoerd waarbij aangeschafte apparatuur valt onder het Life Cycle Management (LCM)-beleid. Dit betekent dat vervanging uitsluitend plaatsvindt indien apparatuur technisch of functioneel aan vervanging toe is.

NIS2/BIO projecten
Voor 2024 is een krediet beschikbaar gesteld om meerdere deelprojecten te realiseren. Het IAM 2024 IBIS-project gestart. De overige projecten bevinden zich nog in de opstartfase of starten op korte termijn. De vertraging is grotendeels toe te schrijven aan de tijd die nodig is voor het aanstellen van projectleiders, het scherp definiëren van de projectscope en het maken van een zorgvuldige prioritering binnen de beschikbare capaciteit.

LED-verlichting velden
Het betreft een krediet ten behoeve van de bijdrage van de gemeente aan het realiseren van LED-verlichtingen bij sportverenigingen. De laatste vereniging gaat in 2025 over op LED-verlichting.

Rioolvervanging
Het vervangen van de riolering in (een deel van) de Zeeheldenwijk is nog niet gestart vanwege capaciteitsproblemen.

Sportpark Westvliet - Rugby
De belangrijkste oorzaak van de vertraging is de langdurige vergunningprocedure bij de gemeente Den Haag. Daarnaast bleken de plannen om een gezamenlijk een club- en kleedgebouw te realiseren financieel niet haalbaar, hierdoor is het plan aangepast naar het realiseren van een losse kleedaccommodatie.

Toelichting overschrijdingen op de totaalkredieten
Bij overschrijdingen op investeringskredieten wordt gekeken naar het totaalkrediet en totaalinvesteringsproject. Ten opzichte van de beschikbare totaalkredieten is er bij een aantal sprake van een overschrijding op deelprojectniveau. Soms maken investeringen deel uit van een totaalproject, maar vanwege verschillende afschrijvingstermijnen worden ze dan als aparte deelprojecten zichtbaar gemaakt.

Overschrijdingen boven de € 100.000 zijn onrechtmatig, maar conform de regels van de financiële verordening acceptabel.

Er zijn geen overschrijdingen boven de € 100.000 ontstaan die hier nader moeten worden toegelicht. Overschrijdingen beneden de € 100.000 worden wel meegenomen in het totaaloverzicht van onrechtmatigheden.

4.6 Verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen (SISA-Bijlage)

OCW

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling inf

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger		Indicator	Indicator	
JenV	**A20B**	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)** SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20B/01*	Beschikkingskenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20B/02*	Naam taak
			1	060637 Gemeente Zoetermeer	4338776	Regie
			2			
			3			
			4			
			5			

		6			
		7			
		8			
		9			
		10			
		11			
		12			
		13			
		14			
		15			
		16			
		17			
		18			
			Kopie gemeente(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20B/07*	Kopie Beschikkingskenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A20B/08*	Kopie Naa
		1	*060637 Gemeente Zoetermeer*	4338776	Regie
		2			
		3			
		4			
		5			
		6			
		7			
		8			

		9			
		10			
		11			
		12			
		13			
		14			
		15			
		16			
		17			
		18			
JenV	**A28**	**Specifieke uitkering Wapens en Jongeren**	Besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A28/01*	Cumulatieve besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A28/02*	
			€ 50.974	€ 72.353	
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Normbedra (ja/nee) Nee: reeks
			38	98	Ja
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/06*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	

			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/09*	**Reeks 1** Besteding kosten var 3) **Keuze we**
			€305.788	€ 457.040	
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*	**Reeks 2** Normbedra aantal plar T) (artikel **Keuze no**
			€21.505	€44.305	
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden) cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*	**Reeks 2** Normbedra driegespre 3) **Keuze no**

BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/02*	
			€ 194	Ja	
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C92/01*	Bedrag doorgeschoven naar t+1 *Aard controle R* *Indicator: C92/02*	Aantal info gemeente
			€ 72.516	€ 0	2
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding over voor- educatie m gezagsorg houders va peuterspee artikel 160

			€ 1.363.828	€ 45.449	€ 611.526
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	Hieronder gemeente(de kolomm verantwoo die gemee
		1			
		2			
		100			
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding ambtelijke gemeente expertise v het Nation Onderwijs
			€ 65.042	€ 0	€ 0
			Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	Opgebouw

			€ 0	€ 83.047	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D14/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/09*	Hieronder gemeente(de kolomm verantwoo die gemee
		1			
		2			
		10			
OCW	**D22**	**Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters**	Correctie besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D22/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D22/02*	Eindverant
		1	€ 0	€ 0	Ja
		2			
		100			
OCW	**D23**	**Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale bibliotheekvoorzieningen**	Beschikkingsnummer/referentienummer *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/01*	Aard van de activiteit besteding (jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D23/02*	Besteding
		1	SB230058	b) De verruiming van bemande openingstijden	€ 0

		2	SB230061	a) Oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging	€ 0
		100			
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D23/07*		
		1			
		2			
		100			
IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/02*	Besteding de verstrek
		1	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	€ 27.383
		2	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	€ 20.422
		3	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	€ 0
		4	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	€ 0
		5	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	€ 0
		6			

			7			
			8			
			9			
			10			
			11			
			12			
			13			
			14			
			15			
			16			
			17			
			18			
			19			
			20			
			21			
			22			
				Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Eindverant
			1	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Nee
			2	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Nee
			3	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Nee
			4	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Nee
			5	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Nee

		6			
		7			
		8			
		9			
		10			
		11			
		12			
		13			
		14			
		15			
		16			
		17			
		18			
		19			
		20			
		21			
		22			
			Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/10*	Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/11*	Naam/num
		1	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Project 2:
		2	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Project 2:
		3	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Project 1: plantvakke openbare

		4	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Project 1: A parkeerter
		5	061916 Gemeente Leidschendam-Voorburg	31175116	Waterbest Faulkenbe
		6			
		7			
		8			
		9			
		10			
		11			
		12			
		13			
		14			
		15			
		16			
		17			
		18			
		19			
		20			
		21			
		22			
IenW	**E53**	**Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord**	Beschikkingsnummer / en projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E53/02*	Cumulatiev van Rijksm Deze indic de tussent de juistheid de verantw

		1	SPUKSLA-24-03747066	€ 0	€ 0
		2			
		15			
			Kopie beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/07*	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/08*	Eindverant
		1	SPUKSLA-24-03747066	2025	Nee
		2			
		15			
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding Gemeente I.2 Wet ink oudere en arbeidsong werkneme
			€ 28.367.320	€ 603.798	€ 1.110.63
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente	Baten (jaa Rijk) Gemeente

			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	I.6 Wet we kunstenaa
			€ 286.917	€ 147.742	€ 0
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*	
			€ 0	Ja	
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2024** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten van 2020 verst Rijk) Gemeente
			€ 18.550	€ 34.615	€ 22.208
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB)	BBZ vóór 2 levensond kapitaalver

				Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	Gederfde b uit kwijtsch levensonde achterstalli kapitaalver (jaar T) i.v. kinderopva Gemeente
				€ 0	€ 0	€ 0
SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding kapitaalver Gemeente
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0
			6	Totaal	€ 0	€ 0
				Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal bes kapitaalver

				Gemeente	Gemeente
			Aard controle n.v.t. *Indicator: G4/07*	*Aard controle R* *Indicator: G4/08*	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0
			6 Totaal	0	0
			Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar kapitaalver buitenland Maastricht
			Aard controle n.v.t. *Indicator: G4/11*	*Aard controle R* *Indicator: G4/12*	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)		
			6 Totaal	€ 0	€ 0

			Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensond (dotaties e dubieuze d gevolg var schulden l i.v.m. de h kinderopva
				Gemeente	Gemeente
			Aard controle n.v.t.	*Aard controle R*	
			Indicator: G4/16	*Indicator: G4/17*	
		1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	
		6	Totaal	€ 0	€ 0
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2024**	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig ze (Ja/Nee)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	*Aard controle R*	*Aard controle R*	
			Indicator: G10/01	*Indicator: G10/02*	
			€ 689.049	€ 0	Ja

SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig ze (Ja/Nee) Gemeente
			€ 141.502		Ja
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2024** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedinge voorzienin Gemeente
			€ 109.533	€ 0	€ 0
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport 2024-2025** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende uitkering *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*	
			€ 455.485	€ 332.960	

			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende uitkering per project (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/04*	Werkelijke activiteiten (jaar T) Or
		1	1.1 Nieuwbouw	€ 51.302	€ 51.302
		2	1.2 Renovatie	€ 6.017	€ 6.017
		3	1.3 Onderhoud	€ 212.857	€ 212.857
		4	2.1 Aankoop	€ 25.776	
		5	2.2 Dienstverlening derden	€ 17.971	
		6	2.3 Beheer en exploitatie	€ 19.037	
		99			
		100			
VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/02*	Is voldaan het lokale aanpak? (J
			€ 22.585	€ 83.995	Ja
VWS	**H30**	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**	Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/01*	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/02*	Besteding Rijksmidde onderdeel

			1	Lokaal Sportakkoord	€ 52.052	€ 59.705
			2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 356.352	€ 344.010
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 80.080	€ 95.082
			4	Kansrijke Start	€ 64.064	€ 54.113
			5	Mentale Gezondheid	€ 20.020	€ 24.599
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 70.070	€ 68.821
			7	Valpreventie	€ 190.190	€ 229.804
			8	Leefomgeving	€ 40.040	€ 46.575
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 10.010	€ 0
			10	Versterken sociale basis	€ 144.144	€ 135.170
			11	Mantelzorg	€ 40.040	€ 47.252
			12	Eén tegen eenzaamheid	€ 40.040	€ 50.658
			13	Welzijn op recept	€ 38.038	€ 38.014
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 10.009	€ 9.609
			15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 29.228	€ 28.160
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H30/07*		
				Nee		
VWS	**H35B**	**Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)**		Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T)	

			Aard controle n.v.t. *Indicator: H35B/01*	*Aard controle R* *Indicator: H35B/02*	
		1	Gemeente Zoetermeer	€ 797.707	
		2			
VWS	**H37**	**Regeling specifieke uitkering niet beoogde kosten jeugdzorg vanwege verblijf in gemeente**	Gedurende het Jaar T-1 en T-2 zijn activiteiten t.a.v. niet beoogde jeugdzorgkosten verricht waar de uitkering voor is ontvangen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H37/01*	Besteding (jaar T-2) *Aard controle R* *Indicator: H37/02*	Besteding
			Ja	€ 0	€ 440.334
VRO	**J9**	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 6** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/02*	Afgesprok bouw van de projecta na toekenn (Ja/Nee)
		1	Gebiedsontwikkeling Overgoo / 2024-0000031961	Ja	Nee
		2			
		20			

			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/07*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/08*	Besteding
		1	Gebiedsontwikkeling Overgoo / 2024-0000031961	Ja	€ 23.295
		2			
		20			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/13*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J9/14*	Toelichting
		1	Gebiedsontwikkeling Overgoo / 2024-0000031961	Ja	
		2			
		20			
VRO	**J41B**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatiev T) aan flex capaciteit e

				Aard controle n.v.t. *Indicator: J41B/01*	*Aard controle R* *Indicator: J41B/02*	
			1	030008 Provincie Zuid-Holland	€ 38.442	€ 138.192
			2			
			3			
			4			
			5			
				Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41B/08*	Eindverant
			1	030008 Provincie Zuid-Holland	125	Ja
			2			
			3			
			4			
			5			
VRO	**J55**	**Aanpak energiearmoede**		Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: J55/02*	Cumulatiev T) van de gemoeide
				2.254	€ 169.050	€ 385.965

			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: J55/08*	Cumulatiev T) van de gemoeide
			3.172	€ 197.460	€ 530.592
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J55/11*	Het aantal gasbespar (w.o. dakis spouwmuu
			13.653	8.262	0
VRO	**J72**	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 3e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Aantal (t/m gemaakte en andere

			Aard controle R *Indicator: J72/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: J72/02*	
			€ 55.808	€ 73.880	0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J72/07*		
			Nee		
VRO	**J85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen**	Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief gerealisee of vergunn (t/m jaar T
		Gemeenten	*Aard controle n.v.t* *Indicator: J85/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: J85/02*	
		1	Flexwonen Leidschendam Voorburg	0	0
		2			
		20			
			Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverant
			Aard controle n.v.t *Indicator: J85/06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: J85/07*	
		1	*Flexwonen Leidschendam Voorburg*	Ja	Nee
		2			
		20			

VRO	**J94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/01*	Besteding (jaar T), in C94/06 t/m C94/08 opgesplitst *Aard controle R* *Indicator: J94/02*	Het totaal maatregele voldoet aa onderdeel
		1	*LAI23-03472785*	€ 0	0
		2			
		100			
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/07*	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J94/08*	Eindverant
		1	€ 0	€ 0	Nee
		2			
		100			
VRO	**J209**	**Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer	Projectnaam	Besteding

			Aard controle n.v.t. *Indicator: J209/01*	*Aard controle n.v.t* *Indicator: J209/02*	
		1	*RHA2022-03304829*	*Flexwonen Leidschendam-Voorburg*	
		2			
		10			
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/07*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J209/08*	De uitvoeri planning (j
		1	*Flexwonen Leidschendam-Voorburg*	0	Nee
		2			
		10			
KGG	**K28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/02*	Besteding T): overige
			€ 1.009.242	€ 367.090	€ 51.366
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/07*		
			Nee		

AenM	**M16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne** Gemeenten	Vul in totaal te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/01*	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van M16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: M16/02*	Vul in vrijw lagere wer ten opzicht onder M16 uitzonderin
			€ 4.720.180		
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen GOO en POO (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/07*	Totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: M16/08*	Totaal bed bijdrage va (jaar T)
			€ 0	€ 38.824	€ 0

4.7 Overzicht gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld		Begroot Lasten	Begroot Baten	Begroot Saldo	Realisatie Lasten	Realisatie Baten	Realisatie Saldo
0.1	Bestuur	4.082	0	-4.082	4.563	28	-4.535
0.2	Burgerzaken	3.977	1.560	-2.417	3.898	1.885	-2.012
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	2.506	2.062	-445	2.639	1.856	-783
0.4	Overhead	40.509	445	-40.063	40.938	754	-40.183
0.5	Treasury	866	5.409	4.543	-96	5.578	5.674
0.61	OZB woningen	273	11.314	11.041	245	11.335	11.089
0.62	OZB niet-woningen	98	5.452	5.354	86	5.969	5.883
0.63	Parkeerbelasting	143	281	139	140	236	96
0.64	Belastingen overig	51	166	115	71	153	83
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	161.187	161.187	0	161.823	161.823
0.8	Overige baten en lasten	55	0	-55	216	0	-216
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	50	0	-50	68	0	-68
0.10	Mutaties reserves	22.653	37.550	14.897	22.461	35.267	12.806
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	7.152	0	-7.152	7.130	0	-7.130
1.2	Openbare orde en veiligheid	4.519	188	-4.331	4.008	183	-3.825
2.1	Verkeer en vervoer	19.418	825	-18.593	18.898	1.590	-17.308
2.2	Parkeren	962	47	-915	735	61	-674
2.3	Recreatieve havens	36	40	4	69	63	-6
2.5	Openbaar vervoer	113	0	-113	89	0	-89
3.1	Economische ontwikkeling	1.211	1.020	-191	1.304	410	-894
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	150	0	-150	148	30	-117
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	185	60	-125	199	60	-139
3.4	Economische promotie	490	561	71	507	885	379
4.2	Onderwijshuisvesting	5.982	155	-5.827	5.800	26	-5.774
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.839	2.225	-1.614	3.550	2.495	-1.055
5.1	Sportbeleid en activering	1.176	400	-776	1.027	358	-669
5.2	Sportaccommodaties	6.303	2.387	-3.916	6.591	2.647	-3.944
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.040	106	-934	1.084	61	-1.023
5.4	Musea	1.157	58	-1.099	1.225	77	-1.148
5.5	Cultureel erfgoed	354	0	-354	346	0	-346
5.6	Media	2.412	382	-2.031	2.412	389	-2.023
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	10.311	837	-9.475	10.054	482	-9.572
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	19.821	8.977	-10.843	17.633	8.571	-9.062
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	4.159	740	-3.419	4.322	1.083	-3.239
6.3	Inkomensregelingen	46.014	35.289	-10.725	43.782	37.236	-6.545
6.4	WSW en beschut werk	4.234	0	-4.234	4.062	40	-4.021
6.5	Arbeidsparticipatie	5.813	493	-5.320	5.537	662	-4.875
6.6	Maatwerkvoorziening (Wmo)	3.797	3	-3.794	3.347	19	-3.328
6.71A	Huishoudelijke hulp (Wmo)	8.218	0	-8.218	8.305	0	-8.305
6.71B	Begeleiding (Wmo)	5.913	0	-5.913	5.757	0	-5.757
6.71C	Dagbesteding (Wmo)	429	0	-429	451	0	-451
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	923	430	-493	668	498	-170
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	6.193	0	-6.193	6.420	0	-6.420
6.72B	Jeugdhulp behandeling	2.183	0	-2.183	2.466	0	-2.466
6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	5.118	0	-5.118	4.882	0	-4.882
6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.845	0	-1.845	950	0	-950

6.73A	Pleegzorg	981	0	-981	838	0	-838
6.73B	Gezinsgericht	693	0	-693	773	0	-773
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	2.373	0	-2.373	2.570	440	-2.130
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	6.338	0	-6.338	6.599	0	-6.599
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.184	0	-2.184	2.445	0	-2.445
6.74C	Gesloten plaatsing	227	0	-227	211	0	-211
6.81A	Beschermd wonen (Wmo)	316	75	-241	272	43	-229
6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	81	0	-81	55	0	-55
6.82A	Jeugdbescherming	2.261	0	-2.261	2.501	29	-2.472
6.82B	Jeugdreclassering	75	0	-75	191	0	-191
6.91	Coördinatie en beleid (Wmo)	0	0	0	52	0	-52
7.1	Volksgezondheid	4.424	1.007	-3.417	4.681	1.138	-3.544
7.2	Riolering	5.564	8.282	2.718	5.269	8.426	3.157
7.3	Afval	11.368	14.907	3.539	11.146	14.777	3.631
7.4	Milieubeheer	4.499	1.089	-3.410	3.672	980	-2.692
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	1.152	1.116	-36	1.158	995	-163
8.1	Ruimte en leefomgeving	5.879	1.550	-4.328	4.854	850	-4.004
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	20.025	20.025	0	5.681	5.230	-451
8.3	Wonen en bouwen	7.639	6.389	-1.250	6.540	5.579	-961
Saldo van lasten en baten		**332.814**	**335.091**	**2.278**	**308.491**	**321.297**	**12.805**

Bedragen x € 1.000

4.8 Wet Normering Topinkomens (WNT)

De uitvoeringsregeling Wet Normering Topinkomens (WNT) verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde 'topfunctionarissen'. 'Topfunctionarissen' zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt.

Wet Normering Topinkomens (WNT)
De WNT is van toepassing op de gemeente Leidschendam-Voorburg. Het voor de gemeente toepasselijke bezoldigingsmaximum in 2024 is € 233.000 bij een voltijds dienstverband. Dit is het algemeen bezoldigingsmaximum. Bij een dienstverband korter dan een jaar wordt deze norm omgerekend naar de periode waarin de functionaris in dienst is geweest.

Bezoldiging topfunctionarissen
Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Gegevens 2024		
bedragen x € 1	**R. de Haan**	**R. Jeene**
Functiegegevens	Algemeen Directeur / Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 142.273	€ 128.165
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.282	€ 20.462
Subtotaal	€ 165.555	€ 148.627
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000	€ 233.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	**€ 165.555**	**€ 144.158**

Gegevens 2023			
bedragen x € 1	**A. van Mazijk**	**R. de Haan**	**R. Jeene**
Functiegegevens	Algemeen Directeur / Gemeentesecretaris	Algemeen Directeur / Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	1-1 t/m 30-04	9-8 t/m 31-12	1-9 t/m 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja

Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 48.529	€ 52.885	€ 39.069
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 7.505	€ 8.888	€ 6.697
Subtotaal	€ 56.033	€ 61.772	€ 45.765
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 73.315	€ 88.589	€ 74.537
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging	**€ 56.033**	**€ 61.772**	**€ 45.765**

Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Gegevens 2023 **bedragen x € 1**	**I. Joosten**
Functiegegevens	Griffier
Kalenderjaar	**2023**
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang - einde)	1-1 t/m 31-8
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	8
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	€ 1.294
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 212
Maxima op basis van de normbedragen per maand	€ 193.400
Individueel toepasselijk maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 193.400
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)	
Bezoldiging in de betreffende periode	€ 160.565
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	€ 160.565
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Bezoldiging	**€ 160.565**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

4.9 Overige jaarrekening gegevens

Incidentele baten en lasten

Om een goed oordeel te kunnen geven over het structurele evenwicht tussen lasten en baten is het noodzakelijk inzicht te hebben in de incidentele baten en lasten. Voor een gespecificeerd overzicht per programma en een toelichting daarop verwijzen we naar de specificatie tabel.

Het totaal van de incidentele baten en lasten per programma is opgenomen in onderstaande tabel.

Incidentele lasten	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
T0 Bestuur en Ondersteuning	945	229
T1 Veiligheid	0	0
T2 Programma Verkeer en Vervoer	5.472	4.908
T3 Economie	200	226
T4 Onderwijs	576	572
T5 Programma Sport, Cultuur en Recreatie	855	416
T6 Programma Sociaal Domein	8.008	6.233
T7 Volksgezondheid en Milieu	2.457	1.664
T8 VHLOSV	23.485	5.116
Overhead	1.521	627
Totaal incidentele lasten	**43.519**	**19.992**

Incidentele baten	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
T0 Bestuur en Ondersteuning	285	0
T1 Veiligheid	0	0
T2 Programma Verkeer en Vervoer	211	182
T3 Economie	1.000	390
T4 Onderwijs	70	65
T5 Programma Sport, Cultuur en Recreatie	259	353
T6 Programma Sociaal Domein	5.797	5.842
T7 Volksgezondheid en Milieu	1.612	1.541
T8 VHLOSV	21.555	4.137
Algemene dekkingsmiddelen	0	
Overhead	0	0
Totaal incidentele baten	**30.788**	**12.511**

Incidentele verrekeningen met reserves	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Stortingen in reserves	22.653	22.461
Totaal onttrekkingen aan reserves	35.938	33.655
Saldo incidentele baten en lasten (reserves)	**13.286**	**11.194**

Samenvatting incidentele baten en lasten	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Totaal incidentele lasten	43.519	19.992
Totaal incidentele baten	30.788	12.511
Saldo incidentele mutaties reserves	13.286	11.194
Totaal saldo incidentele baten en lasten	**-555**	**-3.713**

Structureel resultaat	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024
Exploitatieresultaat	2.287	12.805
Waarvan incidentele baten en lasten	-555	-3.713
Structureel resultaat	**1.732**	**9.092**

Bedragen x € 1.000

Het resultaat over 2024 bedraagt € 3,5 miljoen positief ten opzichte van de begroting. Dit positieve verschil wordt voornamelijk veroorzaakt doordat in 2024 minder lasten zijn gerealiseerd dan begroot. Een deel van deze incidentele budgetten is niet tot besteding gekomen en wordt doorgeschoven naar 2025.

Toelichting incidentele baten en lasten

In de onderstaande tabel zijn de incidentele lasten en baten verwerkt en per afzonderlijke post toegelicht waarbij specifiek wordt aangegeven wat de aard van het budget is en van welke looptijd er sprake is.

Incidentele lasten	Begroting incl. wijz.	Realisatie	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
0. Bestuur en ondersteuning					
Vastgoed overig - Herenstraat 42 sloopkosten	285	65	De gemeente sloopt om fiscale redenen in opdracht - en voor rekening van de ontwikkelaar van het project de Herentuyn in Voorburg het voormalige gemeentekantoor in Voorburg (Herenstraat 42).	t/m 2025	Ja
Dienstverlening - zaaksysteem	60	4	De gemeente laat de verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aansluiten door de implementatie van een nieuw zaaksysteem. Het project loopt door in 2024.	t/m 2025	Ja
Dienstverlening - toegankelijke dienstverlening	100	13	De gemeente laat de verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aansluiten door de implementatie van een nieuw zaaksysteem. Het project loopt door in 2024.	t/m 2025	Ja

Nieuwe huisvesting gemeenteraad	500	147	Van het beschikbaar gestelde budget is een groot deel nodig voor het ontwerpteam, die de plannen moet uitwerken van schetsontwerp naar definitief ontwerp. Omdat de gemeente grip wil houden op ontwerpkeuzes, is ervoor gekozen om een ontwerpteam aan te stellen, vooruitlopend op een later samen te stellen bouwteam. Het opstellen van een inkoopstrategie, van juridische overeenkomsten en van 5 aanbestedingsprocedures heeft meer tijd gekost dan verwacht. Naar verwachting zal eind Q1-2025 een ontwerpteam worden gecontracteerd die de plannen zal uitwerken. Dan worden ook de financiële verplichtingen aangegaan en zal het grootste deel van de kosten worden gemaakt. Het project is meerjarig en de werkzaamheden lopen door in 2025. Dit project hangt indirect samen met het project herbestemming huize Swaensteyn.	Tot en met 2025	Ja
Subtotaal	**945**	**229**			
2. Mobiliteit en bereikbaarheid					
Ondergrondse hoogspanningskabels	100	101	Vanuit de reserve ondergrondsbrengen hoogspanningskabels worden de onttrekkingen die nodig zijn voor het basisontwerp, ter begroting gebracht	2025-2026	Ja
Smart Mobility - Taskforce mobiliteit WMOTN – Incidenteel	426	298	Budget voor het organiseren en realiseren van toe te passen verkeersmaatregelen, die de doorstroming rondom de Mall verbeteren.	Tot en met 2025	Ja

Verkeersplan - onderzoek	140	3	Om met andere regionale partijen gezamenlijk de verkenning te onderzoeken van de verbinding (ondertunneling) van de Utrechtsebaan met de Huygenstunnel.	t/m 2025	Ja
De Tureluur - aanleg parkeerterrein	300	0	Voor de realisatie van initiatief De Tureluur, een paviljoen met daghoreca, terras, kas en moestuin, gerund door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zijn eenmalige kosten voor het verplaatsen van een parkeerterrein opgenomen	t/m 2025	Ja
Achterstallig onderhoud beheerplan wegen	4.506	4.506	In het Beheerplan wegen 2025-2029 is er naast normaal onderhoud ook sprake van achterstallig onderhoud. Voor de extra kosten van het achterstallig onderhoud dient een voorziening ingesteld te worden.	2025	Ja
Subtotaal	**5.472**	**4.908**			
3. Economie					
Aanleg Glasvezelkabel	200	226	Op basis van de motie Voortzetting operatie stoeptegel worden de degeneratievergoedingen langer ingezet voor de extra reparatiewagen. De inkomsten worden hiertoe gestort in de algemene reserve en gedurende 4 jaar gefaseerd ingezet voor het operationeel houden van de reparatiewagen.	Tot en met 2028	Ja
Subtotaal	**200**	**226**			
4. Onderwijs					
Nationaal Programma Onderwijs	70	65	Voor Nationaal Programma Onderwijs is er vanuit het Rijk geld beschikbaar gesteld als SPUK voor het wegwerken van Covid-19 gerelateerde onderwijsachterstanden. Deze werkzaamheden zijn gestart in 2023.	Tot en met 2025	Ja

Verduurzaming onderwijsvastgoed (best.res. D&ET)	507	507	Met het onderwijsveld zijn nadere afspraken gemaakt over het verduurzamen van onderwijsvastgoed. De gemeente ondersteunt de begeleiding van de scholen in het proces en met financiële middelen. Er is een stimuleringsregeling verduurzaming onderwijshuisvesting. Onderwijsinstellingen kunnen voor bestaand vastgoed gebruikmaken van deze regeling voor betere isolatie, ventilatie en het terugdringen van energieverbruik, waarbij 50% van de investeringskosten worden vergoed door de gemeente. Voor nieuwbouw van onderwijsvastgoed stelt de gemeente extra middelen beschikbaar om te investeren in bovenwettelijke maatregelen met als doel de gebouwen richting ENG te brengen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	**576**	**572**			
5. Sport, cultuur en recreatie					
Verkoop snippergroen	25	14	Het betreft een project voor de verkoop van snippergroen. Deze is beëindigd in 2023. Tegenover de incidentele kosten staan ook baten (uit verkoop).	1-3 jaar	Nee
Zwembaden - energiekosten	175	0	Door het afsluiten van nieuwe energiecontracten door Sportfondsen Nederland stijgen deze kosten fors ten opzichte van 2023.	Contract is t/m 2028.	Ja

Groen-blauwe projecten	100	0	Voor de realisatie van Groen-Blauwe projecten ten behoeve van het versterken van een groene leefbare woongemeente (o.a. themaprioriteit van de coalitievorming 2022) is een startbudget beschikbaar gesteld. Er is sprake van urgentie om meekoppelkansen in andere ruimtelijke projecten te faciliteren en om tijdig in te zetten op de verwerving van subsidies (de ‘’verdubbelaar’’).	t/m 2024	Ja
Landschapstafel Duinhorst en Weide - proceskosten	135	79	Uit de vastgestelde subsidie van Duin Horst en Weide is voor proceskosten een bedrag toegekend.	t/m 2024	Ja
Park Vreugd & Rust - fase 1	150	53	Dit betreft de middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de 1e fase van het instandhoudingsplan van het park.	2024	Ja
Park Vreugd & Rust - fase 2	0	167	Middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de 2e fase van het instandhoudingsplan van het park.	2025	Ja
Park Vreugd & Rust - tuinmuren	120	103	Middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de tuinmuren van het instandhoudingsplan van het park.	2025	Ja
Overige sportbeoefening - bewegwijzering	150	0	Actiepunt Fiets-, wandelpaden en MTB-trails door Stompwijk, het Groene Hart en Vlietland zijn belangrijk, met goede bewegwijzering naar recreatieve bezienswaardigheden en met aandacht voor het groene karakter van het buitengebied.	t/m 2024	Ja
Subtotaal	**855**	**416**			

6. Sociaal domein

Langer Zelfstandig Wonen - Ondersteuning langer zelfstandig wonen	110	0	De bestemmingsreserve voor Langer Zelfstandig wonen is uitgebreid. De deelprojecten Aanvullende ondersteuning thuis, doorstroom passende woning en noodwoningen worden niet langervoortgezet. De realisatie blijft dit jaar uit, al is de verwachting dat de realisatie in 2025 sterk zal stijgen	2030	Ja
Langer Zelfstandig Wonen - Aanvullende ondersteuning thuis	0	0	De bestemmingsreserve voor Langer Zelfstandig wonen is uitgebreid. De deelprojecten Aanvullende ondersteuning thuis, doorstroom passende woning en noodwoningen worden niet langervoortgezet. De realisatie blijft dit jaar uit, al is de verwachting dat de realisatie in 2025 sterk zal stijgen	2030	Ja
Langer Zelfstandig Wonen - Collectieve woningaanpassing	250	23	De bestemmingsreserve voor Langer Zelfstandig wonen is uitgebreid. De deelprojecten Aanvullende ondersteuning thuis, doorstroom passende woning en noodwoningen worden niet langervoortgezet. De realisatie blijft dit jaar uit, al is de verwachting dat de realisatie in 2025 sterk zal stijgen	2030	Ja
Langer Zelfstandig Wonen - Doorstroming passende woning	0	0	De bestemmingsreserve voor Langer Zelfstandig wonen is uitgebreid. De deelprojecten Aanvullende ondersteuning thuis, doorstroom passende woning en noodwoningen worden niet langervoortgezet. De realisatie blijft dit jaar uit, al is de verwachting dat de realisatie in 2025 sterk zal stijgen	t/m 2024	Ja

Langer Zelfstandig Wonen - Noodwoningen	0	0	De bestemmingsreserve voor Langer Zelfstandig wonen is uitgebreid. De deelprojecten Aanvullende ondersteuning thuis, doorstroom passende woning en noodwoningen worden niet langervoortgezet. De realisatie blijft dit jaar uit, al is de verwachting dat de realisatie in 2025 sterk zal stijgen	t/m 2024	Ja
Langer Zelfstandig Wonen - Toegankelijke nieuwbouw	1.000	0	De bestemmingsreserve voor Langer Zelfstandig wonen is uitgebreid. De deelprojecten Aanvullende ondersteuning thuis, doorstroom passende woning en noodwoningen worden niet langervoortgezet. De realisatie blijft dit jaar uit, al is de verwachting dat de realisatie in 2025 sterk zal stijgen	2030	Ja
Minimabeleid - Eenmalige Vergoeding Energietoeslag	752	776	Budget voor de eenmalige energietoeslag 2023, die nog in 2024 doorliep omdat de tweede betaling over 2023 pas eind 2023 is goedgekeurd.	2023	Ja
Minimabeleid - Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	675	595	Budget voor leefgeld (kleding/voedsel) t.b.v. Oekraïners.	2024	Ja
Sterk voor Noord - Algemeen	413	376	Sterk voor Noord draagt bij aan een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. De focus ligt op jeugd, onderwijs, financiële zelfredzaamheid en fijn en veilig wonen. Het programma beslaat een periode van 20 jaar	2041	Ja
Uitvoeringskosten Jeugd - Hervormingsagenda lokaal t/m 31-12-24	98	43	We hebben een incidenteel lokaal budget voor de Hervormingsagenda.	2025	Ja

Sterk voor Noord - Opgave Jeugd en onderwijs	255	132	Sterk voor Noord draagt bij aan een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. De focus ligt op jeugd, onderwijs, financiële zelfredzaamheid en fijn en veilig wonen. Het programma beslaat een periode van 20 jaar	2041	Ja
Sterk voor Noord - Opgave Financiële zelfredzaamheid	386	292	Sterk voor Noord draagt bij aan een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. De focus ligt op jeugd, onderwijs, financiële zelfredzaamheid en fijn en veilig wonen. Het programma beslaat een periode van 20 jaar	2041	Ja
Sterk voor Noord - Opgave Wonen	87	125	Sterk voor Noord draagt bij aan een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. De focus ligt op jeugd, onderwijs, financiële zelfredzaamheid en fijn en veilig wonen. Het programma beslaat een periode van 20 jaar	2041	Ja
Welzijnsgesprek	425	430	Alle inwoners van de gemeente Leidschendam-Voorburg die een bijstandsuitkering ontvangen zijn uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek met de bedoeling om meer in contact te komen met de inwoners. De inwoners worden in de gesprekken centraal gesteld met al hun vragen (integrale benadering). In de gesprekken komen de rechtmatigheid van de bijstandsuitkering, de eventuele onderbenutting van regelingen en de ondersteuning bij een eventueel bredere hupvraag aan bod.Deze gesprekken hebben plaatsgevonden in 2023, maar zijn later gestart dan gepland,daarom nog uitloop in 2024.	2024	Ja

(Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis	3.316	3.012	Betreft de uitgaven van de noodopvang van de vluchtelingen uit Oekraïne. Hieronder vallen de kosten rondom de dagelijkse opvang zoals beveiligingskosten, huurkosten en de personeelskosten van de locatie.	2022 t/m 2026	Ja
Integraal Zorgakkoord (IZA)	80	222	Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen. Dit budget bestaat uit de volgende opgaven: thuis ouder worden en extra uitbreiding welzijn op recept (iBabs 3733).	t/m 2025	Ja
Dealbreakers t/m 31-12-24	161	206	Het programma Dealbreakers is gericht op het voorkomen van jonge aanwas in de criminaliteit, het vervolgen en versterken van een moedertraining voor moeders die behoefte hebben aan concrete 'tools' om de eigen positie te versterken en hun veerkracht te vergroten in de omgang met hun problematische kind en de financiering van de doorlopende leerlijn binnen het voortgezet onderwijs gericht op het informeren van jongeren over de gevaren en gevolgen van criminaliteit en hen weerbaarder te maken. Het voorkomen dat jongeren in de criminaliteit terecht komen is een belangrijk onderdeel in de aanpak van ondermijnende criminaliteit.	2022 t/m 2024	Ja
Subtotaal	**8.008**	**6.233**			

7. Volksgezondheid en milieu

Bodem - Onderzoek Herenstraat	530	0	Na de verkoop van de Herenstraat wordt dit pand gesloopt en kan worden gestart met bodemonderzoek. Na afronding van het onderzoek wordt ter plaatse en bij de aangrenzende panden de bodem gesaneerd.	t/m 2025	Ja
Buurtvisie Voorburg	50	48	Voor de herinrichting van Voorburg Noord wordt een buurtvisie opgesteld.	t/m 2024	Ja
Opstart Lokale Preventieakkoord - SISA	51	23	Het Opstart Lokale Preventieakkoord is een SISA ten behoeve van het het opstarten van preventieve maatregelen om overgewicht, sociale isolatie en andere sociale problemen tegen te gaan. Per 2024 is deze opgegaan in de SPUK GALA.	t/m 2023	Ja
Gemeentebrede aanpak Energietransitie (best.res. D&ET)	265	44	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie, zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Stimuleren van energiebesparing of duurzame opwek bij vastgoed, Faciliteren van duurzaamheidsinitiatieven, Begeleiding van VvE’s bij het aanvragen van subsidie voor een DMJOP en het vervolgtraject. Organisatie van collectieve inkoopacties, Onderzoeken, advies en begeleiding.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Integraal Zorgakkoord (IZA)	472	575	Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen. Dit budget bestaat uit de volgende opgaven: aanpak overgewicht, GGZ samenwerking in de wijk, mentale gezondh ontwikkeling achterstand, mentale gezondheid preventie jeugd, preventie kansrijke start extra, regionale preventiestructuur en verbinding medisch soc. domein (iBabs 3733).	t/m 2025	Ja
Basisfinanciering Gemeentebrede aanpak Energietransitie	1.089	974	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Personele activiteiten van het programma. Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	**2.457**	**1.664**			
8. VHLOSV					
Omgevingsrecht - impact uitstel inwerktreding	150	0	Betreft budget voor extra projectondersteuning voor de implementatie voor de omgevingswet in 2024.	2024	Ja

Ruimtelijk beleid - omgevingvisie	244	108	De Omgevingsvisie was vertraagd maar ligt nu goed op stoom. De ontwerpvisie is gereed rondom de zomer. De besluitvorming in de Raad volgt na de zomer. We maken bovendien een separaat Gebiedsprogramma Stompwijk, waar de Raad om heeft gevraagd en wat het college heeft toegezegd aan de Dorpsraad Stompwijk. Bovendien maken we een Omgevingseffectrapportage, wat wettelijk verplicht is voor beleidsdocumenten met ruimtelijke impact. Dat is specialistenwerk, dat we hebben moeten beleggen bij een daarin gespecialiseerd bureau. Voor de aansturing van het geheel hebben we een externe projectleider en een adviesbureau ingehuurd. De benodigde expertise om een visie te maken, hebben we niet in huis.	2025	Ja
Ruimtelijk beleid – beleidsadvisering	321	193	Het budget was bestemd als flexibele schil voor beleidsadvisering in complexe ruimtelijke projecten (externe inhuur). Het oorspronkelijke budget van € 180.000,- is incidenteel verhoogd naar € 321.000,- omdat het onvoldoende was om markconform te kunnen inhuren.	2025	Ja
SPUK aanpak energiearmoede	800	568	Deze uitkering wordt door het Rijk verstrekt onder voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met de lagere energetische kwaliteit van de woningen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	175	56	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleidt tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. In 2024 gaat onze projectpartner WoonInvest 210 woningen van het NEVE project aardgasvrij ready renoveren. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Stimuleringsregelingen Energietransitie	1.100	599	De stimuleringsmaatregelen hebben betrekking op de gemeentebrede aanpak, educatie en subsidies. Naast de wijkaanpak kennen we een gemeentebrede aanpak energietransitie. We informeren inwoners en we organiseren collectieve inkoopacties. In het kader van educatie verzorgen we lespakketten voor scholen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Nationaal Isolatieprogramma	150	0	Isolatieprogramma t.b.v. het nemen van energiebesparende maatregelen eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen in slecht geïsoleerde woningen van eigenaar/ bewoners en slecht geïsoleerde woningen van leden van een VvE, woonverenigingen en wooncorporaties.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie	306	221	Voor de uitvoering van de wijkaanpakken, blijft het nodig om in het bestedingsplan zorg te dragen voor voldoende financiële ruimte om alle wijken tot 2050 te ondersteunen in de transitie naar het gebruik van gas naar schone energie. Deze post betreft voornamelijk personele capaciteit om dat te realiseren.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Herbestemming Huize Swaensteyn	115	73	Betreft budget voor onderzoek herbestemming huize Swaensteyn. Het onderzoek is nog niet afgerond en loopt door in 2025.	2025	Ja
Planfinanciering Heuvel-Amstelwijk	99	242	Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden voor werkzaamheden in de Heuvel-Amstelwijk. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
GREX'en	20.025	3.051	De lasten van de actieve grondexploitaties (Vlietvoorde, KPP , De Star en Leidschendam centrum).	Verschillend per grondexploitatie	Ja

Kostenverhaal KPP	0	5	Betreft een facilitair deel van een grondexploitatie (KPP); het gaat hier om te verhalen kosten conform anterieure overeenkomsten met projectontwikkelaars.	1-4 jaar	Ja
Subtotaal	**23.485**	**5.116**			
Overhead					
Maatschap. & ruimtelijke ontwikkeling (MRO) - versterkingsgelden	110	0	De gemeenteraad heeft opgeroepen om de middelen die eind 2023 nog niet besteed waren aan te wenden voor het doorgaan met het ontwikkelen van het strategisch vermogen van de organisatie. Een deel van de versterkingsgelden is aangewend om acute operationele knelpunten bij de strategisch belangrijke beleidsafdeling aan te pakken. Zie hiervoor ook raadsbrief 3699.	t/m 2024	Ja
Administratie - Boekhouding - Incidenteel	85	96	Betreft de implementatie van een nieuw financieel pakket (ERPx).	2023 t/m 2026	Ja
Huisvesting buitendienst	600	0	Op basis van het raadsvoorstel herhuisvesting buitendienst stadsbeheer voorstel zijn middelen beschikbaar gesteld voor de tijdelijke huisvesting, sloopkosten en verhuiskosten (het verplaatsen van de werkplekken van de Veurse Achterweg naar de Einddorpstraat en het terug verhuizen).	2027-2028	Ja
Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SbJH) - Hervormingsagenda regionaal	70	0	We hebben een incidenteel regionaal budget voor de Hervormingsagenda. In samenhang met de start van het Actieplan Jeugd is er een coördinator samenwerking huisartsen en POH (Praktijkondersteuner Huisartsen) aangetrokken. De coördinator is eind 2024 gestart en zal haar werkzaamheden in 2025 voortzetten.	t/m 2024	Ja

WOO - Implementatie	75	0	De implementatie van de Wet open overheid (Woo) is in 2024 gestaag voortgezet. Sinds november zijn de eerste categorieën van actieve openbaarmaking verplicht, en deze informatie is nu ook beschikbaar via de Woo-index van onze gemeente. Daarnaast zijn meerdere Woo-coördinatoren getraind in het zorgvuldig afhandelen van Woo-verzoeken. Verder is gestart met de aanschaf en implementatie van publicatiesoftware. Hiermee wordt een centrale plek gecreëerd om documenten uit de volgende tranche van categorieën, die actief openbaar gemaakt moeten worden, online toegankelijk te maken.	t/m 2025	Ja
Afdeling IISO - versterkingsgelden	477	481	De gemeenteraad heeft opgeroepen om de middelen die eind 2023 nog niet besteed waren aan te wenden voor het doorgaan met het ontwikkelen van het strategisch vermogen van de organisatie. In de tweede helft van 2023 is al aan dit inzicht opvolging gegeven door het ontwikkelen van een organisatievisie. Hierbij is gebruik gemaakt van de input van vele betrokkenen én van de eerder opgedane inzichten, waaronder inzichten uit de inzet van de versterkingsgelden. Een deel van de versterkingsgelden is ook aangewend om acute operationele knelpunten bij de strategisch belangrijke beleidsafdeling en de IT-afdeling aan te pakken. Aanvullend wordt onderzocht hoe het raadsinformatiesysteem verbeterd kan worden. Zie hiervoor ook raadsbrief 3699.	t/m 2024	Ja

NIS2/BIO	104	50	Er is een processcan uitgevoerd op kritische processen, een ISMS-tool aangeschaft en bewustwordingssessies georganiseerd voor bestuur en medewerkers. Daarnaast is een inventarisatie gestart ter voorbereiding op de overgang naar BIO 2.0. De inzichten hieruit vormen de basis voor verdere versterking van onze digitale weerbaarheid.	t/m 2025	Ja
Subtotaal	**1.521**	**627**			
Totaal incidentele lasten	**43.519**	**19.992**			
Incidentele baten					
0. Bestuur en ondersteuning					
Vastgoed overig - Herenstraat 42 sloopkosten	285	0	De gemeente sloopt om fiscale redenen in opdracht - en voor rekening van de ontwikkelaar van het project de Herentuyn in Voorburg het voormalige gemeentekantoor in Voorburg (Herenstraat 42).	t/m 2025	Ja
Subtotaal	**285**	**0**			
2. Mobiliteit en bereikbaarheid					
Smart Mobility - Taskforce mobiliteit WMOTN – Incidenteel	211	182	Er zijn voor de verkeersmaatregelen rondom de Mall lasten opgenomen onder Smart Mobility. Onderdeel van deze lasten zijn de inzet van verkeersregelaars. Voor dit stuk ontvangen we een bijdrage van de Mall.	t/m 2025	Ja
Subtotaal	**211**	**182**			
3. Economie					

Aanleg Glasvezelkabel	1.000	390	Op basis van de motie Voortzetting operatie stoeptegel worden de degeneratievergoedingen langer ingezet voor de extra reparatiewagen. De inkomsten worden hiertoe gestort in de algemene reserve en gedurende 4 jaar gefaseerd ingezet voor het operationeel houden van de reparatiewagen.	2028	Ja
Subtotaal	**1.000**	**390**			
4. Onderwijs					
Nationaal Programma Onderwijs	70	65	Voor Nationaal Programma Onderwijs is er vanuit het Rijk geld beschikbaar gesteld als Specifieke Uitkering voor het wegwerken van Covid-19 gerelateerde onderwijsachterstanden. Deze werkzaamheden zijn gestart in 2023.	t/m 2025	Ja
Subtotaal	**70**	**65**			
5. Sport, cultuur en recreatie					
Afkoopsom openbare ruimte	180	180	De gemeente heeft een afkoopsom ontvangen in verband met een overdracht van openbare ruimte. Deze afkoopsom heeft grotendeels betrekking op het onderhoud van het toekomstige openbare groen en zal daarom gestort worden in de algemene reserve.	2024	Ja
Verkoop snippergroen	25	25	Het betreft een project voor de verkoop van snippergroen. Deze is beëindigd in 2023. Tegenover de incidentele kosten staan ook baten (uit verkoop).	1-3 jaar	Ja

Landschapstafel Duinhorst en Weide - proceskosten		85	Uit de vastgestelde subsidie van Duin Horst en Weide is voor proceskosten een bedrag toegekend.	t/m 2024	Ja
Park Vreugd & Rust - fase 1		6	Dit betreft de middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de 1e fase van het instandhoudingsplan van het park.	2024	Nee
Park Vreugd & Rust - fase 2		7	Middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de 2e fase van het instandhoudingsplan van het park.	2025	Nee
Park Vreugd & Rust - tuinmuren	54	50	Middelen voor de aanpassingen in Park Vreugd & Rust in het kader van de tuinmuren van het instandhoudingsplan van het park.	2025	Ja
Subtotaal	**259**	**353**			
6. Sociaal domein					
Minimabeleid - Eenmalige Vergoeding Energietoeslag	86	165	Budget voor de uitvoeringskosten vanuit Was/Vs voor de energietoeslag.	2024	Ja
Minimabeleid - Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	675	548	Budget voor leefgeld (kleding/voedsel) t.b.v. Oekraïners.	2024	Ja
Sterk voor Noord - Opgave Wonen		25	Sterk voor Noord draagt bij aan een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord. De focus ligt op jeugd, onderwijs, financiële zelfredzaamheid en fijn en veilig wonen. Het programma beslaat een periode van 20 jaar. Een woningcorperatie draagt jaarlijks 25K bij aan het budget.	2041	Ja
(Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis	4.816	4.720	De gemeente maakt in 2025 kosten rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, waaronder huur-, personeels- en energiekosten. Het Rijk vergoedt een maximaal bedrag van € 61 per opvangplek per dag. Op basis van de aangemelde opvangplekken ontvangt de gemeente een vergoeding.	2022 t/m 2026	Ja

Integraal Zorgakkoord (IZA)	80	244	Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen (iBabs 3733).	t/m 2025	Ja
Dealbreakers t/m 31-12-24	140	140	Het programma Dealbreakers is gericht op het voorkomen van jonge aanwas in de criminaliteit, het vervolgen en versterken van een moedertraining voor moeders die behoefte hebben aan concrete 'tools' om de eigen positie te versterken en hun veerkracht te vergroten in de omgang met hun problematische kind en de financiering van de doorlopende leerlijn binnen het voortgezet onderwijs gericht op het informeren van jongeren over de gevaren en gevolgen van criminaliteit en hen weerbaarder te maken. Het voorkomen dat jongeren in de criminaliteit terecht komen is een belangrijk onderdeel in de aanpak van ondermijnende criminaliteit.	2022 t/m 2024	Ja
Subtotaal	**5.797**	**5.842**			
7. Volksgezondheid en milieu					
Opstart Lokale Preventieakkoord - SISA	51	12	Het Opstart Lokale Preventieakkoord is een SPUK ten behoeve van het het opstarten van preventieve maatregelen om overgewicht, sociale isolatie en andere sociale problemen tegen te gaan. Per 2024 is deze opgegaan in de SPUK GALA.	t/m 2023	Ja

Integraal Zorgakkoord (IZA)	472	561	Het IZA is een landelijke set van maatregelen welke gericht zijn op de toegankelijkheid, de kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorgkosten. Via de centrumgemeente Zoetermeer ontvangen wij gelden uit de SPUK IZA. De bedragen worden jaarlijks toegekend op basis van aangeleverde plannen (iBabs 3733).	t/m 2025	Ja
Basisfinanciering Gemeentebrede aanpak Energietransitie	1.089	968	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Personele activiteiten van het programma. Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Subtotaal	**1.612**	**1.541**			
8. VHLOSV					
SPUK aanpak energiearmoede	800	568	Deze uitkering wordt door het Rijk verstrekt onder voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met de lagere energetische kwaliteit van de woningen.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	175	56	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleidt tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt. Zoals beschreven in de planning in de aanvraag voor de Rijksbijdrage zullen de eerste woningen en gebouwen in de wijk naar verwachting na 2025 aardgasvrij gemaakt worden.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Nationaal Isolatieprogramma	150	0	Isolatieprogramma vanuit een rijksbijdrage t.b.v. het nemen van energiebesparende maatregelen eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen in slecht geïsoleerde woningen van eigenaar/ bewoners en slecht geïsoleerde woningen van leden van een VvE, woonverenigingen en wooncorporaties.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja

Basisfinanciering Wijkaanpakken Energietransitie	306	220	Voor de uitvoering van de wijkaanpakken vanuit een rijksbijdrage, blijft het nodig om in het bestedingsplan zorg te dragen voor voldoende financiële ruimte om alle wijken tot 2050 te ondersteunen in de transitie naar het gebruik van gas naar schone energie. Deze post betreft voornamelijk personele capaciteit om dat te realiseren.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
Planfinanciering Heuvel-Amstelwijk	99	237	Met deze regeling vanuit een rijksbijdrage kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden voor werkzaamheden in de Heuvel-Amstelwijk. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
GREX'en	20.025	3.051	Dit zijn de inkomsten en de mutaties boekwaarde van de actieve grondexploitaties Vlietvoorde, KPP en De Star.	Verschillend per grondexploitatie	Ja
Kostenverhaal KPP	0	5	Baten in het kader van facilitair grondbedrijf.	1-4 jaar	Ja
Subtotaal	**21.555**	**4.137**			
Totaal incidentele baten	**30.788**	**12.511**			

Incidentele verrekeningen met reserves	Begroting incl. wijz.	Realisatie	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
Storting in de reserves					
Overige reserves	20.483	20.787	De stortingen van 2024 in de overige reserves zijn verder toegelicht bij het overzicht Reserves, onderdeel Bestemmingsreserve.	1 jaar 2024	Ja
Alg. reserve vrij besteedbaar	2.170	1.674	De stortingen van 2024 in de Algemene Reserve zijn verder toegelicht bij het overzicht Reserves, onderdeel Algemene Reserve.	1 jaar 2024	Ja
Totaal stortingen in de reserves	**22.653**	**22.461**			

Onttrekking aan reserves					
Alg. reserve vrij besteedbaar	20.492	20.492	De onttrekkingen van 2024 uit de Algemene Reserve zijn verder toegelicht bij het overzicht Reserves, onderdeel Algemene Reserve.	1 jaar 2024	Ja
Overige reserves	15.446	13.163	De onttrekkingen van 2024 uit de overige reserves zijn verder toegelicht bij het overzicht Reserves, onderdeel Bestemmingsreserve.	1 jaar 2024	Ja
Totaal onttrekkingen aan reserves	**35.938**	**33.655**			
Totaal verrekeningen reserves	**13.286**	**11.194**			
Totaal per saldo	**-555**	**-3.713**			

Bedragen x € 1.000

Structurele verrekeningen met reserves			
Onttrekkingen aan reserves			
Reserve dekking afschrijvingslasten	1.262	1.262	De reserve dekking afschrijvingslasten wordt ingezet voor de dekking van investeringen met een economisch - of maatschappelijk nut. Deze reserve heeft een langlopend karakter. De toevoegingen zijn incidenteel en de onttrekkingen structureel. De structurele onttrekking voor de afschrijvingslasten van 2024 bedraagt € 1.262.000.

Reserve herwaardering	350	350	De reserve herwaardering activa is ingesteld na een stelselwijziging voor de kapitaallasten (van lineair naar annuïtair afschrijven). Met deze reserve worden verschillen verrekend die ontstaan in de kapitaallasten op de activa van voor de stelselwijziging. De onttrekkingen zijn structureel van aard. De structurele onttrekking van 2024 bedraagt € 350.000.
Totaal	**1.612**	**1.612**	

Bedragen x € 1.000

Structurele onttrekkingen reserves

Volgens artikel 28 van het BBV zijn in de onderstaande tabel de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma weergegeven.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn in principe incidenteel van aard. Maar, er zijn ook verrekeningen met reserves die structureel van aard zijn. Om een goed beeld te kunnen vormen of structurele lasten worden gedekt door structurele baten, wordt een overzicht opgenomen die de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves weergeeft.

Mutaties met onze reserves zijn in principe incidenteel. Hierop zijn twee uitzonderingen:

- Onttrekkingen uit de reserve Dekking afschrijvingslasten;
- Onttrekkingen uit de reserve Herwaardering activa

Omschrijving	Begroting 2024	Realisatie 2024
Reserve Dekking afschrijvingslasten	-9.873	-9.816
Reserve Herwaardering Activa	350	350
Totaal	**-9.523**	**-9.466**

Bedragen x € 1.000

Toelichting:

De reserve dekking afschrijvingslasten wordt ingezet voor de dekking van investeringen met een economisch - of maatschappelijk nut. Deze reserve heeft een langlopend karakter. De toevoegingen zijn incidenteel en de onttrekkingen structureel. De structurele onttrekking voor de afschrijvingslasten van 2025 bedraagt € 1.262.000.

De reserve herwaardering activa is ingesteld na een stelselwijziging voor de kapitaallasten (van lineair naar annuïtair afschrijven). Met deze reserve worden verschillen verrekend die ontstaan in de kapitaallasten op de activa van voor de stelselwijziging. De onttrekkingen zijn structureel van aard. De structurele onttrekking van 2025 bedraagt € 350.000.

In onderstaand overzicht is het verloop van beide reserves opgenomen en zijn de structurele onttrekkingen van in totaal € 1.612.000 zichtbaar.

Omschrijving	Stand per 1-1-2024	Toevoegingen	Onttrekkingen	Stand per 31-12-2024
Reserve Dekking afschrijvingslasten	26.372	11.078	1.262	14.032
Reserve Herwaardering Activa	3.650	0	350	3.300
Totaal	**30.022**	**11.078**	**1.612**	**17.332**

Bedragen x € 1.000

Verdeling personeelskosten

Onderstaande tabel geeft de verdeling van de salariskosten over de taakvelden weer.

Overzicht personele lasten	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024

Bestuur en ondersteuning			
Bestuur	-2.343	-2.396	-2.261
Burgerzaken	-2.681	-33	-39
Beheer overige gebouwen en gronden	-531	0	0
Parkeerbelasting	-141	0	0
Totaal Bestuur en ondersteuning	**-5.695**	**-2.429**	**-2.300**
Veiligheid			
Openbare orde en veiligheid	-3.586	0	0
Totaal Veiligheid	**-3.586**	**0**	**0**
Mobiliteit en bereikbaarheid			
Verkeer en vervoer	-2.972	0	0
Parkeren	-176	0	0
Openbaar vervoer	-38	0	0
Totaal Mobiliteit en bereikbaarheid	**-3.186**	**0**	**0**
Economie			
Economische ontwikkeling	-383	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-108	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-159	0	0
Economische promotie	-54	0	0
Totaal Economie	**-705**	**0**	**0**
Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	-259	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-662	-353	0
Totaal Onderwijs	**-920**	**-353**	**0**
Sport, cultuur en recreatie			
Sportbeleid en activering	-54	0	0
Sportaccommodaties	-529	0	0
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-81	0	0
Musea	-60	0	0
Cultureel erfgoed	-191	0	0
Media	-61	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.658	0	0
Totaal Sport, cultuur en recreatie	**-4.634**	**0**	**0**
Sociaal domein			
Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	-2.622	-1.167	-611
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-1.420	-258	0
Inkomensregelingen	-4.300	0	0

WSW en beschut werk	-421	0	0
Arbeidsparticipatie	-3.411	0	0
Maatwerkvoorziening (Wmo)	-1.103	0	0
Geïndiceerde Wmo	-1.462	-369	0
Jeugdhulp zonder verblijf	-1.847	-235	0
Jeugdhulp met verblijf	-52	0	0
Beschermd Wonen & Maatschappelijke Opvang	-222	0	0
Jeugd bescherming en -reclassering	-818	0	0
Totaal Sociaal domein	**-17.676**	**-2.029**	**-611**
Volksgezondheid en milieu			
Riolering	-678	0	0
Totaal Volksgezondheid en milieu	**-1.936**	**0**	**0**
Bouwen en wonen (VHLOSV)			
Ruimte en leefomgeving	-2.484	-139	0
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-412	-373	0
Wonen en bouwen	-4.309	0	0
Totaal Bouwen en wonen (VHLOSV)	**-7.205**	**-512**	**0**
Algemene dekkingsmiddelen			
OZB woningen	-154	0	0
OZB niet-woningen	-80	0	0
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**-234**	**0**	**0**
Overhead			
Overhead	-17.728	-62.001	-58.830
Totaal Overhead	**-17.728**	**-62.001**	**-58.830**
Totaal van taakvelden	**-63.506**	**-67.324**	**-61.741**

4.10 Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 11 maart 2025 (dossier 4033) vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 2.964.290. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen bedrag € 1.203.000 bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 2.964.290. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 408.000 acceptabel op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.

Begrotingscriterium		
1A.	Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatieniveau).	671
1B.	Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten).	286
2.	Ongeautoriseerde reservemutaties.	0
3.	Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten, investeringen en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of niet tijdig aan de raad zijn gemeld.	0
Totaal begrotingsonrechtmatigheden		957
4.	Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid.	304
	De niet -acceptabele begrotingsonrechtmatigheden worden inhoudelijk in de rechtmatigheidsverantwoording en in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht.	653
Voorwaardencriterium		
5.	Europees Aanbestedingsrecht	639
6.	Wmo	3

7.	Jeugdzorgwet	2
M&O-criterium		
8.	Geen bevindingen	-
Totaal onrechtmatigheden		1.601
Waarvan acceptabel		473
Waarvan niet-acceptabel		1.128
x € 1.000		

De geconstateerde afwijkingen boven de verantwoordingsgrens van € 250.000 betreffen:

- Programma bestuur en ondersteuning. Door hogere rekenrente voor het bepalen van de voorziening pensioenen wethouders is een overschrijding ontstaan van € 531.000.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid voor alle afwijkingen groter dan € 100.000. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie deze onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

.

5 Bijlagen

5.1 Subsidielijst

Het overzicht van de verstrekte subsidies 2024 is opgenomen op de gemeentelijke website onder https://www.lv.nl/subsidieregister.

5.2 Kostendeclaratie college

In de onderstaande tabel wordt inzichtelijk gemaakt welke onkosten het college in het afgelopen jaar heeft gemaakt en wat er is betaald in het kader van de uitoefening van het ambt. Een deel van de kosten heeft betrekking op het college als geheel en zijn niet uitgesplitst per persoon. Deze kosten zijn opgenomen onder 'Voltallige college'. De vervoerskosten, die gemaakt worden voor gemeenschappelijke regelingen worden niet doorbelast.

Type kosten	Studie dagen / cursus / opleidings plan	Reis en verblijf-kosten	Lidm.sch./ contr. en donaties	Receptie, attentie en repr. kosten	Goederen en diensten	TOTAAL
Weth. Bremer	894	32	0	594	0	1.520
Weth. v. Eekelen	894	1.348	323	370	0	2.935
Weth. van Veller	894	2.500	0	1.009	0	4.402
Weth. Keus	894	2.030	0	1.205	0	4.129
Weth. Belt	894	2.297	0	645	80	3.916
Burg. Vroom	719	2.312	21	835	0	3.887
Voltallig college*	8.324	5.588	2.516	30.913	12.286	59.627
Totaal	**13.513**	**16.106**	**2.860**	**35.571**	**12.366**	**80.415**

Bedragen x € 1

**Bedrag voltallig college aan goederen en diensten is inclusief € 1.868 aan verzekeringen*

5.3 Integriteit

Het college legt ook middels een separaat Jaarverslag integriteit verantwoording af over het integriteitsbeleid en de uitvoering.

De organisatie voert sinds een aantal jaren een integriteitsbeleid dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in elk geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie. De organisatie heeft vijf interne vertrouwenspersonen en een externe vertrouwenspersoon voor zowel integriteit als ongewenste omgangsvormen. Een juridisch adviseur van de afdeling Bedrijfsvoering is aangewezen als integriteitscoördinator. De concerncontroller is verantwoordelijk voor het integriteitsbeleid en de adequate afhandeling van meldingen. De preventieve handhaving komt tot uitdrukking in allerlei maatregelen die genomen zijn bij indiensttreding, informatiebescherming, inkoop- en aanbestedingsprocedures en periodieke communicatie. De repressieve handhaving wordt geborgd door een zorgvuldige meldingsprocedure en onderzoeksprocedure en het opleggen van eventuele (rechtspositionele) maatregelen.

Integriteitsmeldingen
In 2024 zijn 10 formele integriteitsmeldingen gedaan, waarvan 4 door een inwoner. Er zijn geen meldingen of klachten ingediend bij het Huis voor Klokkenluiders. Alle zaken zijn ook in 2024 onderzocht en afgehandeld. Van de meldingen door inwoners hadden er 2 betrekking op een datalek en/of privacyschending. Deze zijn door de functionaris gegevensbescherming afgehandeld. De andere 2 meldingen door inwoners zijn ongegrond verklaard. De 6 meldingen uit de eigen organisatie betreffen 4 maal omgangsvormen, 1 keer belangenverstrengeling en 1 keer een privacyschending. De melding belangenverstrengeling is ongegrond verklaard. De privacyschending is doorverwezen naar de functionaris gegevensbescherming. Van de 4 meldingen omgangsvormen, is er 1 deels gegrond verklaard. Bij 2 meldingen is het onderzoek voortijdig stopgezet vanwege het vertrek van de medewerker waarover de melding ging.

Bij 1 melding is een extern onderzoeksbureau ingeschakeld om diepgaand eventuele misstanden te onderzoeken. Gedurende het onderzoek is duidelijk geworden dat er eigenlijk sprake was van meerdere vermoedelijke misstanden. Het betrof hier de omgang tussen management en medewerkers, de medewerkers onderling, en een casus van het onrechtmatig wijzigen van een beschikking. De onrechtmatige wijziging is vastgesteld, waarbij de oorzaak ligt in het niet zorgvuldig volgen van de interne procedures door de medewerker. Hierop zijn alle betrokken medewerkers beter geïnformeerd over de vereisten van de procedure. De casuïstiek over omgangsvormen is ongegrond verklaard. Wel is uit dit onderzoek naar voren gekomen dat omgangsvormen een steeds groter vraagstuk zijn geworden op de werkvloer en dat vanuit integriteit hier meer aandacht voor moet komen.

Integriteitsenquête
Een integriteitsenquête uitgevoerd in 2024 legde een paradox bloot: hoewel medewerkers integriteit hoog waarderen, wordt slechts een kwart van de waargenomen schendingen gemeld. Dit wijst mogelijk op een vertrouwensprobleem binnen de organisatie. Ook werd een discrepantie zichtbaar tussen de positieve perceptie van leidinggevenden en de meer kritische ervaring van medewerkers. Verder blijkt uit de enquête, maar ook uit de casuïstiek van het meldpunt integriteit en de vertrouwenspersonen dat omgangsvormen een steeds groter vraagstuk zijn binnen de organisatie.

Verbeterplan
Op basis van bovenstaande bevindingen is een plan 2025-2026 opgesteld met zes actielijnen:

1. Toegankelijker maken van het meldingsproces
2. Actualisering gedragscode

3. Verbetering kennismanagement
4. Managementtraining
5. Teamgerichte weerbaarheidstraining
6. Versterking governance en monitoring

Het plan richt zich niet alleen op formele structuren, maar beoogt vooral een cultuurverandering waarbij integriteit en omgangsvormen beter bespreekbaar worden en medewerkers zich veilig voelen om zaken aan te kaarten.

5.4 Kerngegevens

	31-12-2023	31-12-2024
Sociale structuur		
Aantal inwoners:	78.228	78.312
waarvan 0-19 jaar	16.661	16.600
waarvan 20-64 jaar	43.296	43.278
waarvan 65 jaar en ouder	18.271	18.434
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:	1.625	1.599
waarvan personen jonger dan 27 jaar	109	121
waarvan personen tussen 27 en 50 jaar	654	656
waarvan personen tussen 50 en 55 jaar	223	199
waarvan personen tussen 55 en 68 jaar	639	546
waarvan personen in inrichting	46	37
Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente (in hectare)	3.562	3.562
waarvan binnenwater	344	344
waarvan historische stads- of dorpskern	3	3
Aantal woningen en wooneenheden	37.931	38.148
Capaciteit bijzondere woongebouwen	288	288
Oppervlakte van de wegen in 100m2	29.777	30.613
Lengte van de waterwegen binnen de bebouwde kom in kilometer	86	86
Lengte van de waterwegen buiten de bebouwde kom in kilometer	24	24
Oppervlakte openbaar groen in hectare	257	257